T.C.
GAZİ ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
TÜRK DİLİ VE EDEBİYATI ANABİLİM DALI
YENİ TÜRK EDEBİYATI BİLİM DALI

ALİ EMİRÎ'NİN OSMANLI TARİH VE EDEBİYAT MECMUASI ÜZERİNE BİR İNCELEME

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Hazırlayan
Seher ERDOĞAN ÇELTİK

Tez Danışmanı
Prof. Dr. Alemdar M. YALÇIN

Ankara - 2007

ONAY

Seher ERDOĞAN ÇELTİK tarafından hazırlanan *"Ali Emirî'nin Osmanlı Tarih ve Edebiyat Mecmuası Üzerine Bir İnceleme"* başlıklı bu çalışma, *6 Aralık 2007* tarihinde yapılan savunma sınavı sonucunda *oybirliği* ile başarılı bulunarak jürimiz tarafından Türk Dili ve Edebiyatı Anabilim/ Yeni Türk Edebiyatı Bilim Dalında *Yüksek Lisans* Tezi olarak kabul edilmiştir.

Prof. Dr. Alemdar YALÇIN
(Başkan)

Yrd. Doç. Dr. M. Kayahan ÖZGÜL

Yrd. Doç. Dr. Mehmet ÖNAL

ÖNSÖZ

Edebî eserler sadece bir şair veya yazarın müstakil kitaplarından meydana gelmez. Özellikle araştırma, inceleme, tenkit türünden makaleler kitaplaşmadan önce bir dergide okuyucuya sunulur. Bu bakımdan süreli yayınlar da müstakil eserler kadar önemli bir yere sahiptir.

Edebiyatımızda çok sayıda derginin yer aldığını görmekteyiz. Bu dergilerden iki tanesi, birbirinin devamı niteliğindeki, "*Osmanlı Tarih ve Edebiyat Mecmuası"* ile *"Tarih Ve Edebiyat Mecmuası"*dır.

Osmanlı Tarih ve Edebiyat Mecmuası (*OTEM*), *Ali Emirî Efendi* tarafından neşredilmiş bir dergidir. Dergi, 1334-1336 (31 Mart 1918-30 Eylül 1920) yılları arasında 31 sayı olarak yayınlanmıştır. Dergi iki yıl aradan sonra *Tarih ve Edebiyat Mecmuası (TEM)* adıyla tekrar yayın hayatına dönmüştür. Ancak bu ikinci seri, 1338 (31 Ağustos 1922-5 Ocak 1923) yılında sadece 5 sayı olarak çıkmıştır.

İnceleme sırasında her iki dergiye de atıfta bulunurken, başlıkları uzatmamak için, dergilerin adı yazılmamış, hem *Osmanlı Tarih ve Edebiyat Mecmuası (OTEM)* hem de *Tarih ve Edebiyat Mecmuası (TEM)*'nı karşılamak üzere, "dergi" sözcüğü kullanılmıştır. Ancak yazıların künyesi verilirken dergilerin kısaltması kaydedilerek hangi yazının hangi dergide yer aldığı belirtilmiştir.

Şiirlerdeki vezin zaruretiyle Saîd, Reşîd gibi yazımlar dışında, metnin yazımında günümüz imlâsına uyulmuştur.

Ali Emirî, dergi adının altına eklediği *"Mülk ve millete nâfi' tarih, edebiyat, fünûn, iktisâdiyat ve şüûn-ı sâireye müteallik mebâhis-i müfîdeyi hâvî mecmûa-i şehriyedir"* ibaresiyle derginin amacını ortaya koymuştur.

Ali Emirî, ilk sayıdan itibaren dergiyi yıl 1, sayı 1, sayfa 1 şeklinde numaralandırmış; derginin her sayısında sayfa numarasını birden başlatmayarak önceki sayının devamı şeklinde neşretmiştir. Derginin birinci serisi 956, ikinci serisi ise 100 sayfadan oluşmuştur.

Bu çalışmada, Ali Emirî'nin önce "Osmanlı Tarih ve Edebiyat Mecmuası" ve sonra "Tarih ve Edebiyat Mecmuası" adıyla çıkardığı dergide yer alan yazılar, tek tek fişlenerek özetlenmiştir. Dergide toplam 630 yazı başlığı tespit edilmiştir. Dergideki konu başlıkları *"tarih"* ve *"edebiyat"* olarak iki ana bölüme ayrılmıştır. Tarih yazıları *"yakın tarih"* ve *"uzak tarih"* olarak iki alt başlıkta ele alınmıştır. Bu gruptaki yazıların sayısı çok fazla değildir. Edebiyat ana başlığı altındaki yazılar, nesir ve şiir olarak gruplandırılmış, her grup kendi içerisinde çeşitli alt başlıklar altında incelenmiştir.

Düz yazıların büyük bir çoğunluğunu Ali Emirî'nin tenkitleri oluşturmaktadır. Ali Emirî, çeşitli konularda Evkaf Nezâreti ile Maârif Nezâreti'ni eleştirmiştir. Bunun yanında Köprülü ve Mehmet Ali Aynî gibi şahıslara yönelik tenkitleri vardır. Zaten onun dergiyi çıkarmaktaki amaçlarından birisi de Fuad Köprülü'yü tenkit etmektir.

Ali Emirî, dergide mektup, mecmua ve zeyl başlıkları altında da bir önceki yazıya devam etmiş veya yeni bir yazıya giriş yapmıştır.

Ali Emirî, dergide çok sayıda şiir neşretmiştir. Bunların bir kısmı sultan ve şehzâde şairlere aittir. Ayrıca Muhyittin Râif, Kürkçüzâde Osman Remzî, Ra'dî (Kemâl Edip Kürkçüoğlu), Hulkî, Seyfettin gibi çağdaşı şairlerin şiir ve nazirelerine yer vermiştir. Ali Emirî, dergide en fazla kendi şiirlerini yayınlamıştır. Bunların bir kısmı, dergide yayınlanan çeşitli şairlerin şiirlerinin arkasına eklediği kendi nazireleridir.

Bu çalışmada, dergide yer alan şiir ve yazılar konularına göre tasnif edilerek incelenmiştir. Bu çalışmayla Ali Emirî'nin dergisindeki yazılar yukarıda belirtildiği gibi tasnif edilip incelenerek araştırmacıların hizmetine sunulmak istenmiştir. Ayrıca, kaynaklardaki bazı bilgiler tashih edilmiştir.

Maddî ve mânevî sürekli desteğini gördüğüm eşim Halil ÇELTİK'e teşekkür ederim. Bu çalışmam sırasında yardım ve teşviklerini benden hiçbir zaman esirgemeyen ve yol gösterici tavsiyeleriyle beni yönlendiren kıymetli hocam Prof. Dr. Alemdar YALÇIN'a teşekkürü bir borç bilirim.

Seher ERDOĞAN ÇELTİK
Aralık 2007 Ankara

İÇİNDEKİLER

ÖNSÖZ i
KISALTMALAR vi
GİRİŞ 1
ALİ EMİRÎ EFENDİ VE DERGİSİ 1
ALİ EMİRÎ'NİN HAYATI 1
Doğumu 1
Ailesi 1
Eğitimi 2
Çalışma Hayatı 6
Vefatı 10
EDEBÎ KİŞİLİĞİ 11
ESERLERİ 14
1. Cevâhirü'l-mülûk 14
2. Divanlar 15
3. Durûb-ı Emsâl 15
4. Esâmi-i Şuarâ-yı Âmid 15
5. Ezhâr-ı Hakikat 16
6. İşkodra Vilâyeti Osmanlı Şairleri 16
7. Levâmi'ü'l-hamidiyye 16
8. Mir'atü'l-fevâid fî-Ahvâli Üdebâ ve Fuzalâ ve Meşâhiri Âmid 17
9. Musahabe-i Edebiye 17
10. Osmanlı Vilâyât-ı Şarkıyyesi 17
11. Tezkire-i Şuarâ-yı Âmid 17
12. Vesâikü'l-âsâr 18
13. Yemen Hâtırâtı 18
14. Osmanlı Tarih ve Edebiyat Mecmuası 18
15. Tarih ve Edebiyat Mecmuası 19
16. Âbâü'l-akvâm 19
17. Kitâbü'l-aganî 19
18. Mevâhibü's-sülûk 19
19. Osmanlı Şairleri 19
20. Diyarbekirli Bazı Zevâtın Terceme-i Hâlleri 20
21. Âmid-i Sevdâ 20
ALİ EMİRÎ'NİN TÜRK EDEBİYATI İÇİNDEKİ YERİ VE ÖNEMİ 20
ALİ EMİRÎ'NİN DERGİSİ 27
(OSMANLI) TARİH VE EDEBİYAT MECMUASI 27
Derginin Adı 27
Derginin Çıkış Amacı 28
Derginin Yazar Kadrosu 31
Derginin Şekil Özellikleri 31
Derginin Kapanması 32
Derginin Yeniden Yayına Başlaması 33
Derginin Tekrar Kapanması 34
BİRİNCİ BÖLÜM 35
I. DERGİDE TARİH 35
A. Yakın Tarih 35
B. Uzak Tarih 39
1. Osman Gazi 39
2. Filistin Meselesi 39

3. İlm-i Ensâb ve Osmanlı Sultanlarının Seyyidliği.....40
4. Kılıç Kuşanma Merasimi.....42
5. Şehzâde Düğünleri.....43
6. Sultan Cem'in Doğumu.....43
7. Dulkadiroğlu ve Osmanlılar 43
8. Kars Tarihi.....45
9. Sultanların El Yazıları.....46
10. Sadrazamlar ve Şeyhülislâmlar 47
11. Tuğra Geleneği 48
İKİNCİ BÖLÜM 50
I. DERGİDE EDEBİYAT.....50
A. DERGİDE ŞİİR.....50
1. Nazım Şekilleri 50
2. Nazım Türleri.....51
a. Âşıkâne Şiirler 52
b. Hikemî Şiirler 57
c. Tasavvufî Şiirler 58
ç. Hiciv/ Eleştiri Şiirleri 61
d. Methiyeler.....66
e. Mersiyeler.....68
f. Hamâset Şiirleri 70
g. Tevhitler.....75
ğ. Münacâtlar.....76
h. Na'tlar 78
3. Şair Kadrosu 80
a. Mecmuadaki Şairler ve Şiirleri.....80
B. DERGİDE NESİR.....91
1. DERGİDE TENKİT.....91
a. Genel Tenkitler.....91
b. Eski Eserlerin Tahribi 93
c. Evkaf ve Maârif Nezâretlerini Tenkit 94
ç. Tarihî Konular Hakkında Tenkitler 96
d. Tarih Encümeni Hakkındaki Tenkitler 101
e. Halis Efendi ve Kitaplar Üzerine Tenkitler.....103
f. Savaş ve Savaş Vurgunculuğu.....104
g. Jön Türkler 105
ğ. Ali Emirî'ye Tenkitler ve Ali Emirî'nin Cevapları 106
2. FUAD KÖPRÜLÜ'YE TENKİTLER.....109
a. Köprülü'nün Şeceresi 110
b. Köprülü'nün Eğitimi 112
c. Köprülü'nün Dârülfünûn Müderrisliği.....113
ç. Köprülü'nün Eserleri 115
d. Köprülü'nün Osmanlı Tarih Encümeni Üyeliği.....125
e. Köprülü'nün Eskiye Karşı Tutumu.....127
f. Köprülü ve Millî Edebiyatçılar 128
g. Köprülü'nün Millet Kütüphanesi Hakkındaki Tenkitleri.....131
ğ. Köprülü'nün Eleştirilerine Ali Emirî'nin Cevapları 132
3. DERGİDE MEKTUP.....134
a. Düzeltme Mektupları 135
b. Tenkit Mektupları.....135
c. Aynîzâde'nin Mektupları ve Cevapları.....138

ç. Teşekkür Mektupları 140
d. Diğer Mektuplar 144
4. DERGİDE MİLLET KÜTÜPHANESİ 150
a. Millet Kütüphanesini Kurma Düşüncesi 150
b. Kütüphanenin Bölümleri, Yeri ve Planı 152
c. Millet Kütüphanesi ve Ali Emirî Aleyhindeki Yazılar 155
ç. Millet Kütüphanesi Encümeni ve Kararları 158
d. Millet Kütüphanesi'ndeki Kitaplar 160
e. Millet Kütüphanesi'nin Takdir Edilmesi 160
5. DERGİDE KİTAP VE KİTAP TANITIMI 162
6. DERGİDE BİYOGRAFİ 167
a. Kırımî 168
b. Kıblelizâde Vassaf Bey 168
c. Reşit Âkif Paşa 169
ç. Pertev Paşa 170
d. Âşık Hasan 173
e. Sait Paşa 174
f. Tiranlı Hatice Hanım 175
7. DERGİDE HATIRAT 177
8. DERGİDE SAVAŞA BAKIŞ 178
9. DERGİDE KADINA BAKIŞ 180
10. DİĞER YAZILAR 181
SONUÇ 182
KAYNAKÇA 185
ÖZET 188
ABSTRACT 190
MECMUALARDAKİ YAZILAR DİZİNİ 192
EK 210
DERGİNİN KAPAK SAYFALARI 210

KISALTMALAR

AKM: Atatürk Kültür Merkezi

c.: Cilt

Çev.: Çeviren(ler)

Haz.: Hazırlayan(lar)

İA: İslâm Ansiklopedisi

MEB: Millî Eğitim Bakanlığı

OTEM: Osmanlı Tarih ve Edebiyat Mecmuası

s. Sayfa

S.: Sayı

TDK: Türk Dil Kurumu

TDVİA: Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi

TEM: Tarih ve Edebiyat Mecmuası

TŞA: Tezkire-i Şuarâ-yı Âmid

TTK: Türk Tarih Kurumu

vb. ve benzer(ler)i

vs. vesaire

Yay.: Yayın(lar)ı

GİRİŞ

ALİ EMİRÎ EFENDİ VE DERGİSİ

Bu başlık altında asıl inceleme bölümüne geçmeden önce, *Ali Emirî*, eserleri ve inceleme konumuz olan *Osmanlı Tarih ve Edebiyat Mecmuası* ile *Tarih ve Edebiyat Mecmuası* adlı dergiler hakkında tanıtıcı bilgiler verilmiştir.

ALİ EMİRÎ'NİN HAYATI

Doğumu

Ali Emirî Efendi, 1274/1857-58'de Diyarbakır'da doğmuştur. Ali Emirî Efendi'nin doğum tarihi gün ve ay olarak tespit edilememektedir. Kaynaklarda doğum tarihi sadece yıl olarak verilmiştir (Tevfikoğlu 1989: 1; Karateke 1995: 13; Ergun 1944: 1251; Eraslan 1990: 235; İKSA 1983: 646; DBİA 1993: 192; İnal 1999: 453). Zaten kendisi de *Tezkire-i Şuarâ-yı Âmid* adlı eserinde doğum tarihini sadece yıl olarak kaydeder: *"Velâdet-i âcizânem 1274 sene-i hicriyyesindedir"* (Emirî 1328: 65).

Ailesi

Diyarbakır'ın aydın ve köklü bir ailesine mensup olan Ali Emirî Efendi, Diyarbakır-Bağdat arasında ticaretle meşgul, tüccar Mehmet Şerif Efendi'nin oğludur. Emirî mahlasıyla şiirler yazan Diyarbakır şairlerinden Seyyid Mehmet Efendi'nin ahfadından olan Ali Emirî Efendi, onun nesebini 27. göbekten Hz. Hüseyin'e dayandırır ve seyyid olduklarını iddia ederek şunları söyler:

"Silsile-i nesebi yedinci derecede yukarıda pîşvâ-yı ârifîn Seyyid Emîrî hazretlerine ve andan ileride yirmi yedinci tabakada seyyidü'ş-şühedâ İmam Hüseyin İbn-i Aliyyel-Murtazâ efendimiz hazretlerine vâsıldır." (Emirî 1328: 48).

Tezkire-i Şurâ-yı Âmid'de belirttiğine göre, Ali Emirî'nin dayılarının Abdulfethullah Fethi Efendi ile Abdülkerim Abdi Efendi ve amcasının Şâbân Kâmi Efendi olduğunu öğrenmekteyiz (Emirî 1328: 65-66).

Tevfikoğlu, Ali Emirî Efendi'nin ailenin en son çocuğu olarak dünyaya geldiğini, doğduğunda babasının altmış yaşının üzerinde olduğunu, annesinin ise çok genç bulunduğunu kaydeder (Tevfikoğlu 1989, 1). Dergiden öğrendiğimize göre Ali Emirî Efendi'nin kardeşlerinden birinin adı Ahmet Âkif'tir (*OTEM,* 2/23 (31 Kanunusani 1336), 574).

Eğitimi

Ali Emirî Efendi ataları gibi, eğitim öğretim hayatına ilk olarak Sülûkiyye mektebi ile başlar. Bu mektep onun ataları tarafından yaptırılmıştır. *"Bu mektep, ecdadının evlâdiyete vakfıydı."* (Altınay 1924: 48).

Ali Emirî, kendi aldığı eğitime ve o dönemde Diyarbakır'ın nasıl bir ilim merkezi olduğuna dergide şu şekilde değinir:

"Benim dünyaya geldiğim zaman Diyarbakır şehri adeta bir kütüphane şeklinde idi. Diyarbakır eşrafından Müftü Derviş Efendi merhumun evlâdları hanesine gider, 3-4 bin kitap görür; Diyarbakırlı Sait Paşa merhumun kâşânesine gider, yine bir o kadar kütüb-i nefîse bulurdum. Sair eşraf haneleri de böyleydi. Bizim hanelere gelince biz de dayılarım da büyük amcam Şaban Kâmî Efendi hazretlerinde bilâ-mübalağa 10 bin cilt kütüb-i âliye mevcut ve bu kitapların cümlesi bana fevz idi. Ben de gece gündüz kimsenin görmediği işitmediği kitapları mütâlaa eder dururdum." ("Mudhike", OTEM, 1/4 (30 Haziran 1334), 80).

Ali Emirî, özel hocalardan dersler alarak kendisini yetiştirmiştir. Tezkire-i Şurâ-yı Âmid adlı eserinde eğitim hayatı hakkında şunları kaydederek okuduğu bazı kitapların isimlerini verir:

"Kırâat-i evveliyyeyi abâ vü ecdâdım gibi Sülûkiye mescid-i şerifi mektebinde âtiyyütterceme Fethullah Feyzi Efendi hazretlerinden başladım. Kelâm-ı Kadim, ilm-i hâlden sonra sarftan Emsile, Binâ, Maksûd'u hıfz sûretiyle kırâat eyledim.

Henüz sekiz on yaşında iken mebâni-i kadîme üzerindeki yazılara merak ederek bunların halline pek çok çalışırdım. Ebyâta da evvelâ Âşık Ömer'den ve sonra da Vehbî Divanı'ndan başladım." (Emirî 1328: 65).

Ali Emirî, amcası Şâbân Kâmi Efendi'nin kendisine dokuz yaşında iken, Mısır basması bir *Nevâdirü'l-âsâr* hediye ettiğini, buna çok sevindiğini ifade ettikten sonra, beş yüzden fazla şairin dört bin beyitlik şiirini ihtiva eden bu eseri, kısa zamanda tamamen ezberlediğini söyler. Ayrıca bir beyit söyleyip o beytin son harfiyle başlayan bir beyit söyleme oyununda/yarışında kimsenin kendisini geçemediğini de iddia eder (Emirî 1328: 65).

1285/1868'de Siirt sancağına bağlı Şirvan'da ikâmet eden dayısı Abdulfettah Fethi Efendi'nin yanına giden Ali Emirî, burada bir yıl kalır. Zamanın Şirvan naibi Nevinli Mehmet Efendi'den *Gülistan, Kaside-i Bürde* ve *Kaside-i Amâlî*'yi okur. Bir sene sonra Diyarbakır'a dönerek amcası Şâbân Kâmi Efendi'den altı yıl boyunca hüsnühat ve değişik bilimleri tahsil eder (Emirî 1328: 65-66). Eğitimine devam eden Ali Emirî, daha sonra ise şunları okur:

"Avâmil ve İzhâr, ezberlenmek sûretiyle ve Zeynizâde muarrebiyle beraber okundu. Hazreti Ali Efendimizin kelâm-ı kibârları okundu. Sabah ve akşam derslerinde Kafiye, Halebî, İsagoci, Fenârî, Muhtasar-ı Maânî kıraât olundu. Bazı levhalar yazılarak cevâmi-i şerifeye ta'lik edildi. İrtifâ ve usturlâba müteallik Gedûsî ve Mücîb ve daha sâir bazı kitaplarla de tevaggul edilerek büyük bir meleke hâsıl oldu." (Emirî 1328: 66).

Ali Emirî yine dergide kendi eğitimi ile ilgili olarak şu bilgileri verir ve kimlerden ders alıp hangi kitapları okuduğunu belirtir:

"Diyarbakır'da ecdâdım bina ederek ecdâdımla sâir akrabamın 500 seneden beri mahall-i tahsili olarak yüzlerle âlim, şair yetiştiren Sülûkiye mektep ü mâbedinin muallim ve imamı bulunan âlim, mücevvid, hattat, şair, musikişinas Feyzi Efendi Hazretlerinden evvelâ tahsil-i ulûm ü kemâlât eyledim ve ondan sonra her ilimde üstâd-ı ekmel bulunan büyük amcam Şaban Kâmi Efendi Hazretlerinden elimden geldiği kadar iktibâs-ı envâr-ı ulûm u maârif ettim. Ondan Mardin'e giderek Kasım Padişah medresesi müderris-i meşhuru Ahmet Hilmi Efendi hazretlerinden ikmâl-i tahsil ve ba'de Diyarbakır'a gelerek yine üstâd-ı sâbıkımdan Tefsir-i Celâleyn'i de tedris eyledim. Mardin'de ve Diyarbakır'da "Mir'âtü'l-ayn" müverrihi Diyarbakırlı Sait Paşa gibi bir fâzıl-ı şehîrin de hemen nezd-i âlîlerinden erilmeyecek mertebelerde istifadeler ettim." ("Cevap", TEM, 1/4 (30 Teşrinisani 1338/ Neşri 5 Kanunuevvel 1338), 81).

Ali Emirî çocukluğunda eğlenceye düşkün olmadığını, molalarda diğer arkadaşları oyun oynarken kendisinin kitap mütalaa ettiğini, sadece Cuma günleri kitap okumaktan yorulunca oyun oynadığını söyler (Emirî 1328: 66; Tevfikoğlu 1989: 3, 26). Dergide belirttiğine göre eğlenceye de düşkün değildir:

> *"Ben müddet-i ömrümde rakıyı, şarabı ağzıma koymadım. Kumar oynamadım. Hatta sigara, enfiye, nargile, kahve ile de me'luf olmadım. Yirmi seneden ziyadedir İstanbul'da mukim olduğum hâlde araba veyahut tramvay ile mürûr etmek gibi zaruretler müstesna olmak üzere ben henüz Beyoğlu'nu Tokatlıyan'ı, Tepe Bahçesi'ni görmedim. Adaya bir kere olsun gitmedim"* (OTEM, 1/3 (31 Mayıs 1334).

1292/1875 yılında telgrafın nasıl çalıştığını merak ederek altı ay kadar telgrafhaneye devam ettiğini söyleyen Ali Emirî'nin telsiz telgraf hakkında yazılmış 13 beyitlik bir manzûmesi vardır:

Âyet oldu kudret-i Yezdân'a telsiz telgraf
Saldı bir şekl-i garîb ekvâna telsiz telgraf
…
Aklımız ermezdi telli telgrafın sırrına
Çıktı şimdi sâha-i imkâna telsiz telgraf
…
Seyr edin seyyâle-i berkıyyenin âsârını
Oldu bürhân-ı mübîn insâna telsiz telgraf
…
Ey Emîrî hem ayân hem sır yine ermez ukûl
Verdi hayret âleme-i irfâna telsiz telgraf

("Telsiz Telgraf Hakkında", *OTEM,* 3/29 (31 Temmuz 1336), 843-844).

Ali Emirî, tarih mütalaası ve kitap okumayı çok sevdiğini, gece gündüz onlarla meşgul olduğunu ve bu yüzden rahatsızlandığını belirtir. Doktorlar kendisine ya kitap okumayı bırakması ya sigara içmesi ya da hava değişimini tavsiye ederler. Ali Emirî hava değişimini tercih ederek 1292/1875 senesinde

dayıları Abdulfettah Fethi ve Abdulkerim Abdi Efendilerin yanına Mardin'e gider. Mardin'de Kasım Pâdişah medresesi müderrisi Diyarbakırlı Ahmet Hilmi Efendi'den tasdikât, tasavvurât, Kadı Mîr, Mutavvel, Şerh-i Akaid, Gelenbevî ve Celâl kıraâtini tahsil eder. Onun bu tahsili üç yıldan fazla sürmüştür:

> *"Hâl-i büzürkvârım tevsî-i fezâil ve malûmâta teşne olduğundan birçok kitaplar cem' ve hattâ Şehnâme-i Firdevsî'yi görmeyi arzu eylediğimden Bağdad'a telgraf yazılıp bir nüsha-i nefîsesi posta ile celb olundu. Münşiyân-ı kadîme-i Osmâniye'nin pîşvâ-yı münferidi olan fâzıl-ı meşhûr cenâb-ı Veysî'nin Dürretüttâc fî-Sîret-i Sâhibü'l-mi'râc unvanlı siyer-i meşhûrun lûgat-i Arabiyye ve acîbesi hallolunduktan başka ibtidâdan intihâya kadar tamamen ezber edilmiştir."* (Emirî 1328: 66).

Ali Emirî, Mardin ahalisinin iyi derecede Arapça konuştuğunu, bu sayede kendisinin de Arapçasını oldukça ilerlettiğini söyler. Hatta pek çok Arapça şiir ezberlediği gibi, kendisi Arapça şiirler de kaleme almıştır. Ayrıca lügat ezberler, bununla ilgili olarak şu anekdotu anlatır:

> *"Hele zabt-ı lûgat husûsunda öyle bir selîkaya mâlîk oldum ki bir gün ahibbâdan birinin Lûgat-ı Osmaniye'ye müracaât ettiğini görünce, onda lûgat var mıdır ki müracaât ediyorsun, demiş bulundum. İhvân-ı kirâm ittifak ederek Lûgat-ı Osmaniye'de ne kadar lûgat-i gâmiza var ise suâl eylediler. Lehülhamd hiç birisinin mânasını isâbet ettirmekten âciz kalmadım."* (Emirî 1328: 67).

Ali Emirî, Mardin'de ikâmet ederken, Sultan V. Murat'ın cülûsuna 93 beyitlik bir kaside yazarak tarih düşürdüğünü, bu kasidenin Diyarbakır'da vilayet gazetesinde yayınlandığını belirtir. Bu kasidenin çok büyük yankıları olur. Bazıları bunu Ali Emirî'nin değil; onunla aynı mahlası kulanmış olan dedesi Seyyid Mehmet Emirî Çelebi'nin yazmış olduğunu iddia eder. Bunun üzerine Ali Emirî, vezin ve kafiyeyi ahbaplarına seçtirmek suretiyle yeniden 93 beyitlik bir kaside daha yazarak kendisini isbat eder. Bu ilk kaside Maraş'tan görev değişikliği ile Mardin'e gelen ve Ali Emirî'nin yazdığı ikinci kasideden haberi olmayan Sait Paşa'nın da hayretlerine mazhar olur. Paşa da bunun Ali Emirî'nin olmadığını söylemesi üzerine Ali Emirî, Sait Paşa'ya şunları söyler:

"…bunu zât-ı âliniz söylememeli idiniz, zîrâ şâirsiniz. Sizin için tecrübesi kolaydır. Gayet dik bir vadide bir gazel inşad buyurunuz, tanzîrinden âciz kalırsam hakikat anlaşılır." (Emirî 1328: 68)

Sait Paşa bu cevabı çok beğenir ve bir gün Mardin rüsûmat müdürü Mâhir Efendi ile Ali Emirî'yi çağıran paşa yazdığı gazeli göstererek Ali Emirî'den gazelini tanzir etmesini ister. Sait Paşa'nın gazelinin ilk beyti şudur:

İbret alsın âlem-i fânîde istikbâr eden

Sâm'dan, Fir'avn'dan, Nemrûd'dan Câlut'tan

Ali Emirî, Mahir Efendi ile aynı odada kalır. Akşam yatmadan önce yanına müsvedde kâğıtlar alarak bunlara birer beyit kaydeder. Sabah olduğunda toplam otuz yedi beyitlik bir kaside yazar. Ali Emirî'nin yazdığı bu kasidenin ilk beyti şudur:

Menfaat insâna gelmez câhil-i fertûttan

Olsa âlî kevkeb-i ikbâli burc-ı Hût'tan

(Emirî 1328: 68-70)

Çalışma Hayatı

Ali Emirî bir müddet sonra Mardin'den Diyarbakır'a geri döner. Babası Mehmet Şerif Efendi ile amcası Şâbân Kâmi Efendi'nin isteği üzerine *Mir'ât-i Fevâid* adlı bir eser yazmaya başlayan Ali Emirî, bu yazdıklarını Mardin'e götürerek Sait Paşa'ya gösterir. Sait Paşa, bu eserin devamını yazması için kendisini teşvik eder. Bu arada Ali Emirî bir dua kasidesi yazarak Diyarbakır gazetesinde yayınlatır. Ali Emirî yazdığı bu kasidenin Diyarbakır'da çok beğenildiğini belirtir. O sırada Diyarbakır telgrafhanesine 300 kuruş maaşla memur olarak tayin edilse de, Sait Paşa'nın isteği üzerine 150 kuruş maaşla Mardin tahrirat kalemi ketebesine atanır. Mardin'de ikâmet etmekte bulunan dayısı Abdulfettah Fethi Efendi'nin Gümüşhane tahrirat müdürlüğüne tayin edilmesi sebebiyle memleketi Diyarbakır'a geri döner.

Ali Emirî, burada amcası Şaban Kâmi Efendi'den bu kez de *Şifâ-yı Şerif* ve *Tefsîr-i Şerif-i Celâleyn* okur. Bu sırada Diyarbakır'daki mezarlıkları dolaşıp vefat tarihleri toplayarak *Mir'at-ı Fevâid* adlı eserinin müsveddesini tamamlar. Ali Emirî bu eseri özetleyerek Tezkire-i Şuarâ-yı Âmid'i yazmaya başlar. Âbidin Paşa; Diyarbakır, Mâmüretülaziz, Sivas vilayetleri ıslah heyetinin başkanı olarak Diyarbakır'a gelir. Ali Emirî bu sırada kendisinin ticaret yapmaya karar verdiğini söyler. Kendisinin ifadesine göre, Sait Paşa, Ali Emirî'den Âbidin Paşa'ya övgüyle söz etmiştir. Âbidin Paşa, Abdulfettah Fethi Efendi'ye giderek Ali Emirî'yi tanımak istediğini söyler. Âbidin Paşa, Ali Emirî'ye iltifat ettikten sonra ondan Nef'î'nin şu beyitle başlayan kasidesini tanzir etmesini ister.

Sanmam ki felek devr ile şâm ü seher eyler

Her vâkıanın âkıbetinden haber eyler

Nef'î'nin söz ve mânâdaki üstatlığına hayran kaldığını belirten Ali Emirî, Nef'î ayarında bir kaside yazabileceğine inanmaz. Ayrıca Sultan III. Ahmet'in genç yaştaki başarılarıyla Nef'î'ye ilham verdiğini belirtir. Ali Emirî, ben şimdi kimi öveyim ki bana imdadı ve ruhaniyeti böyle bir kuvvet bahşetsin, diye düşünür ve peygamberi övmeye karar vererek 74 beyitlik bir kaside yazar. Âbidin Paşa, Ali Emirî'nin bu kadar kısa zamanda kasideyi tanzir ettiğini işitince haber göndererek onu görmek isteyerek davet eder; fakat Ali Emirî şiiri yazdıktan sonra dinlenmek için ahbaplarıyla Dicle kenarına gezintiye çıkar ve oradan da arkadaşlardan birisinin evine gider. Ertesi gün Âbidin Paşa, Ali Emirî'yi almak için Müdde-i Umûmi müdürü İmamzâde İsmail Efendi'yi gönderir. Ali Emirî, şu beyitle başlayan kasidesini sunar (Emirî 1328: 71):

Âdem ki ademden bu cihâna sefer eyler

Durmaz yine az müddet içinde güzer eyler

Bu kasideden sonra Âbidin Paşa, Ali Emirî'yi ıslah heyeti müsevvidliğine tayin eder. Ali Emirî memuriyet yerine ticaretle uğraşmayı veya memlekete yardım edebileceği başka bir meslekte çalışmayı düşündüğü için bu göreve gitmez. Bunun üzerine Âbidin Paşa, Ali Emirî'yi yemeğe davet bahanesiyle yanına çağırır ve göreve başlamasını ister. Bu yemekte Paşa, Ali Emirî'den Fuzûlî'nin "sakın" redifli gazelini tanzir etmesini de ister. Ali Emirî, kalkıp diğer odaya geçer ve gazeli orada hemen tanzir eder. Ali Emirî'nin tanzir ettiği gazelin ilk beyti şudur:

Açma derdim istidâd-ı âh ü zârımdan sakın

Alma âhım âteş-i dûzah şirârımdan sakın

Ali Emirî dergide, Âbidin Paşa'nın Islahat Başkomserliği göreviyle Diyarbakır'a geldiğini, kendisinin de bu komisyonda müsevvid olduğunu söyler. Komisyon, Sivas, Elazığ ve Diyarbakır'da teftişlerde bulunur. Ali Emirî, Paşa ile Selânik'e görevlendirilir. Paşa, Ali Emirî'den İstanbul'da padişaha sunmak için bir kaside yazmasını isteyince Ali Emirî, şu matla ile başlayan 60 beyitlik bir kaside kaleme alır:

Cihân kim nakş-ı gûnâgûn-ı sun'-ı Hakk'a masdardır

Ona akl-ı beşer âyîne-i sâf u münevverdir

Âbidin Paşa, Ali Emirî'den Fuzulî'nin iki gazeline nazire yazmasını da ister. Ali Emirî, Fuzulî'nin "sana" redifli gazeline iki nazîre yazdığını söyler. Dersaadet'e ulaştıklarında Hoca Tahsin Efendi'nin kendisine eşlik ettiğini, Maârif Nâzırı Münif Paşa ile Hasan Fehmi Paşalarla görüştüğünü, kendisinin yazdığı kaside ve gazellerin çok beğenildiğini kaydeder. Ali Emirî'nin kasidesini padişaha sunmak isteyen Münif Paşa, Ali Emirî'ye 1000 kuruş maaşla Selânik'e gitmektense, kendisinin yanında çalışmasını teklif eder; fakat Âbîdin Paşa buna izin vermez ("Hatırat", *OTEM,* 1/5 (31 Temmuz 1334), 101-103).

İbnülemin Mahmut Kemâl, Ali Emirî'nin memurluk yaptığı diğer yerleri şöyle sıralar:

> *"Bilâhare Kozan sancağı âşâr müdüriyetinde, Adana âşâr nezâreti baş kitâbetinde, Leskovik, Kırşehri ve Trablusşam sancağı muhasebeciliklerinde, Mâmuretülaziz ve Erzurum vilayetleri defterdarlıklarında, Yanya ve İşkodra mâliye müfettişliklerinde, Halep defterdarlığında ve Yemen maliye müfettişliğinde bulundu. Rütbe-i ûlâ sınıf-ı sânisi ihraz eyledi."* (İnal 1999: 454).

Ali Emirî, dergide Rumeli, Arabistan ve Anadolu'nun değişik yerlerindeki 15 vilâyette görevde bulunduğunu söyler ("Mecmua", *OTEM,* 3/27 (31 Mayıs 1336), 753-759).

Ali Emirî, *İşkodra Vilayeti Osmanlı Şairleri* adlı eserinin mukaddimesinde, Hicrî 1314 yılının sonlarında (Milâdi 1897 başları) Erzurum defterdarı iken 7500 kuruş maaşla Yanya ve İşkodra vilayeti umûr-ı maliye müfettişliğine tayin olunduğunu anlatır (Karateke 1995: 70).

Ali Emirî, 10 Muharrem 1314/ 10 Haziran 1312/ 22 Haziran 1896 tarihinde Erzurum'daki görevinden ayrılarak 4 Rebiülevvel 1314/1 Ağustos 1312/ 14 Ağustos 1896 tarihinde Yanya ve İşkodra müfettişliği görevine başlar (Başbakanlık Osmanlı Arşivi, Sicil-i Ahval Defterleri, c. 10, s. 660'tan naklen Karateke 1995: 69).

Emekliliği

Ali Emirî, Meşrutiyet'ten önce Yemen'deki görevi bitince İstanbul'a gelip 5000 kuruşluk mazuliyet maaşı almaya başlar. Meşrutiyet'ten sonra ise kendi isteğiyle 2600 kuruşluk tekaüd maaşına razı olup Millet Kütüphanesi'yle meşgul olmak istediğini belirtir ("Mecmua", *OTEM,* 3/27 (31 Mayıs 1336), 753-759).

Ali Emirî emekliliğinden sonra da çeşitli kurumlarda görevler alır:

> *"Emirî Efendi, Millî Tetebbular Encümeni riyasetinde ve Tarih-i Osmanî Encümeni âzâlığında bulundu. Kıymettar vesikalar ihda ve tab'ettirmek suretiyle millî tarihimize hizmet etti."* (Altınay 1924: 48).

Tasnif-i Vesâik-i Tarihiye Encümeni'ne başkanlık etmiştir. Âsâr-ı İslâmiye ve Milliye Encümeni başkanlığı yapmıştır. Gayri resmi olarak İstanbul başbakanlık arşivinde ve Vakıflar Nezareti'nde çalışmıştır.

Ali Emirî, Yeni Mecmua, Millî Tetebbular gibi dergilerde kendisi hakkında çıkan yazılar yüzünden Osmanlı Tarih Encümeni ile Âsâr-ı İslâmiye ve Milliye Encümeni reisliğinden istifa eder ("Mütâlaa", *OTEM,* 1/12 (28 Şubat 1335), 214-219).

Vefatı

Ali Emirî'nin geçirdiği hastalıklar ve tedavileri bilinmiyor. Feridun Nafiz Uzluk'un Muhtar Tevfikoğlu'na söylediğine göre, Ali Emirî, felç veya beyin kanaması gibi bir sebeple Şişli'deki Fransız hastaneye kaldırılır. 23 Ocak 1924 tarihinde sabaha karşı burada vefat eder. Kemâl Eraslan, onun 1923'te vefat ettiğini yazar (1990: 235).

Cenaze masrafları, Mustafa Kemâl Atatürk'ün kendisine gönderdiği 4000 liralık mükafattan karşılanmıştır (Tevfikoğlu 1989: 21; Esen 1959: 662). Vasiyeti üzerine Fatih Türbesi avlusuna gömülmüştür.

Ahmet Refik onun son zamanlarını ve ölümünü şöyle anlatır:

> *"Emirî Efendi son zamanlarında vücutça düşkün bir hâlde idi. Nihayet hastalandı. Kendinde tarih düşürmek merakı vardı; vefatına bile tarihi kendi söyledi. Bir müddet hastanede tedavi edildi ise de şifayâb olamadı. Kanunusani'nin 23. Çarşamba gecesi sabaha karşı irtihal-i dâr-ı bekâ eyledi."* (Altınay 1924: 51).

Sadettin Nüzhet Ergun, Türk Şairleri adlı eserinde Ali Emirî'nin ölümüne yazılan tarihlere yer verir. Bunlardan birisi Tahir Olgun'un yazdığı kıtadır (Ergun 1944: 1254):

Yükselip rûh-ı Emîrî tenden

Bezm-i bâlâyı edindi menzîl

Fevtinin oldu güher târîhi:

"Kurb u gufrâna revânı nâil"

Sadettin Nüzhet Ergun, onun vefatına düşülen bir başka tarih olarak da şu şiiri kaydeder:

Cem'-i kitâba vaktini vakfetti dâimâ

Dehrin temâyül eylemedi hûb ü ziştine

Târîh-i irtihâlini cevherle söyledim:

"Gitti Alî Emîrî Efendi behiştine"

EDEBÎ KİŞİLİĞİ

Ali Emirî'nin hayatında kitapların önemli bir yeri vardır. Topladığı eserlerin yanında kaleme aldığı eserlerin sayısı da az değildir. O, memur olarak atandığı yerlerde birçok araştırma ve incelemelerde bulunmuştur. Bu araştırmalarını kitaplaştırmıştır. Ali Emirî'nin şiirlerine bakarsak onların da bir hayli yekun tuttuğunu görürüz. Kendisi üç ciltlik bir divanı olduğunu söyler:

> *"Esnâ-yı hitâm-ı tezkiremiz olan 1296/1878 Ramazanına kadar üç adet divân-ı eş'ar tertîb eyledim. Birincisi ibtidâ-yı hevesimizden Mardin'e zamân-ı azîmetimiz olan 1292/1875 senesine kadardır. İkincisi Mardin'de bulunduğum üç seneye, üçüncüsü Mardin'den Diyarbakır'a avdetim tarihinden sonraya aittir. İnşallah bir zamân-ı müsâidde şu üç divanı ve bundan böyle inşâd edilecek âsârı, külliyât sûretiyle birleştirmek fikrindeyim. Hicviyât ve hezliyât vadisinde dahi bir hayli kasâid ve gazeliyyât, rubâi, mukattâatı havi bir eser tertîb etmiş idim. Fakat hiç biri bir şahs-ı muayyen hakkında olmayıp mücerred tecrübe-i kalem vâdisinde eğlence sûretiyle yazılmıştır. Kimseyi hicvetmemek, bir de baht ü felekten çokça şikâyet eylememek hususları üstâd-ı ekremimiz Şâbân Kâmi Efendi hazretlerinin bu abd-i âcize vâki' olan nasâyih-i mahsûsalarındandır. Noktasız bir divan-ı eş'ârımız dahi vardır."* (Emirî 1328).

Ali Emirî yazdığı noktasız şiirlerden dergide de bahseder. Hz. Muhammed hakkında yazdığı 11 bentlik noktasız bir müseddesinin ilk bendi şöyledir ("Noktasız Müseddes [Emirî]", *OTEM*, 2/21 (30 Teşrinisani 1335), 514-518):

Ey rûh-ı ümem asl-ı kerem dürr-i mükerrem

Ey medrese-i âleme allâme-i a'lem

Âvârelere ey kerem ü rahmi müsellem

Dildâdeyim âvâreyim ur gönlüme merhem

Serdâr-ı resûlsün güher-i ekmel-i âlem

"Levlâk"le memdûhsun ey server-i âdem

İbnülemin Mahmut Kemâl İnal, Ali Emirî'nin şairliği ve yazarlığını değerlendirirken onu şairden çok bir yazar olarak görür:

> *"Emirî Efendinin nazmı nesrine galiptir. Nazmında da rekâket varsa da nesri derecesinde rekik ve müşevveş değildir. Sürat ve suhûlet ile kelâm-ı manzum yazardı."* (İnal 1999: 465).

Ali Emirî, Osmanlı tarihine çok düşkündür. Osmanlı padişahlarına karşı sonsuz bir hürmet besler, onlardan bahsederken kullandığı övgü dolu sözler dikkati çeker. Bir yazısında Mehmet Fuad Köprülü'ye padişahlarımızı sevgi ve saygı sözcükleriyle zikretmediği için çok kızar ("Acâibü'l-letâif Nâmıyla Hıtay Sefâret-namesinin Mukaddimesi (Tarih-i Tahriri 1331)", *OTEM,* 1/3 (31 Mayıs 1334), 58-67).

Ali Emirî, hem etrafında hem de dergi çevresinde edebî bir okul oluşturmuştur. Muhtar Tevifoğlu'nun Kilisli Rif'at Bilge'den aktardığına göre Ali Emirî, Divanyolu çevresindeki bir kıraathânede dostlarıyla birlikte toplanarak edebî sohbetlerde bulunur:

> *"Divanyolu'nda Karababa sokağının başında Diyarbakır Kıraathanesi adlı bir kıraathane vardı. Diyarbakırlı Ali Emirî Efendi buranın birinci müşterilerinden idi...*
>
> *Müşarünileyhin tarih ve edebiyatta kemâlini gördüğüm, bildiğim için kendilerinden istifadeye çalışırdım. Bu zat her gece kıraathanede isbat-ı vücut eder etmez, etrafına tarih ve edebiyat meraklıları toplanır, orası âdeta bir ders halkası olurdu.*
>
> *Tarih encümeni âzâsından Tevhit Bey, yine âzâdan Ârif Bey, Amasya müverrihi Hüsamettin Efendi baş şakirtlerindendi. Ben de sürüye katılır, fakat küçük şakirt söze o kadar karışmazdım."* (Bilge 1945: 3).

Ali Emirî, dergi çevresinde bir şair okulu oluşturmuştur. Burada Muhyittin Raif, Hulkî, Ra'dî (Kemâl Edip Kürkçüoğlu), Seyfettin ve Urfa'dan mektupla katılan Kürkçüzâde Osman Remzî gibi şairler, bazen şiirlerini göndererek dergide yayınlatmışlardır. Bu şiirlerin bir kısmı Ali Emirî'ye nazire veya tahmis tarzındadır. Bu şairlerin şiirlerini yayınlarken onlardan övgüyle bahseden Ali Emirî, onlara bazen kendisi de nazire yazmıştır (Bu şiirlerin künyesi için bkz. Dergide Şiir).

Muhtar Tevfikoğlu, Ali Emirî'nin şairliğinin iyi olmadığını belirttikten sonra şunları da ilave eder:

> *"Kendisini Emirî-i mülk-i sühan sanmasına, pek büyük hacimli bir divan (hayır bir değil birkaç tane!... Binlerce beyti ihtiva eden belki on adet divan!) tertip etmesine, konuşur gibi rahatça, çabucak şiir söylemesine, memuriyete bile 'tabiat-i şi'riyesi' sayesinde, yani sanat kapısından girmiş olmasına rağmen iyi bir şair değildi. Hatta bugünkü 'hâlis şiir' telakkisine göre şair bile değildi."* (Tevfikoğlu 1989: 44).

Sadettin Nüzhet, Ali Emirî'nin şiirinin bazı şair hükümdarlara yazdıklarını da ilave edince on bin beyti geçtiğini söyler. O, Ali Emirî'nin şiirinde bir olgunluk bulur; fakat bunu Ali Emirî'nin divan edebiyatını etraflıca tetkik etmesine bağlar. S. Nüzhet, Ali Emirî'yi kuvvetli bir şair olarak görmediği gibi onun kendine has bir üslûbu olmadığını, bazen Nef'î bazen de çeşitli şairlerin üslûplarının tesiriyle şiirler kaleme aldığını iddia eder (Ergun 1944: 1254).

Kilisli Rif'at Bilge, Ali Emirî'nin hafızasının çok kuvvetli olduğunu, okuduğu şeyleri unutmadığını söyler. Ali Emirî ezberinde yüz bin Türkçe beyit olduğunu söylermiş. Ahmet Refik de onun kuvvetli bir hafızası olduğunda hemfikirdir:

> *"Kuvvetli bir hafızaya mâlikti. Evvelâ: Binlerce beyti ihtiva eden kendi gazelleri, kasideleri, hatta en ehemmiyetsiz beyitleri bile hâfızasında menkuştu. Sâniyen: Türk şairlerinin ekser gazellerini ve en uzun kasidelerini bile su gibi okurdu. Sâlisen: Meşâhir-i ricâlden şuarâdan ve üdebâdan ekserisinin silsile-i nesebini bile hafızasına nakşetmişti. Hayatını ancak kütüphanelerde ve kitap sevdasıyla geçirirdi. Edebiyat tarihimizin en mühim simalarının hayat ve âsârı hâfızasında menkuştu."* (Altınay 1924: 47).

Ali Emirî'nin nesri için Tevfikoğlu şöyle bir değerlendirmede bulunmuştur.

> *"Hele bazı yazılarında dili o kadar eski, üslûbu o kadar ağdalı ve tumturaklıdır ki, âdeta, yakın zamanda yaşamış bir yazarı değil, on altı, on yedinci yüzyıl münşilerini, Veysîleri, Nergisîleri okuduğunuzu zannedersiniz. Bununla beraber, incelikleri sezebiliyorsanız o karmaşık ağın içinde bazan gümüş balıklarına da rastlayabilirsiniz."* (Tevfikoğlu 1989: 46).

Ali Emirî çok velûd bir şair ve yazardır. Akıcı bir üslûba sahip olan Ali Emirî, şiirlerinde çok başarılı sayılmaz. Onun şiir söylemedeki başarısı, divan edebiyatı kültürünü iyi bilmesinden kaynaklanır. O, şiirlerini kısa zamanda yazabilme yeteneğine sahiptir. Şiirlerinde vezin kusuruna da tesadüf edilmez.

Nesirleri hakkında yayınladığı dergiden yola çıkarak şunları söyleyebiliriz: Ali Emirî, yazılarında bazen çok süslü bir dil kullanmayı tercih etmiştir. Onun yazılarında bir dağınıklık da gözden kaçmaz. Yazılarında zaman zaman yazdığı konunun dışına taşmıştır. Hatta bazen yazının ana temasından tamamen uzaklaştığını, bambaşka konulara yöneldiğini görürüz.

ESERLERİ

Ali Emirî çok velûd bir şair ve yazardır. İbnülemin Mahmut Kemâl İnal, Son Asır Türk Şairleri isimli eserinde, Ali Emirî'nin eserlerinden sadece beş tanesine yer vermiştir.

Ali Emirî'nin kaleme aldığı eserlerin tamamını, şu an elde mevcut bulunmayanları da dahil ederek şöyle sıralayabiliriz:

1. Cevâhirü'l-mülûk

Ali Emirî, bu eserinde Osmanlı padişahlarına manzum ve mensur yazılan methiyeler ile Osmanlı padişahlarının, bazı şehzâdelerin Türkçe, Arapça ve Farsça yazdıkları bazı şiir ve tarihlerden örnekler vermiştir.

Ali Emirî, dergide padişah ve şehzâdelerin şiirlerine yazılan tahmisleri toplamakta olduğunu, 30 bin beyitten fazla olan bu eseri *"Cevâhirü'l-mülûk"* adıyla neşretmeye başladığını söyler. Kanunî'ye ayrılan bölümün 13 forma olduğunu, birinci cildin 26 formaya ve 14-15 bin beyte yaklaşacağını söyledikten sonra bunun yarım kaldığını belirtir ("Mecmua", *OTEM,* 3/27 (31 Mayıs 1336), 712-718). Eser yayınlanmıştır (Kader Matbaası, İstanbul 1329/1911-12).

2. Divanlar

Üç ciltten oluşur. Ali Emirî, bu divanlardan ilkini Mardin'e gitmeden önce kaleme almıştır. İkincisini Mardin'de iken, üçüncü divanı ise Mardin'den Diyarbakır'a döndükten sonra tamamlamıştır. Eser, Millet Kütüphanesi, Edebiyat 37, 38 ve 39 numarada kayıtlıdır.

3. Durûb-ı Emsâl

Atasözlerinin manzum örneklerle toplandığı üç ciltlik müsvedde bir eserdir (Millet Kütüphanesi, no. 282, 283, 284).

4. Esâmi-i Şuarâ-yı Âmid

Diyarbakırlı şair, âlim, fâzıl, sanatkar gibi mühim şahsiyetlerin hayat hikâyelerini, eserlerini kaydedip eserlerinden örnekler vermek suretiyle mufassal bir eser yazmak için çalışmalar yapan Ali Emirî, *Tezkire-i Şuarâ-yı Âmid*, bir de *Mir'atü'l-fevâid fî Ahvâli Üdebâ ve Fuzalâ ve Meşâhiri Âmid* adlı iki eser yazmaya karar verir. Tezkire-i Şuarâ-yı Âmid'in özeti mahiyetinde olarak bu eseri yayınlar. Eserde 212 şair hakkında bilgi verir. Şairlerin kısaca hayat hikâyeleriyle şiirlerinden örnekler kaydeder. Bazı şairlerin biyografisi bulunmayıp sadece ismen zikredilmiştir. Eser yayınlanmıştır (Güner 2003).

5. Ezhâr-ı Hakikat

Ali Emirî'nin İşkodra'da Berat sancağının Luşna kazasında iken kaleme aldığı nasihat türündeki eseridir. Bu eserde 220 adet nasihat ve vecize mevcuttur (Kader Matbaası, İstanbul 1334/1915-16).

6. İşkodra Vilâyeti Osmanlı Şairleri

Ali Emirî'nin İşkodra'ya ikinci gidişinde derlediği bilgi ve belgeler doğrultusunda kaleme aldığı bu eser, İşkodra ve çevresini edebî, tarihî ve sosyal yapı açısından değerlendirir. Eser, İkdam gazetesinde tefrika (29 adet) olarak yayınlanmıştır. Ali Emirî mukaddimesinde, bu eseri üç ay gibi kısa bir zamanda hazırladığını bildirir. Yazar ayrıca bazı şairlerin şeceresini de vermiştir. Eser yeni harflerle yayınlanmıştır (Karateke 1995).

Ali Emirî dergisinde, kendisinin Rumeli'de Yanya ve İşkodra'da görev yaparken araştırmalar yaptığını, pek çok âlim ve şairin hâl tercümelerini, şiir ve eserlerini kaydederek *"İşkodra Vilâyeti Osmanlı Şairleri"* ile *"Yanya Vilâyeti Osmanlı Şairleri"* adlarıyla her biri beş altı yüz sayfa olan iki eser meydana getirdiğini söyler. Teselya'da bulunduğu sıra da *"Teselya Osmanlı Şairleri"* adlı kitabı yazdığını söylerse de kitap bugün mevcut değildir ("Türk Kadınları", *TEM,* 1/4 (30 Teşrinisani 1338/ Neşri 5 Kanunuevvel 1338), 85).

7. Levâmi'ü'l-hamidiyye

Ali Emirî'nin Sultan Abdülhamit'e övgü ve tebrik kasidelerinden bazılarını ihtiva etmektedir. Bu eser padişah tarafından gümüş liyakat madalyasına lâyık görülmüş ve bir kısmı altın yaldızlı olarak bastırılmıştır (Âlem Matbaası, İstanbul 1312/1894-95).

8. Mir'atü'l-fevâid fî-Ahvâli Üdebâ ve Fuzalâ ve Meşâhiri Âmid

Ali Emirî, bu eseri babası ve amcasının emir ve isteği doğrultusunda kaleme almıştır. Burada Diyarbakırlı âlim, şair, sanatkâr ve diğer meşhurları bir araya getirmiştir. Ali Emirî'nin en önemli eserlerinden birisi sayılabilir.

Ali Emirî, dergide bu eserle ilgili olarak bilgi verirken, Diyarbakır'da daha 18 yaşındayken yazmaya başladığını söyler. Ali Emirî, ilm-i neseple ilgilenmeye başladıktan sonra *"Abâhu'l-kirâm"* adlı bir eser yazmaya karar verdiğini; ancak bu eseri yazamadığını belirtir ("Hâdim ve Hâfız-ı Emânet-i Mübâreke, Hulefâ-yı Celîle-i Osmaniye'nin Şeref-silsile-i Siyâdetleri ve İlm-i Celîl-i Ensâbın Fevâidi", *OTEM,* 2/19 (30 Eylül 1335), 417-435). Eserin eksik bir nüshası Millet Kütüphanesi 562 numaradadır.

9. Musahabe-i Edebiye

Ali Emirî bu yazıda Âsâr-ı Müfîde kütüphanesinden çıkan Yahya Divanı'nı tenkit etmiştir. Yazı önce İkdam'da neşredildikten sonra, Ali Emirî tarafından kesilip bir deftere yapıştırılmak sûretiyle oluşturulmuştur (Millet Kütüphanesi no. 523).

10. Osmanlı Vilâyât-ı Şarkıyyesi

Ahmet Refik bu eserde Ali Emirî'nin vatanın hukukunu müdafaa ettiğini ve onun ilk ve son siyasî eseri olduğunu belirtir (Altınay 1924: 50). Eser basılmıştır (Evkaf-ı İslâmiye Matbaası, 1337/1918).

11. Tezkire-i Şuarâ-yı Âmid

Ali Emirî, eseri 1293/1876 yılında bitirdikten sonra birtakım ilâveler yapmış ve 1328/1910 senesinde bastırmıştır. Bu eser, *Mir'atü'l-Fevâid fî-*

Ahvâli Üdebâ ve Fuzalâ ve Meşâhiri Âmid adlı eserin sadece şairlerin yer aldığı bir özeti mahiyetindedir. Tezkirede 79 şairin tercüme-i hâllerine yer verilmiştir. Eserin ilk cildi basılmıştır (Matbaa-i Âmidî, İstanbul 1328/1910).

12. Vesâikü'l-âsâr

Ali Emirî'nin öncelikle Osmanlı şairlerinin nazirelerinden birer ikişer beyit alarak, daha sonra da nazire olmayanları topladığı eseridir. Eseri önce Tarih ve Edebiyat Mecmuası'nda *Mecmuâtü'n-nezâir* olarak duyurmuş; fakat *Vesâikü'l-âsâr* adıyla yayınlamıştır. Ali Emirî bu eseri üç cilt olarak çıkarmak istediğini söylese de 4 forma hâlinde 24 sayfa neşredilebilmiştir ("Edebî Tefrika: Vesâikü'l-âsâr 1. forma ", *TEM,* 1/1 (13 Ağustos 1338); "2. Forma", *TEM,* 1/4 (30 Teşrinisâni 1338/ Neşri: 5 Kânunuevvel 1338); "Üçüncü Forma", *TEM,* 1/5 (31 Kanunuevvel 1338/ Neşri 5 Kanunusani 1339); "Vesâikü'l-âsâr", *TEM,* 1/5 (31 Kanunuevvel 1338/ Neşri: 5 Kânunuevvel 1339).

13. Yemen Hâtırâtı

Ali Emirî'nin Yemen'deyken derlediği bilgi ve belgelere dayanarak oluşturduğu eseridir. Yemen'deki bazı hatıralarına da yer veren yazar, oradaki hükümet sürelerine, bazı imamların hayat hikâyelerine, orada gömülü bazı önemli kişilere ait bilgilere yer verir (Millet Kütüphanesi, Tarih Yazmaları 653).

14. Osmanlı Tarih ve Edebiyat Mecmuası

Mecmua, 31 Mart 1334-30 Eylül 1336 tarihlerinde (1918-1920 yılları arasında) aylık dergi olarak 31 sayı yayınlanmıştır. Çalışmamızın asıl konusu olan bu eser, ilgili bölümde genişçe tanıtılmıştır.

15. Tarih ve Edebiyat Mecmuası

Beş sayı olarak çıkan aylık dergidir. İlk sayısı 31 Ağustos 1338/1922 tarihinde, son sayısı da 5 Kanunusâni 1339/1923 tarihinde yayınlanmıştır. Bu dergi daha önce 31 sayı çıkan Osmanlı Tarih ve Edebiyat Mecmuası'nın devamı mahiyetindedir. İlgili bölümde tanıtılmıştır.

16. Âbâü'l-akvâm

Bu eser de Mir'atü'l Fevâid gibi Diyarbakırlı meşhurlarla ilgilidir. Ali Emirî'nin kayıp eserlerindendir (Karateke 1995: 55).

17. Kitâbü'l-aganî

Ahmet Refik, Ali Emirî'nin Kırşehir muhasebeciliğinde iken Merzifonî İsmail Efendi ile birlikte *"Kitâbü'l-aganî"* adlı eseri tercüme ettiklerini bildirir (Altınay 1924: 49). Bu eser bugün mevcut değildir (Karateke 1995: 55).

18. Mevâhibü's-sülûk

Ali Emirî, bu eserinden Levâmi'ü'l-hamidiyye adlı eserinin arkasındaki ilanda bahseder. Eser, Osman Gazi'nin oğlu Alaaddin Paşa'dan itibaren on üç şehzâdenin şiirleri ile bunlara yapılan nazirelerden oluşmuştur. Bu kitap da Ali Emirî'nin kayıp olan eserleri arasındadır (Karateke 1995: 55).

19. Osmanlı Şairleri

On altı ciltten oluşmuş bir tezkiredir. Bu tezkirenin bir cildi Muzaffer Esen'de bulunmaktadır (Esen 1959: 661-662). Hakan T. Karateke bu eseri, Ali Emirî'nin bugün kayıp olan eserleri içerisinde zikretmiştir (Karateke 1995: 55).

20. Diyarbekirli Bazı Zevâtın Terceme-i Hâlleri

Ali Emirî'nin Diyarbakırlı bazı kişilerin hayatlarını derlediği biyografik eserlerindendir (Millet Kütüphanesi, Tarih Kısmı, no. 750).

21. Âmid-i Sevdâ

Ali Emirî'nin 1908-1909 yılları arasında 6 sayı olarak neşrettiği bir dergidir.

Ali Emirî, kendi yazdığı eserler dışında Lütfi Paşa'nın Âsafnâme'si (İstanbul 1326), Bayâtî Hasan b. Mahmûd'un Câm-ı Cem-i Âyin'i (İstanbul 1331) ve Gıyâseddin Nakkâş'ın Acâibü'l-letâif'i (İstanbul 1331) gibi bazı kitapları da yayınlamıştır (Tayşi 1989: 391).

İbrahim Alaattin Gövsa, Ali Emirî'nin bastırdığı bu kitaplara ilâve olarak, Nizâmu'd-düvel, Mardin Mülûk-ı Artukiyye Tarihi, Tunus Tarihi ve Çin Seyahatnâmesi isimli kitaplar da neşrettiğini kaydeder (Gövsa, Tarihsiz: 35).

ALİ EMİRÎ'NİN TÜRK EDEBİYATI İÇİNDEKİ YERİ VE ÖNEMİ

Ali Emirî Efendi'yi Osmanlının son döneminde yetişmiş şair ve yazarından kabul edebiliriz. O, Osmanlının dağılışını ve Türkiye Cumhuriyeti'nin bağımsızlık mücadelesi ile kuruluşuna tanıklık eder. Ali Emirî yazılarında Osmanlının dağılmasını engellemek ister. Devletin çöküşünü durdurmak için eğitime önem vermeyi, vatan ve millet için çalışmayı ve dürüst olmayı çare olarak görmüştür. Ali Emirî savaşın sadece milletlerin

bağımsızlığı söz konusu olduğunda yapılabileceğini savunur; bu doğrultuda Millî Mücadele'yi destekleyen yazılar kaleme almıştır. Hatta Ali Kemâl'in savaş karşıtı durumunu eleştiren bir yazı yayınlamıştır.

Ali Emirî, edebî anlayış olarak daha çok eskiye bağlıdır. O, şiirlerinde vatan ve millet sevgisi üzerine içerik bakımından yeni kabul edebileceğimiz şiirler yazsa da biçim olarak eskiye bağlı kalmıştır. Dergide Köprülü ile çatışmalarında da bu eski-yeni çatışmasının rolü vardır. Ali Emirî, Köprülü ve yandaşlarını dergide şu şekilde tenkit etmiştir:

> *"Damlara çıkma görürler / Al yeşil giyme tanırlar / Seni elimden alırlar' gibi sade sözlerine veyahut ellerinde birer saz, kahveden kahveye dolaşan mektepsiz derbederlerin güftelerine heves ve taklit eylemekte oldukları hâlde sebatsız meslekleri hasebiyle sanayi ve bedîden ve bedâyîden ârî o gibi sade sözleri de beceremiyorlar. Başlarında Fuad-ı bî-fuad olduğu hâlde en âlî ve en mukaddes ve hatta gıbta-fermâ-yı kâinât olan İstanbul'umuzun, vatanımızın, Osmanlı lisanımızın şeref ve meziyetini bırakıyorlar da görmedikleri, bilmedikleri Altay dağlarına, Belh ve Buhara, Kaşgar şivelerine koşmak istiyorlar."* ("Mecmua (Kürkçüzâde Osman Remzî'ye Teşekkür)", OTEM, 2/24 (28 Şubat 1336), 605).

Ali Emirî, Köprülü gibilerin millî edebiyatı savundukları hâlde millî edebiyatla ilgisi olmayan yazılar yazlarını, millî edebiyatın kaynaklarını Avrupa kaynaklarında aradıklarını söyleyerek onları tenkit eder:

> *"Zerdüşt'ün validesi Türk değil diye şunun bunun boğazına sarılarak belki binlerle sahife bî-sûd sözler yazıyorlar ve Osmanlılığın tarihini birbirinin aynı olmak üzere Avrupa kitaplarından tercümeye yelteniyorlar; yani bizi Avrupa'ya tanıtacak yerde bizi Avrupa'dan öğrenmek istiyorlar."* ("Mecmua", OTEM, 3/27 (31 Mayıs 1336), 716).

Rıza Nur, da Köprülü'nün son zamanlarda Türkçülük etmediğini, ediyorsa da pek hararetsiz ve yavan kaldığını söyler ve onun bu tavrını Köprülü'nün aslen Arnavut kökenli olmasına bağlar (Nur 1335: 101). Rıza Nur yazısının devamında, Ali Emirî'yi kitapları için yaptığı fedakârlıklar, kütüphane kurma çabaları ve Divânu Lugati't-türk'ü Türk âlemine kazandırması hususlarında takdir ettikten sonra Köprülü'nün Ali Emirî'ye saldırmasını şöyle açıklar:

> *"Zavallı Ali Emirî bu saldırmalara lâyık mıydı? Bir adam ki ömrünü manüskrı toplamaya hasreder, bu kitapları memuriyette dolaştıkça oradan oraya taşır, aldığı*

maaşı yemez bunlara verir; nihayet bir kütüphane yapıp oraya kor, böyle adam herkesin samimî sevgisine ve hürmetine lâyıktır; adı her gün hürmetle anılır. Yalnız Divânu Lugati't-türk'ü bizim Maârif Nezâreti bile kıymetini bilmediği bir zamanda satın alıp kaybolmaktan kurtarması bu adamın adını altın yazı ile yazmaya kâfidir. Bu kitap öyle bir hazinedir ki Türk'ü, ilmi ihya etmiştir. İşte Fuad Bey böyle bir adama neler yapmıştır… Sebebi: Çünkü Türk ilmi sahasında bir başka adam da var; kendi yalnız kalamaz, parlayamaz, söner…" (Nur 1335: 101).

Ali Emirî'nin edebiyatımızdaki önemi deyince ilk olarak kuşkusuz akla gelen *"Divanu Lügati't-türk"*ü edebiyat ve milletimize kazandırmasıdır. Ali Emirî, *"Divanu Lügati't-türk"*ü bulmasını ve bu eserin basılmasını dergide anlatır. O, *"Divanu Lügati't-türk"*ün eski Maliye Nâzırı Vânizâde Nazif Paşa'nın ailesinde olduğunu, ailenin zor durumda kalınca eseri satılmak üzere kitapçı Burhan'a emanet ettiğini anlatır. Kitapçı Burhan eserin kıymetini öğrenmek için Mustafa Âsım Efendi'ye gösterir. Mustafa Âsım Efendi kitabın kıymetli olduğunu ve onu Maârif Nezâreti'nden başka bir yere satmaması gerektiğini söyler. Bunun üzerine kitabı Maârif Nâzırı Emrullah Bey'e götürür. O da encümene havale eder. Bu sırada kitapçı Burhan eserden Ali Emirî'ye bahsetmiştir. Kitabı gören Ali Emirî, şayet Maârif'e satamazsa kendisine getirmesini tembihler.

Maârif Nezâreti, encümen tarafından kitap için istenilen 20 lira ile bir kütüphane alınabileceğini ifade ederek eseri satın almayıp iade eder. Ali Emirî'nin anlattığına göre bu karara çok kızan kitapçı Burhan, eseri Ali Emirî'nin evine getirir ve sahibinin 30 lira istediğini söyler. Ali Emirî, üzerinde sadece 20 lirası olduğunu, o gün tesadüfen evine gelen Fâik Reşat Bey'den 10 lira borç alarak 30 liraya kitabı satın almayı başardığını anlatır. Ali Emirî, kitapçıya üç lira bahşiş sözü verdiğini ve bahşişi her ay bir lira ödeyerek üç ayda borcunu kapattığını hikâye eder.

Kilisli Rif'at Bilge, Ali Emirî'nin Divanu Lügati't-türk'ü kitapçı Burhan'ın dükkânından aldığını, Ali Emirî'de 10 lira bulunduğunu ve o gün oraya tesadüfen gelen Fâik Reşat Bey'den 20 lira borç almak suretiyle eseri satın aldığını kaydeder (Bilge 1945: 3).

Kilisli Rif'at, Ali Emirî'nin Divanu Lügati't-türk'ü uzun süre kimseye göstermediğini, bir gün kendisini çağırarak ondan dağınık ve sayfaları karışmış hâlde bulunan eseri düzenlemesini istediğini söyler. Kilisli Rif'at, bu kitabın basılması için Ziya Gökalp ile nasıl bir plan kurduklarını da anlatır. Buna göre; Ali Emirî, Adliye Nâzırı İbrahim Bey tarafından iftara davet edilir. Yemekten sonra Ali Emirî'nin pek değer verdiği Talat Paşa ve bir grup güya tesadüfen İbrahim Bey'e gelir. Burada Ali Emirî'ye övgü dolu sözler sarf eden Paşa, ondan Divanu Lügati't-türk'ün basılmasını talep eder. Ali Emirî bunu kabul eder; fakat iki şart öne sürer:

> *"Talat Paşa tekrar ayağa kalktı: Üstâd-ı muhterem, huzûr-ı faziletinizde söz söylemeye utanırım. Fakat müsaadenizle arz etmek isterim ki, kitapların da insanlar gibi tabiî bir ömrü var. Bir kitap binlerce sene yaşayamaz; çürür, fenâ bulur. Kitapları yaşatmak için eskiden istinsah usûlü varmış. Fakat bunun da faydası mahdûddur. Medeniyet bunun için yegâne bir çare bulmuş, o da tab'ı usûlüdür. Tab'ı sayesindedir ki bir kitap bin olur, on bin olur, yüz bin olur. Mademki Divanu Lügati't-türk büyük bir ehemmiyeti, kıymeti hâizdir; o hâlde müsaade buyurun, bu kitabı her şeyden evvel bastıralım. Baş tarafına da nâm-ı âlînizi koyalım. Bütün dünyaya yayılsın. Cihan size minnettar olsun. Bu lütfu bizden esirgemeyin, dedi.*
>
> *Ben de (Ali Emîrî): Kemâl-i memnuniyetle kabul ettim. Fakat iki şartım var: Birincisi ben bu kitabı ancak Kilisli Muallim Rif'at Efendi'ye tevdi edebilirim. İstinsahını, tashihini o yapsın. O, kitap kıymetini bilir, kitabı hüsn-i muhafaza ettiği gibi istinsah ve tashihinde de dikkat gösterir, başkasına veremem. İkinci şartım, Rif'at'a da tenbih edeceğim: Kitap ancak kendisinde kalmalı ve kimseye verilmemelidir."* (Bilge 1945: 3).

Talat Paşa, Ali Emirî'ye 300 lira mükâfat gönderir; ancak Ali Emirî bunu kabul etmez. Bu paranın yardıma muhtaç ailelere dağıtılmasını isteyerek *"Ben simsar değilim, dellâl değilim; vatan nâmına bir kitap istenilmiş, vermişim. Buna mukabil para vermenin ne lüzûmu vardır, istemem"* der ("Zeyl", *TEM,* 1/3 (31 Teşrinievvel 1338), 56).

Ali Emirî, hayatını kitaplara adamış bir kitapseverdir. Hayatı boyunca bu yolda çalışmış ve bu yolda kendisini sıkıntıya sokmaktan çekinmemiştir. Ömrü boyunca topladığı kitaplarını "*Millet Kütüphanesi*" adı altında kurdurduğu kütüphaneye bağışlamıştır. Bir yazısında Diyarbakır'da bir vakitler bir milyon kırk bin cilt kitabı olan bir kütüphanenin bulunduğunu ve bunun kendisine ilham verdiğini, o tarihten beridir de bir kütüphane

oluşturmak için çalıştığını ifade eder ("Âmid Şehrinde Vaktiyle Bir Milyon Kırk Bin Cilt Kitabı Hâvî Cesîm Bir Kütüphane", *TEM,* 1/2 (30 Eylül 1338), 23). 16 bin ciltlik bir kütüphaneye sahip olan Ali Emirî, bunları milletine vakfetmek için Feyzullah Efendi Medresesi'nin Evkafça tahsis edilmesini sağlar. Ali Emirî bu kütüphanenin kurulmasında problemler yaşamış ve bunu dergisine yazdığı yazılarla ifade etmiştir.

Yahya Kemâl Beyatlı, Ali Emirî ve kütüphanesi için gazel şeklinde bir methiye kaleme almıştır:

Muhtaç isen füyûzuna eslâf pendinin
Diz çök şimdi önünde Emîrî Efendi'nin

Yek-pâre nûr olan bu kütübhâne-i nefîs
Yek-pâre servetiydi bu âlemde kendinin

Ecdâd-ı pâkimiz gibi vakfetti millete
Hayrânı halk eser-i bî-menendinin
(Beyatlı 1962: 59-60)

Ali Emirî, şiirlerinde klasik şiir anlayışını devam ettirse de devrindeki önemli olaylara yönelik şiirler de yazmıştır. Onun Sultan Abülhamit'in tahttan indirilmesi, Selânik ve Çanakkale Savaşı üzerine şiirleri vardır.

Ali Emirî, hem dergi çevresinde hem de yaşadığı çevrede bir edebî okul oluşturmuştur. Divanyolu'ndaki kahveye gittiğinde gençlerin onun çevresini sardığını Kilisli Rif'at hatıralarında anlatır. Ali Emirî, dergi çevresinde de yayınladığı şiirler ve kendisine gönderilen şiirlerle edebî bir atmosfer oluşturmuştur. O, Ra'dî, Hulkî, Seyfettin ve Kürkçüzâde Osman gibi gençlerin kabiliyetlerini takdir ederek onları şiir yazmaya teşvik etmiştir. Ali

Emirî'nin teşvik ettiği bu gençler, şiirlerini divan şiiri geleneği içerisinde kaleme almışlardır.

Dergi, nazire edebiyatı içerisinde de ayrı bir yere sahiptir. Güçlü bir divan edebiyatı kültürüne sahip olan Ali Emirî, dergiye gönderilen şiirlere kısa zamanda nazireler yazarak dergide neşretmiştir. Dergide çoğu kendisinin olmak üzere, toplam 112 adet nazireye yer vermiştir.

Ali Emirî eğitime çok önem verir. Özellikle kadınların eğitilmesi gerektiğini savunur. O, gençlerin iyi bir eğitim almaları gerektiğini belirtir. Kadınların eğitimi, onlara gereken önemin verilmesi gibi konular, ilm-i nesebin kadın kolundan da yürütülmesi, kadın şair ve yazarların biyografilerine de önem verilmesi gerektiği üzerinde durmuştur. Nitekim dergide Tiranlı Hatice gibi kadın şairlerin biyografilerine yer vermiş ve Âdile Sultan başta olmak üzere onların şiirlerini yayınlamıştır.

Ali Emirî, görevli olarak gittiği yerlerde araştırmalarda bulunmuş, bu araştırmalarını dergiye yazdığı yazılarla, yayınladığı eserlerle ilgililerinin dikkatine sunmuştur. Ali Emirî, dost meclislerinde de bu konulara yer vermiştir.

Ali Emirî, Kırşehir muhasebecisi iken Hacıbektaş Veli hakkında incelemelerde bulunur. Hacıbektaş Veli türbesinin önündeki Kırklar meydanını genişlettirir, çeşmeleri ıslah ettirir. Tamirattan sonra bir tarih düşer:

Geldi üçler yazdı tarih eyleyüp hamd-hamîd
Dilküşâ oldu mekân-ı Hacı Bektaş Velî (Sene 1311)

Ahmet Refik, Ali Emirî'nin Selçukluların ilk yerleşim yeri olan Cend'e kadar seyahat ettiğini, gördüğü kitabeleri kaydettiğini, kıymetli eserleri istinsah edip mezar ve türbeleri ziyaret ettiğini söyler. Ahmet Refik, Ali Emirî'nin Abdülrab'ın mezarını ziyaretini şöyle anlatır:

"Merkadından levha-i mezarı sukut edip kırılmış ve birkaç parçaya inkisam etmiş olduğunu gördüm. O parçaları kemâl-i itina ile bir araya topladım. Dikkatle baktım. Levha-i mezarında Abdülrab'dan hazreti Fatma vasıtasıyla Peyfamber efendimiz hazretlerine vasıl olan silsile-i âliyenin muharrer olduğunu gördüm. Kitabe-i mübareki tamamiyle zabt ettim." (Altınay 1924: 49).

Ahmet Refik Altınay, bu anekdotu kaydettikten sonra Ali Emirî için; "*bu gibi hadiseler hakkındaki yazıları okunduğu zaman, insan Evliya Çelebi'yi okuyorum zanneder"* demektedir (Altınay 1924: 50).

Ali Emirî'nin yazı ve şiirleri, onun güçlü bir tarih şuurunun örneklerindendir. Onun Türk tarihine ve Osmanlı hanedanına bağlılığı da dikkat çekicidir (Cunbur 1990: 249).

Nevi şahsına münhasır kişilerden kabul edeceğimiz Ali Emirî, gerek yazıları ve gerekse şiirleriyle dağılmakta olan devleti bir arada tutmaya gayret etmiş ve bir millî şuur oluşturmaya çalışmıştır. Otuzdan fazla eseriyle, milletine vakfettiği kütüphanesiyle, Türk dünyasına kazandırdığı *"Divanu Lügati't-türk"*le edebiyat ve kültür tarihimizde kendinden övgüyle bahsedilen bir sayfa açmıştır. Türk tarihini yüceltmek için birçok araştırma yapmış ve Osmanlı tarihi hakkında bilinmeyen pek çok bilgi ve belgeyi ortaya çıkarmıştır. O, dergisini de Osmanlı tarihi ve nevâdir-i eslâfa ait vesikaları toplayıp yayınlamaya hasretmiştir.

ALİ EMİRÎ'NİN DERGİSİ

(OSMANLI) TARİH VE EDEBİYAT MECMUASI

Derginin Adı

Ali Emirî, 1334-1336 (31 Mart 1918-30 Eylül 1920) yılları arasında 31 sayı olarak *Osmanlı Tarih ve Edebiyat Mecmuası* ve iki yıl aradan sonra da 1338 (31 Ağustos 1922-5 Ocak 1923) yılında sadece 5 sayı olmak üzere, *Tarih ve Edebiyat Mecmuası* adıyla hacimli bir dergi çıkarmıştır. Bazı kaynaklarda, Osmanlı Tarih ve Edebiyat Mecmuası'nın 32 sayı olarak çıktığı kayıtlıdır (Beysanoğlu 1960: 146; Eraslan 1990: 237). Ali Emirî, dergiyi 31 sayı çıkardığını bizzat kendisi bildirmiştir ("Cevap", *TEM,* 1/4 (30 Teşrinisani 1338/ Neşri 5 Kanunuevvel 1338), 82).

Derginin kapağında ve ilk sayfasında derginin ismi yazılırken, *"Osmanlı"* ibaresi yuvarlak süslü bir yazıyla mühür gibi kaydedilmiş ve onun altına büyük puntolarla *"Tarih ve Edebiyat"* ibaresi eklendikten sonra alt satıra yine yuvarlak bir mühür biçiminde *"Mecmuası"* ibaresi eklenmiştir (bkz. Ekler).

Derginin ilk sayfadaki başlığın altında derginin çıkış amacını da ifade eden şu ibare yer alır:

"Mülk ve millete nâfi' tarih, edebiyat, fünûn, iktisâdiyat ve şüûn-ı sâireye müteallik mebâhis-i müfîdeyi hâvî mecmûa-i şehriyedir."

Derginin her sayısında yer alan bu ibareye ek olarak 18. sayıdan itibaren, Ali Emirî, şu kıtayı eklemiştir:

Ettik şeref-i hizmet-i ecdâdı ferâmûş

Âsârına eslâfımızın rağbet olunmaz

Bir gün bilinir kıymeti mecmûamın ammâ

Pek çok aranır ortada mecmûa bulunmaz

Derginin Çıkış Amacı

Ali Emirî, dergiyi tek bir amaç doğrultusunda değil; birden fazla amaca cevap vermek için çıkardığını söyler. Ali Emirî dergiyi çıkarırken eski kıymetli eserleri gün yüzüne çıkarmak, bunları kullanıcıların hizmetine sunmak, vatana ve millete faydalı olmak kendisine yöneltilen eleştirilere cevaplar vermek gibi amaçları esas alır.

Derginin birinci sayısında dergiyi çıkarmaktaki amacını ileride yazılacak olan Osmanlı tarihi ve edebiyatıyla ilgili nadir eser ve vesikaları şimdiden tarih ve edebiyatın hizmetine hazır hâle getirmek olarak belirler:

> *"… bu mecmuayı neşrden maksat: Osmanlılara dair ileride yazılacak tarih ve edebiyat kitaplarına müteallik âsâr ve vesâik-i nâdireyi şimdiden bazı sahâif-i sâbite âmâde eylemektir."* (1/1, s. 6).

Ali Emirî, yukarıda belirttiğimiz amaca paralel olarak yine birinci sayıda şunları söyler:

> *"Mecmuamız hakkında ittihaz olunan hakiki meslek bir gün Osmanlıların hayât-ı mâziye ve an'ane-i tarihiye ve edebiyelerine ve ata ve ecdadımızın mefâhir-i milliyelerine ve bilhassa hususî ve müteferrik evrâk-ı nâdire üzerinde kalarak tevârih-i Osmanî'de yer bulmayan veyahut gayr-i kâfî derecede yazılan vakâyi-i milliyenin tedkik ve tahririyle enzâr-ı en'âma vaz'ına çalışmaktan ibarettir."* (1/1, s. 6).

Ali Emirî, *"Benim maksadım âsâr-ı eslâfı mümkün mertebe ziya'dan kurtarıp nesli-i âtîye tevdi' etmekten ibarettir."* (s. 84) diyerek kendisinin görev yaptığı yerlerdeki nadir eserleri meydana çıkarmak için çalıştığını da hatırlatır ("Süleyman Nazif Beyefendi Hazretlerinin Tahmisi", *TEM,* 1/4 (30 Teşrinisani 1338/ Neşri 5 Kanunuevvel 1338), 84).

Ali Emirî, “Mecmua” başlıklı yazısında dergiyi çıkarmaktaki amacının terâcim-i ahvâle dair bildiklerini yazmak, bilmediklerini de ehlinden öğrenerek neşretmek olduğunu belirtir ("Mecmua", *OTEM,* 3/27 (31 Mayıs 1336), 764).

Ali Emirî, dergiyi kapattıktan sonra dostları tarafından yeniden çıkarmak için teşvik edildiğini söyler. O, vatanı ve milleti için faydalı işler yapamasa bile, bir na't yayımlayarak hizmet etmiş olacağını düşünerek dergiyi tekrar neşre başladığını anlatır:

> *"Bâlâda tefekkürâtım üzerine mecmuanın neşri feyz ü terakkî-i vatan hakkında bir hüsn-i hizmeti mûcib olmasa bile, meselâ na't-ı nebevîde bir beyit yazılıp derc edilmiş olsa nezd-i ilâhîde bâis-i gufrân olmak ümidi beni yeni baştan şevk ve gayrete getirdi."* (1/1, s. 2).

Ali Emirî, dergiyi çıkarmaktaki bir diğer amacını da bundan sonraki makalelerini günlük gazeteler yerine (dostları tarafından teşvik edilmesi sebebiyle) bir mecmuada derli toplu yayınlamak olarak belirtir:

> *"Mütebâkî makalelerimi yevmî gazetelere müracaattan ise başlıca bir mecmua ile yazmak hususunu bazı ihvân-ı kirâm tasvip ve ihtar eylediler. Gerek bu makaleleri gerek tarihî, fennî, edebî birçok şüûnu hâvî şimdilik on altı sayfa olarak "Osmanlı Tarih ve Edebiyatı Mecmuası" namında ayda bir defaya mahsus şu risale-i mevkûteyi bi-avni'l-kerîm neşre başladım."* (1/1, s. 5).

Ali Emirî, dergisini vatana ve millete faydalı olmak ve onlara hizmet için çıkardığını; kendisinin mükemmel bir edebiyat dergisi çıkarmak gibi bir gayesi olmadığını ifade eder. Kendisi hakkında Yeni Mecmua, Millî Tetebbular gibi dergilerde çıkan yazılar yüzünden Osmanlı Tarih Encümeni ile Âsâr-ı İslâmiye ve Milliye Encümeni reisliğinden istifa ettiğini; ancak istifasından sonra da aleyhindeki yazıların devam etmesi üzerine mecmuayı çıkarmaya mecbur kaldığını belirtir:

> *"On beş vilâyât-ı şâhânede bu kadar memuriyetlerde bulunmuş ve milyonlarla insanların hiç biri aleyhimde şakşuka etmemiş iken bu gayr-i adamlar aleyhimde yazdırmadık söylenmedik söz bırakmadılar. İşte ben de bunun için Osmanlı Tarih ve Edebiyat Mecmuası'nı çıkarmaya mecbur oldum. Böyle bir mecmuadan birtakım Firavuniyân-ı cehâleti kahr u tedmîrden başka bir şey beklemek abestir ve olamaz."* ("Mütâlaa", OTEM, 1/12 (28 Şubat 1335), 214).

Ali Emirî'nin dergiyi çıkarmaktaki amaçlarından birisi de Köprülü'yü tenkit etmek ve onun kendisi aleyhindeki tenkitlerine, gazete gazete dolaşmadan rahatça cevap verebilmektir:

> *"Bundan 3-4 sene evvel Kıblelizâde Fuad'ın nasıl kabına sığmamakta olduğu ve zîr ü bâlâya nasıl şütûm-ı galîtalarda bulunduğu mâlumdur. Beni de başkası gibi zannederek etrafıma dolaşmaya cesaret etmesi üzerine mücerred ve nâ-mübârekin hatırı için 400 lirayı aşk edip iki senelik kâğıdını bi't-tehiyye hamiyet-i ilmiyem ve vatan-ı pâkime olan muhabbet-i ciddiyem icabınca Osmanlı Tarih ve Edebiyat Mecmuası'nı çıkarmaya mecbur oldum. İlk çıkan bir iki nüshasına mukâbele etmek istedi. Derhal hazret-i ilm yumruğunu cehâlet hırtlağına soktuğum gibi aklı başına geldi ve ilm-i ensâb kuvvetiyle kendisinin Köprülüzâde olmayıp Kıblelizâde olduğunu ve silsile-i ecdadının dokuzuncu derecede Kıbleli Mustafa Paşa'ya vâsıl olduğunu ve orada tevkif etmeyip ondan daha yukarı yani 12. batna kadar ecdâdını ta'dâd eyledim*" ("Hâdim ve Hâfız-ı Emânet-i Mübâreke, Hulefâ-yı Celîle-i Osmaniye'nin Şeref-silsile-i Siyâdetleri ve İlm-i Celîl-i Ensâbın Fevâidi", OTEM, 2/19 (30 Eylül 1335), 418).

Tevhid-i Efkâr gibi bazı gazetelerde kendisi hakkında yazılan yazıları eleştirerek, bu yazıların ahlâksızca olduğunu belirten Ali Emirî, dergiyi çıkarmaktaki amacını ve kendine yapılan eleştirilere cevap vermemesini şöyle izah eder:

> *"Hâl böyleyken bu kere yeniden neşrine muvaffak olduğum Tarih ve Edebiyat Mecmuası'nda aleyhimde bulunan bu ahlâksızlara aslâ mukâbeleye tenezzül etmedim. Ben mecmuamı kendi nefsim için çıkarmış olmayıp vatan ve millet hizmetine hasr için çıkardım. İşte meydanda bulunan birinci nüshası şâhidimdir."* ("Gazetelerin Hakkımdaki Neşriyâtı", TEM, 1/2 (30 Eylül 1338), 20-21).

Ali Emirî, dergiyi kendi nefsi için neşretmediğini, bu sebeple kendisine yöneltilen eleştirilere cevap vermediğini söylese de mubassır efendi ve Reşit Efendi gibi zâtların kendisini tahkir ettiğini, kendisinin vatana hizmetini ve tarihimizi yüceltmeyi önlediklerini anlatır. Bu yüzden kendisinin nefsini müdafaaya mecbur kaldığını, zorunlu olarak mecmuanın asıl görüntüsünün, muhtevasının değiştiğini ifade eder ("Nazîre [Emirî]", *TEM,* 1/4 (30 Teşrinisani 1338/ Neşri 5 Kanunuevvel 1338), 82).

Ali Emirî, *"taşradan gelen münasebetsiz romanlar"* olarak nitelendirdiği *"Kaynak", "Zanbak"* gibi romanlara, gençlerin ahlâkını bozması sebebiyle, dergide yer vermeyeceğini duyurur. Ona göre, gençlerin bunların yerine Türkçe yazılmış olan Ebû Müslim-i Teberdâr, Vakîdî Tercümesi gibi ahlâken

faydalı kitapları okuması daha yararlıdır ("İfâde-i Mahsûsa", *OTEM,* 3/25 (31 Mart 1336), 613-616).

Ali Emirî, çıkardığı dergide yayınladığı yazılarla gerçekten de hem Osmanlı tarihine hem edebiyatına katkıda bulunmuştur. Onun görevli olarak gittiği yerlerde yaptığı araştırmalar da dergide konunun uzmanlarına yardımcı olur. Ali Emirî terâcim-i ahval konusunda, ilm-i nesep ve Osmanlı hanedanı konusunda verdiği bilgilerle bilinen pek çok yanlışı düzeltmiştir. Aynı zamanda dergide, kendisi hakkında yapılan tenkitlere cevap vermiştir.

Derginin Yazar Kadrosu

Ali Emirî, ilim adamları tarafından dergiye yazı gönderildiği takdirde bu yazıların da dergide yayınlanacağını söylese de dergide çoğunlukla kendi yazıları yayınlanmıştır. Dergide farklı bir isim olarak Mehmet Atâ'nın Pertev Paşa üzerine yazdığı makale yayınlanmıştır. Bundan başka mektup başlığı altında dergiye farklı isimlerin yazılar gönderdiğini görmekteyiz. Bunlar arasında Mehmet Ali Aynî, Yaşar Şâdî, Süleyman Nazif ve İbnülemin Mahmut Kemâl İnal'ı sayabiliriz.

Derginin Şekil Özellikleri

Yazar, dergiyi aylık 16 sayfa olarak çıkaracağını kaydettikten sonra gerektiği takdirde sayfa sayısının artabileceğini belirtir (1/1, s. 5). Derginin hacmi ikinci ve üçüncü yıllarında artış göstermiştir.

Dergi 13. sayıyla yayın hayatının ikinci yılına girer. Ali Emirî, 13. sayıdaki "İfade-i Mahsusa" başlığı altında derginin yapısında meydana gelen değişikliklerden bahseder. Bundan sonra 16 sayfa (1 forma) çıkan dergi, 2 forma (32 sayfa) olarak çıkmaya devam edecek ve sayfaların bir kısmı sarı bir kısmı beyaz kâğıtlı basılacaktır. Beyaz kâğıtlı nüshaların iki forması da eskiden olduğu gibi 5 kuruş; sarı kâğıtlılar ise 7,5 kuruş olacaktır. Ayrıca,

yazıda 12 yerine 16 punto kullanılacaktır ("İfade-i Mahsûsa", *OTEM,* 2/13 (31 Mart 1335), 223).

Dergi 25. sayı ile üçüncü yıla girmiştir. Ali Emirî, derginin bundan sonra 3 forma, yani 48 sayfa olarak yayınlanacağını bildirir. Bu üç formanın bir kısmı sarı, bir kısmı ise beyaz kâğıtlı basılacaktır. Üç formalık beyaz kâğıtlı nüshalar 7,5 kuruş, sarı kâğıtlılar ise 12 kuruş olacaktır.

Ali Emirî, dergiye ulaşmak isteyenler için bazı bilgiler verir. Buna göre; derginin her iki rengi de Bâb-ı Âlî Caddesi'ndeki Sûdî Efendi Kütüphanesi'nde bulunmaktadır. Ayrıca beyaz kâğıtlılar Beyazıt'taki bazı kitapçılardan da temin edilebilir. Eski nüshalara ulaşmak isteyenler, Atik Ali Paşa Camii karşısındaki Tütüncü Kâzım Efendi'ye müracaat etmelidir.

Ali Emirî dergide abone sisteminin olmadığını, abone olmak isteyenlerin kitapçılara müracaat etmeleri gerektiğini söyler.

Derginin Kapanması

Ali Emirî, Osmanlı Tarih ve Edebiyat Mecmuası'nın kapanmasıyla ilgili olarak şunları anlatır:

Ali Emirî, 31. nüshada, Ali Emirî'nin o zaman kazara şeyhülislâm oldu dediği Mustafa Sabri Efendi aleyhinde Ali Kemâl'e hitaben bir makale yazdığını, bu makalenin sansür tarafından çizildiğini söyler. Ali Emirî, bunun üzerine makalenin bir sûreti ile Dahiliye Nezâreti'ne müracaat etmiştir; ama yazının devamına müsaade alamamıştır. Bu duruma gücendiğini söyleyen Ali Emirî, dergiyi tatil etmeye karar vermiştir. Böylece 31 sayı çıkan Osmanlı Tarih ve Edebiyat Mecmuası'nın yayını sona ermiştir.

Derginin Yeniden Yayına Başlaması

Ali Emirî dergiyi kapattıktan sonra Ali Kemâl tarafından hakkında yazılanlara gazetelerle cevap verdiğini; ancak bunların sansür tarafından engellendiğini söyler. Mustafa Sabri ile Ali Kemâl'in tahrikiyle kendisi ve Millet Kütüphanesi aleyhinde yazılan yazılara cevap vermek için dergiyi tekrar çıkardığını belirtir. Derginin bu ikinci serisinde ismi *Tarih ve Edebiyat Mecmuası* olarak değişmiştir ("Cevap", *TEM,* 1/4 (30 Teşrinisani 1338/ Neşri 5 Kanunuevvel 1338), 82).

Ali Emirî, derginin uzun bir aradan sonra yeniden yayımlanmaya başlamasıyla yeni yayın döneminin ilk sayısında, sunuş (mukaddime) tarzındaki başlıksız yazısında, derginin mahiyeti hakkında bilgiler verir.

Ali Emirî, yeni yayınlanmaya başlayan bu derginin ismini Tarih ve Edebiyat Mecmuası olarak değiştirmiş olsa da bu dergiler birbirinin devamı niteliğindedir.

Ali Emirî, daha önceki Osmanlı Tarih ve Edebiyat Mecmuası'nın çok az basıldığından, şimdiki sayıları yine birden başlatılıp mecmuayı yıl 1, sayı 1 şeklinde numaralandırılarak yeniden yayımlanmaya devam edeceğini söyler. O, derginin hacminin artacağını ve dergide, ayrıbasım olarak *"Vesâikü'l-âsâr"* adıyla beyitler antolojisinin de neşredileceğini duyurur:

> "Nihayetinde Vesâikü'l-âsâr ismiyle müessis-i devlet Sultan Osman Han Gazi zamanından şimdiye kadar geçmiş olan hayatta bulunan şuarâ-yı Osmaniyye'nin bazı edebiyatını da kitap şeklinde neşredeceğimden bu mecmuanın hacmi evvelki mecmuanın iki [katı] büyüklüğünde olmak zaruret-i kat'iyye hâlinde bulunmuştur. Zaten evvelki mecmuanın mevcûdu pek az kaldığından yeni baştan bir numaradan itibaren yine şehrî olarak bu mecmuayı neşre başladım." ("(Başlıksız) Mukaddime", TEM, 1/1 (13 Ağustos 1338), 1-2).

Ali Emirî, *Tefrika-i Edebiye* başlığı altında 2 forma olarak Vesâikü'l-âsâr adıyla, Türk şairlerinden gazel veya başka eserlerinden birer beyit seçerek tertip edilecek bu eserin okuyucularına ciltlettirme imkânı sağlamak için ayrı bir forma hâlinde neşredileceğini söyler ("Tefrika-i Edebiye: Vesâikü'l-âsâr 2. Forma", *TEM,* 1/4 (30 Teşrinisâni 1338/ Neşri: 5 Kânunuevvel 1338).

Ali Emirî, Tarih ve Edebiyat Mecmuası'nda, Osmanlı Tarih ve Edebiyat Mecmuası'ndan farklı olarak, ilk sayfada *"Mündericat"* başlığı altında dergide nelerin yayınlandığını bildirmiştir. Ayrıca derginin iç kapağında bazı kitaplarının fiyat listesini de vermiştir ("Başlıksız", *TEM,* 1/2 (30 Eylül 1338), 1).

Mevcut kitapların şimdiki fiyatları başlığı altında on üç kitabın o günkü fiyatlarını bildirir. Listede yer alan ilk ve son kitapla fiyatları şöyledir:

Levâmiü'l-hamidiyye (25 sene evvel basılmıştır), 35 kuruş.

Tezkire-i Şuarâ-yı Âmid (mücelled bir nüshadır), 60 kuruş.

("(Başlıksız) Mukaddime", *TEM,* 1/4 (30 Teşrinisâni 1338) Neşri: 5 Kânunuevvel 1338).

Derginin Tekrar Kapanması

Ali Emirî, yayınladığı mecmuadan Maârif Nezâreti ile Şer'iyye Tedkik Meclisi ve genel müdürlüklere ikişer nüsha göndererek ahlâkımızdaki bozuklukları bildirdiğini; ancak Davut Paşa'nın mektupçusu Abdülbaki Fevzi Efendi'nin kendisinin kınandığını varsayarak mahkemeye başvurduğunu söyler. Bu sebeple mahkeme dışında hiçbir şeyle ilgilenemediğini, derginin yayın tarihi ile mahkeme günü çakıştığından dergiyi geç çıkarmak zorunda kaldığını belirtir. Hatta dergiyi çıkaramayabileceğini ifade eder ("Mecmua", *TEM,* 1/4 (30 Teşrinisani 1338/ Neşri 5 Kanunuevvel 1338), 79-80).

Derginin normal yayın tarihi, her ayın son günüdür; ancak söz konusu sebepten dolayı son nüshaların yayın tarihi birer hafta gecikmekte ve dergi bir sonraki ayın ilk haftası yayınlanabilmektedir. Nitekim dergi 5. sayıdan sonra kapanmıştır.

BİRİNCİ BÖLÜM

I. DERGİDE TARİH

Bu bölümde, Ali Emirî'nin *Osmanlı Tarih ve Edebiyat Mecmuası* ile *Tarih ve Edebiyat Mecmuası* isimli dergilerindeki tarihle ilgili makaleleri, yakın ve uzak tarih olmak üzere iki başlık altında toplamayı uygun gördük. Bu tasnifi yaparken Osmanlı devletindeki değişiklikleri göze alarak III. Selim'den sonraki tarih dönemi için yakın tarih, ondan önceki dönem için de uzak tarih tabirini kullandık. Osmanlı devlet adamlarından aynı zamanda şair de olan Pertev ve Reşit Paşaların hayatlarının anlatıldığı makaleleri biyografi başlığı altında, edebiyat bölümünde değerlendirdik.

A. YAKIN TARİH

Ali Emirî; Kars, Ardahan ve Batum'un geri alınması; Kafkasya'nın düşmandan kurtarılması ve Kırım'ın geri alınması üzerine bir yazı kaleme alır. 150 yıldır anavatandan ayrı kalan Kırım'ın tekrar alınmasının büyük sevinç yarattığını ve Osmanlıların cihat fikriyle pek çok memleketi nasıl aldığını anlatır. Ali Emirî bu yazısında Kırım'ın geri alınmasını, Osmanlı-Kırım ilişkilerini, edebiyatlarını anlatır.

Ali Emirî, yazısında Küçük Kaynarca ile Kırım'ın kaybedildiğini; ancak Sultan Abdülhamit, II. Selim, IV. Murat döneminde hep geri alma isteğinin olduğunu beyan eder. Sultan Abdülmecit döneminde ise müttefik devletlerin döneklikleri nedeniyle *"Kırım Meselesi"* diye meşhur olan meselede başarı kazanılamadığını kaydeder. Daha sonra, geçmişte yaptığımız tarihî hataları ve Osmanlının son dönemlerini anlatır. Kendisinin Halep'te bulunduğu sırada

gördüğü rüşvet ve yolsuzluklara değinir, bunları engelleyemediği için istifa ettiğini söyler. Bu bozuklukların düzeltilmesi için tavsiyeleri vardır:

> "Eğer biz şimdiden insaf ederek yavaş yavaş aklımızı başımıza toplayarak bin yılda bir ele geçmeyen bu fırsat-ı azîme ve bu ni'met-i gayr-i müterakkibe sâyesinde her şeyden ziyade tezhib-i ahlâk ve siyâset ve iktisâdiyât gibi üç mühim nokta üzerinde âlimâne ve fâzılâne ve hamiyet-mendâne bir sûrette çalışırsak, inşâ Allah gerek Kırım ve gerek Kafkasya ve gerek memâlik-i Osmaniye ve gerek umûm memâlik-i İslâmiye servet ve azamet ve şevket-i kadîmesini bulacağında şüphe yoktur." ("Kırım", OTEM, 1/3 (31 Mayıs 1334), 48).

Ali Emirî ile İbnülemin M. K. İnal arasındaki tartışmalara tenkit bölümünde genişçe yer verdiğimiz için burada tarihî mesele olarak kısaca değineceğiz.

Ali Emirî, "Abdurrahman Şeref Bey'in Fuad Paşa Konağı Nasıl Maliye Dairesi Oldu" makalesi üzerine, İbnülemin Mahmut Kemâl'in risalesindeki yanlışlara değinmiştir ("İsbât-ı Müddeâ İçin Tahrîf-i Vesâik", *OTEM*, 2/17 (31 Temmuz 1335), 363-368). İki makalesinde kendi haklılığını ortaya koymaya çalışmıştır ("Tevil Götürmez!", *OTEM*, 2/18 (31 Ağustos 1335), 405-406;"Vakit Gazetesi'nin 8 Ağustos 1335 Tarihli Nüshasından: Tarihî Vesikaları Tahrif Meselesi", *OTEM*, 2/18 (31 Ağustos 1335), 407-412).

İbnülemin, risalesinde ibarelerin takdim-tehirinin bir anlam bozukluğu meydana getirmediğini, kendisinin Cevdet Paşa'nın Maruzât'ından değil, bizzat Paşanın hatt-ı desti olan nüshasından alıntı yaptığını belirterek kendisini savunmuştur. Kendisinin eserlerine şüpheyle yaklaşılmasını söylediği için de Ali Emirî'ye kızgınlığını dile getirmiştir (Tarîk Gazetesi'nin 3 Ağustos 1335 Tarihli ve 13 Numaralı Nüshasından: Tarihî Vesikalar Etrafında", *OTEM*, 2/18 (31 Ağustos 1335), 405-407).

Ali Emirî; Mehmet Galib ve Ali Rıza Beylerin adı belirtilmeyen gazetede 13. Asr-ı Hicrîde Osmanlı Ricali adıyla yayımlanmakta olan yazılarından 29 Kanunusani 1336 tarihli nüshada geçen *"Firârî Ahmet Paşa kendisinin divan kâtibi hane sahibi Pertev Efendi'nin damadı Kıblelizâde Mehmet Vassaf Efendi'yi huzûr-ı hümâyûna takdim etmiştir"* (s. 553) ibaresi

üzerine Kıblelizâde Vassaf Bey ve ailesinin akıbetini anlatan bu yazıyı kaleme alır.

Ali Emirî, Kıblelizâdelerin hakikaten kıymetli ve tarihçe malum bir silsileyle 300 seneden beri devam edegeldiğini ve önemli hizmetlerde bulunduklarını belirterek Mehmet Vassaf Bey'i över. Ali Emirî burada, Fuad Köprülü'nün nesebini sayarak aslında Kıblelizâde olduğuna değinir.

Vassaf Bey'in oğlu Mahmut Cemîl Bey 1248/1832-33'te doğmuş ve Diyarbakır divan-ı hümâyun muavinliğiyle tevkilikte bulunmuştur. Bazı hasımlarınca Vassaf Bey, Sultan Mahmut'un gözünden düşürülmeye çalışılmış ve İstanbul'dan uzaklaştırılarak Keban madenlerini teftiş etmek üzere gönderilmiştir. Bu sırada Vassaf Bey kayınpederine mektuplar yazarak affını istemiştir. Fakat Pertev Paşa da padişahın gözünden düşürüldüğü için Sultan'ın gazabını üzerine çekmiş ve Mülkiye Müşirliğinden, kardeşi Emin Bey de Harbiye Nâzırlığından azledilmiştir. Pertev Paşa, Edirne'ye; Vassaf Bey de Varna'ya sürülmüş ve orada boğdurulmuşlardır. Ali Emirî, Vassaf Bey için şımarıklıkla kendisini telef etmeseydi Reşit Paşa'nın yerine geçerek önemli hizmetlerde bulunabilirdi, der ("Kıblelizâde Mehmet Vassaf Bey", *OTEM*, 2/23 (31 Kanunusani 1336), 553-559).

Ali Emirî, Osmanlı sultan ve padişahlarına karşı derin bir muhabbet besler. Bunun için onun dergideki sultan şair, yazar ve şehzâdelere ayırdığı yere bakmak yeterlidir. O, Abdülmecit'in kardeşi olan Emine Sultan'ın vefatı üzerine onun iyiliklerinden, dindar bir kimse olduğundan ve kimsesizleri koruyup kolladığından bahseden bir yazı kaleme almıştır. Ali Emirî, yazısına şu tarih beytinin yer aldığı kıtayla başlar:

İki göz yaşı gibi çıktı güher-i târîhi:
"Gülşen-i cennete azm etti Emine Sultan"

Burada Emine Sultan'ın eşi Mehmet Şerif Paşa bin Ahmet Şükrü Paşa bin Mehmet Şerif Paşa'nın eşinin ölümü üzerine yazdığı mersiye ile onun

vefatına tarih düştüğünü belirtir. 22 beyitlik şiiri aynen yayınlar. Biz burada önemli gördüğümüz birkaç beytini alıntı yapıyoruz:

Dürretü't-tâc-ı felek mefhar-ı Âl-i Osman

Gurretü'l-ayn-ı melek ya'nî Emîne Sultan

Sene doksan bir içinde gelerek dünyâya

Nâz ile oldu şeref-âver-i mehd-i devrân

…

On dokuz sâl berâberce muammer olduk

Eyledik izz ü saâdet ile imrâr-ı zamân

…

Rıhletinde daha kırk beş idi sinn ü sâli

Genç iken oldu çemen-i suffe-i Rıdvân'a revân

…

"Hüzn" ile söyledi târîhini bî-çâre Şerîf

Gülşen-i adni penâh etti Emîne Sultan (Sene 1338)

("Emine Sultan Aliyyetü'ş-şân Hazretlerinin Vefât-ı Küdûret-engîzi", *OTEM*, 2/24 (28 Şubat 1336), 590-593).

Merhum Mustafa Reşit Paşa'nın vezirliği sırasında 1267/1851 yılında oğlu Gâlib Bey'e vezirlik verilmesi üzerine, eski vezir Fuad Paşa tarafından bir yazı kaleme alınır. Ali Emirî, Reşit Paşa tarafından bazı yerleri tashih edilen yazının suretini yayınladıktan sonra Reşit Âkif Paşa'nın nasıl bir devlet adamı olduğunu, gösterdiği yararlılıkları dile getirir ("Reşit Paşa", *TEM,* 1/1 (13 Ağustos 1338), 2-7).

B. UZAK TARİH

Ali Emirî, dergide öncelikle, Osmanlı hayatı, kültürü ve edebiyatıyla millî övünç kaynağı olan atalarımızla onların nadir evrak-ı metrûkeleri, özellikle de Osmanlı tarihinde yer almayan veya yeterince incelenip yazılmamış bulunan millî konuları araştırıp yayımlamaya gayret edeceğini belirtir. Bu konudaki yazılar, aşağıda alt başlıklar hâlinde incelenmiştir.

1. Osman Gazi

Ali Emirî, Osmanlının kuruluş dönemleriyle ilgili olarak Osmanlı Tarih Encümeni'ndeki çalışmalardan bahsederken Osman Gazi'nin doğum tarihi olan 656/1258 senesinde ondan birkaç batın ileride olan atalarının Ankara'ya gelişleri ve orada aşiretin başına geçenlerin 3-4 kez değişiminin de aynı tarihle verilmesindeki bilgi tutarsızlığına değinmiştir. Yine encümenin Osman Gazi'nin atalarından olan Gündüz Alp'in Beypazarı yakınında Kızılsaray köyünde bir mezarının olduğunu söylemesi; fakat bunun hakkında hiçbir tetkikatta bulunulmamasını tenkit eder ("Cevabı [Emirî]", *OTEM*, 1/5 (31 Temmuz 1334), 96-100). Encümenden Abdurrahman Şeref Bey, Ali Emirî'ye açıklama yaparken Osman Gazi'nin doğum tarihi hakkında ihtilafların olduğunu, encümendeki tarihçilerin en doğru tarih diye 656/1258'i kabul ettiklerini ve açıklayıcı bilgi olarak burada olması muhtemel tarihleri belirtiklerini söyler ("Târih-i Osmânî Encümeni Reis-i Meâlî-Âlîsi Abdurrahman Şeref Beyefendi Hazretleri Tarafından Vârid Olmuştur", *OTEM*, 1/5 (31 Temmuz 1334), 95-96).

2. Filistin Meselesi

Ali Emirî, dünyadaki büyük adamları anlattığı makalesinde büyük adamlara örnek olarak Hz. Muhammet ve Hz. İsa'yı gösterir. O, Hıristiyanlarla Müslümanların dost olduğunu; Yahudilerin ise hem Hıristiyanların hem de Müslümanların düşmanı olduğunu söyler. Yahudilerin

sırf dünyanın zenginlerinden oldukları için azınlık oldukları hâlde Kudüs'ün onlara verilmesine tepki gösterir. Yahudilerin çok paraları olmasına rağmen insanları aç bıraktıklarını belirten Ali Emirî, Filistin'in onlara verilmesine inanamaz. Dünyada yeterince devlet bulunduğunu, keyif için kan dökerek yeni devletler kurmaya gerek olmadığını söyler.

Yazar, milletlerin gelişmesinin ancak Osmanlı idaresi altında gerçekleşeceğine, Anadolu haritasında zerre kadar değişiklik yapılamayacağına inanır ve Filistin'in Yahudilere bırakılmamasını ister:

> "Devlet-i Aliye-i Osmanîye'nin zîr-i idare-i hükümrânîsinde olan bazı kavme yalnız inkişaf ve terakkî-i hâllerini mûcib olacak teşebbüsât ile iktifâ ve bizim de kâbil-i ıslâh olacak birçok hususâtımıza muâvenet icra edecek hudûd-ı kadîmesi vechile hakk-ı hâkimiyet-i Osmaniyeye tecavüz edilmeksizin yine bâkî ve pâyidâr kalır." ("Dünyada En Büyük Adamlar Kimlerdir ve Kudüs-i Şerif ve Filistin'in Netice-i İstiklâli Hakkında Bir Mütâlaa", OTEM, 2/13 (31 Mart 1335), 232).

3. İlm-i Ensâb ve Osmanlı Sultanlarının Seyyidliği

Ali Emirî, Araplarda ilm-i ensâbın çok önemli olduğunu, bir kişinin soyunun çok gerilere kadar takip edilebildiğini anlatır. Abdullah ibni Abbas'ın Peygamberin 22. derecedeki atası Adnan'dan İsmail'e kadar arada 50'den fazla isim olduğunu beyan ettiğini belirtir. Ulemâ-yı ensâb-ı Arap (Arap soy bilimciler)'ın sadece erkeklerin değil kadınların da silsilelerine önem verdiğini ve beş on derece, bazen daha fazla geriye kadar silsilelerinin sayılabildiğini söyler.

Ali Emirî, Araplarda durum böyleyken bizde bu konuya önem verilmediğini, Türklerin validelerinin neseplerini kaydetmek şöyle dursun erkeklerin soylarının kaydına bile ehemmiyet verilmediğini belirterek üzülür. Bu konuda hiçbir kitaba rastlamadığını söyler. Osmanlı döneminde bazı neseplerin sahihliğini tespit etmek için çeşitli kayıtların çok düzenli ve titiz bir şekilde tutulduğunu söyleyerek bunları şöyle sıralar:

1. *Seyyidler*: Sâdât-ı kirâma hürmet eden Osmanlılar, seyyidlerin soy kütüğünü sağlam bir şekilde tutmuştur. Bunun için Yıldırım Bayezid Han zamanında Hicrî 800 (1397-98) tarihinde, Bursa'da Nakibüleşraf unvanlı özel memurlar tayin edilmiş ve Fatih'in İstanbul'u fethinden sonra bu konuya daha büyük bir önem verilmiştir.

2. *Tevliyet sahipleri:* Cami, mescit, medrese, tekke, zaviye gibi vakıf eserlerin bazı görevlileri genellikle tevliyetle nesilden nesile devam ettiği için bunların şeceresi kaydedilmiştir.

3. Cami, mescit gibi yerlerdeki hatip, vaiz, müezzin, temizlikçi vb. gibi görevlilerin kaydı yapılmıştır.

4. Diğer hayır kurumlarını yaptıranların şeceresi. Bunlar genellikle vezir ve ileri gelen devlet adamlarınca yaptırılıp idaresini başkaları yürüttüğü için onların şecere kaydı tutulmuştur.

5. Timar sahiplerinin şecere kayıtları vardır.

Ali Emirî, Çelebi Sultan Mehmet'in annesinin isminin "Sultan Hatun, Valide Sultan" gibi lakaplarla geçiştirildiğini söyler. Oysa onun ismi "Devlet Hatun"dur. İlm-i ensâb yardımıyla Devlet Hatun'un Mevlânâ soyundan geldiğinin tespit edilebileceğini savunur. Osmanlı sultanlarının da peygamber soyundan gelip Seyyid olduklarını ifade eder:

> "İşte müessis-i sânî-i devlet olan Ebu'l-hulefâ-yı Osmaniyan Çelebi Sultan Mehmet'in dahi valide cihetinden silsile-i sâdâta mensup ve mülhak bulunduğu şu vesâik-i kat'î ile tayin ettikten sonra teberrüken ale'l-esâmi zîrde derc olunan silsilenâmeden anlaşılacağı kadar ki Çelebi Sultan Mehmet Han'dan fahr-ı âlem ve seyyid-i evlâd-ı âdem efendimiz hazretlerine varıncaya kadar silsile-i aliye ve râbıta-i celîlenin beşi inâs ve on yedisi zükurdur." (s. 434)

Ali Emirî, yazının devamında *"Esâmî-i Silsile-i Celîle-i Siyâdet" ve "Esâmî-i Silsile-i Sıddîkiye"* başlıklarıyla Sultan Çelebi Mehmet Han'dan itibaren Osmanlı soyunu anne tarafından Hazret-i Peygambere, baba tarafından Oğuz Han'a kadar götürür ("Hâdim ve Hâfız-ı Emânet-i Mübâreke, Hulefâ-

yı Celîle-i Osmaniye'nin Şeref-silsile-i Siyâdetleri ve İlm-i Celîl-i Ensâbın Fevâidi", *OTEM*, 2/19 (30 Eylül 1335), 417-435).

4. Kılıç Kuşanma Merasimi

Ali Emirî, Osmanlı devletindeki kılıç kuşanma merasiminin nerede, ne zaman başladığı üzerine bir yazı kaleme alır. Bu merasimin en eski olarak 1000/1591-92 tarihinden önceki kitaplarda yer almadığını, eski tarihlerin bu merasime önem vermediğini, bu merasimi etraflıca yazanın Karaçelebizâde Abdülaziz Efendi olduğunu zannettiğini ve bu merasime tercüme-i ahvâl kitaplarında daha fazla yer verildiğini; ancak merasimin hangi padişah zamanında başladığının belirtilmediğini söyler. Ali Emirî, Ravza-i Ebrâr adlı kitaptan hareketle, IV. Murat'ın nasıl kılıç kuşandığını anlatır. Ali Emirî, kılıç kuşanma merasiminin Osman Gazi'den Sultan Bayezid'e kadarki kısmın karışık olduğunu ifade eder ("Müessis-i Bünyân-ı Saltanat Osman Gazi Hazretlerinin Seyyid Edebâlî Hazretlerine Damat Olması ve Bu Münâsebet-i Mübâreke ile Devlet-i Muazzama-i Osmaniye'de Kılıç Kuşanmak Merasimi", *OTEM*, 2/20 (31 Teşrinievvel 1335), 453-458).

Kılıç kuşanma merasiminin ilk olarak Hayber kalesinin fethinde Hz. Ali ile başladığını ve oradan Osmanlı'ya geçtiğini belirten Ali Emirî, Osman Gazi'den itibaren Osmanlılarda 650 yıldır bu merasimin devam ettiğini belirtir ("Hazret-i Ali Kerremallahu Veche Efendimiz Hakkında: Taklîd-i Seyf-i Nebevî", *OTEM*, 2/20 (31 Teşrinievvel 1335), 458-464).

Ali Emirî kılıç kuşanma merasimi üzerine yazdığı bir diğer yazıda, Osman Gazi'nin kılıç kuşanma merasimini Seyyid Mustafa Hâşim-i Celvetî'nin Ankâ-yı Maşrık adı eserinden alıntılar yaparak anlatır. Bu törende Hacı Bektaş Veli, Ahi Evran Şeyh Edebâlî gibi zatlar bulunmuştur. Osman Gazi, bu törenden sonra Malhun Hatun'la evlenmiş, kuşandığı kılıçla bir kaleyi fethetmiştir ("Müessis-i Devlet-i Aliye Osman Gazi Hazretlerinin Taklîd-i Seyf Merasimi", *OTEM*, 2/20 (31 Teşrinievvel 1335), 464-476).

5. Şehzâde Düğünleri

Ali Emirî, Sultan Mehmet Vahdettin Han'ın kızı Sabiha Sultan ile Abdülmecit'in oğlu Ömer Faruk'un evliliklerine padişahın izin vermesi üzerine bir makale yazar. Tarihte böyle bir izdivacın Fatih zamanında Şehzâdesi Mustafa'nın kızıyla diğer Şehzâde II. Bayezid'in oğlu Şehzâde Abdullah arasında gerçekleştiğini belirtir. Bu yazının devamında İbn-i Kemâl'in tarihinden alıntılar yapar ("Osmanlı Mefâhir-i Tarihiyyesinde Şeref-bahşâ Bir İzdivac-ı Müteyemmin", *OTEM*, 2/21 (30 Teşrinisani 1335), 486-487; "İbni Kemâl Hazretlerinin Sûr-ı Pür-sürûr-ı Hıtân u İzdivâc Hakkındaki Makaleleri", *OTEM*, 2/21 (30 Teşrinisani 1335), 489-492).

6. Sultan Cem'in Doğumu

Ali Emirî, Şehzâde Cem'in 863/1459 yılında dünyaya gelişini İbn Kemâl'in tarihinden aynen alıntı yaparak burada neşreder ("Fatih Sultan Mehmet Han Hazretlerinin 3. Mahdûmu Meşhur Şehzâde Cem'in Velâdeti Hakkında İbn Kemâl Tarihinden Aynen Naklolunan Makale", *OTEM*, 2/22 (31 Kanunuevvel 1335), 528-531).

7. Dulkadiroğlu ve Osmanlılar

Ali Emirî, Osmanlıların baba tarafından Oğuz Han'a, anne tarafından da Hz. Peygamber'e kadar ulaştığını, ayrıca Nuşirvân-ı Âdil'e de ulaştığını izah eden bir makale kaleme alır. Osmanlının Nûşirvân-ı Âdil'le birlikte Keyhüsrev, Keykavus ve Keykubâd gibi Şehnâme'de isimleri anılan kimselere ulaşarak Cemşid'e kadar vardığını iddia eder.

Maraş civarına hükmeden Dulkadiroğulları (Ali Emirî bunu dal ve gayın ile *Dülgâdir* diye yazdıktan sonra parantez içinde zel ve kaf ile *Zülkadr* diye yazar), Sâsâniyân soyundan olduğunu, bu soyun Türkmen hükümdarlarından sayılmasının onların Sâsânî soyundan olmalarına engel teşkil etmediğini savunur.

Yemen'de hüküm süren Âl-i Resûl, Araplardan İbni Ziyad'ın torunları oldukları hâlde Emevi devletinin yıkılmasından sonra Türkistan'a gidip 3-4 yüz sene kaldıktan sonra Türkmenleşerek Yemen'e dönmüş ve Âl-i Resûl-i Türkmânî ve Mülûk-ı Âl-i Ziyâd-ı Türkmânî diye anılmıştır. Dulkadiroğluları da böyledir.

Ali Emirî, Dulkadiroğlularının, Sâsânî soyundan gelip bu künyelerini koruduklarını söyler. Maraş Cami-i Kebirinin kitabesinde bu silsilenin mevcut olduğunu belirtir:

> "Dulkadir hükümdarlarının meşhurlarından olan Alâuddevle tarafından bina olunan Maraş Cami-i Kebîrinin kitâbe-i tarihiyyesi el-hâletü hâzihi mevcut olup aynen şu ibare menkûş ve mahkûktur:
> *El-melikü'l-âdil el-âlim senedü'l-ümerâ fi'l-âlem avni'l-ümmet gavsi'd-devlet ve'l-millet Hüsmâmeddin Emîrü'l-mü'minîn Alâuddevle bin Süleyman Zü'l-kadr el-Sâsânî"* ("Sülâle-i Celîle-i Osmaniye'nin Mülûk-i Kadîme-i Sâsâniye'den Nûşirvân-ı Âdil Sülâlesiyle Dahi Râbıta ve Münâsebeti", OTEM, 2/24 (28 Şubat 1336), s. 582).

Ali Emirî, Osmanlı-Sâsânî ilişkisini II. Murat'a dayandırır. Buna göre; Çelebi Sultan Mehmet, Dulkadir Bey'in kızı Emine Sultan ile 805/1402-3'te evlenmiş ve 806/1403-4'te Fatih Sultan Mehmet'in babası Sultan II. Murat dünyaya gelmiştir. Bundan sonra Osmanlı sultanları da Sâsânî silsilesine dahil olmuştur:

> "İşte bu silsile ile selâtîn-i Osmaniye iki defa akd-i râbıta-i müsâharet eylemiştir. Birincisi Sulu Süleyman Bey ibn Zeyneddin Karaca Ahmet Bey bin Hasan Dulkadir Beyin kerimesi Emine Sultanı, Çelebi Sultan Mehmet Han Hazretleri 805 senesinde tezevvüc ettiğinden Ebu'l-feth Sultan Mehmet Han Hazretlerinin pederleri Sultan Murad-ı Sânî Hazretleri 806 senesinde bu muhaddere-i aliyyeden tevellüd ederek ondan sonraki umûm selâtin-i Osmaniye, Sâsânî silsilesine râbıta peydâ etmiştir." (s. 582).

Ali Emirî'ye göre, Fatih Sultan Mehmet, 855/1451'de Dulkadiroğlu Süleyman Bey'in kızı Mükerreme ile evlenmiş ve Sultan II. Bâyezid dünyaya gelmiş ve böylece de ikinci defa Sâsânî sülâlesine ulaşılmıştır.

Ali Emirî iki defa Sâsânî silsilesine ulaşıldığını yukarıdaki şekilde izah ettikten sonra bu silsileyi şu şekilde kaydeder:

"1. Sultan Murat Hân-ı Sâni 2. bin Emine Sultan 3 binti Sulu Süleyman Bey 4 bin Ziyaeddin Karaca Ahmet Bey 5 bin Dülgâdir Hasan Bey 6 bin Hâlid Bey 7 bin Muzaffer Bey 8 bin Mahmud Bey 9 bin Yunus Bey 10 bin Murat Bey 11 bin Halil Bey 12 bin Ali Bey 13 bin İlyâs Bey 14 bin İshak Bey 15 bin Âşân Bey 16 bin İsfendiyar Bey 17 bin Âşân Hoca 18 bin Dündar Bey 19 bin İskender Bey 20 bin Şehriyâr 21 bin Sâsânî 22 bin Hürmüz-i Türkî 23 bin Mûyleb 24 bin Ferruhzâde 25 bin Erdeşîr 26 bin Tûrân Baht 27 bin Pervâne 28 bin Şîrvâne 29 bin Pervîz Şâh 30 bin Hürmüz-i Tâcdâr 31 bin Nûşirvân-ı Âdil bin Kubâd min nesl-i Keyhüsrev bin Siyavuş bin Keykâvus bin Keykûbâd min-nesl-i Feridun Ferruh min-nesl-i Cemşîd" (s. 584).

Ali Emirî, Topkapı Müzesi Müdürü Halil Bey'in bu silsilede bir yanlışlık olduğunu belirtmesi üzerine, bu silsilede Süleyman Bey bin Halil ibaresinin mürettip hatasıyla meydana geldiğini, aslının Süleyman Bey bin Mehmet Nasrettin Bey bin Halil Bey olması gerekirken mürettip hatasıyla bin Mehmet Nasreddin Bey tabirinin düşmüş olduğunu belirtir ("Cevabı", *OTEM*, 3/25 (31 Mart 1336), 628-632).

8. Kars Tarihi

Ali Emirî, *Kars Şehri Hakkında Tarihi Bir Vesika* adlı yazısında Peçevî Tarihi cilt 2, s. 26'da Sultan III. Murat'ın kumandanlarından Lâlâ Mustafa Paşa'nın 992/1584'te Kars kalesini yeniden inşa ettirdiğinin yazılı olduğunu ve Melik İzzettin'in veziri Firuz'un bu kaleyi 541/1146-47'de tamir ettirdiğinin kayıtlı olduğunu söyler. Ali Emirî, mülkiye öğrencisi Mükremin'in Kars hakkındaki yazısına burada aynen yer verdiğini belirtir ("Kars Şehri Hakkında Bir Vesika-i Tarihiye", *OTEM*, 3/28 (30 Haziran 1336), 773-774).

Mülkiye talebesinden Mükremin Bey, Kars şehri adlı makalesinde Kars çevresinde kimlerin hüküm sürdüğünü sırasıyla anlatır. Buna göre; Erzurum ve çevresi ile Kafkasya ve Gürcistan vaktiyle Hz. Ömer ve Hz. Osman tarafından fethedilmiştir. Merkez Tiflis olmak üzere o bölge bir vilâyete dönüştürülmüştür. Fütûhu'l-büldân gibi kitaplarda verilen bilgilere göre 300/911-12'ye kadar böyle devam etmiştir. 455/1063'te Selçuklu hükümdarından Alparslan maiyetindeki Türkmen bahadırlarıyla Kafkasya ve Gürcistan'a doğru yayılmıştır. Alparslan, Kars civarına Saltukluların ceddi

Ebu'l-kâsım'ı vali tayin etmiş ve onun sülâlesi burada 140 yıl kadar hüküm sürmüştür. 541/1146-47'de burayı tamir ettiren İzzettin, bu sülaleden gelen 3. hükümdardır. 597/1201'den sonra Konya Selçuklu hükümdarı Rükneddin Süleyman Şah tarafından burası alınmış ve Mugîsettin Tuğrul Şâh vali tayin edilmiştir. Selçuklulardan sonra buranın idaresi Osmanlı'ya geçmiştir ("Kars Şehri", *OTEM*, 3/28 (30 Haziran 1336), 774-777).

9. Sultanların El Yazıları

Ali Emirî, padişah ve şehzâdelerin el yazılarıyla ilgili kısa bilgiler vererek sultan ve şehzâdelerin el yazılarından örnekler verir. Bazı örnekleri kaydeder; bazılarınınsa nerede bulunduğunu belirtmekle yetinir.

Bu örneklerden birincisi Hudâvendigâr Sultan Murat Han'a ait bir fermandaki şu cümledir: *"Şart-ı vâkıf mûcibince amel olunup hilâfına cevâz gösterilmeye"* (s. 911).

İkinci örnek Sultan Bâyezid'e aittir. Ancak onun vakıfnâmesinde hatt-ı hümâyunun kaydedildiği kısımda bir problem bulunduğundan buraya Sultan I. Ahmet'in hattı yapıştırılmıştır ki, *"Şart-ı vâkıftan taşra verildiğine rızâ-yı hümâyûnum yoktur"* (s. 911) cümlesinden ibarettir.

Burada hatt-ı hümâyunlarından bahsedilen diğer sultan ve şehzâdelerin isimleri, sırasıyla şöyledir:

Yıldırım Bâyezid, Emir Süleyman, Çelebi Sultan Murat, Sultan II. Murat, Fatih Sultan Mehmet, Sultan II. Bâyezid, Şehzâde Sultan Ahmet bin Sultan Bâyezid, Şehzâde Korkut, Yavuz Sultan Selim, Şehzâde Mustafa bin Kanunî Sultan Süleyman, Şehzâde Mehmet bin Kanunî Sultan Süleyman, Hümâşâh Hanım Sultan, Şehzâde Bâyezid bin Kanunî Sultan Süleyman, Sultan II. Selim, Sultan III. Murat, Sultan III. Mehmet, Sultan I. Ahmet.

Fatih'in, Yeni Cami civarındaki Arpacılar Camii ve zaviyesinin temliki hakkındaki fermanda yer alan el yazısının metni şudur:

"Bâ-irâdetulluh Kostantiniyye'nin fethi bu abd-i fakîre müyesser olup Şeyh Mehmet Geylânî benim ile maan bulunup şühedâ kapısı hâricinde bir zâviye arsası rica eylemekten selâse etrafı kale duvarı ve bir cânibi ulu yol olan arsa-i hâliyeyi şeyh-i mezkûruma temlîk etmişimdir. Evlâd-ı evlâdı mutasarrıf olalar. Bâde'l-yevm hatt-ı şerîfim mûcibince amel oluna" ("Selâtîn-i İzâm u Şehzâdegân-ı Fihâm-ı Osmaniyye Hazerâtının Hutût-ı Celîle ve Nâdireleri", OTEM, 3/31 (30 Eylül 1336), 913).

Ali Emirî, bir diğer yazısında da Osmanlı sultanlarının el yazılarından örnekler verir. Bu yazıda hatt-ı hümâyûnlarına yer verdiği sultan ve şehzâdeler sırasıyla şunlardır.

Sultan I. Mustafa, Sultan III. Osman, Sultan IV. Murat, Sultan İbrahim, Sultan IV. Mehmet, Sultan II. Süleyman, Sultan II. Ahmet, Sultan III. Ahmet, III. Ahmet'in şehzâdesi Mehmet, Sultan I. Mahmut, Sultan II. Osman, Sultan III. Mustafa, Sultan I. Abdülhamit, Sultan I. Ahbdülhamit'in kızı Habbetullah, Sultan III. Selim, Sultan IV. Mustafa, Sultan II. Mahmut, Sultan II. Mahmut'un kızı Âdile Sultan, Sultan Abdülmecit Han.

Ali Emirî, bunlardan Sultan I. Mustafa ve Sultan III. Osman'ın el yazılarını henüz göremediğini belirttikten sonra, diğer sultanların ferman altlarında, kitap kapaklarında vb. yerlerde rastladığı el yazısı metinlerden örnekler verir. Onların yazılarını metin olarak buraya aktaran Ali Emirî, bu yazıların fotoğraf veya tıpkıbasımlarına yer vermez. Sultan II. Ahmet'in Topkapı'da nesih hatla yazdığı bir kitabını gördüğünü söyleyen Ali Emirî, kitabın adını kaydetmez ("Hutût-ı Hümâyûn-ı Selâtîn-i İzâm-ı Osmaniyye", *OTEM*, 3/31 (30 Eylül 1336), 931-944).

10. Sadrazamlar ve Şeyhülislâmlar

Ali Emirî, Meşrutiyet'ten beri tayin olunan sadrazamların isimlerini ve tayin tarihlerini bir liste hâlinde vermiştir. 19 sadrazamın yer aldığı bu listede, Sadrazam Sait Paşa'dan Sadrazam Tevfik Paşa'ya kadar atanan sadrazamların isimleriyle tayin tarihleri yazılmıştır ("(Başlıksız) Sadrâzamlar", *TEM,* 1/1 (13 Ağustos 1338), 1).

Ali Emirî, Meşrutiyet'ten beri tayin olunan sadrazamların isimlerini, tayin ve azledilme tarihlerini belirttiği yazısında toplam 17 şeyhülislâmın da hangi yılda şeyhülislâm olduklarını, isimleri ile azledilme tarihlerini gün ve ay olarak sırayla vermiştir. Bunlardan ilki 1326/1908'de şeyhülislâm olan Mehmet Cemaleddin Efendi'dir. 22 Muharrem 1327/ 13 Şubat 1909'da azlolunmuştur. Sonuncusu ise "hâlâ şeyhülislâm ve müftiyyü'l-enâm" diye belirtilen Mehmet Nuri Medenî Efendi'dir. 21 Muharrem 1339/ 4 Ocak 1920'de atanmıştır ("İlân-ı Meşrutiyet'ten Beri Tâyin Buyrulan Şeyhülislâmların Tarih-i Tâyin ü İnfisâl ve Esâmî-i Âlîleri", *TEM,* 1/3 (31 Teşrinievvel 1338), 52-53).

11. Tuğra Geleneği

Ali Emirî, Osmanlı devletinde tuğra geleneği üzerine yazdığı makalede, bu geleneğin bazı tarihlerde Sultan I. Murat'la başladığının kaydedildiğini belirtir. Bununla birlikte I. Murat, oğlu Bâyezid ve Çelebi Sultan Mehmet Han'ın ferman ve beratlarında da tuğra bulunduğunu; ancak onların tuğralarını henüz göremediğini söyleyen yazar, ilk gördüğü tuğranın Sultan II. Murat'a ait olduğunu, bundan sonra Fatih ve Yavuz Sultan Selim'in tuğralarını gördüğünü belirtir. Ali Emirî, 500 yıldan beri tuğraların ana şeklinin değişmediğini, tanziminde bazı değişiklik ve ıslahlar yapıldığını kaydeder. Ali Emirî, Osmanlıda Kanunî'den başka kitaba tuğra basan padişah görmediğini; bu şekilde tuğraya bir de Karamanoğullarından İbrahim Bey'de rastladığını ifade eder. Ali Emirî eski temlik beratlarında padişah tuğralarının yanında padişahın el yazılarının da görüldüğünü ifade eder.

Ali Emirî, 6. padişah olan II. Murat'tan itibaren gördüğü padişah tuğraları hakkında birer mısra yazar. 6. tuğradan itibaren 36. tuğraya kadar birbirini andıran 30 mısra yazar:

6. Budur Sultân Murâd-ı Sânî'nin tuğrâ-yı garrâsı

12. Hazret-i sultan murâd-ı Sâlis'in tuğrâsıdır

29. Budur tuğrâ-yı zîb-efzâsı Râbi' Mustafâ Hân'ın

36. Bu tuğrâ-yı Vahdettin Mehmet Hân-ı Sâdis'tir

("Selâtîn-i Muazzama-i Osmaniye'nin Tuğrâ-yı Garrâları ve Temliknâmeler Kısmının Tuğrâ-yı Garrâları Yanında Hutût-ı Şâhâneleri", *OTEM,* 3/30 (31 Ağustos 1336), 864-866).

Ali Emirî, tarih konulu makalelerini birtakım bilgi yanlışlıkların düzeltmek, Osmanlı tarihine, padişahlarına ait bilgiler vermek için kaleme almıştır. Ali Emirî, bazı makalelerinde İslam tarihine ait bilgiler verir. Padişahlara ait el yazıları ve tuğralardan örnekler sunar. Ayrıca Osmanlıdaki bazı sadrazam ve şeyhülislamların tayin ve azledilme tarihlerini de bu yazılarda kaydeder. Ali Emirî, dergisini Osmanlı tarih ve edebiyatının gelişmesine katkıda bulunmak, bilinmeyen kıymetli eserleri gün yüzüne çıkarmak gibi amaçlara hasretmiştir. Onun tarih konulu makaleleri de bu amaçlar doğrultusunda kaleme alınmış yazılardır.

İKİNCİ BÖLÜM

I. DERGİDE EDEBİYAT

Bu bölümde, Ali Emirî'nin Osmanlı Tarih ve Edebiyat Mecmuası ile Tarih ve Edebiyat Mecmuası isimli dergilerindeki edebiyatla ilgili yazı ve şiirler incelenmiştir. Bu bölüm kendi içinde nazım ve nesir olarak iki ana gruba ayrılmıştır.

Ali Emirî, dergisinde toplam 630 yazı neşretmiştir. Bunlardan 359 adedi şiir, geri kalan 271 tanesi ise nesir hâlindeki yazılardır.

Dergideki nesirlerin büyük bir bölümünü tenkitler oluşturmaktadır. Bundan sonra ağırlıklı olarak mektup, biyografi, hatırat, kitap tanıtımı gibi konulardaki yazılar yer almaktadır.

A. DERGİDE ŞİİR

1. Nazım Şekilleri

Ali Emirî'nin mecmuada yayınladığı şiirlerin şekillerine baktığımızda, birinci sırayı divan şiirinin vazgeçilmez nazım şekli olan gazelin aldığını görmekteyiz. Ali Emirî, çeşitli şairlerin toplam 277 gazelini yayınlamıştır.

Mecmuada gazelden sonraki sırayı muhammes ve tahmis sûretiyle yazılan şiirler oluşturmaktadır. Bu şiirlerin sayısı gazellere göre bir hayli düşük olup 39 adettir. Aşağıdaki grafikte de görüldüğü gibi, diğer nazım şekillerinin sayısı daha da azdır. Murabba 12 ve kaside 11 örnekle mecmuada yer almıştır. Öteki nazım şekilleriyle yazılanların sayısı onun altında kalmıştır. Özellikle müsebba, müsemmen ve terci-bent gibi uzun benlerden meydana gelen şiirlerin sayısı birer tanedir.

Mecmuada "terci-bent" başlığıyla kaydedilen 11 şiirlerden sadece bir tanesi terci-bent şeklindedir. Diğerleri mütekerrir muhammes ve müseddes şeklindeki şiirlerdir. Ali Emirî, mütekerrir (tekrarlı) yerine terci-bent terimini kullanmış olmalıdır. Çünkü bu şiirlerin kafiye düzeni *"aaaaAA bbbbAA ccccAA"* biçimindedir. Oysa terci-bent nazım şeklinin kafiye düzeni *"bbbbbAA cccccAA dddddAA"* biçiminde devam etmelidir (İpekten 1994: 107-109; Cengiz 1986; Kurnaz-Çeltik 2005).

Dergide yayınlanmış şiirlerin nazım şekli bakımından bir başka özelliği de, bunların neredeyse tamamının divan şiiri tarzında olmasıdır. Bu şiirlerden sadece 2 koşma ile bir varağı halk şiiri tarzındadır. Halk şiirine ait bu üç şiir dışındaki şiirler, divan edebiyatı nazım şekilleriyle kaleme alınmıştır.

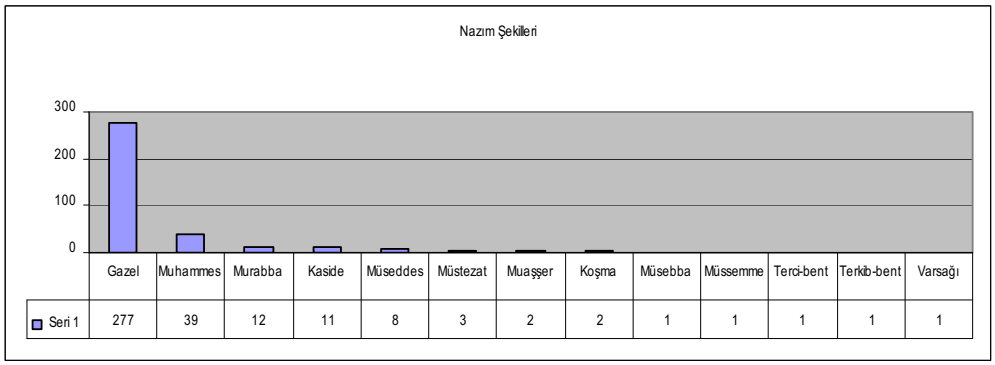

2. Nazım Türleri

Dergide yayınlanan şiirlere baktığımızda onları âşıkâne şiirler, mersiyeler, tasavvufî şiirler, hikemî tarzda yazılanlar, methiyeler, hicivler, tevhit, na't, münacât ve hamasî şiirler olarak tasnif etmenin mümkün olabileceğini gördük. Dergide, en fazla yazılan şiir türü bakımından birinci sırada 35 adetle âşıkâne şiirler gelir. İkinci sırayı 19 şiirle hikemî tarzda yazılan şiirler alır. Daha sonra sırasıyla 14 tasavvufî şiir, 12 mersiye, 11 hiciv, 9 na't, 7 vatan ve millet sevgisini anlatan hamasî şiir, dörder adet tevhit ile methiye ve 3 adet de münacat yayınlanmıştır.

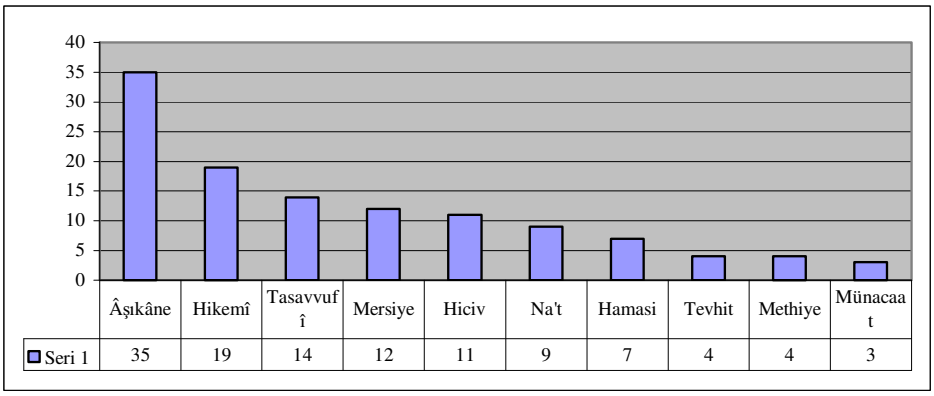

a. Âşıkâne Şiirler

Âşıkâne gazel; aşk, sevgi, muhabbet ve aşk acısının verdiği ayrılık gibi konuların anlatıldığı şiirlerdir. Dergideki şiirlerin konu bakımından tasnifine göre bu bölümün en fazla yekûna sahip olduğu görülür. Burada 32 tane gazel, 1 tane müstezad, bir muhammes, bir tahmis olmak üzere toplam 35 şiir yayınlanmıştır. Bu bölümde 21 şairin şiirinin yayınlandığını, bunlardan 5 tanesinin kadın şair olduğunu tespit ettik. Buradaki 35 şiirden 28 tanesi orijinal, 7 tanesi de naziredir. En fazla şiir, 7 orijinal, 2 nazire toplam 9 tane olmak üzere Ali Emirî'ye aittir. İkinci sırada 3 şiirle I. Mahmut yer alır.

Bu şiirlerde Divan şiirinde yaygın olarak görülen sevgilinin güzelliği, âşığa yüz vermemesi, sevgilinin aşkının âşığı müptela etmesi, sevgilinin cevr ü cefası, âşığın inlemesi gibi unsurlar çokça işlenmiştir. Bu şiirlere şu beyitleri örnek olarak gösterebiliriz:

Pür-tâb-ı aşk olur o mehin ruhların gören

Bakmaz cihâna câm-ı leb-i kevserin gören

…

Olmaz safâ-yı câm-ı sürûr ile teşnedâr

Ânîveş ol ki sohbet-i cân-perverin gören

("Şâire-i Kadîme-i Osmaniyyeden Sâhib-divan Fâtıma Ânî Hanım'ın Gazeli", *OTEM*, 2/16 (30 Haziran 1335), 326).

Gülerek nezdime vaktâ ki o dildâr gelir

Bana dünyâ denilen gam-gede gülzâr gelir

("Edîb-i Nev-üslûb Muhyittin Beyefendi'nin Nazîreleri", *OTEM*, 2/16 (30 Haziran 1335), 340).

Dilberim bîgânenizden âşinâ ettin beni

Başıma âzâd iken sen mübtelâ ettin beni

("Gazel [Mehmet Ferit]", *OTEM*, 2/16 (30 Haziran 1335), 347-348).

Fikr edip baht-ı siyâhım katı yandım bu gece

Cevr-i dildâr ile cânımdan usandım bu gece

…

Âh u zârıma bakıp kıldı terahhum bana yâr

Ey Ferîde hele ben andan utandım bu gece

("Gazel-i Feride Hanım", *OTEM*, 2/17 (31 Temmuz 1335), 362).

Bir gün bize ol gül-beçenin rağbeti yok mu

Evkât-ı vefâyı bilecek sâati yok mu

("Diğer Nezâir/ Gazel [Emirî]", *OTEM*, 2/18 (31 Ağustos 1335), 398).

İnfiâl ettin niçin bilmem ne yaptım ben sana

Bir zarar gelmezdi ey âhû-nigeh benden sana

("13. Nüshada Mevcut 'sana' Gazellerine Nazîre [Emirî]", *OTEM*, 2/18 (31 Ağustos 1335), 402).

Ciğerde tîğ-i gamzen zahmı varken anma peykânın

Yeter ey kaşı yay artık yeter debretme müjgânın

…

Habîbe bî-devâ derden halâs olmak ne müşkildir

Ümîd etmez esîr-i derd olanlar gayrı dermânın

("Merhum Hersekli Ali Paşa Kerîmesi Habibe Hanım'ın Gazeli", *OTEM*, 2/21 (30 Teşrinisani 1335), 512-513).

Dilâ rûşen-nazar eyle yine ol zülf-i cânâna

Ruhu üstünde rûşendir ki kasdı vardır îmâna

…

Nisâr et gevher-i çeşmin erersen pây-i dildâra

Muhibbî lâyıkı budur versen cânı şükrâne

("Gazel-i Kanunî Sultan Süleyman Han", *OTEM*, 2/23 (31 Kanunusani 1336), 547-548).

Görelden rûy-ı yârı yandı sîne nâr-ı sûzâna

Gece tâ subha dek bir şem'-i hüsne oldu pervâne

("Nazîre: Sultan Selim Hân-ı Sâlis", *OTEM*, 2/23 (31 Kanunusani 1336), 548).

Kim der meleğim işvede mümtâz değildir

Her cilvesi bir mûcid-i i'câz değildir

("Gazel [Emirî]", *OTEM*, 2/23 (31 Kanunusani 1336), 577-578).

Ebrûların zahmı nihândır ciğerimde

Gül ruhlarının gamzeleri çeşm-i terimde

Eşkim yerine kan döküyor dîdelerim de

Sevdâ-yı baht esiyor şimdi serimde

Takdîre ne çâre bu da varmış kaderimde

…

Adlî nice bir dil elem-i hicr ile yatsın

Firkat bu kadar dîdemi al kana boyatsın

Bu mihnet-i hicrânın efendim adı batsın

Sevdâ-yı baht esiyor şimdi serimde

Takdîre ne çâre bu da varmış kaderimde

("Cennet-mekân Sultan Mahmut Han-ı Sânî Hazretlerinin Neşîde-i Garrâ-yı Şâhâneleri", *OTEM*, 2/24 (28 Şubat 1336), 579-580).

Mihr ü meh secde eder tâli'-i ferzânemize

Murg-ı Firdevs-i berîn kondu bizim lânemize

Koyalım mey yerine Kevser'i peymânemize

Geldi cânân bu gece nâz ile kâşânemize

Nûr yağdırdı saâdet güneşi hânemize

…

Vakf-ı cân eyler isem çok mu o vech-i hüsne

Feyz-i lutfuyla gelir gelse de tâkât bedene

Remziyâ beste-diliz biz de bu âlî suhana

Âşıkız bir güzele ya'nî Emîrî vatana

Cân ile sa'y ederiz hizmet-i cânânemize

("Üçüncü Nüshamızda Fâik Âlî Beyefendi'ye Nazîre Olarak Yazılan Gazelin Tahmisi [Osman Remzî]", *OTEM*, 2/24 (28 Şubat 1336), 607-608).

Hayâl-i rûy-ı dilber cism-i râzımda nihânımdır

O dil-hûnun şitâbı su gibi gözde revânımdır

…

Nazîre söylemek mümkün değil bu matla'-ı hûba

Suhan-perdâz olan ol Âsaf-ı devr-i zamânımdır

("Sultan-ı Müşârunileyh Hazretlerinin [III. Ahmet] Diğer Gazel-i Pâdişâhâne ve Belîgâneleri", *OTEM*, 3/25 (31 Mart 1336), 617).

Bana rahm etmeye meyl etmiş Emîrî cânân

Sebebi zahm-ı dil-i zâr mıdır nâle midir

("Diğer Nezâir: Gazel-i Emîrî-i Hakir", *OTEM*, 3/26 (30 Nisan 1336), 698-699).

Ey serv-i çemen-zârı letâfet ne o reftâr

Ey gonce-i gûyâ-yı melâhat ne o güftâr

…

Yârinden Emîrî sana imkân-ı vefâ yok

Ettin yetişir âteş-i derd-i dili izhâr

("Diğer Gazel-i Emîrî-i Hakîr", *OTEM*, 3/29 (31 Temmuz 1336), 841).

b. Hikemî Şiirler

Şairler bir konu üzerindeki felsefî yorumlarını dile getirmek için hikemî şiirler kaleme almışlardır. Bu şiirlerin aynı zamanda tasavvufî unsurlar içerdiği de görülür. Bu bölümde inceleyeceğimiz hikemî şiir sayısı 19 tanedir.

Hikemî şiirlerden 4 tanesi nazire, 15 tanesi de orijinal şiirdir. Nazirelerden 3 tanesi Fehim-i Kadim'in "olmak bana" redifli gazelinin tanziridir. Bir tanesi de Ali Emirî'nin, Reşit Âkif Paşa'nın "arar" redifli şiirine naziresidir.

Burada Reşit Âkif Paşa'nın 3 şiiri yayınlanmıştır, en fazla onun şiiri vardır. III. Murat'ın da iki şiiri yer almıştır. Hikemî şiirlerden bir tanesi Mihrî Hanım'a, bir tanesi de III. Ahmet'e aittir.

Fehim-i Kadîm'in 5 beyitlik "olmak bana" redifli hikemî tarzdaki gazelinin son beyti şöyledir:

Hikmetin fehm eylemez tab'-ı selîmi olmayan

Lâzım oldu hem hekîm ü hem Fehîm olmak bana

("Fehim-i Kadîm", *OTEM*, 2/23 (31 Kanunusani 1336), 568).

Fehim-i Kadim'in bu gazeline Yenişehirli Avni, Leskofçalı Galip ve Nâmık Kemâl'in nazireleri vardır.

Sultan III. Murat'ın 5 beyitlik "peydâ neden olmuştur" redifli gazeli hikemî tarzda kaleme alınmıştır. Bu şiirin şu beyti dikkat çekicidir:

Harf ile nokta geldi bir yere kelâm oldu

Bu âlem ile bu ma'nâ peydâ neden olmuştur

("Yine Sultan-ı Müşârünileyh [III. Murat]'in", *OTEM*, 2/17 (31 Temmuz 1335), 353).

Sait Paşa'nın 11 bentlik muhammesi de hikemî tarzda kaleme alınmıştır. Bu şiirde insanların herhangi bir karşılık beklemeden ve doğruluktan ayrılmadan çalışması üzerinde durulmuştur.

Sen usandırma eli el de usandırmaz seni

Hîlekârlık eyleme kimse dolandırmaz seni

Dest-i a'dâdan soğuk su içme kandırmaz seni

Korkma düşmenden ki âteş olsa yandırmaz seni

Müstakîm ol hazret-i Allâh utandırmaz seni

("Diyarbakırlı Sait Paşa Merhum'un Muhammesi", *OTEM*, 3/30 (31 Ağustos 1336), 886-887).

c. Tasavvufî Şiirler

Dergide 14 adet tasavvufî şiire yer verilmiştir. Bu şiirlerden 10 tanesi orijinal şiirdir. 4 tanesi ise nazire olarak yazılmıştır. Bunlardan 5 tanesi kadın şaire, 9 tanesi de erkek şairlere aittir. Ayrıca 1 tanesi Sultan III. Murat'a ve bir tanesi de Ali Emirî'nin şehzâdegândan kabul ettiği Âdile Sultan'a aittir. Diyarbakırlı Sırrî Hanım'ın kardeşi olan Hatice İffet Hanım'ın da iki adet tasavvufî şiirine yer verilmiştir.

Şiirlerin 12 tanesi gazel, biri müsebba diğeri de müseddestir. Bu tasavvufî şiirlerde fenafillah ve tevhit düşüncesinin ön planda olduğu söylenebilir.

Hatice İffet Hanım, 5 beyitlik "lâzım sana" redifli tasavvufî bir gazelinde varlığı terk edip gizli sırra ulaşmak fikrini işlemiştir. Şiirin ilk ve son beyitleri şunladır:

Çünkü âgehsin gönül sırr-ı nihân lâzım sana

Varlığı mahv eyleyip terk-i cihân lâzım sana

…

Dâm-ı cisme düşmeden Mevlâ'yı bulmaktır garaz

Râz-ı aşkı ba'dezîn etmek ıyân lâzım sana

("Diyarbakırlı Sırrî Hanım'ın Büyük Kardeşleri Hatice İffet Hanım'ın Gazeli", *OTEM*, 2/16 (30 Haziran 1335), 329).

Bu tasavvufî şiirlerde tevhit düşüncesiyle birlikte çeşitli tasavvufî kavram ve mecazlara yer verildiği görülmektedir (Üstüner 2007). Bu tasavvufî şiirlerde nüsha-i tekvin, kenz-i mahfî, vahdet-kesret ilişkisi, nukûş-ı mümkünât, esmâ-i hüsnâ, zevk-i kevneyn, uzlet, mazhar-ı sırr-ı ilâhî, rûz-ı ezel, halka-i tevhîd, tarîk-i Hak, sûz-ı şem'-i aşk, cevher-i esmâ, sırr-ı tevellâ, ihyâ-yı kulûb, gülşen-i vahdet, hükm-i kazâ, letâfet, kesâfet, âlem-i süflî, tecellî, asl-ı vücûd-ı âlem, Hak, bâtıl gibi kavramlara rastlanmaktadır. Bunlara örnek olarak şu beyitleri gösterebiliriz:

Kenz-i mahfîden haberdâr olmayan dünyâ arar

Zevk-i vuslat bilmeyenler başka bir sevdâ arar

("Diğer Nazîre [İsmail Hakkı]", *OTEM*, 2/17 (31 Temmuz 1335), 380).

Remz ile fehm eyledim aşkın imiş tâat bana

Zevk-i kevneyni bıraktım elverir uzlet bana

…

Mazhar-ı sırr-ı ilâhî eyledim dil hânesin

İffetâ rûz-ı ezelde aşk imiş kısmet bana

("Diyarbakırlı Merhume Hatice İffet Hanım'ın Gazeli", *OTEM*, 2/18 (31 Ağustos 1335), 388).

Ey dizen cevher-i esmâyı gönülden gönüle

Parlatan sonra müsemmâyı gönülden gönüle

…

İhtiyârî değil Allah bilir hâl-i Reşîd

Nakş eder sırr-ı tevellâyı gönülden gönüle

("Edebiyat: Vezîr-i Meâlî-i Fıtrat Reşit Âkif Paşa Hazretlerinin Gazel-i Âlîleri", *OTEM*, 2/22 (31 Kanunuevvel 1335), 532).

Şol dem ki rûh tâir-i kuds-âşiyân idi

Cân bülbülüne gülşen-i vahdet mekân idi

Kân-ı hafâda cevher-i cân bî-nişân idi

Ketm-i âlemde âlem ü âdem nihân idi

Gencîne-i muhabbette dil pâsbân idi

Bir cân idi hemân ve bir ol yâr-ı cân idi

Demler ol demler idi zamân ol zamân idi

…

Ervâh-ı ins bastı kadem çün seyâhate

Geldik zarûrî âlem-i kevn-i sabâvete

Tebdîl olup bu denli letâfet kesâfete

Hükm-i kazâ bıraktı felekten felâkete

Düştük Meşâmî renc ü anâ vü sakâmete

Bu hâkdâna geldik eğerçi ikâmete

Demler ol demler idi zamân ol zamân idi

("Fatih Sultan Mehmet Han Hazretlerinin Nedim ve Şair-i Meşhuru Veliyyüddinzâde Ahmet Paşa'nın Biraderleri Hafidi ve Damad-ı Şehriyârî Sadrazam Rüstem Paşa Kethüdası Mustafa Ağazâde Zuamâdan Konyalı Meşâmî Çelebi'nin Kadîm Bir Mecmuada Görülen Tercî-bendi", *OTEM*, 3/27 (31 Mayıs 1336), 743-745).

Bikr-i fikrimle sütûr-ı aşkı tanmîk eyledim

Nûr-ı re'yimle bütün esrârı tahkîk eyledim

…

Bir bilip asl-ı vücûd-ı âlemi ser-tâbe-pâ

Hakk'ı bâtıldan Reşîdâ böyle tefrîk eyledim

("Reşit Âkif Paşa'nın Gazeli", *OTEM*, 3/29 (31 Temmuz 1336), 836-837).

ç. Hiciv/ Eleştiri Şiirleri

Dergide hiciv ve eleştiri başlığı altında toplayabileceğimiz 11 şiir yayınlanmıştır. Bu şiirlerin büyük bir çoğunluğu sosyal eleştiri özelliği taşımaktadır. Bu bölümde 5 adet ile en fazla şiir yazanın Ali Emirî olduğunu görmekteyiz. İkinci sırada, 2 nazire şiir ile Ali Emirî'nin edib-i nev-üslûp olarak nitelendirdiği Muhyittin vardır. Üveysî, Reşit Âkif Paşa, Mahmut Muzaffer ve Ziya Paşa'nın da birer şiiri vardır. Bu şiirlerde o dönemde toplumda görülen aksaklıklar eleştirilmiştir. Bunlardan başka Ali Emirî'nin şiirlerinde Fuad Köprülü'ye yönelik hicivlerin bulunduğunu görmekteyiz. Bunlardan farklı olarak Ziya Paşa'nın Ali Emirî'nin onun buhranlı bir dönemde kaleme aldığını belirttiği bir hicviyesi vardır. Şair burada çalışmalarından pişmanlık duyduğunu anlatmıştır.

Ali Emirî, cehaletin, garezin, hıyanetin, sefahatin artık yettiğini; bir şeylerin çalışarak değişeceğini belirttiği şiirinde, dönemindeki aksaklıkları dile getirir. Ona göre bu bozukluklardan kurtulmak için çalışmak gerekmektedir:

Fırsat elden gidiyor âh bu gaflet yetişir

Âlemin eyleyelim hâline dikkat yetişir

…

Âlemi kapladı envâr-ı terakkî bakınız

Bizde lâyık mı henüz böyle cehâlet yetişir

…

La'net eyler bize ecdâdımızın ervâhı

Vatan u devlete artık bu ihânet yetişir

…

Geliniz göz açalım sa'y edelim ey millet

Edelim çâre-i müstakbele himmet yetişir

…

Biziz ol ümmet-i beyzâ ki eğer sa'y etsek

Bize Allah'tan imdâd u inâyet yetişir

…

Başlarız müttefikan gayrete inşâ Allah

Ey Emîrî ederiz terk-i atâlet yetişir

("Bu Gazeli Tamam 40 Sene Evvelki Vakit ve Hâliyle İcabına Göre Müteessirâne Bir Hayretle İnşâd Etmiştim [Emirî]", *OTEM*, 2/21 (30 Teşrinisani 1335), 505-506).

Ali Emirî şu şiirinde de döneminde gördüğü aksaklıkları eleştirir. O, bütün bu olumsuzluklara rağmen umutsuz olmadığını ifade eder:

…

Ricâl-i asrımızın kirli gizli sohbetini

Terennümât-ı bülend-i rübâba benzetirim

…

Revâ mıdır bu kadar hâinâne yağmalar

Ne rüşvete ne de irtikâba benzetirim

…

Yine ümîdimi kesmem hayât-ı ümmetten

Sehâb içinde kalan âfitâba benzetirim

("Nazîre [Emirî]", *OTEM*, 1/10 (31 Kanunuevvel 1334), 185-186).

Üveysî, aşağıdaki beyitlerde görüldüğü üzere, şefkat, merhamet gibi iyi duyguların kalktığını, yöneticilerin görevlerini yapmadığını belirterek dönemindeki aksaklıkları eleştirir:

Elâ ey kavm-i İstambul (m ile?) bilin tahkîk olun âgâh
Erişir nâ-gehân bir gün size hışm ile kahrullah
…
Yetîme şefkat etmezsiz alırsız göz göre mâlın
Değil mi hâzır u nâzır buna râzî mıdır Allah
…
Bugün tahkîr edip dîni idersiz hîle-i şer'i
Şefâat eylemez yarın size onda habîbullah
…
Bozulmasına dünyânın sebep paşa ve ağadır
Fesâd u fitneye bâis bulardır şüphesiz gümrâh
…
Vezâret sadrına geçmiş oturmuş bir bölük hayvân
Bu dîn ü devlete hizmet eder yok mu bir âdem vâh
…
Üveysî çekme gam yaklaştı dem-i ber-sahib-şemşîr
Zuhûr etmek mukarrerdir bi-emrillah, bi-iznillah
("Güfte-i Üveysî der-Ahvâl-i Zamân", *OTEM*, 2/13 (31 Mart 1335), 238-240).

Muhyittin şu şiirinde o asırdaki cahilleri, gösterişe düşkün olanları eleştirirken, derdin ne olduğu fark edilse çaresinin de bulunacağını ifade eder:

Asrımızda câhil-i âlem-nümâdan çok ne var
Lafzen, ehl-i kalemden jajhâdan çok ne var

…

Cehl-i nûr-ı ilm ile imhâdadır fevz ü felâh

Bilse millet derdini Muhyî devâdan çok ne var

("Geçen Nüshada Mevcut 'Çok Ne Var' Gazellerine Nazîreler: Nazîre-i Muhyittin", *OTEM*, 2/13 (31 Mart 1335), 251).

Ali Emirî'nin şu tahmisinde, sadakat, iyilik doğruluk perdesi altında kendi çıkarı peşinde koşanlara eleştiri vardır. Eleştirilen kimseler devletin bu hâle gelmesinden sorunlu olanlardır:

Paralar çaldık safâ sürdük sadâkat nâmına

Milletin mevcûdunu kaptık hamiyet nâmına

İhtiyâr-ı zillet ettik kesb-i izzet nâmına

Mülkü tahrîb eyledik zevk-i riyâset nâmına

Adli yıktık halkı mahvettik siyâset nâmına

…

Nûr-ı isti'dâd bir millette olmazsa bedîd

Ey Emîrî gökten altın yağsa olmaz müstefîd

Hakkı var bu millete çok görse ol zât-ı ferîd

Zevk-i mâlı neşve-i ikbâli çok gördüm Reşîd

Cümlesinden geldi istiğnâ kanâat nâmına

("Reşit Âkif Paşa Hazretlerinin Bâlâdaki Gazel-i bî-nazîrlerinin Tahmisi [Emirî]", *OTEM*, 3/25 (31 Mart 1336), 650-651).

Mahmut Muzaffer, Nâmık Kemâl'in Hürriyet Kasidesi ile aynı kafiyedeki gazelinde sosyal eleştirilerde bulunmuştur. Şiirde memleketin parçalanmışlığına, yardım isteyecek kimselerin olmadığına, zaten kimsenin birbirine yardım edecek vaziyetinin bulunmadığına dikkat çekmiş ve bu durumdan dolayı duyduğu üzüntü şöyle dile getirmiştir:

Beklemem saâdet sayha-ı imdâddan
Benliğim âzâdedir âlâyiş-i feryâddan

Zümre-i nâdân içinde göz yumup susmak gerek
Hiç sağır anlar mı ma'nâyı savt-ı istimdâddan

Er olan yüksek tutar bâr-ı belâ-yı mihneti
Tahtgâh-ı izzeti zilletle istirdâddan

Devr-i hürriyyette olmuş vahşet-âbâd-ı zalâm
Beldeler cehl ü riyâdan köyler istibdâddan

Ey Muzaffer parçalanmış memleket kalbin gibi
Dâimâ mehcûr u dûr olmuş iken bünyâddan
("Diğer Gazel [Mahmut Muzaffer]", *OTEM*, 3/26 (30 Nisan 1336), 696-697).

Ali Emirî, burada cahil insanların geçmişi kötülemesini eleştirir. Burada eleştirilen kimselerden birisi, ismi anılmasa da Köprülü'dür:

…
Yıksın cihânı isterse ehl-i câhilân
Lâkin yazık mefâhir-i ecdâda değmesin
…
Zu'munca etsin arşa kadar kesb-i ıttılâ
Geçmiş zamân içindeki üstâda değmesin

Aşk-ı vatanda himmet kal'-ı cibâl ile

Kurbân eden vücûdunu Ferhâd'a değmesin

("Nazîre [Emirî]", *OTEM*, 1/11 (31 Kanunusani 1335), 206).

Ziya Paşa'nın 14 bentlik bir şiiri, diğer hicivlerden farklı bir özellik taşır. Ali Emirî, bu şiiri, özellikle de her bent sonunda tekrarlanan son iki mısraını eleştirir. Ziya Paşa gibi yenilikçi bir zata bu şiirdeki gayr-i ahlâkî mısraları yakıştıramadığını söyler. Ali Emirî, Ziya Paşa'nın bu beyitleri üzüntü dolayısıyla yazmış olabileceğini kabul ederek onu mazur görmek ister. Şiirin ilk bendi şudur:

Bir zamanlar ben dahi düştüm belâ-yı gayrete

Doğrulukla uğradım bin türlü derd ü zahmete

Geh vatandan ayrılıp gittim diyâr-ı gurbete

Âkıbet oldum giriftâr işbu mühlik illete

Veh yazık sarf ettiğim ömre zamâna hizmete

Fikr için görmek beni kâfîdir ehl-i ibrete

Hayli demler bilmedim bâis nedir bu hâlete

Şimdi oldum dostlar vâkıf bu sırr u hikmete

İstikâmet mahz-ı cinnettir bu mülk ü millete

Kim sadâkat eylese elbet uğrar mihnete

("Manzûme-i Ziyâ Paşa", *OTEM*, 3/30 (31 Ağustos 1336), 887-893).

d. Methiyeler

Methiyeler birilerini övmek amacıyla yazılmış şiirlerdir. Dergide yayınlanan methiyelerin çok fazla olmadığını, sadece 3 methiyeye yer verildiğini söyleyebiliriz. Burada şiirlerin içerisinde methiye olan beyitleri de bu bölüm içerisinde değerlendirmeyi uygun gördük. Şeref Hanım'ın gazeli

buna örnek teşkil etmektedir. Şeref Hanım, gazelinin son beytinde Leylâ ve Fitnat Hanımları şöyle över:

Eylesem de bilirim gönlümü da'vet gelmez

Der-i cânânı mekân eyledi elbet gelmez

…

Hâh nâ-hâh Şeref'in kadrini bilsin yârân

Âleme bir dahi Leylâ ile Fıtnat gelmez

("Diğer Gazel-i Şeref Hanım", *OTEM*, 2/16 (30 Haziran 1335), 328).

Dergide Cenâb-ı Emirî başlıklı bir şiir yayınlanmıştır. Bu şiirin tamamı Ali Emirî'yi övmek için yazılmıştır. Ali Emirî'nin vatan uğruna çalıştığı, hayatını tahsil yolunda harcadığı, Türklüğün yücelmesi için hizmet ettiği, şiir konusunda kabiliyetli olduğu ifade edilir. Şiirde onun bu yaptıklarından övgüyle bahsedilir:

Zî-hayât bir heykel-i irfândır üstâdımız

Nâmını tebcîl ü tevkîr olmalı mu'tâdımız

…

Kalbi tam Osmanlıdır milletinden şevk alır

Rûh-ı ecdâd yâd oldukça Emîrî zevk alır

…

Şiirde târîhte gencîne-i irfândır ol

Bin yaşa sen ey Emîrî bizlere sen rehber ol

…

Türbe-i Fâtih civarında göründü feyz-i nûr

Teşne-i tahsîl olanlarda belirdi bir sürûr

…

Türklüğün âtîsi mâzîsiyle eyler iftihâr

Var mıdır dünyâda hiç Türkler kadar irfâna yâr

Türk içinde on Emîrî çıksa kâfîdir bize

Onların her feyzi bir dârû-yı şâfîdir bize

(Cenâb-ı Emirî", *OTEM*, 2/21 (30 Teşrinisani 1335), 499-500).

Örneklerde de görüldüğü gibi, âşıkâne şiir türünde 35 şiir yayınlanmıştır. Bunu 19 şiirle hikemî konular, 14 şiirle tasavvuf, 12 şiirle mersiye takip etmektedir. Âşıkâne şiir sayısı fazla gibi görünse de, diğer konulardaki şiirlerle birlikte düşünüldüğünde, dergideki âşıkâne şiirlerin çok fazla olmadığı söylenebilir. Ali Emirî daha çok vatan ve millet konularını işleyen, tasavvufî konulara değinen, na't, münacat, tevhit türünden dinî unsurları ön planda tutan şiirler yayınlamaya önem vermiştir.

Ali Emirî, dergiyi yayınlamaktaki amaçlarından bahsederken, bu derginin hiçbir faaliyette bulunmasa bile, bir na't neşrederek peygamberin şefaatine ulaşmayı yeterli bulmuştur. Sonuç olarak Ali Emirî, yayınladığı şiir türleriyle bu amaca hizmet etmeye gayret etmiştir.

e. Mersiyeler

Ölen birisinin arkasından onun iyi yönlerini anmak için yazılan mersiye (İsen 1993: XI-XXII) nazım türüne ait 12 tane şiir vardır. Bu şiirlerden 4 tanesi Âdile Sultan'a aittir. Âdile Sultan'ın buradaki mersiyeleri; eşi, kızı, kardeşi Sultan Abdülaziz'in ölümleri, Sultan Abdülmecit'in kızlarının vefatı ve üvey oğlu ve padişahın damadı Ethem Paşa'nın ölümü üzerine kaleme alınmış olanlardır. Sultan I. Ahmet, babası III. Mehmet'in vefatı üzerine bir mersiye yazmıştır. Maarif nâzırı Kemâl Paşa, Hakkı Bey, Sa'dî ve Diyarbakırlı Sırrî Hanım'ın da mersiyeleri vardır. Bu mersiyelerden Âdile Sultan'ın, Kemâl

Paşa'nın, Hakkı Bey, Sa'dî'nin mersiyeleri Sultan Abdülaziz'in şehit edilmesi üzerine kaleme alınmış mersiyelerdir.

Âdile Sultan'ın Sultan Abdülaziz için yazdığı mersiyenin son beyti şöyledir:

Cihân mâtem tutup kan ağlasın Abdülaziz Hân'a

Medet Allah mübârek cismi boyandı kızıl kana

("Âlem-i Belâgat Kadınlarının Padişahı Merhume ve Mağfûre Âdile Sultan Hazretlerinin Birâder-i Âlî-güher-i Şâhâneleri Cennet-mekân Huld-âşiyân Sultan Abdülaziz Han Hazretlerinin Vak'a-i Dil-hırâş Şehâdeti Hakkında İnşa Buyurdukları Mersiye-i Rikkatengiz ve Beliğidir", *OTEM*, 1/7 (31 Eylül 1334), 123-124).

Diyarbakırlı Sırrî Hanım'ın mersiyesi ise oğlu Recai Bey'in ölümü üzerinedir. Ali Emirî terci-bent şeklinde kaleme alınan bu mersiyenin gönül yakıcı olduğunu söylemiştir. Şiirin bir bölümü şöyledir:

Ferâgat kılmışım fânî cihândan hasm-ı cânândır

Ne bilsin mihribânlık resmin ol kim aslı nâdândır

Felek dil-hâhım üzre dönmedi bergeşte devrândır

Nihâl-i nâzenînimden cüdâ hâlim perîşândır

Benim günlüm kızıl gül goncası-veş dopdolu kandır

Açılmak ihtiyâr etmez eğer yüz bin bahâr olsa

("Başlıksız" Diyarbakırlı Sırrî Hanım'ın Terci-bendi", *OTEM*, 2/16 (30 Haziran 1335), 329-331).

Bunlardan başka, dergide dikkat çeken iki önemli mersiye daha vardır. Ağıt da diyebileceğimiz bu iki önemli şiir, koşma şeklinde yazılmıştır. Bu koşmalardan birincisi Âşık Hasan'ın Budin şehri için yazdığı bir şehir mersiyesidir (Başkov: 1980; İsen 1992: 71-72). Şiir, beş dörtlükten oluşmuştur. Budin ağzından yazılmış bir mersiyedir. Burada, Budin kuşatmasında yardım

gelmediği, Budin'in bir zamanlar İslâm'ın kilidi olduğu, Budin'i almak için nice canlar verildiği, mescit ve minberlerinin düşman tarafından yıkıldığı, coşkulu ve lirik bir biçimde ifade edilmiştir:

Geldi düşmen bağladı hep cümle râhım der Budin

Gelmeyen imdâdıma çeksin günâhım der Budin

Kalmışım küffar elinde yalınız zâr u zebûn

Ser çekip burc-ı bedenden çıktı âhım der Budin

("Âşık Hasan'ın Şehr-i Budin Lisanından Mersiyesi", *TEM,* 1/5 (31 Kanunuevvel 1338/ Neşri: 5 Kânunuevvel 1339), 95.

Dergide bir diğer şehir mersiyesi daha yayınlanmıştır. Bu mersiyenin kim tarafından kaleme alındığı bilinmemektedir. Şiir, Budin'in elden çıkması üzerine hece vezniyle yazılmış 5 dörtlükten oluşan bir koşmadır. Bu mersiye, Budin için yazılmış bir ağıttır. Burada Budin'in Nemçe tarafından alınması, çoluk çocuğun katledilmesi, camilerin yıkılması, pek çok şehit verilmesi lirik bir biçimde dile getirilmiştir:

Ötme bülbül ötme yaz bahar oldu

Gül alıp satmanın zamânı geldi

Bülbülün figânı bağrımı deldi

Aldı Nemçe bizim nazlı Budin'i

("Tarihî Manzumeler [Koşma]", *OTEM*, 2/15 (31 Mayıs 1335), 303-304).

f. Hamâset Şiirleri

Bu bölümde vatan ve millet sevgisi, vatan ve millet için faydalı olma gibi konulardaki şiirler ele alınmıştır. Buradaki şiirlerin çoğu Ali Emirî tarafından, gençleri eğitmek, onların vatan ve millet için çalışan bireyler olarak yetiştirmesini sağlamak için kaleme alınmıştır. Bu bölümde yayınlanan

7 şiirden 6 tanesi Ali Emirî'ye aittir. O, şiirlerinde beyitlerin arasına vatan, millet konulu beyitler yerleştirmiştir. Diğer şiir ise Mülkiye talebesi Kemâlettin'indir.

Ali Emirî, 15 dörtlükten oluşan bu şiirinde, gençlere hitap etmiş, vatana faydalı olmak için onların gayret etmesini istemiştir. Gençliğe, haksız yolların bırakılması, gençliğin heba edilmemesi, vatan için çalışılması, tembel olunmaması doğrultusunda nasihatler veren bu şiir, gençliği eğitmek amacıyla yazılmış didaktik bir manzumedir. Sanat kaygısıyla yazılmayan bu şiirin önemli gördüğümüz bazı parçalarına burada yer vermek istiyoruz:

…
Gençlik bir uçar kuştur
Hep zevk ü safâ boştur
Vicdânını pek koştur
Nef'-i vatana sa'y et
…
Sanat gibi yok bir nûr
Dünyayı eder ma'mûr
Topraklar olur billûr
Nef'-i vatana sa'y et
…
Mey âlet-i şirrettir
Bilmem bu ne gaflettir
Ömrün sana ni'mettir
Nef'-i vatana sa'y et
…
Tembelliğe aldanma
Bu zehri şeker sanma

Câhil sözüne kanma

Nef'-i vatana sa'y et

…

Olma vatana düşman

Gaflet ile ey dil sen

Söz dinle Emîrî'den

Nef'-i vatana sa'y et

("Edebiyat", *OTEM*, 1/4 (30 Haziran 1334), 81-82).

Ali Emirî'nin bir diğer şiirinde, şiir boyunca bir sevgili tasviri yapılmış ve son beyitte sevgilinin vatan olduğu belirtilmiştir. Şiir bu yönüyle Nâmık Kemâl'in Vâveyla şiirini hatırlatmaktadır. Bu şiirin ilk ve son beyitleri şunlardır:

Geldi cânân bu gece nâz ile kâşânemize

Nûr yağdırdı saâdet güneşi hânemize

Âşıkız bir güzele ya'nî Emîrî vatana

Cân ile sa'y ederiz himmet-i cânânemize

("Nazîre [Emirî]", *OTEM*, 1/3 (31 Mayıs 1334), 68-69).

Ali Emirî'nin Yetimî'ye nazire olarak yazdığı şiiri, Divan şiiri anlayışına uygun olarak ilerlerken bir beytinde şiirin anlam bütünlüğü bozularak vatan ile ilgili şu beyte yer verilmiştir:

Vatanın derdi beni inletir Eyyûb gibi

Hîç ben yoksa cihân derdini mashûb muyum

("Nazîre [Emirî]", *OTEM*, 1/7 (31 Eylül 1334), 129-130).

Ali Emirî, milletin vatan için çalışmasını ister. Onun, gençlere hitap ederek Osmanlı'nın eski günlerdeki gibi tekrar güçleneceğini; ancak bunun için insanların çalışması gerektiğini belirttiği şiirinin önemli gördüğümüz bazı beyitleri şunlardır:

Hünerverler yetişsin san'at îcât eylesin millet

Hamiyyetle çalışsın mülkü âbâd eylesin millet

…

Kerîm ol hıdmet-i millete cândan öyle sa'y et kim

Hamiyyet saff-ı bâlâsında ta'dâd eylesin millet

…

Bu gafletle geçerse ey Emîrî vakt-i hâzırda

Mezâristân içinde nazmımı yâd eylesin millet

("Gazel [Emirî]", *OTEM*, 1/12 (28 Şubat 1335), 219-220).

Ali Emirî, bir diğer şiirinde vatan için çalışmak gerektiğini belirtmiş, vatan ve ilim sevgisi gibi konulara değinmiştir:

Vatan aşkı gibi bir nûru vicdânım nihân saklar

Nihân saklar ayân saklar hülâsâ her zamân saklar

…

Eden rüşvetle tahrîb-i vatan hayvândan alçaktır

Bakın yavrusuna kuşlar da ma'mûr âşiyân saklar

..

Vatan uğrunda kıymaz sarf-ı emvâle denî tab'ân

Köpekler ekl için ârâmgehinde üstühân saklar

…

Çalış sen ilme rûhum aç bırakmaz mâder-i dünyâ

Giderse mektebe evlâdı, mâder âb u nân saklar

Emîrî ihtiyâr-ı vahdet et artık sükût eyle

Leîmân her sözün ters anlayıp gayz-ı nihân saklar

("Nazîre-i Fakir [Emirî]", *OTEM*, 2/14 (30 Nisan 1335), 263-264).

Mülkiye talebesi Kemâl Bey tarafından 4 dörtlükten oluşmuş, vatan sevgisini dile getiren bir şiir kaleme alınmıştır. "Hilâl-i Hitâb" ismindeki bu şiirin 3. dörtlüğünde bayrağa hitap edilmiştir:

Benliğimin timsâlisin

Altı asrın misâlisin

Meydân-ı harb melâlisin

Çiğnetmem ezdirmem seni

…

Vatan bana la'net eder

Rengin ufûl etse eğer

Şâhidim olsun melekler

Rûhumsun ezdirmem seni

Sensin o nûr-ı bî-zevâl

Ey revnak-ı rûh-ı kemâl

Ey fahr-ı millet ey hilâl

Ölsem de çiğnetmem seni

("Hilâl-i Hitâb [Kemâlettin]", *OTEM*, 1/7 (31 Eylül 1334), 137).

Nâmık Kemâl'e ait olan şu gazelde hem hamasî hem de hikemî bir tarz dikkat çeker. Nâmık Kemâl'in bu gazelinin ilk ve son beyitleri aşağıdadır. Şair son beyitte adını iki anlamda kullanmıştır:

Gül ruhların misâli yoktur

Hurşîdin o reng-i âli yoktur

…

Allâh'adır istimdâdım ancak

Nev'-i beşerin Kemâl'i yoktur

("Diğer Nezâir: Gazel-i Nâmık Kemâl Bey]", *OTEM*, 3/26 (30 Nisan 1336), 697-698).

g. Tevhitler

Tevhit nazım türü Allah'ın varlığı ve birliğinin anlatıldığı şiirlerdir. Dergide tevhit nazım türünde 4 adet şiir neşredilmiştir. Bunlardan bir tanesi III. Murat'a, biri III. Ahmet'e, biri Ali Emirî'ye, birisi de Diyarbakırlı Sırrî Hanım'a aittir. Bu şiirlerden ikisi gazel, biri muhammes ve biri de murabba nazım şekliyle yazılmıştır. Murabba, III. Ahmet'e; müseddes ise III. Murat'a aittir.

Sultan III. Ahmet'in yazdığı 3 bentlik murabba şeklindeki tevhidinin ilk bendi şöyledir:

Micmer-i cân-ı âşık içre tüter

Anber-i lâ-ilâhe illâllah

Emr-i Hak ile kân-ı dilde yeter

Cevher-i lâ-ilâhe illâllah

("Firdevs-âşiyân Sultan Ahmet Han-ı Sâlis Hazretlerinindir", *OTEM*, 3/25 (31 Mart 1336), 616).

Sultan III. Murat'ın 5 bentlik tevhit türünde bir muhammesi ise şöyle başlar:

Temâşândır cihân nakşı velâkin bî-nişânsın sen

Ayân iken hicâb-ı nûr-ı zâtında nihânsın sen

Zamân ile mekânın hâlıkı bî-în ü ânsın sen

Mekân sende dolu yâ Rab velâkin bî-mekânsın sen

Vücûdunla cihân memlû velâkin bî-nişânsın sen

("Yine Sultan-ı Müşârünileyh [III. Murat]'in Bir Muhammes-i bî-nazîr-i Şâhâneleri", *OTEM*, 2/17 (31 Temmuz 1335), 355).

Ali Emirî'nin 20-30 sene önce yazdığını belirttiği 93 beyitlik kaside şeklindeki tevhididir. Şair burada peygamberin şefaatine sığınarak şiirini bitirir:

Yoktur [benim] yüzüm diyecek başka bir sözüm

Peygamberin şefâatine ettim ilticâ

("Tevhid-i Cenâb-ı Bârî [Emirî]", *OTEM*, 1/12 (28 Şubat 1335), 207-212).

ğ. Münacâtlar

Münacât, Allah'ın varlığını, birliğini anlatmak için kaleme alınan şiirlerdir. Dergide I. Ahmet, III. Mustafa, Leyla Hanım ve IV. Murat'ın birer şiiri yayınlanmıştır. Ali Emirî'nin dergide sultan şairlere çokça yer verdiğini söylemek mümkündür. Bu bölümdeki şiirleri buna örnek gösterebiliriz.

Cihangir mahlaslı Sultan III. Mustafa'nın 23 beyitlik münâcâtından bazı beyitleri örnek olarak veriyoruz:

El-hamdü limen veffekanâ şer'i bi-iz'ân

Ve'şkür limen edriknî melik-i Süleymân

…

Yâ Rab beni bu mesned-i vâlâya getirdin

Envâ'-ı inâyâtını kıldın bana ihsân

…

Vâsıl ola ol şâha Cihângîr tarafından

Ezkây-ı tahiyyât ile teslîm-i firâvân

("Sultan Mustafa-yı Sâlis Hazretlerinin Hırka-i Saadet Daire-i Füyûzât-ı Fâhiresinde Mutazarrıât ve Belîgâne Bir Münâcât-ı Mülûkâneleri", *OTEM*, 2/16 (30 Haziran 1335), 319-321).

Leylâ Hanım'ın "ilâhî" redifli münacat türündeki gazelinde Tanrı'ya yalvarış söz konusudur:

Rahm eyle bu dil-haste-i nâçâra ilâhî

Zahm-ı dile senden olur çâre ilâhî

…

Leylâ kulunu âteş-i aşkınla kebâb et

Dûzahta koyup yakma onu nâra ilâhî

("Şâire-i Meşhûre Leylâ Hanım", *OTEM*, 2/21 (30 Teşrinisani 1335), 510).

Bir başka örnek de Sultan IV. Murat'ın "eyle" redifli, münacatıdır. Şair burada Tanrı'dan yardım ve merhamet ister:

İlâhî izzetin hakkı beni lütfunla yâd eyle

Açıp tab'-ı hazînim gül gibi hâtır-küşâd eyle

…

Murâdî bendeni ayırma yâ Rab lutf u cûdundan

Murâdın ver murâdı üzre lutf et ber-murâd eyle

("Cennet-mekân Sultan Murat Han-ı Râbi' Hazretlerinin Dırâat-kârâne ve Mülûkâne Bir Münacâtı", *OTEM*, 3/31 (30 Eylül 1336), 909).

h. Na'tlar

Ali Emirî, dergiyi neşretmekteki amacını belirtirken, vatan ve millete hizmet etmeyi düşündüğünü ifade eder. En azından bir na't yayınlayarak bile olsa Tanrı katında bağışlanmayı ümit ederek şöyle der:

> "…mecmuanın neşri feyz ü terakkî-i vatan hakkında bir hüsn-i hizmeti mûcib olmasa bile, meselâ na't-ı nebevîde bir beyit yazılıp derc edilmiş olsa nezd-i ilâhîde bâis-i gufrân olmak ümidi beni yeni baştan şevk ve gayrete getirdi." ("(Başlıksız) Mukaddime", TEM, 1/1 (13 Ağustos 1338), 1-2).

Na'tlar peygamberi övmek maksadıyla kaleme alınan şiirlerdir. Ali Emirî, yukarıdaki sözleri çerçevesinde dergide 9 na't yayınlamıştır.

Burada neşredilen şiirlerin 3 tanesi padişahlara, 2 tanesi Emetullah Sıdkî Hanım'a, iki tanesi Ali Emirî'ye, bir tanesi Giritli İsmail Nazmî'ye, bir tanesi de Nâmık Kemâl'e aittir. Bu na'tlardan 7 tanesi orijinaldir. Giritli İsmail Nazmî'ninki Nabî'nin na'tini tahmistir. Nâmık Kemâl'in na'tı ise Fehim-i Kadim'e naziredir.

Emetullah Sıdkî Hanım'ın na'tleri, Kenzü'l-envâr', Mecmau'l-ahyâr adlı eserlerinden alınmıştır. Şair, burada kendi yanlışlarından kurtulmak ister, bunun için de peygamberin şefaatine sığınır. Onun Kenzü'l-envâr adlı eserinden alınan 3 bentlik murabba şöyle başlar:

Tâatim yok gark-ı isyân olmuşum

Yâ Resûlallah şefâat kıl bana

Kıl terahhum deng ü hayrân olmuşum

Yâ Resûlallah şefâat kıl bana

("Emetullah Sıdkî Hanım: Na't-ı Şerif", *OTEM*, 2/17 (31 Temmuz 1335), 358).

Sultan III. Selim'in Peygamberin Ravza-i Mutahhara'sındaki 8 sütun üzerinde kayıtlı bulunan 15 beyitlik na't türündeki kasidesini de burada zikretmek gerekir.

N'ola fahr etse yazarken hâme na'tı hidmetin

Ol Resûl-i kibriyânın vasf-ı zât-ı devletin

…

Bin salât ile selâm olsun revân pâkine

Eyler İlhâmî rica nakd-i şefâat ruhsatın

("Ravza-i Mutahhara-i Hazret-i Peygamberîde Sekiz Aded Üstüvâne-i Mübâreke Üstünde Bu Manzûme-i Ubûdiyyet-mevsûme Müzehheb ve Müzeyyen Bir Sûrette el-hâletü hâzihi 'Teserrü'n-nâzırîn'-i Züvvâr-ı Kirâmdır ki Sultan Selim-i Sâlis Hazretlerinin Tab'-ı Dürerbârları Âsâr-ı Diyânet-şiârındandır", *OTEM*, 2/19 (30 Eylül 1335), 415-416).

Ali Emirî'nin na'tlarından birisi noktasız 11 beyitlik bir manzumedir. Diğeri ise 30 sene önce yazdığını belirttiği 96 beyitlik uzun bir kasidedir. Ali Emirî bu kasidede peygambere selam ve salavat getirmiş ve onu iki âlemde de kendisine rehber edinmiştir:

Mazhar-ı avn-ı Hudâ'yım feyz-i diğer bulmuşum

Kişver-i endîşede bir kenz-i gevher bulmuşum

…

Dem-be-dem olsun sana yüz bin salât ile selâm

Yâ Resûlallah seni kevneyne rehber bulmuşum

(Na't-ı Şerîf [Emirî]", *OTEM*, 1/11 (31 Kanunusani 1335), 191-197).

Ali Emirî, noktasız na'tını Peygamberin doğum günü olan Mevlid kandili sebebiyle kaleme almıştır. O, Peygamberi hakkıyla övme hususunda bir nokta kondurmaya haddi olmadığından noktasız bir şiir yazmayı uygun bulur:

Ey rûh-ı ümem asl-ı kerem dürr-i mükerrem

Ey medrese-i âleme allâme-i a'lem

Âvârelere ey kerem ü rahmi müsellem

Dildâdeyim âvâreyim ur gönlüme merhem

Serdâr-ı resûlsün güher-i ekmel-i âlem

"Levlâk"le memdûhsun ey server-i âdem

("(Başlıksız) Emirî'nin Noktasız Müseddesi", *OTEM*, 2/22 (31 Kanunuevvel 1335), 515-518).

3. Şair Kadrosu

Ali Emirî'nin dergide çok sayıda şiir neşrettiğini görmekteyiz. Ali Emirî, dergisinde toplam 359 adet şiire yer vermiştir. Bu şiirlerden Budin şehri hakkında kaleme alınan bir gazel (2/15 (31 Mayıs 1335), 304-305) ile bir kıtanın (2/15 (31 Mayıs 1335), 305) şairi belli değildir. Ayrıca halk şiiri tarzında, şairi belirtilmeyen iki koşma (2/15 (31 Mayıs 1335), 303-304; 2/23 (31 Kanunusani 1336), 578) ile bir varsağı (2/17 (31 Temmuz 1335), 381-38) da mecmuada yayınlanan şiir arasındadır. Bunlar dışında dergide yayınlanan şiirlerin neredeyse tamamı divan şiiri tarzında kaleme alınmış şiirlerdir.

Ali Emirî, yukarıda belirtilen 5 anonim şiir dışında, dergide toplam 123 şairin 354 şiirini yayınlamıştır. Dergide şiir, makale, inceleme vb. olmak üzere toplam 630 yazı başlığı tespit etmiş bulunmaktayız. Ali Emirî'nin dergide yayınladığı bu 630 başlığın 359'unu şiir oluşturmuştur. Dergideki madde başlıkları dikkate alındığında, Ali Emirî'nin şiire geniş bir yer verdiğini söyleyebiliriz.

a. Mecmuadaki Şairler ve Şiirleri

Ali Emirî'nin şiirlerine yer verdiği şairlere baktığımızda, en fazla kendi şiirini yayınladığını görürüz. Burada Ali Emirî'nin 94 şiiri yer almıştır. Ali Emirî'nin kendisinden sonra en fazla şiirini yayınladığı şairler, şiir sayılarıyla birlikte aşağıda sıralanmıştır.

Bu şairler içerisinde Muhyittin Raif'in önemli bir yeri vardır. Ali Emirî'den sonra en çok şiiri yayınlanan kişi Muhyittin Râif olmuştur. Onun burada 25 şiiri yayınlanmıştır. Bu şiirlerden 10'u naziredir. Nazirelerin bir kısmı Ali Emirî'nin şiirlerine yazılmıştır. Dolayısıyla Ali Emirî, şiirlerini beğendiği ve kendisine de nazireleri bulunan Muhyittin Raif'e dergisinde önemli bir yer ayırmıştır.

Dergide, Ali Emirî ve Muhyittin Râif'ten sonra en fazla şiiri yayınlanan şair grubunu sultan ve şehzâde şairler oluşturmuştur. Bunların başında, onun her şiirini övgü dolu başlıklarla kaydettiği Âdile Sultan gelmektedir. Ali Emirî, Âdile Sultan'ın 15 şiirini neşretmiştir. Ondan sonra Kanunî Sultan Süleyman'ın 13, Sultan III. Murat'ın 10 ve Sultan I. Ahmet'in 7 şiirini yayınlamıştır. Ali Emirî'nin sultan ve şehzâde şairlere ayrı bir yer verdiği görülmektedir. Onun mecmuayı çıkarmaktaki amaçlarından birisi de Osmanlı sultanlarının eserlerini neşretmektir. Hatta onların şiirlerine yazılan tahmisleri toplamış ve *Cevâhirü'l-mülûk* adıyla yayınlamaya başlamıştır ("Mecmua", *OTEM,* 3/27 (31 Mayıs 1336), 712-718).

Dergide, şiiri yayınlanan şairlere baktığımızda, aşağıdaki listeden de anlaşılacağı üzere, ilk sırayı Ali Emirî ile Muhyittin Râif ve sultan şairler almaktadır. Diğer şairlerin bazılarının birer ikişer şiirine yer verilmiştir.

Bu şairler arasında Kürkçüzâde Osman Remzi'nin ayrı bir yeri vardır. Kemâl Edip Kürkçüoğlu'nun amcası olan şair, şiirlerini Urfa'dan mektupla göndermiştir (Hakan T. Karateke, *"Urfa'dan Mektup"* ve *"Kürkçüzâde"* ibarelerini *"Orfe'den"* ve *"Kürekçizâde"* şeklinde kaydetmiştir: Karateke 1995: 50). Ali Emirî, onu teşvik etmek amacıyla şiirlerini mecmuada yayınlamıştır. Mecmuada Ra'dî mahlasıyla yayınlanan şiirler de Osman Remzi'nin yeğeni Kemâl Edip Kürkçüoğlu'na aittir (Yeniterzi 2005: 113-121).

Şiir sayıları parantez içinde, çoktan aza doğru sıralanmak üzere, dergide şiiri yayınlanan şairlerin listesi ve şiirlerin dergideki sayfa numaraları şöyledir:

Emirî [94]: 1/3 (31 Mayıs 1334), 49-52; 1/3 (31 Mayıs 1334), 68-69; 1/3 (31 Mayıs 1334), 70; 1/4 (30 Haziran 1334), 86-87; 1/7 (31 Eylül 1334), 129-130; 1/7 (31 Eylül 1334), 132-133; 1/7 (31 Eylül 1334), 133-134; 1/7 (31 Eylül 1334), 134-135; 2/15 (31 Mayıs 1335), 308; 2/15 (31 Mayıs 1335), 312; 3/27 (31 Mayıs 1336), 731; 3/27 (31 Mayıs 1336), 732-733; 3/27 (31 Mayıs 1336), 733-734; 3/27 (31 Mayıs 1336), 738-739; 3/27 (31 Mayıs 1336), 739-740; 3/27 (31 Mayıs 1336), 740-741; 3/27 (31 Mayıs 1336), 742; 1/1 (31 Mart 1334), 15-18; 1/1 (31 Mart 1334), 7-8; 1/5 (31 Temmuz 1334), 103; 1/5 (31 Temmuz 1334), 104; 1/5 (31 Temmuz 1334), 105; 1/5 (31 Temmuz 1334), 89-90; 1/6 (31 Ağustos 1334), 121); 1/6 (31 Ağustos 1334), 121; 1/12 (28 Şubat 1335), 207-212; 1/12 (28 Şubat 1335), 219-220; 1/12 (28 Şubat 1335), 221-222; 1/12 (28 Şubat 1335), 222; 2/13 (31 Mart 1335), 248); 2/13 (31 Mart 1335), 251-252); 2/13 (31 Mart 1335), 252-253; 2/13 (31 Mart 1335), 253-254; 2/14 (30 Nisan 1335), 263-264); 2/14 (30 Nisan 1335), 268-269); 2/14 (30 Nisan 1335), 269-270; 2/14 (30 Nisan 1335), 273; 2/14 (30 Nisan 1335), 277; 2/17 (31 Temmuz 1335), 378-379); 2/17 (31 Temmuz 1335), 375-376; 2/18 (31 Ağustos 1335), 400); 2/18 (31 Ağustos 1335), 402); 2/18 (31 Ağustos 1335), 398; 2/18 (31 Ağustos 1335), 400-401; 2/19 (30 Eylül 1335), 449-450; 2/19 (30 Eylül 1335), 450; 2/24 (28 Şubat 1336), 600-601); 2/24 (28 Şubat 1336), 597-598; 2/24 (28 Şubat 1336), 602-603; 3/25 (31 Mart 1336), 650-651; 3/25 (31 Mart 1336), 651-653; 3/26 (30 Nisan 1336), 695-696; 3/26 (30 Nisan 1336), 698-699; 3/29 (31 Temmuz 1336), 840-841; 3/29 (31 Temmuz 1336), 841; 3/29 (31 Temmuz 1336), 842; 3/29 (31 Temmuz 1336), 843; 3/29 (31 Temmuz 1336), 843-844; 3/29 (31 Temmuz 1336), 844-846; 3/30 (31 Ağustos 1336), 903-908; 3/31 (30 Eylül 1336), 928; 3/31 (30 Eylül 1336), 947; 3/31 (30 Eylül 1336), 947-949; 3/31 (30 Eylül 1336), 949-950); 1/1 (13 Ağustos 1338), 1; 2/16 (30 Haziran 1335), 338-339); 2/16 (30 Haziran 1335), 341-342); 2/16 (30 Haziran 1335), 343-344; 2/20 (31 Teşrinievvel 1335), 481; 2/20 (31 Teşrinievvel 1335), 482; 2/21 (30 Teşrinisani 1335), 505-506; 2/21 (30 Teşrinisani 1335), 514; 2/22 (31 Kanunuevvel 1335), 532-533); 2/22 (31 Kanunuevvel 1335), 536); 2/22 (31 Kanunuevvel 1335), 540-541); 2/22 (31 Kanunuevvel 1335), 515-518; 2/22 (31 Kanunuevvel 1335), 533-535; 2/22 (31 Kanunuevvel 1335), 546; 2/23 (31 Kanunusani 1336), 567-568); 2/23 (31 Kanunusani 1336), 576-577); 2/23 (31 Kanunusani 1336), 571-572; 2/23 (31 Kanunusani 1336), 577-578; 3/28 (30 Haziran 1336), 792-795; 3/28 (30 Haziran 1336), 795-799; 1/4 (30 Teşrinisani 1338/ Neşri 5 Kanunuevvel 1338), 82); 1/4 (30 Haziran 1334), 85; 1/4 (30 Teşrinisâni 1338/ Neşri: 5 Kânunuevvel 1338), 73; 1/8 (31 Teşrinievvel 1334), 154-155); 1/9 (30 Teşrinisani 1334), 172-173); 1/10 (31 Kanunuevvel 1334), 185-186); 1/10 (31 Kanunuevvel 1334), 186-188; 1/11 (31 Kanunusani 1335), 206); 1/11 (31 Kanunusani 1335), 206); 1/11 (31 Kanunusani 1335), 191-197

Muhyittin Râif [25] 1/3 (31 Mayıs 1334), 69-70; 1/4 (30 Haziran 1334), 72-83; 1/5 (31 Temmuz 1334), 104-105; 1/5 (31 Temmuz 1334), 105-106; 2/13 (31 Mart 1335), 247; 2/13 (31 Mart 1335), 249-250; 2/13 (31 Mart 1335), 251; 2/14 (30 Nisan 1335), 274-275; 2/15 (31 Mayıs 1335), 307-308; 2/15 (31 Mayıs 1335), 310-311; 2/16 (30 Haziran 1335), 340; 2/16 (30 Haziran 1335), 342-343; 2/17 (31 Temmuz 1335), 378; 2/17 (31 Temmuz 1335), 379; 2/17 (31 Temmuz 1335), 380-381; 2/18 (31 Ağustos 1335), 393; 2/18 (31 Ağustos 1335), 399-400; 2/22 (31 Kanunuevvel 1335), 544; 3/25 (31 Mart 1336), 654; 3/26 (30 Nisan 1336), 690-691; 3/27 (31 Mayıs 1336), 737-738; 3/27 (31 Mayıs 1336), 740; 3/27 (31 Mayıs 1336), 741; 3/27 (31 Mayıs 1336), 742-743; 3/29 (31 Temmuz 1336), 840

Âdile Sultan [15] 1/10 (31 Kanunuevvel 1334), 175-177; 1/5 (31 Temmuz 1334), 91; 1/5 (31 Temmuz 1334), 92; 1/5 (31 Temmuz 1334), 92-95; 1/6 (31 Ağustos 1334), 107-108; 1/7 (31 Eylül 1334), 123-124; 1/8 (31 Teşrinievvel 1334), 141-142; 2/14 (30 Nisan 1335), 256-257; 2/14 (30 Nisan 1335), 257-258; 2/15 (31 Mayıs 1335), 291-292; 2/16 (30 Haziran 1335), 322-323; 2/17 (31 Temmuz 1335), 356; 2/17 (31 Temmuz 1335), 356-357; 2/17 (31 Temmuz 1335), 357-358; 2/18 (31 Ağustos 1335), 386; 2/18 (31 Ağustos 1335), 387

Kanunî [13] 1/2 (30 Nisan 1334), 20-21; 1/3 (31 Mayıs 1334), 39-40; 1/4 (30 Haziran 1334), 72; 1/4 (30 Haziran 1334), 72-73; 1/5 (31 Temmuz 1334), 90-91; 2/13 (31 Mart 1335), 224-225; 2/13 (31 Mart 1335), 227; 2/14 (30 Nisan 1335), 255; 2/14 (30 Nisan 1335), 256-257; 2/15 (31 Mayıs 1335), 290-291; 2/23 (31 Kanunusani 1336), 547-548; 3/30 (31 Ağustos 1336), 861-862; 3/30 (31 Ağustos 1336), 862-863

Osman Remzî [11] 2/24 (28 Şubat 1336), 607-608; 2/24 (28 Şubat 1336), 609; 3/25 (31 Mart 1336), 655-656; 3/25 (31 Mart 1336), 657-658; 3/25 (31 Mart 1336), 658-660; 3/26 (30 Nisan 1336), 699-701; 3/26 (30 Nisan 1336), 702-703; 3/27 (31 Mayıs 1336), 746-748; 3/28 (30 Haziran 1336), 803-805; 3/29 (31 Temmuz 1336), 846-847),(3/31 (30 Eylül 1336), 950-952

Murat III. [10] 2/21 (30 Teşrinisani 1335), 483; 2/17 (31 Temmuz 1335), 353; 2/17 (31 Temmuz 1335), 354; 2/17 (31 Temmuz 1335), 354; 2/17 (31 Temmuz 1335), 355; 2/21 (30 Teşrinisani 1335), 484; 2/21 (30 Teşrinisani 1335), 484; 2/21 (30 Teşrinisani 1335), 485; 2/21 (30 Teşrinisani 1335), 485; 2/21 (30 Teşrinisani 1335), 486

Nâmık Kemâl [9] 1/8 (31 Teşrinievvel 1334), 153-154; 1/9 (30 Teşrinisani 1334), 171; 2/17 (31 Temmuz 1335), 373; 2/24 (28 Şubat 1336), 596; 3/26 (30 Nisan 1336), 697-698; 2/13 (31 Mart 1335), 247; 2/22 (31 Kanunuevvel 1335), 540; 2/23 (31 Kanunusani 1336), 570; 2/24 (28 Şubat 1336), 599-600

Reşit Âkif Paşa [9] 1/10 (31 Kanunuevvel 1334), 184-185; 2/14 (30 Nisan 1335), 268; 2/18 (31 Ağustos 1335), 394; 2/22 (31 Kanunuevvel 1335), 532; 3/25 (31 Mart 1336), 649; 3/27 (31 Mayıs 1336), 731-732; 3/28 (30 Haziran 1336), 799; 3/29 (31 Temmuz 1336), 836-837; 3/26 (30 Nisan 1336), 689

Ahmet I. [7] 1/1 (31 Mart 1334), 7; 2/13 (31 Mart 1335), 225; 2/18 (31 Ağustos 1335), 383-384; 2/18 (31 Ağustos 1335), 384; 2/18 (31 Ağustos 1335), 385; 2/18 (31 Ağustos 1335), 385-386; 3/27 (31 Mayıs 1336), 709

Hulkî [7] 1/4 (30 Haziran 1334), 84; 1/4 (30 Haziran 1334), 85; 1/4 (30 Haziran 1334), 86; 1/6 (31 Ağustos 1334), 120; 1/7 (31 Eylül 1334), 132; 3/26 (30 Nisan 1336), 698; 3/26 (30 Nisan 1336), 699

Süleyman Nazif [7] 1/11 (31 Kanunusani 1335), 205; 1/4 (30 Teşrinisani 1338/ Neşri 5 Kanunuevvel 1338), 84; 2/16 (30 Haziran 1335), 339-340; 2/16 (30 Haziran 1335), 341; 2/17 (31 Temmuz 1335), 376-377; 2/18 (31 Ağustos 1335), 396; 2/16 (30 Haziran 1335), 336- 337

Mahmut Muzaffer [6] 3/26 (30 Nisan 1336), 691-692; 3/26 (30 Nisan 1336), 694; 3/26 (30 Nisan 1336), 696; 3/26 (30 Nisan 1336), 696-697; 3/27 (31 Mayıs 1336), 745-746; 3/28 (30 Haziran 1336), 802-803

Seyfettin [6] 1/4 (30 Haziran 1334), 85-86; 1/4 (30 Haziran 1334), 87; 1/7 (31 Eylül 1334), 135; 2/13 (31 Mart 1335), 250-251; 1/5 (31 Kanunuevvel 1338/ Neşri: 5 Kânunuevvel 1339), 95-96; 3/26 (30 Nisan 1336), 694-695

Leylâ Hanım [5] 2/15 (31 Mayıs 1335), 295-296; 2/16 (30 Haziran 1335), 327; 2/17 (31 Temmuz 1335), 360-361; 2/21 (30 Teşrinisani 1335), 510), 1/4 (30 Teşrinisani 1338/ Neşri 5 Kanunuevvel 1338), 83

Mahmut I. [5] 3/26 (30 Nisan 1336), 661-662; 3/26 (30 Nisan 1336), 662; 3/26 (30 Nisan 1336), 662; 3/26 (30 Nisan 1336), 663; 3/26 (30 Nisan 1336), 663

Mehmet Emîrî Çelebi [5] (1/12 (28 Şubat 1335), 220-221 2/16 (30 Haziran 1335), 334-335; 2/17 (31 Temmuz 1335), 372; 2/22 (31 Kanunuevvel 1335), 535; 3/27 (31 Mayıs 1336), 737

Nedim [5] 2/21 (30 Teşrinisani 1335), 507; 2/21 (30 Teşrinisani 1335), 507-508; 2/17 (31 Temmuz 1335), 370-371; 1/7 (31 Eylül 1334), 131; 2/17 (31 Temmuz 1335), 369

Selim III. [5] 2/20 (31 Teşrinievvel 1335), 451; 2/20 (31 Teşrinievvel 1335), 452; 2/20 (31 Teşrinievvel 1335), 452; 2/19 (30 Eylül 1335), 415-416; 2/20 (31 Teşrinievvel 1335), 451

Ahmet Remzî [4] 3/27 (31 Mayıs 1336), 728-729; 3/27 (31 Mayıs 1336), 736-737; 3/28 (30 Haziran 1336), 800; 3/29 (31 Temmuz 1336), 837-838

Fehîm-i Kadîm [4] 2/22 (31 Kanunuevvel 1335), 537; 2/23 (31 Kanunusani 1336), 568; 2/24 (28 Şubat 1336), 594; 2/24 (28 Şubat 1336), 598-599

Leskofçalı Gâlib [4] 2/18 (31 Ağustos 1335), 391-392; 2/22 (31 Kanunuevvel 1335), 539-540; 2/23 (31 Kanunusani 1336), 569; 2/24 (28 Şubat 1336), 595

Mehmet Emîrî [4] 2/16 (30 Haziran 1335), 334-335; 2/17 (31 Temmuz 1335), 372; 2/22 (31 Kanunuevvel 1335), 535; 3/27 (31 Mayıs 1336), 737

Ra'dî [4] 1/4 (30 Haziran 1334), 83; 1/4 (30 Haziran 1334), 87-88; 1/7 (31 Eylül 1334), 136; 1/8 (31 Teşrinievvel 1334), 156

Sait Paşa [4] 2/14 (30 Nisan 1335), 263; 2/16 (30 Haziran 1335), 337-338; 3/30 (31 Ağustos 1336), 886-887; 1/9 (30 Teşrinisani 1334), 172

Sırrî Hanım [4] 2/15 (31 Mayıs 1335), 293-294; 2/18 (31 Ağustos 1335), 389; 3/29 (31 Temmuz 1336), 832-836), Terci-bendi (2/16 (30 Haziran 1335), 329-331

Yaşar Şâdî [4] 2/15 (31 Mayıs 1335), 306-307; 3/27 (31 Mayıs 1336), 734-736; 3/28 (30 Haziran 1336), 802; 2/14 (30 Nisan 1335), 274

Ahmet III. [3] 3/25 (31 Mart 1336), 616; 3/25 (31 Mart 1336), 616-617; 3/25 (31 Mart 1336), 617

Ali İhsan Rıza [3] 2/18 (31 Ağustos 1335), 398-399; 3/28 (30 Haziran 1336), 801; 1/7 (31 Eylül 1334), 133

Âşık Gazi Hasan [3] 1/5 (31 Kanunuevvel 1338/ Neşri: 5 Kânunuevvel 1339), 93-95; 1/5 (31 Kanunuevvel 1338/ Neşri: 5 Kânunuevvel 1339), 95-96; 1/5 (31 Kanunuevvel 1338/ Neşri: 5 Kânunuevvel 1339), 96-99

Cemil [3] 3/27 (31 Mayıs 1336), 710; 3/27 (31 Mayıs 1336), 729; 3/31 (30 Eylül 1336), 929

Emetullah Sıdkî [3] 2/17 (31 Temmuz 1335), 358; 2/17 (31 Temmuz 1335), 359; 2/17 (31 Temmuz 1335), 360

Feride Hanım [3] 2/17 (31 Temmuz 1335), 362; 2/21 (30 Teşrinisani 1335), 511-512; 2/21 (30 Teşrinisani 1335), 512

Fuzûlî [3] 1/5 (31 Temmuz 1334), 103; 2/13 (31 Mart 1335), 246; 3/26 (30 Nisan 1336), 692

Mehmet Sıdkı [3] 2/22 (31 Kanunuevvel 1335), 544-545; 3/25 (31 Mart 1336), 654-655; 3/29 (31 Temmuz 1336), 838

Mihrî Hanım [3] 2/21 (30 Teşrinisani 1335), 507; 2/21 (30 Teşrinisani 1335), 509),(2/21 (30 Teşrinisani 1335), 509-510

Nâbedîd [3] 2/22 (31 Kanunuevvel 1335), 545; 3/29 (31 Temmuz 1336), 839),, 2/24 (28 Şubat 1336), 610

Şeref Hanım [3] 2/16 (30 Haziran 1335), 328; 2/16 (30 Haziran 1335), 328; 2/17 (31 Temmuz 1335), 362-363

Yavuz Sultan Selim [3] 1/3 (31 Mayıs 1334), 39; 2/23 (31 Kanunusani 1336), 548-549; 2/23 (31 Kanunusani 1336), 548

Abdülbâki [2] 2/14 (30 Nisan 1335), 271; 2/14 (30 Nisan 1335), 272

Adanalı Ziya [2] 1/3 (31 Mayıs 1334), 69; 2/15 (31 Mayıs 1335), 310

Ali Haydar [2] 1/6 (30 Ağustos 1334), 118-119; 3/28 (30 Haziran 1336), 768

Faik Memduh Paşa [2] 2/15 (31 Mayıs 1335), 306; 2/17 (31 Temmuz 1335), 374; 2/18 (31 Ağustos 1335), 397; 2/23 (31 Kanunusani 1336), 570-571

Fatih Sultan Mehmet [2] 1/4 (30 Haziran 1334), 71; 2/15 (31 Mayıs 1335), 287-288

Hatice İffet [2] 2/16 (30 Haziran 1335), 329; 2/18 (31 Ağustos 1335), 388

Hersekli Ârif Hikmet [2] 2/18 (31 Ağustos 1335), 394-395; 2/24 (28 Şubat 1336), 600

Kemâlettin [2] 1/7 (31 Eylül 1334), 137-140; 2/18 (31 Ağustos 1335), 401

Mahmut II. [2] 2/16 (30 Haziran 1335), 321-322; 2/24 (28 Şubat 1336), 579-580

Mehmet Şemsettin [2] 2/13 (31 Mart 1335), 241-246; 2/14 (30 Nisan 1335), 275

Nahifî [2] 1/4 (30 Haziran 1334), 84),î (1/6 (31 Ağustos 1334), 120

Nâilî-i Kadîm [2] 2/16 (30 Haziran 1335), 346-347; 2/22 (31 Kanunuevvel 1335), 538-539

Sıdkî Hanım [2] 2/17 (31 Temmuz 1335), 358-359; 2/17 (31 Temmuz 1335), 358-359

Şeyh Gâlib [2] 2/17 (31 Temmuz 1335), 372-373; 2/22 (31 Kanunuevvel 1335), 537-538

Yenişehirli Avnî [2] 2/22 (31 Kanunuevvel 1335), 540-541; 2/23 (31 Kanunusani 1336), 569

Yıldırım Bâyezid [2] 2/15 (31 Mayıs 1335), 289-290; 2/13 (31 Mart 1335), 224

Şehzâde Bâyezid (Şâhî) [2] 2 1/2 (30 Nisan 1334), 19-20; 2/13 (31 Mart 1335), 226

Şu şairlerin ise birer şiiri neşredilmiştir:

Abdülnâfi' 2/14 (30 Nisan 1335), 261-262

Âgâh Semerkandî-i Âmid 1/12 (28 Şubat 1335), 220

Ahmet Âkif 2/23 (31 Kanunusani 1336), 574-575

Âişe Hanım 2/16 (30 Haziran 1335), 325

Baharzâde Feride Hanım 2/21 (30 Teşrinisani 1335), 511

Cevrî Çelebi 2/16 (30 Haziran 1335), 345-346

Cinânî Çelebi 3/28 (30 Haziran 1336), 767-768

Ebussuûd Efendi (2/16 (30 Haziran 1335), 344-345

Es'ad Erbilî 3/31 (30 Eylül 1336), 946

Fâik Âli 1/3 (31 Mayıs 1334), 68

Fâtıma Ânî Hanım 2/16 (30 Haziran 1335), 326

Fehim-i Cedid 2/22 (31 Kanunuevvel 1335), 539-540

Ferik Hamdi 2/14 (30 Nisan 1335), 276-277

Fethîzâde Sa'dullah Said-i Amidî 3/27 (31 Mayıs 1336), 726-727

Feyzî 2/22 (31 Kanunuevvel 1335), 542-543

Fıtnat Hanım 2/16 (30 Haziran 1335), 327

Habibe Hanım 2/21 (30 Teşrinisani 1335), 512-513

Hafız Ahmet Paşa 3/28 (30 Haziran 1336), 765-767

Hâfız Paşa 3/27 (31 Mayıs 1336), 710

Hakkı Beyefendi 3/29 (31 Temmuz 1336), 819-821

Hâlet Bey 2/18 (31 Ağustos 1335), 392-393

Halil Nihat 3/28 (30 Haziran 1336), 806-808

Hamdî-i Âmidî 2/22 (31 Kanunuevvel 1335), 535-536

Hâşim (3/27 (31 Mayıs 1336), 729-730

Hâzım Bey (3/25 (31 Mart 1336), 653

Hisâlî 2/15 (31 Mayıs 1335), 305

Hoca Hayret 2/22 (31 Kanunuevvel 1335), 543

Hubbâ Hanım 2/18 (31 Ağustos 1335), 388

İhsan 1/8 (31 Teşrinievvel 1334), 155-156

İsmail Fedâyî (1/10 (31 Kanunuevvel 1334), 188-190

İsmail Hakkı 2/17 (31 Temmuz 1335), 380

İşkodralı Ferid 2/15 (31 Mayıs 1335), 310-311

Kadızâde Şeyh Mehmet İlmî (2/14 (30 Nisan 1335), 278-282

Kâmî-i Âmidî 2/23 (31 Kanunusani 1336), 572-573

Kâşif 2/13 (31 Mart 1335), 250

Keçecizâde İzzet Molla 2/22 (31 Kanunuevvel 1335), 538

Kemâl Paşa 3/29 (31 Temmuz 1336), 815-818

Lebîb-i Âmidî 2/15 (31 Mayıs 1335), 309

Mahmud Nedim Paşa 2/18 (31 Ağustos 1335), 396-397

Mehmet Ferit 2/16 (30 Haziran 1335), 347-348

Mehmet V. 1/3 (31 Mayıs 1334), 40

Meşâmî Çelebi 3/27 (31 Mayıs 1336), 743-745

Muallim Nâcî 2/13 (31 Mart 1335), 249

Murat II. 2/17 (31 Temmuz 1335), 353

Murat IV. 3/31 (30 Eylül 1336), 909

Mustafa II. 2/13 (31 Mart 1335), 227

Mustafa III. 2/16 (30 Haziran 1335), 319-321

Nâbî 2/21 (30 Teşrinisani 1335), 513

Nâmî 1/7 (31 Eylül 1334), 130

Nazîm-i Kadîm (2/24 (28 Şubat 1336), 594-595

Nazmî-i Giridî (2/16 (30 Haziran 1335), 323-324

Nedîm-i Kadîm 2/17 (31 Temmuz 1335), 369

Nef'î 2/16 (30 Haziran 1335), 347

Nev'izâde Atâyî 3/26 (30 Nisan 1336), 693

Nusretî-i Âmidî 2/16 (30 Haziran 1335), 335

Rumi Paşa 2/14 (30 Nisan 1335), 262

Sâbit 3/27 (31 Mayıs 1336), 718-724

Sa'dî 3/31 (30 Eylül 1336), 921-923

Senâyî-i Kadîm 3/29 (31 Temmuz 1336), 848-851

Sünbülzâde Vehbî 3/27 (31 Mayıs 1336), 724-726

Şa'bân Kâmî-i Âmidî 2/16 (30 Haziran 1335), 336

Şehzâde Sultan Mehmet 2/13 (31 Mart 1335), 226-227

Şeyh Osman Şems Efendi 2/23 (31 Kanunusani 1336), 573-574

Şeyhülislâm Yahya 3/26 (30 Nisan 1336), 693

Tevfîka Nesîbe Hanım 2/17 (31 Temmuz 1335), 360

Üsküdarlı Tal'at 3/27 (31 Mayıs 1336), 730

Üveysî 2/13 (31 Mart 1335), 238-240

Yetîmî 1/7 (31 Eylül 1334), 129

Yusuf Ziya 2/15 (31 Mayıs 1335), 312 Kıt'a

Zeynep Hanım (2/15 (31 Mayıs 1335), 293

Ziyâ Paşa 3/30 (31 Ağustos 1336), 887-893

b. Alfabetik Şair Listesi

Dergide şiiri yayınlanan şairleri, şiir sayılarıyla birlikte, alfabetik olarak şu şekilde sıralamak mümkündür:

Abdülbâki [2]

Abdülnâfi'

Adanalı Ziya [2]

Âdile Sultan [15]

Âgâh Semerkandî-i Âmid

Ahmet Âkif

Ahmet I. [7]

Ahmet III. [3]

Ahmet Remzî [4]

Âişe Hanım

Ali Haydar [2]

Ali İhsan Rıza [3]

Âşık Gazi Hasan [3]

Baharzâde Feride Hanım

Bâyezid [4]

Cemil [3]

Cevrî Çelebi

Cinânî Çelebi

Ebussuûd Efendi

Emetullah Sıdkî [3]

Emirî [94]

Es'ad Erbilî

Fâik Âli

Faik Memduh Paşa [2]

Fâtıma Ânî Hanım

Fatih Sultan Mehmet [2]

Fehim-i Cedid

Fehîm-i Kadîm [4]

Feride Hanım [3]

Ferik Hamdi

Fethîzâde Sa'dullah Said-i Amidî

Feyzî

Fıtnat Hanım

Fuzûlî [3]

Habibe Hanım

Hafız Ahmet Paşa

Hâfız Paşa

Hakkı Beyefendi

Hâlet Bey

Halil Nihat

Hamdî-i Âmidî

Hâşim

Hatice İffet [2]

Hâzım Bey

Hersekli Ârif Hikmet [2]

Hisâlî

Hoca Hayret

Hubbâ Hanım

Hulkî [7]

İhsan

İsmail Fedâyî

İsmail Hakkı

İşkodralı Ferid

Kadızâde Şeyh Mehmet İlmî

Kâmî-i Âmidî

Kanunî [13]

Kâşif

Keçecizâde İzzet Molla

Kemâl Paşa

Kemâlettin [2]

Lebîb-i Âmidî

Leskofçalı Gâlib [4]

Leylâ Hanım [5]

Mahmud Nedim Paşa

Mahmut I. [5]

Mahmut II. [2]

Mahmut Muzaffer [6]

Mehmet Emîrî Çelebi [5]

Mehmet Ferit

Mehmet Sıdkı [3]

Mehmet Şemsettin [2]

Mehmet V.

Meşâmî Çelebi

Mihrî Hanım [3]

Muallim Nâci

Muhyittin Râif [25]

Murat II.

Murat III. [10]

Murat IV.

Mustafa II.
Mustafa III.
Nâbedîd [3]
Nâbî
Nahifî [2]
Nâilî-i Kadîm [2]
Nâmık Kemâl [9]
Nâmî
Nazîm-i Kadîm
Nazmî-i Giridî
Nedim [5]
Nedîm-i Kadîm
Nef'î
Nev'izâde Atâyî
Nusretî-i Âmidî
Osman Remzî [11]
Ra'dî [4]
Reşit Âkif Paşa [9]
Rumi Paşa
Sâbit
Sa'dî
Sait Paşa [4]
Selim III. [5]
Senâyî-i Kadîm
Seyfettin [6]
Sıdkî Hanım [2]
Sırrî Hanım [4]
Süleyman Nazif [7]
Sünbülzâde Vehbî
Şa'bân Kâmî-i Âmidî
Şehzâde Sultan Mehmet
Şeref Hanım [3]
Şeyh Gâlib [2]
Şeyh Osman Şems Efendi
Şeyhülislâm Yahya
Tevfîka Nesîbe Hanım
Üsküdarlı Tal'at
Üveysî
Yaşar Şâdî [4]
Yavuz Sultan Selim [3]
Yenişehirli Avnî [2]
Yetîmî
Yusuf Ziya
Zeynep Hanım
Ziyâ Paşa

B. DERGİDE NESİR

Ali Emirî'nin Osmanlı Tarih ve Edebiyat Mecmuası ile Tarih ve Edebiyat Mecmuası'nda yayınladığı yazıların büyük bir bölümü tenkitlerden oluşmaktadır. Söz konusu tenkitler, genel tenkitler ve Köprülü'ye eleştiriler olmak üzere iki genel başlık altında incelenmiştir. Tenkit dışındaki yazılar hatırat, mektup, biyografi, kitap tanıtımı gibi ilgili başlıklar altında ayrıca ele alınmıştır.

1. DERGİDE TENKİT

Ali Emirî, dergide tenkide önemli bir yer verir. Dergideki tenkit yazılarını iki genel bölümde değerlendirilebiliriz. Birinci bölümde çeşitli konuların eleştirildiği genel tenkitler bulunmaktadır. İkinci grupta ise Ali Emirî'nin Kıblelizâde dediği Fuad Köprülü aleyhindeki yazıları yer almaktadır. Ali Emirî'nin birinci bölüme dahil olan genel tenkitleri, alt başlıklar hâlinde aşağıda değerlendirilmiştir.

a. Genel Tenkitler

Ali Emirî, bu tenkitlerinde vatan ve milletin menfaatini ön planda tutmaya gayret eder. Kıymetli kitap ve eserlerimizin yabancılara satılmasına karşı çıkar. Görevli olarak gittiği yerlerde araştırmalar yapan, bilgi ve belgeler toplayan Ali Emirî, eski ve kıymetli eserlerimizin ilgisizlik ve bakımsızlıktan yıpranarak yok olmasına çok üzülür. Bu üzüntüsünü zaman zaman kıymetli eserlerimizin yabancılara satılmasına, kıymetli kitaplarımızın çıkan büyük yangınlar karşısında hiçbir şey yapılamadığı için yanarak yok olmasına karşı yazdığı eleştirilerle dile getirir. Bazen de Evkaf ve Maârif'in bu durumlara

sessiz kalması; akmayan çeşmeler, bakımsız bırakılan kitâbeler, mezar taşları vs. için *"Vicdan-nâme"* başlıklı yazılar kaleme alır. Yayınladığı bu tenkitlerle duyduğu rahatsızlıklarından kamu oyunu haberdar etmeye çalışır. Burada tarihî meselelere de yer verir.

Ali Emirî, tarih konusunda yazılan makalelerdeki eksik ve hataları bularak bunların doğru şekillerini kaynaklarıyla birlikte göstermiştir. Tarih konusundaki eleştirileri, Ali Emrî'nin dostlarıyla arasının açılmasına sebep olmuştur. Bu dostlar arasında Aynîzâde Mehmet Ali ile İbnülemin Mahmut Kemâl İnal'ı saymak mümkündür. Ali Emirî'nin tarih alanındaki tenkitleri Osmanlı Tarih Encümeni üzerine de yoğunlaşır. O, bu encümenin üzerine düşen görevleri yeterince yerine getiremediğini savunur. Encümenin hazırladığı Osmanlı tarihi üzerine yeterince araştırma ve inceleme yapmadan yanlış ve eksik bilgiler vererek bu eseri ortaya koyduğunu öne sürer. Encümen dergisinin bile düzenli çıkarılmamasına kızar. Encümenin başarısızlığını başkanına bağlayan Ali Emirî, burada Köprülü'ye taş atar.

Ali Emirî, bir konuda yeteri kadar araştırma yapmadan, yeteri kadar bilgi sahibi olmadan konuşan ve kendi kaynaklarımıza yönelmeden kendimizi Garp kaynaklarından araştırarak tanımaya ve tanıtmaya çalışan aydını da tenkit eder.

Ali Emirî, Anadolu'da askerlerimizin vatan toprağı uğruna canlarını feda ettikleri hâlde Ali Kemâl'in Yunan askerlerinin yanında yer almasını eleştirir. Savaş sırasında kara borsacılık yapanları kınar.

Ali Emirî derginin sayfalarını kendisine ve Millet Kütüphanesi'ne yöneltilen saldırılara cevap vermek için de kullanmış, Millet Kütüphanesi'nin kurulması üzerine uzunca bir yazı kaleme almıştır. Ali Emirî kendisine yöneltilen eleştirilere cevap verirken bazen duygusal davranmış; diğer tenkitlere daha soğuk kanlı ve ilmî yaklaşmıştır.

b. Eski Eserlerin Tahribi

Ali Emirî, *"Kitâbeler Zâyiâtı"* isimli tenkit yazısında, hayır eserleri ile mezar taşlarındaki kitâbelerinden bahseder. Kendisi Yanya ve İşkodra'da görevli bulunduğu yıllarda Yenişehir'de gördüğü kitâbeleri kaydeder. Kitâbelerin pek çoğunun önemsenmeyerek duygusuzca kırıldığını ya da yabancılara ucuz fiyatlarla satıldığını belirtir; bu durumdan duyduğu üzüntüyü dile getirir. Bulduğu kitâbelerden bazıları Gelenbevî İsmail Efendi, Akovalızâde Hâtem Efendi, Şeyh Gâlip Dergâhı kitâbesi, Şeyh Nazif-i Mevlevî dergâhı kitâbesidir.

Ali Emirî, ayrıca bu bölgede yetişen şairleri *"Teselya Osmanlı Şairleri"* adıyla bir kitapta toplar.

> "… Yanya ve İşkodra gibi Yenişehir'de dahi birçok Osmanlı şairini ve nefîsü'l-enfes metrûkât-ı kalemiyyelerini buldum. Teselya Osmanlı Şairleri nâmıyla beş altı yüz sahifelik bir kitap yazdım." ("Kitâbeler Zâyiâtı", (TEM, 1/1 (31 Mart 1334), 14).

Ali Emirî, kıymetli ve nâdir eserlerimizin iki şekilde yok edildiğini belirtir; bunların yok edilmesinden duyduğu derin üzüntüyü dile getirir. Kıymetli eserlerimiz yangınlarla ve yabancılara satılarak yok edilmektedir. Millî şuur oluşturma gayretine dikkat çeken Ali Emirî, kıymetli kitapların yabancılara satılmasına karşı çıkar. Ecnebilere satılan kitaplar arasında, Osmanlı Tarih Encümeni azası İskender Hoçu Bey'in Amerikan sefirine sattığı Fatih devrinden kalma *Kıvamî Tarihi*, II. Murat zamanında yazılan *Veys ü Râmîn* hikâyesi gibi eserler vardır.

Ali Emirî, kendimize Garp gözüyle değil; kendi gözümüzle bakmamız gerektiğini savunur. Gelişmemizi yabancı kaynaklarda arayanları, kendimizi bu kaynaklardan tanımaya çalışanları eleştirir. Kıymetlerimizin farkına varmamız gerektiğini söyler:

> "Acabâ biz meâlî ve mezâyâsına vâkıf olamadığımız cihetle ehemmiyet vermediğimizden dolayı ecnebilerin ucuz fiyatlarla alıp naklettikleri ve mühim kitapların memâlikimizden fıkdân-ı harîk ile mahvolan kitaplar kadar ehemmiyetli değil midir? Milletimizin inkişâfını Garp kitaplarında taharriye mecbur olmakta bizim için ne fâide vardır? Biz onlardan bizim milletimizi öğrenmemeliyiz; belki biz

kendi milletimizi lâyıkıyla bildikten ve nevâkısımızın nelerden ibaret olduğunu anladıktan sonra o noksanın ikmâli için müracaat etmeliyiz. Yoksa Kur'ân-ı azîmü'ş-şânın manasını ecnebi kitaplarından öğrenecek kadar cahil kaldıktan sonra terakkîmiz için Garp membalarına müracaat etmekten bir gûnâ fâide hâsıl olmadıktan başka bin türlü mazarrat zuhûr eder ve nasıl ki ediyor." ("Kitap Zâyiâtı", TEM, 3/29 (31 Temmuz 1336), 821-830).

c. Evkaf ve Maârif Nezâretlerini Tenkit

Ali Emirî, Evkaf ve Maârif nezâretine görevlerini yeterince yerine getiremedikleri için eleştiriler yöneltir. Ona göre Halis Efendi kitaplarını Maârif'e satarken hileye başvurmuş; 9 bin ciltlik kitaplarını 13 bin diye göstermiştir. Sakladığı 2 bin kitabı başkalarına satmak için uğraşmaktadır. Ali Emirî Maârif Nâzırı Ali Kemâl'in konuyla ilgilenmesi gerektiğini belirtir ("Mecmua", *TEM,* 2/14 (30 Nisan 1335), 265-267).

Maârif Nezâreti'ne mektup yazarak Halis Efendi'den satın alınan 9 bin kitabın bir sayımının yapılarak deftere kaydedilmesini, Halis Efendi'deki kıymetli kitapların temin edilip edilmediğini öğrenmek ister. Bu kitapların ecnebilere satılacağından korktuğunu belirterek Maârif'in üzerine düşeni yapmasını ister. Maârif Nezâreti bu konuda gereken tedbiri almazsa dergide bu meseleye defalarca yer vereceğini belirtir ("Maârif Nezâret-i Celilesine", *TEM,* 2/16 (30 Haziran 1335), 331-334).

Ali Emirî bir başka yazısında, cahil olarak nitelendirdiği Fuad Köprülü ve Ömer Seyfettin'in edebiyat ve tarihimiz hakkında eksik ve yetersiz bilgi vermelerine ve geçmişteki büyüklerimizi karalamalarına, küçük görmelerine karşı Maârif'in tepki vermemesini şu sözlerle eleştirir:

"17-18 yaşındaki çocuklar ve özellikle Kıblelizâde Fuad ve Ömer Seyfettin gibi câhiller ortaya atılıyor; tarihimizi ve edebiyatımızı herc ü merc ve eslâf-ı izâmı ahmakçasına tahkir ve tezyif ediyorlar da bir kimse ve bilhassa Maârif Nezâreti ortaya çıkıp da a çocuklar a tecrübesiz gâfiller, siz ne yapıyorsunuz, işin nerelere vardığını anlamıyorsunuz, demiyorlar. Çünkü şerîrdir, ellerinde gazete var, çirk-âba taş atmayalım, sonra bize bulaşırlar diye korkuyorlar." ("Hâdim ve Hâfız-ı Emânet-i Mübâreke, Hulefâ-yı Celîle-i Osmaniye'nin Şeref-silsile-i Siyâdetleri ve İlm-i Celîl-i Ensâbın Fevâidi", TEM, 2/19 (30 Eylül 1335), 417-435).

Ali Emirî, Evkaf Nezâreti'ni İstanbul'un çeşmeleri, kütüphaneleri ve camilerini bakımsızlık içinde bırakıp üzerine düşeni yapmamakla suçlar ("Âsâr-ı Muhallede-i Evkâfın Ahvâl-i Pür-melâli Hakkında İkinci Defa Olarak Huzûr-ı Fehâmet-nüşûr Cenâb-ı Sadâret-i Uzmâya 20 Gün Mukaddem Takdim Eylediğim Vicdan-nâme Sûretidir", *TEM,* 2/21 (30 Teşrinisani 1335), 492-494).

Ali Emirî'ye göre, Evkaf Nezâreti, İstanbul'da akmayan çeşmeler hakkındaki şikâyetleri, su kanalları tamir edilmektedir, tamir bitince akacak diye geçiştirmekte; fakat bu konuda hiçbir faaliyette bulunmamaktadır.

Divanyolu'nda Fatih Türbesi karşısındaki Köprülü Mehmet Paşa Kütüphanesi'ne bir iskele kurulmuş ve bir iki ayda bitirilebilecek tamir işleri, üç yıldır bitirilememiştir. Bu sebeple dost düşman herkesin gözü önündeki bu kütüphane, üç yıldır kimseye hizmet verememektedir. Firuz Ağa Camii de harap bir hâldedir.

Yabancılar en ehemmiyetsiz şeylerini bile muhafaza ederken bizim ecdadımızdan kalan eşsiz ve çok kıymetli hayır eserlerini bakımsızlığa bırakmamız şaşılacak bir durumdur. Evkaf Nezâreti'ne bu işlere bakacak dirayetli bir nâzır da atanamamıştır.

Ali Emirî, ayrı ayrı yerlerde bulunan Evkaf İktisat Bankası, İstanbul Evkaf Müdürlüğü ve Mahkeme-i Şer'iyye'nin çok yüksek kirâlar ödediğini belirtir. Gerekli inşaatların yapılarak zamanında bitirilirse bunlar kira ödemeyeceği gibi, kira giderleri Evkaf'a kâr olarak kalacaktır.

Ayasofya'da 400 yıldan beri saklanan kıymetli defter ve evraklar, tasnif için Evkaf Nezâreti'ne aktarılmış, yüksek maaşlı memurlar tayin edilmiş olduğu hâlde, bu malzeme üzerinde gerekli çalışma yapılmamış ve rutûbetli bir ortamda bırakılarak çürütülmüştür ("Zeyl-i Mecmua", *TEM,* 2/21 (30 Teşrinisani 1335), 494-498).

Ali Emirî, Ali Rıza Bey'in kendisinden Rıza Tezkiresi'ni istinsah ettirmesini istediğini söyler. Ancak bu kitap kendisinde yoktur. Bursalı Tahir Bey'den tezkirenin tam nüshasının Halis Efendi'de bulunduğunu öğrenir;

defalarca istediği hâlde Halis Efendi'den bu kitabı alamaz. Ali Emirî, kitabı ne ödünç ne de istinsah ettirmek suretiyle alamadığı için Halis Efendi'yi eleştirir. Ali Emirî, Halis Efendi'nin kitaplarını 35 bin liraya Maârif Nezâreti'ne sattığını; ancak sattığı kitaplar arasında bu tezkirenin olmadığını söyler. Aradan üç yıl geçmesine rağmen Maârif Nezâreti'nin bu kitapları tasnif ederek kütüphaneye yerleştirmemesini de kınar.

Ali Emirî, Maârif Nezâreti tarafından Halis Efendi, Sahib Mollazâdeler ve Rıza Paşa'dan alınan kitapların tasnif edilmemesi sebebiyle üç yıldır kimseye verilmemesini eleştirir (Cevabı", *TEM,* 3/26 (30 Nisan 1336), 664-674).

Ali Emirî, İbrahim Ethem Paşazâde Halil Bey'in 17 Kanunusani 1336 tarihli mektubuna yazdığı cevapta vakıf çeşmelerinden su akmadığını söyleyerek Evkaf Nezâreti'ni kınar.

Vakfın sokakların bakımıyla ilgilenmediğini, bu işler için gereken önemin verilmesi gerektiğini belirtir. Evkaf'a ya ayrı bir nâzır atanması ya da Evkaf'ın Maârif Nezâreti'nden bağımsız hâle getirilmesi gerektiğini savunur ("İstanbul'un Yıkılmakta Olan Çeşmeleri ve Akmayan Evkâf Suları Hakkında Hasbetenlillah 2 Hafta Mukaddem Huzûr-ı Maâlî-nüşûr Cenâb-ı Sadâret-penâhîye Takdim Eylediğim Vicdan-nâme-i Çâkerânemin Sûretidir", *TEM,* 2/20 (31 Teşrinievvel 1335), 477-481).

ç. Tarihî Konular Hakkında Tenkitler

Ali Emirî dergide, yakın ve uzak tarihle ilgili bazı konulara yer verir. Dergiyi çıkarmaktaki amacından birisinin, tarihî konulardaki eksik bilgileri tamamlamak, ileride yazılacak bir Osmanlı tarihine kaynaklık edecek verileri toplayıp ortaya koymak olduğunu ifade eder:

> "… bu mecmuayı neşrden maksat: Osmanlılara dair ileride yazılacak tarih ve edebiyat kitaplarına müteallik âsâr ve vesâik-i nâdireyi şimdiden bazı sahâif-i sâbite âmâde eylemektir…"
>
> "Mecmuamız hakkında ittihaz olunan hakiki meslek bir gün Osmanlıların hayât-ı mâziye ve an'ane-i tarihiye ve edebiyelerine ve ata ve ecdadımızın mefâhir-i milliyelerine ve bilhassa hususî ve müteferrik evrâk-ı nâdire üzerinde kalarak tevârih-i Osmanî'de yer bulmayan veyahut gayr-i kâfî derecede yazılan

vakâyi-i milliyenin tedkik ve tahririyle enzâr-ı en'âma vaz'ına çalışmaktan ibarettir." (1/1, s. 6).

Ali Emirî, bu görüşleri doğrultusunda, Osman Gazi'nin doğum tarihiyle ilgili olarak Abdurrahman Şeref Bey'in 22 Haziran 1334 tarihli mektubundaki görüşlerini eleştirir. Tarihçilerin sağlam deliller ortaya koymadan Osman Gazi'nin 656/1258'de doğduğunu söylemelerini tenkit eder ("Târih-i Osmânî Encümeni Reis-i Meâlî-Âlîsi Abdurrahman Şeref Beyefendi Hazretleri Tarafından Vârid Olmuştur", *TEM,* 1/5 (31 Temmuz 1334), 95-96).

Ali Emirî, bu yazıya cevap olarak kaleme aldığı makalesinde, Osman Gazi'nin hayatına dair bilgilere yer verdikten sonra, onun doğum tarihini tahmin etmeye çalışır. Ali Emirî, birkaç göbek gerideki atalarının Ankara'ya gelişleriyle Osman Gazi'nin doğum tarihinin aynı tarihlerde gösterilmesinin yanlış olduğunu söyler ("Cevabı", *TEM,* 1/5 (31 Temmuz 1334), 96-100).

Ali Emirî, bu arada 8 yıl önce kurulan Tarih Encümeni'nin üzerine düşenleri yapmadığını söyler (Bkz. Tarih Encümeni Hakkındaki Tenkitler). Ali Emirî, Osmanlı Tarih Encümeni dergisinin 3. sayısında *"Abdurrahman Şeref Bey'in Fuad Paşa Konağı Nasıl Maliye Dairesi Oldu"* makalesinden sonra 1328 tarihinde yayınlanan İbnülemin Mahmut Kemâl İnal'ın 32 sayfalık risalesindeki hataları, vesika tahriflerini bu risale ile Cevdet Paşa'nın Maruzât'ını karşılaştırarak buradaki yanlışlıkları ortaya koyar ("İsbât-ı Müddeâ İçin Tahrîf-i Vesâik", *TEM,* 2/17 (31 Temmuz 1335), 363-368).

Ali Emirî, İbnülemin Mahmut Kemâl'in "Kâmil Paşa'nın Sadareti ve Konak Meselesi" adlı risalesine kendisinin yazdığı tenkide İbnülemin'in Tarîk Gazetesi (3 Ağustos 1335, Sayı 13)'nde cevap verdiğini söyler ve hem İbnülemin'in hem de kendisinin yazdığı bu yazıları arka arkaya yayınlar ("Te'vil Götürmez!", *TEM,* 2/18 (31 Ağustos 1335), 405-406).

İbnülemin, cevabında Ali Emirî'nin 9 yıl önce şöyle bir göz gerdirdiği bu risaleyi 9 yıl sonra incelemesinin sebebini anlayamadığını söyler. O, Ali Emirî'nin bu yazıyı birtakım garazkârların tesiriyle yazdığına hükmeder. İbnülemin, Ali Emirî'den hesap sormak amacında olmadığını söyleyerek

kendisini savunur. Risaledeki takdim-tehir ibarelerinin bir anlam bozukluğu meydana getirmediğini, kendisinin Cevdet Paşa'nın Maruzât'ından değil bizzat paşanın hatt-ı desti olan nüshasından alıntı yaptığını söyler. Ali Emirî'nin İbnülemin'in eserlerinden Âtıf Bey'in hatıratı ile İsmet ve Hikmet Beylerin musâhabâtına dair olan çalışmalara itimat edilip edilmeyeceğini sormasına da gücenir ("Tarîk Gazetesi'nin 3 Ağustos 1335 Tarihli ve 13 numaralı Nüshasından: Tarihî Vesikalar Etrafında", *TEM,* 2/18 (31 Ağustos 1335), 405-407).

Ali Emirî ise cevabında, İbnülemin'in birtakım değişiklikler yaptığını kabul ettiğini, tahrifatın takdim ve tehirden ibaret olmadığını, daha önce yazdığı makalede örneklerle gösterdiğini söyler ve tarihî vesikaların değişiklik yapılmadan yayınlanması gerektiğini savunur. Ayrıntılı cevabını Ağustos nüshasında yayınlamayı vaat ettikten sonra Maruzât ile İbnülemin'in risalesini karşılaştırarak farklılıkları şöylece gösterir:

> "Mahmut Kemâl Bey risalesinden:
> Fuad ve Ali ve Kemâl Paşalar arasındaki arkadaşlık uhuvvet derecesinde iken bir nev'i rekâbeti mutazammın olmuştur. Fuad Paşa bu dakikayı pek âlâ tefehhüm ve takattün ettiği hâlde tefevvüh etmezdi, lâkin ondan sonraki harekâtını bu dakikaya tevfik edegelmiştir."
> "Maruzât'tan:
> Bu sûretle Fuad ve Ali ve Kâmil Paşalar aralarındaki uhuvvet matazammın-ı rekâbet olmuştur. Fuad Paşa bu dakikayı şifahen ifade etmez ise de ondan sonraki harekâtını bu dakikaya tevfik edegelmiştir. Ba'de Fuad Paşa serasker olarak evvelkinden ziyade mukbil ve makbul olmuştur."
> "Şu iki fıkradaki fark-ı ibârâtın Mahmut Kemâl Bey risalesindeki mevzua nazaran ehemmiyetsiz olduğu iddia olunabilir mi?" (s. 408).

Maruzât risalesi meselesinde, Osmanlı Tarih Encümeni'ne Yıldız evrakını ulaştırırken 1. ve 5. cüzlerinin kaybolması ve İbnülemin'in bu durumdan encümeni haberdar etmemesi de iddia edilmiştir.

Ali Emirî, Âtıf Efendi hatıratı ile Hikmet ve İsmet Beylerin sohbetleri adlı eserlerin itimadı için kendisine danışmayacağını söyleyen İbnülemin'e kızar. Ârif Hikmet Bey divanına konulmayan nazîreleri için İbnülemin'in Ali Emirî'ye başvurmasını ister. Ali Emirî, bu konuda İbnülemin'in kendisine müracaat etmemesine de teessüf eder ("Vakit Gazetesi'nin 8 Ağustos 1335 Tarihli Nüshasından: Tarihî Vesikaları Tahrif Meselesi", *TEM,* 2/18 (31 Ağustos 1335), 407-412).

Ali Emirî, bir konuda derinlemesine bilgi sahip olmadan yorumlar yapmanın yanlış olduğunu ifade eder. Ayrıca tarihimizi kendi kaynaklarımız dururken yabancı kaynaklardan öğrenmeye kalkmamızın yanlış olduğunu ispat etmeye çalışır. Ali Emirî, bu doğrultuda Aynîzâde Mehmet Ali Bey'i 14 Teşrinievvel 1338 tarihli Akşam gazetesinde yazdığı, devletin ve bireylerin kendi menfaatleri doğrultusunda hareket etmesi ve *"siyasette mürüvvet ve âtıfet olmaz"* fikrini savunması sebebiyle tenkit eder. Ali Emirî, mürüvvet ve âtıfeti insanın yüce hasletlerinden kabul eder ve siyasette bunların bulunması gerektiğini Kur'ân'dan âyetlerle örnekler vererek anlatmaya çalışır.

Aynîzâde'ye *"böyle siyasî makaleler yazmazdan evvel münâsebât-ı düveliyyeyi bir nazar-ı şâmil atfetmelisiniz"* (s. 70) diyerek nasihatte bulunur. Aynîzâde, Kırım savaşı sırasında İngiltere, Fransa ve Sardunya (İtalya)'nın bize çok yardım ederek bu savaş sonunda lehimizde bir antlaşma imzalanmasına yardım ettiklerini savunur. Ali Emirî, Aynîzâde'nin ileriyi göremediğini, Rusya'nın bize eli kolu bağlı olarak teslim olmadığını, bu üç devletin bize yardım ettiğini; fakat onların kendi çıkarları olduğunu söyler. İngilizlerin Hindistan, Fransızların Tunus ve Cezayir gibi yerler üzerinde emelleri olması sebebiyle yardım ettiklerini beyan eder.

Aynîzâde'nin 16 Teşrinievvel 1338 tarihli Akşam gazetesindeki "Uğurlar Olsun" yazısında, Yavuz Sultan Selim'in memlekette ne kadar Hıristiyan varsa başka yerlere gitmesini istediğini; fakat Zenbilli Ali Efendi'nin şeriat kılıcını sallayarak onu bu karardan vazgeçirdiğini savunmasını şu şekilde tenkit eder:

> "Bu hikâyeyi Hammer gibi mutaassıplar, Avrupalıların aleyhimize gayz ve adâvetini celp etmek için uydurmuş ve muahheren yazılan Evrâk-ı Perîşân ve Netâyicü'l-vukûat gibi risaleler farkına varmaksızın nakletmişlerdi." (s. 72).

Ali Emirî, Zenbilli Ali Efendi'nin hangi konuda Yavuz Sultan Selim'e karşı geldiğini, kaynaklarını belirterek 1334'te basılan İlmiye Salnâmesi (Meşihat-i İlmiye Tarihçesi, s. 304 vd.)'nde yayınladığını beyan edip Aynîzâde'nin iddia ettiklerini Hammer'den önceki muteber İslâm tarihlerinden vesikalara

dayanarak ispat etmesini ister ("Aynîzâde Mehmet Ali Beyefendi Hazretlerine", *TEM,* 1/3 (31 Teşrinievvel 1338), 70-72).

Ali Emirî, Aynîzâde Mehmet Ali Beyefendi'nin Reşit Âkif Paşa hakkında kendisinin yazdıklarına karşı çıkmış olsa da yaşananların Ali Emirî'yi haklı çıkardığını söyler. Ali Emirî, Hammer'in söylediklerinin Avrupa'yı bizim aleyhimize kışkırtma amaçlı olduğunu ve bizim aydınımızın (Aynîzâde gibi) da bu düşünceleri savunmasına esef ettiğini belirtir:

> "Gözümün nuru efendim, benim 60 seneden beri çalışıp çabaladığım bu mâsum millet-i İslâmiyyeye haksız olarak vâki' olan iftiralara karşı müdafaalar hazırlamak ve tarih ve edebiyatımızı elden geldiği kadar inkişâf ettirmekten ibaret değil midir? Görmüyor musunuz hakkımızdaki isnâdât-ı fecâyi'in neşrine yine kendimiz aldanıp âlet oluyoruz." ("Aynîzâde Mehmed Ali Beyefendi Hazretlerine", *TEM,* 1/4 (30 Teşrinisani 1338/ Neşri 5 Kanunuevvel 1338), s. 81).

Ali Emirî burada kendisine İslâm milletlerine yapılan haksızlık ve iftiralara karşı durmayı, kendimizi müdafaa etmeyi, tarih ve edebiyatımızı geliştirmeyi görev kabul eder (s. 81).

Aynîzâde Mehmet Ali Bey, Ali Emirî'nin kendisine verdiği cevaplar için bu konuda sadece Ali Emirî'nin kendisini yetkili görmesine kızar. Ali Emirî ise, hiçbir zaman böyle bir davada bulunmadığını söyler. Tanrı'nın ihsanı, aldığı eğitim ve ömrünü çocuk yaştan itibaren tarih ve edebiyata hasrettiği için Aynîzâde gibi kendisine ta'riz edenleri bozguna uğrattığını ifade eder.

Aynîzâde, Ali Emirî'nin, mecmuada gazel, tahmis, nazîre gibi şeylere yer vermemesi gerektiğini, yeni neslin bunlardan hoşlanmadığını söyler. Aynîzâde'nin Ali Emirî'nin vatana ve millete faydalı olması için çıkardığı dergisinde, yeni ürünlere çok az yer vermesinden dolayı onu eleştirir ("Cevap", *TEM,* 1/4 (30 Teşrinisani 1338/ Neşri 5 Kanunuevvel 1338), 81-82).

Ali Emirî ona cevap olarak kendisinin şimdiye kadar (bu 4. nüshaya kadar) birinci mecmuanın mukaddimesindeki gazelden başka hiçbir gazel, kaside, nazîre neşretmediğini beyan eder. Ayrıbasım olarak birinci nüshaya ilâve ettiği bir Vesâikü'l-âsâr'ın basıldığını, bu nüshanın diğerlerinden daha çok ilgi gördüğünü savunur. Vesâikü'l-âsâr'ın diğer nüshalara da ilâve

edilmesi için gençlerin kendisine ısrar ettiğini söyler ("Nazîre", *TEM,* 1/4 (30 Teşrinisani 1338/ Neşri 5 Kanunuevvel 1338), 82).

Ali Emirî, Aynîzâde'nin genç nesle hitap etmek için dergideki edebiyat anlayışını değiştirmesi gerektiğini söylemesine karşı derginin gençler tarafından beğenilmesini örnek gösterir. O, kendisine şu vazifeyi atfeder:

> *"Benim maksadım âsâr-ı eslâfı mümkün mertebe ziya'dan kurtarıp nesli-i âtîye tevdi' etmekten ibarettir."* ("Süleyman Nazif Beyefendi Hazretlerinin Tahmisi", *TEM,* 1/4 (30 Teşrinisani 1338/ Neşri 5 Kanunuevvel 1338), 84).

Ali Emirî, Reşit Efendi gibi kimselerin kendisini tahkir ettiğini ve kendisinin vatana hizmetini engellediklerini, tarihimizi yüceltmeyi önlediklerini iddia eder. Nefsini müdafaaya mecbur kalan Ali Emirî, bu sebeple zorunlu olarak mecmuanın asıl görüntüsünün ve muhtevasının değiştiğini belirtir. ("Nazîre", *TEM,* 1/4 (30 Teşrinisani 1338/ Neşri 5 Kanunuevvel 1338), 82).

d. Tarih Encümeni Hakkındaki Tenkitler

Ali Emirî, önceki yazılarına da atıfta bulunarak kurulan pek çok encümenin ya kısa zamanda kapandığını ya da yeterli hizmet veremediğini hatırlattıktan sonra, hâlâ mevcut bulunan komisyonların hangileri olduğunun günlük gazetelerde duyurulmasını ve yaptığı işlerin halka açıklanmasının gerektiğini savunur. Tarih Encümeni'nin 8 yıl önce kurulduğunu; fakat hâlâ bir Osmanlı tarihi yazamadığını söyler ve encümenin çalışmalarına hız vermesini ister.

Ali Emirî, encümenin Lütfi Paşa tarihinin basımını 4 yıldır tamamlayamadığını, encümenin kendine ait kitaplarının bir defterinin tutulmadığını, tarih yazmak için getirilen vesikaların korunmadığı için yandığını beyan eder ve 2000 kuruş maaşla encümenin 8 yıldır bu işleri yapmadığını hatırlatarak üzüntüsünü dile getirir (Târih-i Osmânî Encümeni Reis-i

Meâlî-Âlîsi Abdurrahman Şeref Beyefendi Hazretleri Tarafından Vârid Olmuştur", *TEM,* 1/5 (31 Temmuz 1334), 95-96).

Ali Emirî kendisiyle aynı fikirde olan Hüseyin Nâmık'ın mektubuna yer verir. Hüseyin Nâmık'a göre mükemmel bir Osmanlı tarihi yazmak için kurulan encümen, 8 ciltlik yazacağı Osmanlı tarihinden sadece birinci cildi yazabilmiştir. Hüseyin Nâmık, encümende gayretli ve çalışkan insanların bulunmasına rağmen ortaya bir eser çıkaramadıklarından yakınır. O, insanların bu encümen hakkında düşündüklerini belirtmesi ve tepkilerini göstermesi gerektiğini söyler ("Aynen Mektup", *TEM,* 2/14 (30 Nisan 1335), 265-266).

Ali Emirî, Hüseyin Nâmık'a yazdığı cevapta gençlerin bu haklı tarizlerinin cevabını encümen reisi ve bizde tarih ve edebiyat kitabı yazılamayacağını iddia eden Kıblelizâde'nin vermesi gerektiğini savunur. Osmanlı tarihi yazılamamasına sebep olarak Köprülü'yü görür:

> "Vatan ve milletin ve hükümetin nân u nimetiyle perverde olup yetişen zevâtın marifetleri şöyle dursun, bir taraftan böyle bir meslek ihtiyar ve bir taraftan da encümen reisi şayan-ı hayret bir sûrette devamsızlık gösterirse elbette mükemmel bir Osmanlı tarihi yazılamaz." ("Mecmua", TEM, 2/14 (30 Nisan 1335), 267).

Ali Emirî, Osmanlıda *"kılıç kuşanma merasimi"*nin ne zaman başladığına dair bir yazı kaleme alır. Burada kılıç kuşanma merasiminin Osman Gazi'den Sultan Bayezid'e kadarki kısmın karışık olduğunu ifade eder. Osmanlı tarihinin aydınlatılması için Osmanlı dönemine ait her kitabın, kapağı dâhil her sayfasındaki bilginin tespit edilmesi gerektiğini, bunun için Osmanlı Tarihi Encümeni'nin kurulduğunu, ancak reisinin kayıtsızlığı sebebiyle önemli bir hizmet gerçekleştirmediğini belirterek encümenin çalışma konusundaki yetersizliğini eleştirir.

Ali Emirî, padişahın geçen yılki kılıç kuşanması üzerine pek çok gazetede bu konuya yer verildiğini, Osmanlı Tarih Mecmuası'nın bu yazıları toplayıp yayınlaması gerektiğini söyler. Derginin böyle bir girişimi olmadığını ve iki yıldır da yayınlanmadığını kaydeder. Ali Emirî, Osmanlıda kılıç kuşanmak merasiminin Osman Gazi'ye kadar ulaştığını ifade eder ("Müessis-i

Bünyân-ı Saltanat Osman Gazi Hazretlerinin Seyyid Edebâlî Hazretlerine Damat Olması ve Bu Münâsebetle-i Mübâreke ile Devlet-i Muazzama-i Osmaniye'de Kılıç Kuşanmak Merasimi", *TEM,* 2/20 (31 Teşrinievvel 1335), 453-458).

e. Halis Efendi ve Kitaplar Üzerine Tenkitler

Ali Emirî çıkardığı dergide Halis Efendi ve kitaplar üzerine de çokça tenkit yazmıştır. Ali Emirî, Halis Efendi'nin kitaplarını Maârif'e 13 bin cilt kitap olarak sattığını, oysa 9 bin cilt kitabının olduğunu iddia eder. Ali Emirî'ye göre; hazine-i hassa müsteşar ve muhasebecisi Halis Efendi nadir ve değerli kitaplarımızı toplayarak 14 bin liraya ecnebilere ve geri kalanını da 35 bin liraya Maârif Nezâreti'ne satmıştır. Ayrıca edebiyat tarihimize ait kıymetli kitapları alarak saklamıştır. Halis Efendi'nin bu kitapları arasında Nef'î'nin resmi olan divanı ile Karakoyunlu Cihanşah'ın divanı gibi önemli eserler vardır. Ali Emirî, Halis Efendi'nin Maârif'e sattığı kitaplardan iki bin tanesini sakladığı konusunda Maârif Nezâreti'ni uyardığını beyan eder ("Mecmua", *TEM,* 2/14 (30 Nisan 1335), 265-267).

Ali Emirî, mecmuasının her sayısını, Maârif Nâzırı Ali Kemâl Bey'in özel kalem müdürüne bıraktığı ve mecmuada bu konuda bilgiler verdiği hâlde, Halis Efendi ve kitapları konusunda hiçbir şey yapılmamasına kızar. Ali Emirî, Halis Efendi'nin Ahmedî'nin biraderi Hamza'nın Âl-i Osman Tarihi adlı eserini İkbal Kütüphanesi sahibi Hüseyin Bey'den satın alarak kimseye göstermediği gibi fotoğraflarının alınması veya istinsahına da izin vermemesini eleştirir. Ayrıca, Gülşehrî'nin Türkçe manzum Mantıku't-tayr adlı eserini kitapçı Rıza'ya emanet bırakıldığı hâlde onun babası Nasrullah Efendi'den 5 liraya satın almasını ve emanet olduğu anlaşılan kitabı iade etmeyi kabul etmemesini kınar ("Yine Halis Efendi'nin Ketm ü İzâa-i Kütüb Meselesi", *TEM,* 2/15 (31 Mayıs 1335), 299-300).

Ali Emirî, Mantıku't-tayr adlı eserin Halis Efendi tarafından satın alınması meselesinin aslını anlaması üzerine bir yazı kaleme alır. Buna göre; bu kitabın kıymetini ne Halis Efendi ne de Nasrullah Efendi bilmektedir. O

gün kitapçıya gelen Osmanlı Tarih Encümeni üyesi Ârif Bey, bu kitabı almasını Halis Efendi'ye tavsiye eder. Nasrullah Efendi kitabın kıymetini daha sonra anlamış ve kitabın emanet olduğunu söylemiştir. Ali Emirî, encümen üyesi Ârif Bey'i burada suçlu görür. Onun görev bilinciyle hareket etmediğini söyleyen Ali Emirî, Mantıku't-tayr'ın o dönemde encümene gerekli kitaplar arasında olduğunu iddia eder ("Sûret-i Mektup", *OTEM,* 2/15 (31 Mayıs 1335), 300-303).

f. Savaş ve Savaş Vurgunculuğu

Ali Emirî savaş aleyhinde bir tutum sergiler. Ona göre bağımsızlık savaşı dışındaki bütün savaşlar canicedir.

Ali Emirî, bağımsızlık savaşımızda Yunanlıların yanında yer alan Ali Kemâl'i şiddetle kınar. Ali Kemâl'in mukaddes vatan uğruna canlarını feda eden Anadolu'daki askerler için söylediği hakaretler ve âdâba aykırı sözler üzerine bir nasihat vermek ister.

Ali Emirî, Times gazetesinin bile Yunan işgâli konusunda bizim lehimizde yazılar yayınladığı hâlde, Ali Kemâl'in Yunanlıları desteklemesini şu şekilde eleştirir:

> "Hele başının üstünde bir top patlasa bak ne hâle gelirsin. Bu kanların dökülmesine sebep biz miyiz? Biz mi Yunanistan'dayız yoksa onlar mı Anadolu'dadır?" ("Vaktiyle Bi'l-münâsebe Ali Kemâl'e Nasihat", TEM, 1/2 (30 Eylül 1338), 42-44).

Ali Emirî, savaş sırasında halkı soyanları, karaborsa satış yaparak haksız kazanç sağlayanları lanetler. Bu şekilde kazancı kendilerine yol seçenleri ve bu konudaki düşüncelerini, Süleyman Nazif'in İaşe-i Umumiye Heyeti Reisi Kemâl Bey'e yazdığı 6 Ağustos 1333 tarihli mektubuyla dile getirir. Ali Emirî halkı soyan insanların akıbetini göstermek bakımından önemli gördüğü bu mektubu yayınlamayı uygun bulur.

Süleyman Nazif mektubunda, insanların açlıktan öldüğünü, Kemâl Bey gibilerin buna kayıtsız kaldığını, gelen gıda ve malzemenin 5-10 misli daha fazla fiyata satıldığını ve bunları tedarik etmenin de güç olduğunu söyleyerek bu soyguncuları eleştirir. Ali Emirî de Süleyman Nazif'in görüşlerine katılır:

> "Bir okkası 130 kuruşa şeker, 90 kuruşa pirinç, 50 kuruşa bulgur ve bir dirhemi bizim gibi kimsesizlerin eline bazen 15-20 günde bir defa bile geçmemek şartıyla 80 kuruşa et velev tedarik ederek kifâf-ı nefs etmeye bu âcizleri değil, himaye-i mahsusa-i kerem-kârîleriyle her gün binlerce lira kazanmakta bulunan bahtiyarlar bile, eğer zât-ı rahîmânelerinden meded olmazsa, muktedir olamaz." ("Sûret-i Mektup", TEM, 2/15 (31 Mayıs 1335), 296-299).

g. Jön Türkler

Ali Emirî, Memduh Paşa'nın Ârif Hikmet ile müşterek bir şiirini ister. Memduh Paşa şiiri göndermek istemez. Ali Emirî, bunu paşanın küstürülmesine bağlar. Vatan ve memleket için çalışanların kadir ve kıymetlerinin bilinmemesine, Memduh Paşa'nın yetmiş seksen yıllık tecrübelerinden faydalanılmamasına kızan Ali Emirî, Jön Türkleri şu şekilde tenkit eder:

> "Jön Türk namını takınanlar mübtelâ oldukları zulmet-i cehl içinde kendi itikadlarınca güya Ergenekon ve Altay taraflarında mevhum bir nur tasavvur ederek o tarafa koşmak istediler ve koştular. Bilmediler ki karanlık gecede görünen bir ateşe varmak kolay zannolunur. Lâkin o ateşe doğru teveccüh olundu mu yol üstünde o kadar dağlara, tepelere, tehlikeli vadilere ve geçilmesi kâbil olmayan akabelere ve aşmak imkânı bulunmayan girîvelere tesadüf olunur ki insan fazla olarak kendi canını da tehlikelere ilkâ eder. İşte bunların netice-i meslekleri böyle olmadı mı?" ("Mecmua", OTEM, 3/26 (30 Nisan 1336), 681).

Ali Emirî bir diğer yazısında da Meşrutiyet'i getirenleri acemilik ve iş bilmezliklerinden dolayı eleştirir. O, Meşrutiyet perdesi altında ortaya konan oyunların milleti felâketten felâkete sürüklemesine ve gereksiz savaşlarla işlerin yarım bırakılmasına eseflenir:

> "Lâkin Meşrutiyet perdesi altında meydana çıkan oyun bu zavallı milleti felâketten felâkete sevk etti. Menfaat-i vatan ve tahkim-i bekâ-yı vatan nikât-ı mühimmesi unutuldu. Sen oluyorsun, ben niçin olmuyorum gürültüleri meydanı aldı. Muhalifleri ezmek ve âmâl-i makâsıd meydanları kendilerine kalmak için bilâ-lüzûm ve umum milleti intihar ettirmek sûretiyle harpten harbe atıldılar." ("Mecmua", TEM, 3/27 (31 Mayıs 1336), 713-714).

ğ. Ali Emirî'ye Tenkitler ve Ali Emirî'nin Cevapları

Ali Emirî, mizaç olarak sinirlendiği zaman karşısındakini yerden yere vuracak bir yapıya sahiptir. O, Refik Halit'e kendisiyle uğraşmamasını tembihler. Eğer kendisiyle uğraşırsa sonunun Kıblelizâde gibi olacağını söyleyerek onu tehdit eder. Refik Halit'in çoluk çocuk sahibi olmasına karşın hâlâ çocuk gibi davrandığını iddia eder ("Refik Halit Bey'e", *TEM,* 1/5 (31 Temmuz 1334), 101).

Ali Emirî, İsviçre'de bulunan Ahmet Cevdet'in Ali Emirî'nin yazılarında hiddetine mağlup olduğunu söylemesine sinirlenir. Kendisini böyle sözlerin çalışma azminden döndürmeyeceğini ifade eder. Ahmet Cevdet'e hitap ettiği şu beyitle onu tenkit eder:

Bıraksın mîr Cevdet ibtilâ-yı kîn ü ağrazı

Bu âlî sözleri derk eylesin de kâm-bîn olsun

("Başlıksız/Teşekkür", *TEM,* 3/28 (30 Haziran 1336), 805-806).

Ali Emirî, Ahmet Cevdet'in kendisinin Köprülü ile tartışmaları üzerine yorum yapmasını tenkit eder. O, Ahmet Cevdet'in kendisini Köprülü'ye dil uzatmakta aceleci davrandığını söylemesine tepki gösterir ("Kitap Zâyiâtı", *TEM,* 3/29 (31 Temmuz 1336), 821-830).

Ali Emirî, Millet Kütüphanesi hakkında kendisine yöneltilen eleştirilere cevap vermek ister. Millet Kütüphanesi'ne verdiği kitapların kendi uhdesindeyken bir kayıt defterinin bulunmadığını, Millet Kütüphanesi'ne bağışladıktan sonra kitapların tescillenmesi için Evkaf Nezâreti'ne yazdığını belirtir. Kütüphane ile ilgili olarak hakkında yazılanların asılsız olduğunu iddia eden yazar, bu iftiraları atanları ahlâksız olarak nitelendirir. Ona göre bu iddialar asılsızdır ve bu iftiraların arkasında M. Fuad Köprülü vardır ("Başlıksız", *TEM,* 1/2 (30 Eylül 1338), 22-23).

Ali Emirî'nin hakkında birtakım iddialar ortaya atılır. Bu iddialara göre Ali Emirî, kitaplarını kütüphaneye bağışlayacağını vaat ederek kitaplarını ciltlettirmiş, kütüphane için yapılan çalışmalar için de Evkaf Nezâreti'nden on beş bin lira almış ve hâlâ kitaplarının kaydı tutulmamıştır. Ali Emirî, kütüphanesini vakfedeceği vaadiyle Evkaf'tan tescil parası aldığı hâlde henüz kitaplarını tescil ettirmemiştir. Kütüphanenin durumu hakkında Evkaf'ın vakıf kütüphaneleri nezâretinden malumat istediği ve yakında kütüphanenin hâlinin belirleneceği kaydedilmiştir. Ali Emirî'nin isteği üzerine yapılan okuma salonu için Evkaf'ın 9 bin lira harcadığı da bu iddialar arasındadır ("Başlıksız/Çok Hacıların", *TEM,* 1/2 (30 Eylül 1338), 44-45; "Başlıksız", *TEM,* 1/3 (31 Teşrinievvel 1338), 65; "Yine Yeni Şark Gazetesi", *TEM,* 1/3 (31 Teşrinievvel 1338), 65-66; "Millet Kütüphanesi Vakf ve Tescil Edilmedi", *TEM,* 1/3 (31 Teşrinievvel 1338), 67; "Zeyl", *TEM,* 1/3 (31 Teşrinievvel 1338), 67).

Ali Emirî bu iddiaları yalanlar, bu jurnalin Ali Kemâl'in kuracağı kabinede yer almak, ona yaranmak için yazıldığını ve Köprülü'nün bu işte parmağı olduğunu iddia eder ("Başlıksız/Çok Hacıların", *TEM,* 1/2 (30 Eylül 1338), 44-45).

Ali Emirî, açılan mütalaahane/okuma evinin 9 bin lira tutmadığını ve açılan müzenin de büyük küçük herkes tarafından memleketin büyüklerince takdir edildiğini söyler.

Ali Kemâl'in Ali Emirî aleyhinde yazı yazma sebebi ise Millet Kütüphanesi'ndeki bir Kur'an-ı Kerim'i istemesi ve Ali Emirî'nin vermemesidir. Ali Emirî, Ali Kemâl'in tesirinde kalan Evkaf Nâzırı Râşid Bey'in ve Evkaf'taki bazı kimselerin Millet Kütüphanesi'nin iptaline uğraşmasına bir anlam veremez. Onların bu tutumlarını garip olarak nitelendirir:

> "Şimdi Evkaf Nâzırı bulunan Râşid Beyefendi hazretlerinin de Millet Kütüphanesi'nin iptali hususunda Ali Kemâl'in mesleğine ittibâ ve devam etmesi ve Evkaf Nezâreti'nde bulunan bazı pek kıymetli zevâtı beyefendi hazretlerinin gözüne battığı gibi Millet Kütüphanesi'nin de gözlerine batması garip değil midir?" (Ali Kemâl'in Foyası", TEM, 1/3 (31 Teşrinievvel 1338), 67-68).

Ali Emirî, Millet Kütüphanesi'nin nasıl kurulduğunu, kuruluş esnasında karşılaştığı sıkıntıları dergisinde uzunca anlatmıştır. Bu konu hakkında çıkan tartışmaların, onun aleyhinde yazılan ve söylenenlerin bizce doğruluk payı yoktur. Dergide hayatını vatan ve milletinin gelişmesi için vakfettiğini beyan eden Ali Emirî'nin kütüphane kurulurken gösterdiği titizlik, bazıları tarafından yanlış algılanmış ve onun kitaplarını bağışlamayacağı, Maârif'i suiistimal ettiği gibi dedikoduların ortaya çıkmasına sebep olmuştur. Oysa Ali Emirî, Diyarbakır'daki bir milyon kırk bin ciltlik bir kütüphane fikrinden aldığı feyiz ve gözlemlediği ecnebilerdeki araştırma gayreti doğrultusunda bu kütüphaneyi kurmak istemiştir. O, vatan ve milletine mükemmel bir kütüphane bırakmayı amaçlamıştır. Nitekim bunu da başarmıştır. Başka bir eseri olmasa bile, Ali Emirî'nin bu kütüphanesi, onun adını ölümsüzleştirmeye yetecek ve edebiyat tarihinde hak ettiği yeri almasını sağlayacaktır.

Ali Emirî, genel tenkit diye sınıflandırdığımız birinci bölümdeki tenkitlerinin bir kısmında duygusal davranmıştır. Özellikle kendisine yapılan eleştiriler karşısında ve kendisinin uyarılarına rağmen Maârif'in gerekenleri yapmadığı konulardaki tenkitlerinde bu duygusallık dikkat çekmektedir. Bunun haricindekilerde meseleye bilimsel yöntemlerle yaklaşmaya çalışmış, ilmî açıdan bakmıştır. Ali Emirî, yaptığı eleştirilerde, yaşından ve tecrübesinden dolayı salahiyeti olduğuna inandığı alanlarda çokça tenkitlerde bulunmuştur. Onun bu tenkitlerindeki amacı; öncelikle vatan ve milletinin menfaatini ön plânda tutarak onları yüceltmektir. Vatan ve milletin geçmişini hor gören bir yazısı karşısında, Köprülü'ye şiddetli eleştiriler yöneltmektedir.

Dergideki tenkit yazıları yoğunluktadır. Ali Emirî'nin bu tenkitlerinin arkasında kendisinin bilgi zenginliğini onaylatmak, gençlerden ve devletin önemli kimselerinden takdir görmek maksadı da sezilmektedir. Ali Emirî'nin bu dergiyi çıkarmaktaki amaçlarından biri de kendisini eleştirenlere karşı rahat cevap vermektir. Ali Emirî tenkitlerinde savunduğu fikirleri haklı görmüş ve sonuna kadar da bu görüşlerin arkasında durmuştur. Bilgi yanlışlığı

konusunda dergide yayınladığı makalelerde kendisinin verdiği hatalı bilgilere gelen uyarılar doğrultusunda gerekli düzeltmeleri de yapmıştır.

2. FUAD KÖPRÜLÜ'YE TENKİTLER

Ali Emirî, dergide tenkit yazılarına geniş bir yer verir. Bu tenkit yazılarından önemli bir bölümünü, Ali Emirî'nin kendisinden *"Kıblelizâde"* diye bahsettiği *"M. Fuad Köprülü"* aleyhindeki yazılar oluşturur. Zaten onun bu dergiyi çıkarmaktaki amaçlarından birisi de Köprülü'yü eleştirmektir. Ali Emirî, bu amacını şu sözlerle dile getirir:

> "Bundan 3-4 sene evvel Kıblelizâde Fuad'ın nasıl kabına sığmamakta olduğu ve zîr ü bâlâya nasıl şütûm-ı galîtalarda bulunduğu mâlumdur. Beni de başkası gibi zannederek etrafıma dolaşmaya cesaret etmesi üzerine mücerred ve nâ-mübârekin hatırı için 400 lirayı aşk edip iki senelik kâğıdını bi't-tehiyye hamiyet-i ilmiyem ve vatan-ı pâkime olan muhabbet-i ciddiyem icabınca Osmanlı Tarih ve Edebiyat Mecmuası'nı çıkarmaya mecbur oldum…" ("Hâdim ve Hâfız-ı Emânet-i Mübâreke, Hulefâ-yı Celîle-i Osmaniye'nin Şeref-silsile-i Siyâdetleri ve İlm-i Celîl-i Ensâbın Fevâidi", OTEM, 2/19 (30 Eylül 1335), 418).

Ali Emirî'nin tenkitleri; Köprülü'nün eserlerindeki yanlışlıklar, Köprülü'nün eğitimi, onun nesebi, eskiye karşı tutumu, Dârülfünûn müderrisliği, Millî edebiyatçılar, Osmanlı tarihi yazma ve Tarih Encümeni meseleleri gibi başlıklar altında tasnif edilebilir. Köprülü'nün para karşılığında makaleler yazdığını belirten Ali Emirî, bu makalelerin özensizce yazıldığı için birçok hatalar ihtiva ettiğini iddia eder. Köprülü'nün Ali Emirî'nin eserleri üzerine yazdıklarının yanlış olduğunu örneklerle kanıtlamaya çalışır.

Ali Emirî, doğrudan Köprülü'yü hedef alan yazılar yazdığı gibi, zaman zaman da başka konulardaki yazılarında çeşitli sebeplerle ilgiler kurarak ya dipnotlarda ya da metnin içinde Köprülü'yü eleştirir.

Ali Emirî, Köprülü hakkındaki tenkitleri sadece kendisi kaleme almamıştır. Bazen dergiye gönderilen ve Köprülü'yü eleştiren tenkit yazılarını da yayınlayarak onu eleştirmiş ve kendi tenkitlerini desteklemek istemiştir.

Böylece Köprülü hakkındaki düşündüklerine başkalarının da katıldığını ifade ederek bu düşüncelerini başkalarına da onaylatmak istemiştir.

a. Köprülü'nün Şeceresi

Ali Emirî, M. Fuad Köprülü'nün, Kıblelizâde soyundan geldiğini, Köprülü ailesi ile Kıblelizâdelerin arasındaki akrabalık derecesinin teyzezâdelik olduğunu, onun aslını inkar ettiğini savunur. Bu iddiasını Köprülü'nün şeceresini dokuz göbek geriye kadar sayarak ispat eder:

> "Peder-i âlîniz Faiz Bey, ceddiniz Ahmed Ziya Bey, onun pederi İsmail Afif Bey, onun pederi Numan Bey, onun pederi Osman Bey, onun pederi Mehmed Bey, onun pederi Kıblelizâde Ali Bey, onun pederi vüzerâdan Kıbleli Mustafa Paşa'dır. İşte görülüyor ki sizin sülâleniz ve şöhretiniz Köprülüzâde değil, Kıblelizâde'dir. Kıbleli Mustafa Paşa, Köprülü Mehmed Paşa ile bacanak idi. Siz Köprülüzâdelerle teyzezâdelik rabıtasını teşkil etmişsiniz." ("Mudhike", OTEM, 1/4 (30 Haziran 1334), 73-81).

Rıza Nur, Köprülü'nün *"Türkbilig"* sahasında tek isim olmak için, bu alanda çalışanlara saldırgan bir tutum izlediğini savunur. Ona göre Köprülü, Ali Emirî'ye bu sebepten ötürü saldırmıştır. Rıza Nur, Ali Emirî'nin bu saldırılara çok gücendiğini, Köprülü'yü hem ilmî sahada hem de şeceresi konusunda eleştirdiğini söyler:

> "… Ali Emirî onu ilmî sahada da tenkit ettiği gibi hatta adını bile mevzuu bahsetmiş, Köprülüzâde olmadığını, bu adı sahte olarak takındığını zikretmiştir." (Nur 1335:100-101).

Ali Emirî, Köprülü'nün mensup olduğu ailenin imzasını kullanması gerektiği, atalarını inkâr ettiği gibi tenkitlerini yazdığı yazıların pek çoğunda yeri geldikçe tekrarlamıştır.

Ali Emirî, Tarih ve Edebiyat Mecmuası (Sayı 4, Sayfa 79)'da Davut Paşa camiinin kabristanında Kıblelizâde Mahmut Paşa'ya ait bir mezar taşı bulunması üzerine bir yazı kaleme almıştır. Bu arada konuyla ilgi kurarak Köprülü'ye Kıblelizâde olduğunu hatırlatmıştır. Ali Emirî, onun sülâlesini 9 göbek atalarına kadar saydığı hâlde Köprülü, Kıblelizâdeliği kabul etmemiştir

("Sâbık Köprülüzâde Fuad Bey Hakkında Bir Vesika-i Mühimme", *OTEM*, 1/6 (31 Ağustos 1334), 116-118).

Ali Emirî, Kıblelizâde Vassaf Bey adlı makalesinde, Kıblelizâdelerin Osmanlı tarihindeki yer ve önemine değindikten sonra, yine Köprülü'ye işaret ederek; bu şerefli aileden gelenlerden birisinin aslını inkâr ederek imzasını Kıblelizâdelikten Köprülüzâdeliğe tahvil ettiğini söyler. Daha sonra Kıblelizâde Mehmet Vassaf Bey'in şeceresini verir.

Mehmet Vassaf Bey, Fuad Köprülü'nün büyük amcasıdır. Fuad Bey'in babası Fâiz Bey'dir. Onun babası Ziyâ Bey, onun babası İsmail Afif Bey'dir ve Mehmet Vassaf Bey'in ağabeyidir. İsmail Afif'in küçük kardeşi Vassaf Bey'in babası da Kıblelizâde Numan Bey'dir. Onun babası Osman Bey, onun babası Mehmet Bey, onun babası Ali Bey, onun babası Kıbleli Mustafa Paşa'dır. Mustafa Paşa, Köprülü Mehmet Paşa'yla bacanaktır. Ailenin daha gerideki asılları malum olup bunlar Tokatlıdır. Köprülülerle Kıbleliler teyzezâde olmaktadırlar ("Kıblelizâde Mehmet Vassaf Bey", *TEM,* 2/23 (31 Kanunusani 1336), 553-559).

Ali Emirî, burada şu sözlerle Köprülü'nün nesebine değinirken dergiyi çıkarma amacını da belirtir:

> "Bundan 3-4 sene evvel Kıblelizâde Fuad'ın nasıl kabına sığmamakta olduğu ve zîr ü bâlâya nasıl şütûm-ı galîtalarda bulunduğu mâlumdur. Beni de başkası gibi zannederek etrafıma dolaşmaya cesaret etmesi üzerine mücerred ve nâ-mübârekin hatırı için 400 lirayı aşk edip iki senelik kâğıdını bi't-tehiyye hamiyet-i ilmiyem ve vatan-ı pâkime olan muhabbet-i ciddiyem icabınca Osmanlı Tarih ve Edebiyat Mecmuası'nı çıkarmaya mecbur oldum. İlk çıkan bir iki nüshasına mukâbele etmek istedi. Derhal hazret-i ilm yumruğunu cehâlet hırtlağına soktuğum gibi aklı başına geldi ve ilm-i ensâb kuvvetiyle kendisi Köprülüzâde olmayıp Kıblelizâde olduğunu ve silsile-i ecdadının dokuzuncu derecede Kıbleli Mustafa Paşa'ya vâsıl olduğunu ve orada tevkif etmeyip ondan daha yukarı yani 12. batna kadar ecdâdını ta'dâd eyledim. Ve biraz daha ileriye gitseydi o ilm yumruğuyla hayat-ı cehâletin hırtlağını parça parça ettikten sonra pençe-i âhenîn-i kemâlâtımı ciğergâh-ı temerrüdüne kadar birleştirip cehalet ciğerlerini meydana atacağımı anlayınca dayak yiyen maymun gibi el pençe divan durmak suretiyle sükûta mecbur oldu. Eğer böyle değil derse buyursun ağzını açabilsin…" ("Hâdim ve Hâfız-ı Emânet-i Mübâreke, Hulefâ-yı Celîle-i Osmaniye'nin Şeref-silsile-i Siyâdetleri ve İlm-i Celîl-i Ensâbın Fevâidi", TEM, 2/19 (30 Eylül 1335), 418).

Ali Emirî, Ahmet Cevdet'e hitaben yazdığı yazıda, Fuad Bey'in Kıblelizâde olduğunu ispat ederek 9 silsilesine kadar sayıp iki yıl kadar önce yayınladığım hâlde, kendisi Köprülüzâde imzasını kullanma küstahlığına devam edebilir; ancak siz neden onun adını hâlâ Köprülüzâde olarak anıyorsunuz, diye sorar ("İkdam Sahibi Ahmet Cevdet Beyefendi Hazretlerine", *OTEM*, 3/28 (30 Haziran 1336), 777-792).

b. Köprülü'nün Eğitimi

Ali Emirî, Köprülü'nün Faik Reşat Bey'in yerine Dârülfünûn müderrisi olarak atanmasını tuhaf bulur; çünkü Köprülü henüz eğitimini bile tamamlamamıştır.

Ali Emirî, yazının devamında o dönemdeki âlimleri, özellikle de Köprülü'yü, eskiyi kötüledikleri için şu şekilde tenkide devam eder:

> "… bir mısraı doğru okumaya muktedir olmayan kimseleri görüyoruz ve biliyoruz ki Târih-i Osmanî ve Edebiyat kitabı yazıyorlar. Bununla da kanaat etmeyerek a'sâr-ı sâlife şive-i lisanından bî-hicâbâne bahs ile bu şiir şu asrın, bu nazm bu asrın şivesidir diye hükmediyorlar ve bazı sade-dilleri de inandırıyorlar ve artık kimseyi de beğenmiyorlar. Erbâb-ı irfan ve vukûfa karşı en birinci sözleri sen bir şey bilmezsin, hitab-ı bî-ar ve bî-edîbânesi oluyor. Pek çok kıymetli müverrihlerimizi alenen tahkir ediyorlar ve işte biz böyle vukûf ve kemâl sahibiyiz diyerek göğüs kabartarak birtakım cühelâya kendilerini edîb-i âlim ve müverrih-i eâzim tanıtıyorlar ve bu sayede ipliklerini de istedikleri gibi boyuyorlar." ("Türk Edebiyatının İran Edebiyatındaki Tesiri", OTEM, 1/2 (30 Nisan 1334), 35).

Rıza Nur, Köprülü için *"Bu zat idadî tahsilinden yüksek bir tahsil görmemiştir"* der (Nur 1335:105). Köprülü'nün Dârülfünûn bile tahsil etmeden kendisinden profesör diye bahsetmesine kızan Rıza Nur, Köprülü'yü tenkit ettiği uzunca makalesinde, onun yayınladığı bazı makaleleri yeni bir esermiş gibi tekrar tekrar yayınlamasını eleştirerek Ali Emirî'nin görüşlerine katılır. Onun, gerek Türk ve gerekse Avrupalı âlimlerden aşırdığı bilgileri kendine mal ettiğini, özellikle Rıza Nur'un çalışmalarından fikirler yürüttüğünü iddia eder ve bu iddialarını çok sayıda kaynak göstererek örneklendirip ispat eder (Nur 1335: 99-162).

Ali Emirî, nesirlerinin yanında, bazen şiirle de Köprülü'yü tenkit eder. O, cahillikle suçladığı Köprülü'yü, bir şiirinde şöyle hicveder:

Herkese verdin zekâ ey Hâlık-ı cân-perverim

Kıbleli mahrûmun oldu ey Hudâ-yı ekberim

Ben bu güftârı lisânından Nihâd'ın söylerim

Hak beni intâk eder ben Hakk'ı intâk eylerim

Böyle bir feyz-i dehâ bahş etti Yezdân'ım bana

("Şair-i Nezih Halil Nihat Beyefendi'nin Hakkımda Muhterem Vakit Gazetesinin 798 Numara ve 27 Kanunusani 1336 Tarihli Nüshasındaki Hezl-âmiz Manzumelerinin Tahmisi", *TEM,* 2/24 (28 Şubat 1336), 602-603).

c. Köprülü'nün Dârülfünûn Müderrisliği

Ali Emirî, Köprülü'nün hakkıyla Dârülfünûn müderrisi olmadığını, birtakım hilelere başvurduğunu iddia eder. Daha eğitimini bile tamamlamayan çocuk yaşta birisinin müderris olmasını garipser. Köprülü'nün Yeni Mecmua'da "Bir Hiciv Münasebetiyle" isminde bir yazı neşrettiğini söyler. Köprülü, burada Ali Emirî'nin kendisine bir hicviye yazdığını iddia eder. Ali Emirî ise hicviyenin kendisine ait olmadığını; bunu Faik Reşat Bey'in yazdığını beyan eder. Ali Emirî, Köprülü'nün Dârülfünûn müderrisliğine geçmek için nasıl hilekârlıklarda bulunduğunu ve buraya geçerken Faik Reşat Bey'i görevinden alıkoyduğunu kaydeder. Faik Reşat'ın görevden alınması sebebiyle bu hicviyeyi yazdığını belirten Ali Emirî, onun bu üzüntü ile o dönemde yazdığı Osmanlı Edebiyat Tarihi gibi eserleri yırtarak yok ettiğini ifade eder. Ali Emirî, Reşat Bey'den Köprülü için yazdığı hicviyeleri aldığını söyler. Bu hicivlerden birisi şudur:

Köprülü silsilesinde hâşâ

Nisbeti yok ne ere ne kadına

…

Köprülü derler anın çün adına

(Bir Hiciv Münasebetiyle Ser-levhasıyla 44 Sayılı Yeni Mecmua'daki Makaleye Cevap", *OTEM*, 1/3 (31 Mayıs 1334), 52-58).

Emîrî, Köprülü'nün mektep bitirmeden Dârülfünûn müderrisi olduğuna işaret ederek onu şöyle hicveder:

Çıkmayan mektepten üstâdı olur mu mektebin

Böyle yolsuzluk belâ-yı millet-i beyzâ olur

Ali Emirî, Köprülü'nün makamını hak etmediğini, gazetelerde âlim ve fazılları tahkir edici yazılar yazdığını belirtir. Köprülü'nün amacının memleketi tahkir etmek olduğunu savunur. *"Biz Osmanlı tarihi değil bir fetva bile yapmayız"* gibi ifadeler kullanarak Osmanlı tarihi yazılamayacağını iddia eden Köprülü'yü tenkit eder:

> "İşte ey mekteplerin kaçkını çocuk, şurasını iyice bilmelisin ki hakkın olmayan Dârülfünûn müderrisliğinden çekilip evvelce kaçtığın mekteplere rücû' ile kemâl-i tahsil edip alelusûl şehâdetnâme almadıkça mücerret yalan makalelere sermaye ederek hasis birkaç para kazanmak uğrunda şöhret-i sa'yi ve iktidâr ve ehliyetleri cihangir olan o mücahit, o gazi padişâhân-ı a'zam ve sair fuzalâ-yı eslâf-ı kirâmımızı aklın ermeksizin hatır ve hayale gelmeyen mecnunâne hezeyanlarla tahkire devam eyledikçe bu yumruk senin ensenden inmeyecektir." ("Acâibü'l-letâif Nâmıyla Hıtay Sefâret-namesinin Mukaddimesi (Tarih-i Tahriri 1331)", OTEM, 1/3 (31 Mayıs 1334), 66).

Ali Emirî, Köprülü'ye şiir şeklinde eleştiriler de yönelterek onu hicvetmiştir:

Sen nerde beğim nerde o âlî edebiyât

Âlem senin ahvâline bîgâne değildir

("Diğer Gazel", *OTEM*, 1/6 (31 Ağustos 1334), 121).

Ali Emirî, Dârülfünûn'daki hocaları ve özellikle de Köprülü'yü kendimizi Avrupa'dan öğrenmeye kalkmaları sebebiyle tenkit eder. Yabancılara satılan kıymetli eserlerimiz hakkında bir şey yapılmadığı için kızar. Onları gerçekleşmesi mümkün olmayan hayaller peşinde koşmakla suçlar. Kendi tarihimizi kendi eserlerimizden öğrenmemiz gerektiğini belirterek şunları söyler:

> "Bu suâlin cevaplarını Dârülfünûn kodamanlarından sormalı hâlâ yaşadığımız mülk içindeki fezâyil-i Osmaniyemizi unutuyorlar ve hariklerle [yangınlarla] ve Avrupa'ya gitmekle bitip tükenmek üzere olan âsârımız hakkında zerre kadar vicdanlar müteessir olmuyor da hâlâ Ergenekon ve Altay hayâl-i mecnunânesiyle uğraşıyorlar. Zerdüşt'ün validesi Türk değil diye şunun bunun boğazına sarılarak belki binlerle sahife bî-sûd sözler yazıyorlar ve Osmanlılığın tarihini birbirinin aynı olmak üzere Avrupa kitaplarından tercümeye yelteniyorlar; yani bizi Avrupa'ya tanıtacak yerde bizi Avrupa'dan öğrenmek istiyorlar." ("Mecmua", TEM, 3/27 (31 Mayıs 1336), 716).

Ali Emirî, Selim Sabit imzasıyla Aynîzâde Mehmet Ali Bey'in Köprülü aleyhinde kaleme aldığı makalelerine dergisinde geniş bir yer verir. Ali Emirî, Aynîzâde Mehmet Ali Bey ile hemfikir olduğu için bu makaleleri dergide yayınlar. Bu makalelerden Köprülü'nün Malumât-ı Edebiye adlı kitabı için yazılan tenkit yazısında, Maârif Nezâreti'nden böyle yalan yanlış eserlerin derslerde okutulmaması ve Dârülfünûn'da ciddi bir ıslahata gidilmesi istenir ("Mektup", *OTEM*, 1/10 (31 Kanunuevvel 1334), 179-183).

ç. Köprülü'nün Eserleri

Ali Emirî, Mehmet Fuad Köprülü'nün İran edebiyatının Türk edebiyatına tesiri adıyla bir makale yayınladığını, burada tesir meselesinden ziyade Türk hükümdarların Farsça şiir yazmalarına değinip onlardan küçümseyerek söz ettiğini savunur. Ali Emirî, Yavuz Sultan Selim'in Türkçe'ye bağlılığından bahsettikten sonra, onun seferleri sırasında elde ettiği kitapları Türkçe'ye çevirttiğini, ilme düşkün olduğunu söyler.

Ali Emirî, Köprülü'nün *"Yeni Osmanlı Tarih-i Edebiyatı"* adlı eserinde Y. Sultan Selim'e yer vermediğini, Adlî'yi Adnî diye yazdığını ve Fatih Sultan

Mehmet'e ait olmayan şiirleri onun şiirleri olarak gösterdiğini kaydeder ("Türk Edebiyatının İran Edebiyatındaki Tesiri", *OTEM*, 1/2).

Ali Emirî, Köprülü'nün 1332/1914'te bastırdığı Yeni Osmanlı Tarih-i Edebiyatı adlı kitabında Yavuz Sultan Selim'e yer vermemesini Şehabettin Süleyman'ın daha eski tarihli ve Yavuz Sultan Selim'e yer verdiği eserini örnek göstererek eleştirir ("Acâibü'l-letâif Nâmıyla Hıtay Sefâret-namesinin Mukaddimesi (Tarih-i Tahriri 1331)", *TEM,* 1/3 (31 Mayıs 1334), 58-67).

Ali Emirî, Köprülü'nün *"Eski İstanbul ve Şairlerimiz"* ile *"Fatih Devrinde Edebî Hayat"* adlı makalelerini, daha önce yayınlandığını belirtmeden yeni makaleymiş gibi tekrar tekrar yayınlamasını eleştirir ve makalelerdeki yanlışlıkları tenkit ederek düzeltmeye çalışır. Ali Emirî gibi düşünen Rıza Nur da Köprülü'nün eski yazılarını yeniymiş gibi tekrar yayınlamasını eleştirir (Nur 1335: 99-162).

Ali Emirî, Köprülü'nün Fatih devrinde kahvehaneler hakkında bilgi vermesini tenkit eder; çünkü Ali Emirî'ye göre kahvehaneler ancak Kanunî devrinde görülmeye başlar.

Ali Emirî, Köprülü'nün yazısındaki yanlışları bir paragraf alıntı yaparak şöyle gösterir:

> "Birinci Sultan Selim, İran hattatlarından Hacı Hasan'a yazdırdığı harikulâde bir nüshadan alınarak Almanya'da bastırılmış olan Fatih Divanı, hatta en seri ve sathî bir nazarla tetkik olunsa bile İstanbul Fatihine muvassıt şairlerimiz arasında müstesna bir mevki ayırmak lüzumu derhal itiraf edilir. Nazım hususundaki sakatlıklar yalnız Fatih'e değil; Ahmed Paşa ile Nizâmî'de dahi olduğu hâlde bütün o devir şairlerine aittir." (s. 75).

Ali Emirî bu paragrafta 14 tane yanlış bulur. Bunlar;

1. Almanya'da basılan eser Fatih Divanı değil, onun 14 gazelidir.

2. Hacı Hasan-ı İranî namında bir hattat Fatih devrinde yaşamamıştır.

3. Hacı Muhammed Tebrizî'nin bir hattat olarak Fatih, Bâyezid, Yavuz ve Kanunî ile birlikte onların bazı eserlerinin seçkilerini yazması,

4. Hattat Hacı Muhammed'i Kanunî'nin Tebriz'in fethinden sonra İstanbul'a getirmesi,

5. Bu dört padişahın müntehabât-ı âsârını hem II. Selim hem de Şehzâde Bâyezid'in yazdırması,

6. I. Selim'in Fatih divanı yazdırmadığı,

7. Almanya'da basılan nüshanın Köprülü'nün belirttiği gibi ne Hacı Hasan ne de Hacı Muhammed nüshasından yazılmaması,

8. Almanya'da basılan nüshanın sırtında "Birinci defa olarak Upsala Dârülfünûn kütüphanesindeki elyazması bir mecmuadan istinsah olunmuştur" ibaresinin yazılı olması,

9. Köprülü'nün hem bizim kitaplarımızı hem de Almanya'daki nüshayı yalan bir sûrette tahrif etmesi,

10. Almanya'daki nüshada yazılı olmadığı hâlde Köprülü'nün bu nüsha için "harikulâde bir nüshadan alınıp basıldığı" ibaresini kullanması,

11. Fatih Divanını görmediği hâlde Köprülü'nün Fatih'i mutavassıt bir şair kabul etmesi,

12. Almanya'da basılan 14 gazellik nüshayı büyük bir esermiş gibi göstermesi,

13. Hem Fatih'i hem de devrindeki Ahmed Paşa, Nizâmî gibi isimlerin nazım konusunda sakatlıklarının bulunduğunu savunması,

14. Faik Reşat'ın Fatih Divanı hakkında verdiği bilgiyi yalanlamaya, tahrif etmeye çalışması ve kendisinin yazdığı yanlış bilgilerin doğru olduğunu iddiaya çalışmasıdır ("Mudhike", *OTEM*, 1/4 (30 Haziran 1334), 73-81).

Ali Emirî, Köprülü'nün Faik Reşat'ın Osmanlı Tarihi adlı eserinden bazı bilgileri alıp biraz değiştirerek kendisine mâl ettiğini iddia eder. Faik Reşat, eserini yazarken Ali Emirî'den bir not alır ve bunu kaybeder. Bu notta Hacı Mehmed yerine Hacı Hasan ve II. Selim yerine I. Selim yazılıdır. Köprülü bu yanlış bilgileri makalesinde kullanmıştır. Rıza Nur da Köprülü'yü başkalarının eserlerini kendine mâl etmekle suçlar. Onun hem Avrupalı âlimlerden hem de bizim âlimlerimizden bilgiler çaldığı gibi, Rıza Nur'un kendi eserlerinden de bilgiler çaldığını iddia ederek Emirî'nin iddialarına destek verir (Nur 1335: 99-162).

Ali Emirî burada Âsâr-ı İslâmiye ve Milliye Encümeni'nden Köprülü yüzünden ayrıldığını belirtir ("Mudhike", *OTEM*, 1/4 (30 Haziran 1334), 73-81).

Ali Emirî, gençlerin öğrencilikleri bittikten sonra siyasetle ilgilenmeye başlamalarını doğru bulmaz, ona göre gençlerin siyasetle uğraşmaları onların gözlerindeki zeka parıltılarını yok etmektedir. Ali Emirî, Köprülü'yü siyasetle uğraşıp yalan yanlış bilgilerle makale yazmasından dolayı tenkit eder. Onun Türklüğe ve Osmanlılığa ait yalan yanlış tercüme ettiği eserler, yabancıların bizi tam tanımadıkları için bu yanlışları doğru zannetmelerine sebep olmuştur, diyerek Köprülü'nün eslâf-ı izâmımız hakkındaki garazkâr tutumlarını tenkit eder ("Mudhike", *OTEM*, 1/4 (30 Haziran 1334), 73-81).

Ali Emirî, Köprülü'nün Yeni Osmanlı Tarihi adlı kitabında sadece Fatih devrine ait üç erkek ve bir kadın şaire yer vermesini tenkit eder. Osmanlı'ya düşman olan Karaman tarihinde bile Fatih'in çevresinde 685 şairin bulunduğunun yazılı olduğunu söyler. Ali Emirî, Köprülü'nün kitaptaki ifadesinden sanki Fatih ile melekût âleminde her gün görüşüyor anlamını çıkardığını belirtir. Âşık Çelebi'nin Meşâirü'ş-şuarâ'sında Mahmud Paşa'ya atfedilen tarih beytini Köprülü'nün Fatih'e atfetmesine kızar.

Ali Emirî, Köprülü'nün Latifî Tezkiresi'nde Sultan Bayezid'e atfedilen bir manzumeyi Fatih'e ait bir manzume olarak göstermesini eleştirir. Bunların Fatih'e ait olup olmadığına dair Fatih Divanına bakmamasına sinirlenir.

Ali Emirî, Köprülü'nün Fatih Divanını görmediğini, Almanya'da basılan muhtasar nüshayı görmeden bu nüsha hakkında yalan yanlış bilgiler verdiğini belirtir. Bu davranışı Dârülfünûn müderrisine yakıştıramaz. Köprülü'nün eskiyi neden kötülediğini anlamadığını söyler ve onun öğrencilerine böyle yalan yanlış bilgiler öğretmesinden duyduğu üzüntüyü dile getirir.

Ali Emirî, Köprülü'nün Saz Şairleri adlı makalesinde, Fatih Sultan Mehmet'in Leâlî adlı bir şaire İranlı olduğu için itibar etmesinden dolayı Fatih'i eleştirdiğini, şairin aslen Tokatlı olduğunu öğrenen padişahın ona itibar etmediğini yazdığını belirtir. Ali Emirî, Fatih'in Leâlî'ye İranlı bir misafir gözüyle baktığı için itibar ettiğini; fakat sahtekârlığı anlaşılınca padişahın gözünden düştüğünü söyler. Ali Emirî, Leâlî'nin aslını inkâr etmesi ile aslen Tokatlı olan Köprülü'nün Kıblelizâdeliği reddedişi arasında ilgi kurar.

Ali Emirî, Köprülü'nün kitabındaki Ahmet Paşa için *"rind, derya-dil, hayata karşı çok lâubâli bir adam"* ve *"o dönem şairlerinin gözünde mey ü mahbûbdan başka hiçbir şey hakikî bir varlık arz etmezdi"* gibi ifadelerini tenkit eder. Fatih devri şairi Nizamî'nin göze mahsus bir beytini örnek veren Ali Emirî, Köprülü'nün o dönem şairlerini sokakta sadece güzel göz arayan insanlar olarak nitelendirmesini tenkit eder ("Mekteb-i İdadî talebe-i Sâbıkasından Köprülüzâde Fuad Bey'in Evvelâ 6949 numaralı İkdam Gazetesinde ve Sonra da 46 Sayılı Yeni Mecmua'da Neşreylediği 'Fatih Devrinde Edebî Hayat' Makalesi Hakkında 4. Nüshamızdan Mâba'd", *OTEM*, 1/6 (31 Ağustos 1334), 109-116).

Ali Emirî, Kadızâde Şeyh Mehmet'in kasidesini yayınlarken dipnotunda, bu şiiri örnek göstererek Osmanlı şairlerinin sadece mey ve mahbubdan bahsetmediklerini savunur ve Köprülü'yü bu noktada eleştirir (Sultan Murad-ı Râbi' Hazretlerinin Gayet Mu'tekid Oldukları Fuzalâ-yı Meşâyıhdan İlmî Mahlas Kadızâde Şeyh Mehmet Efendi Merhum Tarafından 1040 Hududunda Ahvâl-i âlem Hakkında Takdim Edilen ve Hakan-ı Müşarunileyh Hazretleri Canibinden Telakkî-i bi'l-kabul Buyrulan Tarihî Kaside-i Hamiyet-pîrâdır (Nevverallahu merkadehümâ)", *OTEM*, 2/14 (30 Nisan 1335), 278-282).

Ali Emirî, postayla gelen Selim Sabit imzalı bir mektup aldığını belirtir. Bu imzanın gerçek mi sahte mi olduğunu bilmediğini söyler. Bu mektupta

Köprülü'nün Malumât-ı Edebiye adlı eserindeki tercüme yanlışlıklarına yer verilmiştir. Malumât-ı Edebiye adlı eserin *"L'introduction a l'esthetique"* ile *"Le Sens de l'art"* kitaplarının tahrif edilmek sûretiyle tercüme edildiği iddia edilir.

Selim Sabit, Köprülü'nün müderrisliği dolayısıyla onun öğrencilerine acır. Köprülü'nün onlara yalan yanlış bilgiler öğreterek onları zehirlediğini iddia eder. Bu öğrenciler için endişelendiğini belirttikten sonra, Malumât-ı Edebiye'deki yanlışlıkları sayfa numaralarını gösterip hem eserin aslından hem de Köprülü'nün tercümesinden örnekler vererek ortaya koyar.

Malumât-ı Edebiye'nin 18. sayfasında, 54. sayfasında (üç yerde) bu eserin *"ilm-i bedâyie medhal"* kısmında 64, 65, 140, 196. sayfalarda yaptığı çevirilerde yanlışlıklar vardır. Bunlar sırasıyla Fransızca aslından tercüme edilerek gösterilmiştir:

> "Malumât-ı Edebiye'nin biraz da 'ilm-i bedâyie medhal'den gelişigüzel tercüme edilmiş parçalarına bakalım: Evvelâ şunu haber vereyim ki misal intihabına mahal yoktur. Zira bunların hepsi yanlış, münasebetsiz olarak tercüme edilmiştir. Müellifin maksadı vücûh-ı mesâil anlaşılmamış olduğundan bazen en sade ifadeler bile tagallid edilmiştir. Mamafih bunun için de birkaç misâl göstereyim:
>
> 64. sahifeden 'Bundan maksat, sanatın tabiatten tebâüdü, artık onu tedkik ve teftiş etmesi mi demektir? Biz böyle bir iddiada bulunmuyoruz.' Bunun aslı 139. sahifede şöyledir: 'Est-ce a dire que l'art doive s'ecarler de la nature, ou ne pasla consuiter? On nous pardonnera difficilement ou si harible blas plieme.' Bunun manası: Bundan maksat tabiatten inhiraf etmemeli veyahut ona müracaat eylememeli midir demektir. Şayet biz bu derece menfur bir küfürde bulunmuş olsa idik bunu bize pek güç affederlerdi" ("Mektup", OTEM, 1/10 (31 Kanunuevvel 1334), 179-183).

Ali Emirî, Köprülü'nün Süleyman Fakih ve Mevlid-i Şerif makalesini daha önce İkdam Gazetesi (28 Kanunusani 1329, Sayı 6095)'nde yayınlandığı hâlde Şair Mecmuasında yeni bir makale imiş gibi yayınlanmasını tenkit eder. Köprülü'nün sadece Evliya Çelebi'ye başvurarak Süleyman Çelebi'nin Sarımsakçızâde soyundan geldiğini iddia ettiğini; oysa Latifî'nin Tezkire'sinde, Beliğ'in Güldeste-i Riyâz-ı İrfân'ında, Künhü'l-ahbâr gibi eserlerde böyle bir bilginin bulunmadığını alıntılar yaparak ispat eder.

Ali Emirî, Köprülü'nün Mevlid'in dilinin halk lisanıyla yazıldığını savunmasına karşı çıkar. Mevlid'in dilinin halk lisanı değil, o dönemdeki edebî, ilmî lisan ve vezin doğrultusunda olduğunu savunur:

> "Hem Mevlid-i Şerif öyle senin dediğin gibi halk lisanıyla yazılmış olmayıp Süleyman Çelebi'nin zamanından 4-5 yüz sene evvel takarrür ederek Acem ve Türk üdebâ-yı meşhûresi tarafından kabul olunan edebî, ilmî vezin ve lisanı taklit ve kabul sûretiyle yazılmıştır." (s. 200).

Ali Emirî, fikrini desteklemek için Nef'î Divanı, Mantıku't-tayr, Mesnevî, Garipnâme gibi eserlerden beyitlerle Mevlid'i karşılaştırır. Köprülü'nün halk lisanı diye küçümsediği eserlerden aynı zamanda dünyada eşi benzeri olmayan eserler diye söz etmesini tutarsızlık olarak nitelendirir.

Ali Emirî, Köprülü'nün dilini ve üslûbunu da eleştirir.

> "Sen ve bazı senin gibiler halk edebiyatı, halk edebiyatı diye bağırıyorsunuz. Halbuki yazdığın şeylerin hiç biri halk edebiyatına temas etmiyor; bilâkis ecnebî kelimâtı lisanımızda çoğaltmaktan, lüzumundan pek çok fazla birtakım ecânibin edip ve muharrirleri esamisini ta'dâd ile gûyâ iftihar etmekten ibaret kalıyor ki hem lisan-ı edebiyatı hem halkı müşkülâta düşürüyor. Bari onu olsun layıkıyla öğrenmiş ve öylece yazmakta bulunmuş olsanız kimsenin bir diyeceği olmazdı… Hâlbuki halk lisanına yani sırf Türkçe'ye mahsus henüz ne bir lügat kitabınız ve ne de hakiki bir teşebbüsünüz vardır." ("Kıblelizâde Fuad Bey'in 'Süleyman Fakih ve Mevlid-i Şerif' Makalesine Cevap", OTEM, 1/11 (31 Kanunusani 1335), 197-205).

Ali Emirî tarafından dönemin ediplerinden olarak tanıtılan Sabit Beyefendi'nin Ali Emirî'ye gönderdiği mektupta, Köprülü'nün Fransızca'dan çevirdiği Selim-i Sâlis ve Napolyon adlı makalesi eleştirilmektedir.

Köprülü'nün bu eseri, Driault (Driyo)'ın Napolyon'un Siyaset-i Şarkıyyesi adlı eserinin tercümesidir. Selim-i Sâlis ve Napolyon Köprülü'nün diğer tercümelerine göre daha başarılıdır; ancak yine de birçok yanlışlık ve sakatlıklar içermektedir. Köprülü, Fransızca tahsilini tamamlamadan bir daha böyle eserler vermeye kalkışmamalı, vatan evladını yoldan çıkarmamalıdır. Yazar, sayfa numarası vererek Köprülü'nün makalesindeki yanlışlıkları Fransızca asıllarıyla birlikte gösterir:

> "104. sahifeden: İstanbul'un vaziyeti cidden tehlikeli ve şayân-ı tenkit idi. Aslı 96. sahifede şöyledir: La situation de Constantinople etait vraiement critique.

> Buradaki kritik kelimesi her zaman tenkit manasına delâlet etmez. Bu ibarede kritik münhasıran tehlikeli demektir. Binaenaleyh tercümede İstanbul'un hâli cidden tehlikeli idi, demeliydi. Görüyorsunuz ki ibare Faransızca'daki situation kelimesine position yani vaziyet manası verilmiş, buysa doğru değildir. Zira burada etat situation, yani hâl demektir." ("Sultan Murad-ı Râbi' Hazretlerinin Gayet Mu'tekid Oldukları Fuzalâ-yı"Üstâd-ı Muhterem Ali Emirî Efendi Hazretlerine", OTEM, 2/14 (30 Nisan 1335), 282-286).

Selim Sabit, Köprülü'yü yanlış ve keyfi tercüme yapmakla suçlar. Köprülü'nün 108, 109, 201, 202. sayfalarda yanlış kelimeler okuyarak hatalı tercümeler yaptığını örneklerle izah eder. Köprülü'nün yanlış tercümelerle gençlere yanlış bilgiler aktardığı için tercüme işini bırakmasını tavsiye eder ("Kıblelizâde Fuad Bey'in 'Selim-i Sâlis ve Napolyon' İsmindeki Kitabı, Yazdığı Sair Kitaplar Gibi Hakikate Gayr-ı Muvâfık ve Âdetâ Hayâlî Bir Sûrette Tercüme Etmiş Olması Hakkında Edîb-i Muktedir Selim Sabit Beyefendi'nin Tetkikâtı", *OTEM*, 2/15 (31 Mayıs 1335), 313-318).

Ali Rıza Bey, 21 Şubat 1336 tarihli bu mektubunda, Köprülü'nün Yeni Osmanlı Edebiyat-ı Tarihi adlı eserinde Fehim'in Bâkî ve Nef'î'yi taklit ettiğini iddia etmesi üzerine bu iddialarını ispat etmesini ister:

> "Fuad Bey'in beğenmemesinin bir sebebi de Fehim, gazeliyyâtında mevzuunu aşktan iktibas etmeyip kendi tabirince o zamanda yeni türeyen dinî mesleği takip etmiş imiş. Demek ki şiiri mutasavvıfâne imiş. Nâilî'nin eş'ârı öyle değilmiş. Fesuphânallah, bu zât ikisinin de divanını okumamış, demekten başka söz yoktur. Fuad Bey, Sâbit'i de beğenmiyor, Nâbî mukallididir demek istiyor. Halbuki herkes bilir eş'ârında gayr-ı kabil-i taklid olduğu beyne'ş-şuarâ-yı müttefikun aleyh olan bir tarz sahibidir." ("Harbiye Nezâret-i Celîlesi Mektubî-i Sâbıkı Fazıl-ı Muhterem Müdekkik-i Etem Ali Rıza Beyefendi Hazretlerinden Vârid Olmuştur", TEM, 3/25 (31 Mart 1336), 632-635).

Ali Emirî, Ali Rıza Bey'in mektubuna yazdığı cevapta; Köprülü'nün Yeni Osmanlı Edebiyat-ı Tarihi adlı eserini, Şahabettin Süleyman'ın Osmanlı Tarih-i Edebiyatı'nı tashih suretiyle yazdığını söyler. Osmanlı Tarih-i Edebiyatı'nın neresi doğru ki Fehim'e geniş yer versin, diyerek Köprülü'yü eleştirir. Onun Türk Ocağı'nda Yavuz Sultan Selim'i Acem şairi gibi göstermesine kızar ("Cevabı", *TEM,* 3/25 (31 Mart 1336), 635-649).

Ali Emirî, Köprülü'nün *Türk Edebiyatında İlk Mutasavvıflar* isimli kitabını şu sözlerle tenkit eder (s. 638-639):

"Kıblelizâde'nin de eline Ahmet Yesevî'den 4-5 yüz sene sonra yazılmış Cevâhirü'l-ebrâr nâmında esassız bir kitap geçmiş. Gûyâ onu me'haz ederek artık uzattıkça uzatmış, herhangi kitapta yalan yanlış bir Ahmet Yesevî ismi görmüş ise güyâ mühim bir şey görmüş gibi o kitapların ismini ta'dâd eylemiş. Hâlbuki içlerinde hiçbir şey yok. Böyle bir çok kitapların isimlerini ve bir de yalan ibareleri gören bazı zavallı cahiller tabiidir ki aldanıp bir şey zannediyorlar…

İşte Kıblelizâde de maşallah bin kere maşallah ne Ahmet Yesevî Hazretlerinin ve ne de Yunus Emre Hazretlerinin hiçbir hâllerine vâkıf olmadığı hâlde yalnız isimlerini öğrenmekle 500 sahifelik bir kitap yazmaya muvaffak olmaları âlem-i cehâlet içinde ancak hâdisât-ı cedîde ve garîbeden olsa gerektir.

Eğer Maârif Nezâreti böyle değil diyebilirse Kıblelizâde gibi forma başına mükâfat-ı nakdiye istemem, yalnız kâğıt ile matbaa masârıfını deruhte etsinler de yazdığı manasız yalanlara nasıl hatt-ı butlân çekeceğimi ve nezih bir kalemle müşârunileyhimâ hakkında henüz keşf olmamış ne kadar hakâyık-ı müsbite meydana dökeceğimi ol vakit görsünler de anlasınlar" ("Harbiye Nezâret-i Celîlesi Mektubî-i Sâbıkı Fazıl-ı Muhterem Müdekkik-i Etem Ali Rıza Beyefendi Hazretlerinden Vârid Olmuştur", OTEM, 3/25 (31 Mart 1336), 632-635; "Cevabı", OTEM, 3/25 (31 Mart 1336), 635-649).

Rıza Nur da Köprülü'nün bu eserini Ahmet Fakı hakkındaki verdiği bilgilerin yanlışlığı dolayısıyla tenkit eder. Rıza Nur, Köprülü'nün; Fakı Ahmet'in Bahattin Veled'in şakirdi olduğunu iddia etmesindeki yanlışlığı, tarih tutarsızlıklarıyla ortaya koyar (Nur 1938: 1741). Ayrıca Köprülü'nün, Fakı Ahmet'in şairliği hakkında verdiği bilginin de yanlış olduğunu, birden fazla Fakı Ahmet olduğu hâlde Köprülü'nün sadece bir tanesini eserinde tanıtarak diğerlerine yer vermediğini belirtir (Nur 1938:1745).

Ali Emirî, Ali Kemâl'in milliyet iddiasına kalkışanların çoğunun millî edebiyatımızı, tarih ve kültürümüzü bilmediği fikrine katılır:

"Tuhaftır dikkat buyuruldu mu, nerde müfritâne bir milliyet iddiasında kalkışanlar siyasiyatta, edebiyatta, her nede olursa bu millete devede kulak bir menâsıb besleyenler mâzî-i millîmize, an'anât-ı milliyemize en az âgâh olanlardır." ("Cevabı", OTEM, 3/25 (31 Mart 1336), 635-649).

Ali Emirî de Ali Kemâl gibi düşünür:

"Evet bu hâl pek tabiidir. Çünkü sarı hülyâ mavi rüya şimendiferiyle Ergenekon ve Altay kûh u sahralarına koşmak âmâl-i ahmak-pesendânesinde bulunanlardan daha başka ne beklenebilir" der ("Cevabı", TEM, 3/25 (31 Mart 1336), 648).

Ali Emirî'nin, Köpürlü'ye bir eleştirisi de onun Nâbi hakkındaki makalesindeki yanlışlardır. Ali Emirî, önce Köprülü'nün yanlış ifadelerini sıralar, sonra da bu bilgilerin doğru şeklini verir.

Köprülü'nün ifadeleri:

> "Nâbî, Halep vilâyetinde Urfa şehrinde takriben 1036/1626-27 tarihlerinde tevellüd etmiş. Orada tahsil-i ilm ü marifetle Sultan Mehmed-i Râbi' zamanında İstanbul'a gelerek Musahib Mustafa Paşa'nın iltifatına mazhar olmuş, kethüdalığını ele geçirerek iktisab-ı kadr u itibar etmişti. Müşarünileyhin vefatını müteâkib hacca gitmiş …" (s. 65).

Ali Emirî'nin tenkitleri:

> "Bir kere Nâbî'nin tevellüdü 1036/1626-27 değil, 1052/1642'dir.
> İkincisi Nâbî Efendi, İstanbul'a gelince paşanın kethüdası olmayıp mektupçusu olmuştur.
> Üçüncüsü Musahib Mustafa Paşa'nın vefatını müteakib hacc-ı şerife gitmeyip mektupçusu iken gitmiştir.
> Dördüncüsü hacc-ı şeriften avdetinde Halep'te ihtiyâr-ı ikâmet etmeyip İstanbul'a gelmiş, yine mektupçuluğuna devam etmiştir.
> Beşincisi tûl müddet mektupçuluktan sonra kethüdâ olmuştur.
> Altıncısı bir müddet kethüdalıkta bulunduktan sonra tafsîl-i mucib bazı ahvâlden dolayı kethüdalıktan istifa etmiştir.
> Yedincisi yine paşanın nazarında mer'î ve mükerrem bulunmuştur.
> *Sekizincisi 1097/1686 senesinde paşanın vefatından sonra Halep'e çekilip ihtiyâr-ı ikâmet etmiştir."* ("Acâibü'l-letâif Nâmıyla Hıtay Sefâret-namesinin Mukaddimesi (Tarih-i Tahriri 1331)", *TEM,* 1/3 (31 Mayıs 1334), 58-67).

Ali Emirî, Köprülü'nün Eski İstanbul ve Şairlerimiz yazısını, 30 Mayıs 1330'da Tanin, 24 Mayıs 1332'de İkdam ve Yeni Mecmua olmak üzere üç defa yayınladığını; Fatih Devrinde Edebî Hayat makalesini de önce İkdam'da yayınladığı hâlde Tanin ve Yeni Mecmua'da da tekrarladığını belirtir.

Ali Emirî, Köprülü'nün Fatih aleyhindeki yazılarını Ahmet Cevdet'in İkdam'da yayınlanmasını doğru bulmaz. Köprülü'nün Fatih Divanı hakkında verdiği yanlış bilgilere işaret eder. 14 maddelik bu yanlışları daha önce 4. nüshada zikrettiğini anlatır.

Ali Emirî, Köprülü'nün bu yazılardaki yanlışlarına değinir ve onu eleştirmeye devam eder. Ahmet Cevdet'in bu yazıları dergisinde nasıl

neşrettiğini de sorar. Köprülü'nün Fatih devri şairlerinin mey ve mahbubdan başka bir şey düşünmediklerini yazması üzerine, Ahmet Cevdet'in Köprülü'yü eleştirdiğini hatırlatır.

d. Köprülü'nün Osmanlı Tarih Encümeni Üyeliği

Ali Emirî, Osmanlı Tarih Encümeni azalığında bulunmuştur. Kendisi bu encümende birtakım yetersizlikler tespit ederek buradan ayrılmak zorunda kaldığını belirtmiştir. Yine bir yazısında Köprülü yüzünden encümenden ayrıldığını ifade etmiştir. Köprülü ile Ali Emirî arasındaki tartışmalardan birisi de bir Osmanlı tarihi yazma meselesi üzerinedir. Ali Emirî, Maarif'in Osmanlı tarihi hakkında kendisinden bir inceleme istemesi üzerine Köprülü, Ali Emirî'yi tenkit eder. Bu konuda kendisine değil de Ali Emirî'ye görüş sorulmasına karşı çıkar. Ali Emirî, Köprülü'nün "*biz Asya-i vustâî bir hâldeyiz, bizde tarih değil bir fetvâ bile yazılamaz"* ("Kitap Zâyiâtı", *TEM,* 3/29 (31 Temmuz 1336), 821-830) diyerek bizde Osmanlı tarihi yazılamayacağını iddia etmesini tenkit eder.

Ali Emirî'nin bu saldırılara çok gücendiğini kaydeden Rıza Nur, Köprülü'nün bu tenkitlerini kendisinin bu alanda tek isim olma gayretine bağlar (Nur 1335:100-101).

Ali Emirî, Maarif Nezâreti'nin kendisinden Osmanlı tarihi hakkında bir mütâlaa istemesi üzerine Köprülü'nün Yeni Mecmua (22. sayı)'da kendisi aleyhinde yazılar yazdığını, *"Vay, benden başka dünyada istifsâr-ı mütâlaa edilecek bir er var mıdır zehâbında bulundun"* ("Bir Hiciv Münasebetiyle Serlevhasıyla 44 Sayılı Yeni Mecmua'daki Makaleye Cevap", *OTEM*, 1/3 (31 Mayıs 1334), 52-58) gibi sözler sarf ettiğini söyler.

Ali Emirî, Köprülü'nün bizde Osmanlı tarihi yazılamayacağı iddiasını çürütmek için yazılar kaleme alır. Bu yazılardan "Türk Edebiyatının İran Edebiyatındaki Tesiri" adlı makalesinde onun bizdeki kaynakları okumadan böyle bir tespitte bulunmasına tepki gösterir:

"Yazma İbn Kemâl Tarihi'ni görmez, basma Solakzâde Tarihini bilmez olduğunuz hâlde acaba ne had u vazife ile bizde Osmanlı tarihi yazılamaz diye hizbân-feşân olarak erbâb-ı cemiyetin gayretini kesrediyorsunuz." ("Türk Edebiyatının İran Edebiyatındaki Tesiri", OTEM, 1/2 (30Nisan 1334), 22-37).

Ali Emirî, Hüseyin Nâmık'ın mektubuna cevabında encümen reisi Kıblelizâde'nin bizde tarih ve edebiyat kitabı yazlamayacağını iddiasına karşı çıkar. Hüseyin Nâmık gibi düşünen gençlerin yanında yer alarak Köprülü'den hesap sormak gerektiğini savunur ("Mecmua", *TEM,* 2/14 (30 Nisan 1335), 265-267).

Ali Emirî, kendisinin 60 ciltlik bir Osmanlı tarihi yazılabileceği iddiasının Köprülü tarafından alaya alınmasına kızar ("Acâibü'l-letâif Nâmıyla Hıtay Sefâret-namesinin Mukaddimesi (Tarih-i Tahriri 1331)", *TEM,* 1/3 (31 Mayıs 1334), 58-67).

Köprülü, Yeni Mecmua'nın 24. nüshasında "Kayseri Şehri" adıyla çıkan makalesinde Ali Emirî'nin, 70-80 ciltlik bir Osmanlı tarihi yazacağını söyler ve bunun gülünç olduğunu iddia eder. Buna tepki gösteren Ali Emirî, kendisinin tek başına böyle bir şey yazma iddiasında olmadığını, bir heyetle bunun başarılabileceğini, ayrıca bir de edebiyat tarihi yazılabileceğine inandığını belirterek örnekler verir. Ali Emirî, Köprülü'nün kendisine bu hususta cevap vermemesi üzerine dipnot olarak ona karşı yazdığı yazılara değinir ("Yine Sâbık Köprülüzâde Fuad Bey", *OTEM*, 1/8 (31 Teşrinievvel 1334), 143-153; Yine Sâbık Köprülüzâde Mehmed Fuad Bey", *OTEM*, 1/9 (30 Teşrinisani 1334), 162-171).

Ali Emirî, büyük boy ve resimli olarak bir Osmanlı tarihi, bir edebiyat tarihi ve bir de lügat yazdırmaya niyet ettiğini; ancak birtakım kötü niyetli kimselerin engellediğini söyler ("Bir Eser-i Muazzam", *OTEM*, 2/24 (28 Şubat 1336), 610-612). Ali Emirî'nin bu kötü niyetli kimselerden kastı Köprülü'dür.

Ali Emirî, Meşrutiyet'ten sonra kurulan birçok komisyonun görevini yapmadığı kanaatindedir. Bu encümenlerin yaptıkları faaliyetleri, gazete ve dergiler vasıtasıyla halka duyurmaları gerektiğini savunur ("Kitap Zâyiâtı", *TEM,* 3/29 (31 Temmuz 1336), 821-830).

e. Köprülü'nün Eskiye Karşı Tutumu

Ali Emirî, Köprülü'ye yönelttiği eleştirilerin bir kısmında onun padişahlar ve eski büyüklerimize gereken saygıyı göstermediğini söyler. Onu eskilere karşı hürmetsizlikle suçlar.

Ali Emirî ile Köprülü arasında edebiyat anlayışı olarak bir çatışma söz konusudur. Bu çatışma ikisi arasında yaşanan tenkitlerin kaynaklarındandır. Ali Emirî, Osmanlı padişahlarına, geçmişteki büyüklerimize ve maziye sıkı sıkıya bağlıdır. Onlara adeta bir kutsiyet yüklemiştir. Onun bu kutsal saydıklarına yapılan saygısızlıklara hiçbir zaman tahammülü yoktur. Bu sebeple Köprülü'ye eleştirilerde bulunur; çünkü o eskiye ve padişahlara gereken saygıyı göstermemiştir. Köprülü padişahlarımızdan ve geçmişteki büyüklerimizden sadece isim olarak bahsederken; Ali Emirî onların isimlerinin önüne övgü dolu uzun sözler ekler. Şu ibareleri bunlara birer örnektir:

> "Sultan-ı Tahtgâh-ı Belâgat Sultan Murad Han-ı Sâlis Hazretlerinin Na't-ı Şerif-i Şâhâneleri", (TEM, 2/21 (30 Teşrinisani 1335), 483).
> "Silsile-i Benât-ı Havvâ Büyüklerinden Mağfûre ve Merhûme Âdile Sultan Hazretlerinin Zevc-i Mükerremleri Sadr-ı Esbak Merhum Mehmed Ali Paşa'nın Vefâtına Mersiye-i Belîgâneleridir" (TEM, 1/8 (31 Teşrinievvel 1334), 141).

Ali Emirî; Köprülü'nün padişahlara saygı ifadesine yer vermemesi yayında, Nâbî'nin eserini küçümsemesini de tenkit eder ("Acâibü'l-letâif Nâmıyla Hıtay Sefâret-namesinin Mukaddimesi (Tarih-i Tahriri 1331)", *TEM,* 1/3 (31 Mayıs 1334), 58-67).

Ali Emirî Köprülü'nün geçmişteki önemli kimseleri ve ecdadımızı hor görmesini şiir yoluyla da tenkit etmiştir:

Yıksın cihânı isterse ehl-i câhilân
Lâkin yazık mefâhir-i ecdâda değmesin
…
Zu'munca etsin arşa kadar kesb-i ıttılâ
Geçmiş zamân içindeki üstâda değmesin

("Nazîre", *OTEM*, 1/11 (31 Kanunusani 1335), 206).

Ali Emirî, Köprülü'nün eski büyüklerimizi tahkir etmesini anlayamaz ve onun edebiyattan uzaklaşmasını ister ("Kıblelizâde Fuad Bey'in 'Süleyman Fakih ve Mevlid-i Şerif' Makalesine Cevap", *OTEM*, 1/11 (31 Kanunusani 1335), 197-205).

Ali Emirî, cahil çocuklar olarak nitelendirdiği Köprülü ile Ö. Seyfettin'i eleştirir ve onlara engel olmayan Maârif Nezâreti'ne kızar:

> "17-18 yaşındaki çocuklar ve özellikle Kıblelizâde Fuad ve Ömer Seyfettin gibi câhiller ortaya atılıyor; tarihimizi ve edebiyatımızı herc ü merc ve eslâf-ı izâmı ahmakçasına tahkir ve tezyif ediyorlar da bir kimse ve bilhassa Maârif Nezâreti ortaya çıkıp da a çocuklar a tecrübesiz gâfiller, siz ne yapıyorsunuz, işin nerelere vardığını anlamıyorsunuz, demiyorlar. Çünkü şerîrdir, ellerinde gazete var, çirk-âba taş atmayalım, sonra bize bulaşırlar diye korkuyorlar." ("Hâdim ve Hâfız-ı Emânet-i Mübâreke, Hulefâ-yı Celîle-i Osmaniye'nin Şeref-silsile-i Siyâdetleri ve İlm-i Celîl-i Ensâbın Fevâidi", TEM, 2/19 (30 Eylül 1335), 418).

Ali Emirî, Ahmet Cevdet'in bir makalesiyle hem Osmanlı hem de İslâmî eserler hakkında Kıblelizâde ve Jön Türklerin karalayıcı yazı ve fikirlerini çürüttüğü için ona teşekkür eder ("İkdam Sahibi Ahmet Cevdet Beyefendi Hazretlerine", *TEM,* 3/28 (30 Haziran 1336), 777-792).

Ali Emirî, Köprülü'nün garazkâr davranarak Muallim Naci'yi eleştirdiğini söyler. Köprülü'nün Servet-i Fünûn (1003, 1018, 1087)'daki yazılarından topladığı *"Mağrur ve hod-bîn olan Naci Efendi", "Edebiyatımızın tarih-i tekâmülünde pek meş'um bir tesir icra eylemiş olan bu sîmâ-yı acîb-i edebî"* gibi 11 cümleyi sıralar. Köprülü'nün vefat etmiş biri hakkında böyle davranmasına kızar. Onun merhum hakkında bu sözleri söylemeye hakkı var mı diye sorar ("İkdam Sahibi Ahmet Cevdet Beyefendi Hazretlerine", *OTEM*, 3/28 (30 Haziran 1336), 777-792).

f. Köprülü ve Millî Edebiyatçılar

Ali Emirî, Köprülü ve onunla hemfikir olan Millî edebiyatçılarla aynı edebiyat anlayışına sahip değildir. O, Millî edebiyatçıların hece vezni ile şiir

söylemelerine, eski edebiyatı hakir görmelerine müsamaha göstermez. Özellikle Köprülü'yü ve onun sade dille yazdığı dörtlükleri eleştirir.

> "İstanbul'umuzun tembel üdebâ taslakları bazı eslâfımızın ümmîleri tarafından 'Damlara çıkma görürler / Al yeşil giyme tanırlar / Seni elimden alırlar' gibi sade sözlerine veyahut ellerinde birer saz, kahveden kahveye dolaşan mektepsiz derbederlerin güftelerine heves ve taklit eylemekte oldukları hâlde sebatsız meslekleri hasebiyle sanayi ve bedîden ve bedâyîden ârî o gibi sade sözleri de beceremiyorlar. Başlarında Fuad-ı bî-fuad olduğu hâlde, en âlî ve en mukaddes ve hatta gıbta-fermâ-yı kâinât olan İstanbul'umuzun, vatanımızın, Osmanlı lisanımızın şeref ve meziyetini bırakıyorlar da görmedikleri, bilmedikleri Altay dağlarına, Belh ve Buhara, Kaşgar şivelerine koşmak istiyorlar." ("Mecmua (Kürkçü-zâde Osman Remzî'ye Teşekkür)", OTEM, 2/24 (28 Şubat 1336), 605).

Millî edebiyatın nazım birimiyle ilgili bu tartışmalara yer veren Rıza Nur, Köprülü'nün nazım birimini dörtlük kabul ettiğini ve buna mani dediğini belirtir. Köprülü bu bilgiyi kendisinin icat ettiğini savunur. Ancak Rıza Nur onun bu bilginin Kowalski ve Fabo'nun düşünceleri olduğunu, Köprülü'nün nazım birimi konusunda savunduklarını bu âlimlerden aşırdığını iddia eder (Nur 1938: 1735).

Ali Emirî, Köprülü gibilerin devletin parasıyla dergi çıkardıklarını, ancak bunların rağbet görmeyerek kapandığını söyler.

> "Hatta öteden beri bu beyefendiler tarafından sermayesiz ve serseri bir sûrette mestûreler kesesinden çıkardıkları mecmualara kimse tarafından rağbet edilmeyip peyderpey tatile mecbur oldukları hâlde hâlâ hükümet paralarını suiistimal ederek konferanslar vererek âsâr-ı eslâfı şöyle mevki-i rağbetten düşürdük ve böyle mahvettik diye tefâhür-i bâtılânede bulunmaları ne kadar âsâr-ı cinnet ve gaflet ise bilâkis düşürdükleri âsâr-ı muhtereme-i eslâf olmayıp zevk ve hiss-i müstakimleri olmadığı cihetten kendilerini enzâr-ı âmmede gülünç bir surette rağbetten düşürüyorlar da gariptir ki farkına bile varmak istemiyorlar." (s, 605).

Emîrî bunlara şu kıtayı uygun görür:

Şimdi müceddidiz diyen erbâb-ı nahvetin

Âşık Ömer kadar dahi yok bir neşîdesi

Âsâr-ı nev-zuhûra, bütün halkı güldürür

Nef'î gibi kadîmimizin bir kasidesi

Ali Emirî bunların kendi dergisini rağbetten düşürmek için propaganda yaptıklarını; ancak başarılı olamadıklarını iddia eder ("Mecmua (Kürkçüzâde Osman Remzi'ye Teşekkür)", *OTEM*, 2/24 (28 Şubat 1336), 604-607).

Halil Nihat, Ali Emirî'nin gazeline yazdığı 10 bentlik tahmiste Köprülü ve onun etrafındakileri hicveder. Bazı mısraların yeri, herhâlde küfürlü olduğu için boş bırakılmıştır:

Toplanıp ehl-i cehâlet neşr-i âsâr ettiler
Vezn-i millî üzere gûyâ nazm-ı eş'âr ettiler
Kıbleliveş saçmalar yazmakta ısrâr ettiler
Bî-basîretler acâyip meslek ızhâr ettiler
Cehli ahbâb ettiler irfânı ağyâr ettiler
…
Koşma vü ma'nîyi şübbân hoş-nevâ addeyleyip
Kıblelizâde Fuâd'ı bir dehâ addeyleyip
Teşnegân Terkos suyun âb-ı bekâ addeyleyip
Şerbet-i ağrâzı nâfi' bir devâ addeyleyip
Sıhhat üzreyken vücûd-ı mülkü bîmâr ettiler
…
Bir yere toplandılar Dârülfünûn kâtilleri
Hazret-i Mansûr-ı isti'dâdı ber-dâr ettiler
…
Mülkü istihlâsa gûyâ azm edip ehl-i inâd
Ettiler el-hak nihâyet hasma teslîm-i bilâd
Bağ-ı mülke Kıbleliveş ektiler tohm-ı fesâd

Sonra i'lân-ı hamiyetle muallimler Nihâd

Döndüler yaptıkları tezvîri inkâr ettiler

(Üstâd-ı Muhterem Ali Emîrî Efendi Hazretlerine: 'El-emrü Fevka'l-edeb' Kâidesine Tebaan Gazel-i Üstâdânelerini Ber-vech-i Zîr Tahmis Ettim", *OTEM*, 3/28 (30 Haziran 1336), 806-808).

g. Köprülü'nün Millet Kütüphanesi Hakkındaki Tenkitleri

Ali Emirî, derginin ikinci serisi Tarih ve Edebiyat Mecmuası'nda Millet Kütüphanesi'nin nasıl kurulduğuna dair uzun yazılar yayınlamıştır. Bu yazılarda, Millet Kütüphanesi kurulurken çekilen sıkıntılara değinmiş, kendisine yöneltilen eleştiri ve iftiralara cevaplar vermiştir.

Ali Emirî, Millet Kütüphanesi'ne verdiği kitapların kendisindeyken bir kayıt defterinin bulunmadığını, ancak onları bağışladıktan sonra Maarif'in tescillemesi için girişimlerde bulunduğunu ifade eder. Bu konuyla ilgili olarak çeşitli dergi ve gazetelerde asılsız yayınların bulunduğunu belirten Ali Emirî, hatta Tevhid-i Efkâr'da çıkan yazıların arkasında Kıblelizâde M. Fuad'ın bulunduğunu iddia eder ("Başlıksız", *TEM,* 1/2 (30 Eylül 1338), 22-23).

Peyâm-ı Sabah'ın 19 Kanunuevvel 1337 tarihli nüshasında "Çok Hacıların" başlıklı bir yazı yayınlanır. Bu yazıda, Ali Emirî'nin kitaplarını kütüphaneye bağışlayacağını vaat ederek Evkaf Nezâreti'ni kandırdığı, kitaplarını bu sayede ciltletmiş olduğu ve kütüphane için yapılan çalışmalar için de Evkaf Nezâreti'nden on beş bin lira aldığı iddia edilmiştir. Ali Emirî, bu çirkin suçlamaların Ali Kemâl'in kuracağı kabinede yer almak, ona yaranmak için yazıldığını ve Köprülü'nün bu işte parmağı olduğunu iddia eder ("Başlıksız/Çok Hacıların…", *TEM,* 1/2 (30 Eylül 1338), 44-45).

ğ. Köprülü'nün Eleştirilerine Ali Emirî'nin Cevapları

Ali Emirî, Köprülü'nün kendisi aleyhindeki tenkitlerine değinir. Onun tenkitlerini kaydettikten sonra bunları tek tek cevaplayıp kendisini savunur.

Ali Emirî, Köprülü'nün Acâibü'l-letâif mukaddimesi için şu sözleri söylediğini belirtir:

> "Acâibü'l-letâif mukaddimesi bize senelerce kitap arasında bulunmanın insana ilim ve fazilet vermediğini göstermiştir. Ve şeni' ve müstekrih şetmler ise kitaplarla geçirilen bir hayatın ilim ü fazilet şöyle dursun hatta biraz edep ve haya vermediğini isbat etti." (s. 56).

Ali Emirî, Köprülü'nün Acâibü'l-letâif mukaddimesi üzerine tenkitlerine şu şekilde cevap verir:

> "İflas-ı akl u irfan edenlere söz anlatmak ne kadar müşkil imiş. Acaba mukaddes kitaplarla geçirilen bir hayat insana ilim ve fazilet vermez de zât-ı âlîniz gibi mektep ve kitap kaçkını olmakla mı ilim ve fazilet hâsıl olur? Öyle mi, âferin! Muallimlik işte böyle olmalı." (s. 56-57).

Ali Emirî, Köprülü'nün geçmişteki kıymetli kitaplara ve bunları yazanlara karşı olduğunu, kendisinin neşrettiği Acâibü'l-letâif hakkında yalan yanlış şeyler yayınladığını ve kendisinin bunlara cevap vermeye bile tenezzül etmediğini ifade eder.

Ali Emirî, Acâibü'l-letâif için Köprülü'nün şunları söylediğini ve yazının sonunda Acâibü'l-letâif Mukaddimesi'nin aynen yayınlanacağını kaydeder:

> "Bu üç küçük sahifelik mukaddimedeki yanlışlıkları tashih için otuz büyük sahife doldurmak icap etti, hayrete şâyân bir hadise olarak bütün o mukaddimede tek bir doğru cümle bile yoktu." ("Bir Hiciv Münasebetiyle Ser-levhasıyla 44 Sayılı Yeni Mecmua'daki Makaleye Cevap", OTEM, 1/3 (31 Mayıs 1334), 52-58).

Ali Emirî, Acâibü'l-letâif adlı eserin önce Farsçasını aramış; fakat Türkçesini bulunca çok sevinmiş ve mecmuanın 6. cüzü olarak neşretmeyi münasip görmüştür.

Ali Emirî burada daha önce yayınladığı mukaddimeyi aynen verir. Bundan sonra Köprülü ile münakaşaya girişir. Köprülü'nün bu mukaddime hakkında sözlerine değinerek onu tenkit eder:

"Mukaddimedeki yanlışlıkları tashih için otuz büyük sahife doldurmak icap etti, hayrete şâyân bir hadise olarak bütün o mukaddimede tek bir doğru cümle bile yoktu." demeniz muzurluğunuzu göstermez mi? Anlaşılıyor ki o metin ve mukaddimeyi ehemmiyetle tedkik ettim dediğiniz hâlde anlayamamışsınız." (s. 59).

Ali Emirî, Köprülü'nün yalan söylediğini, yazdıklarının 30 değil, 18 sayfa olduğunu ve bu yazının Millî Tetebbular Mecmuasında yer aldığını kaydeder. Ali Emirî, Köprülü'nün 30 sayfa diye iddia ettiği bu 18 sayfalık tenkidi, para karşılığında yazdığını iddia eder. Ona göre Köprülü, mecmuaya yazdığı yazının sayfasına 60 lira almaktadır.

Köprülü kendisinin Millî Tetebbular Mecmuası'nın 5. sayısındaki yazısına Ali Emirî'nin cevap veremediğini iddia eder. Ali Emirî buna itiraz eder. Ayrıca Köprülü, Ali Emirî'nin Habîbü's-siyer'i bulamadığı için bu tercüme nüshasına yöneldiğini zanneder. Oysa Ali Emirî, Habîbü's-siyer'in muhtasar, Türkçe tercümesinin mufassal olması yüzünden böyle bir tercih yapmıştır. O, Köprülü'nün Farsça bilmediği için bu iki nüshayı karşılaştırmadan böyle yorumlar yaptığını ve cahilce davrandığını söyler.

Ali Emirî, bu eserde tercüme nüshayı tercih edişini şöyle izah eder:

> "Düşünmüyorsunuz ki benim çıkardığım nevâdir-i eslâf Türk lisanına mahsus idi. Eğer o sefâretnâme bir muhterem şeyhülislâmımız tarafından Türkçe'ye tercüme olunmamış olsaydı bulacağım Farisî nüshası altın kalemlerle yazılmış olsaydı yine neşretmez ve edemezdim. Çünkü tuttuğum millî usûle muhâlif olurdu." (s. 60).

Ali Emirî, Köprülü'nün bu tenkidi üzerine nevâdir-i eslâf başlığı altına yayınlayacağı Tunus Tarihi, II. Mustafa'nın sır kâtibi Mustafa Nedim Bey'in durûb-ı emsâlimize dair kıymetli eseri Tuhfetü'd-deyim'i gibi birçok millî

eserimizi yayınlamaktan vazgeçtiğini belirtir ve Köprülü'nün eğer kendisine güveniyorsa bu eserleri neşretmesini ister.

Ali Emirî, Köprülü'nün itiraz yazısının hangi satırlarında bu "sefâretnâme" için "seyahatnâme" dediğini gösterir ve onun daha sefâretnâme ile sehayatnâmeyi ayırt edemediğini söyler. Bu sebeple kimsenin tarih ve edebiyat meselelerinde ona mütehassıs demesinin doğru olmayacağını iddia eder ("Acâibü'l-letâif Nâmıyla Hıtay Sefâret-namesinin Mukaddimesi (Tarih-i Tahriri 1331)", *TEM,* 1/3 (31 Mayıs 1334), 58-67).

Ali Emirî, bir Sultanî talebesinden aldığı mektupta, Köprülü'nün atalarını reddederek Kıblelizâde yerine Köprülüzâde imzasını kullanmasının eleştirildiğini belirtir. Mektupta, onun Dârülfünûn müderrisi olarak gençlere yalan yanlış bilgiler verip gençleri zehirlediği de iddia edilir ("Mektup", *OTEM*, 1/10 (31 Kanunuevvel 1334), 179-183). Fakat bu yanlış bilgilerin neler olduğu belirtilmemiştir.

3. DERGİDE MEKTUP

Ali Emirî, dergiye gönderilen mektupları ve bunların cevaplarını arka arkaya yayınlamıştır. Dergide mektup ve cevabı olmak üzere toplam 57 yazı yayınlanmıştır. Bu mektuplarda çeşitli eleştiriler de yer almaktadır. Ali Emirî, mektuplarının bazılarını tarih hatalarına dikkat çekmek için yazmıştır. Tenkit mektuplarına daha önce genel tenkit ve F. Köprülü'yü tenkit kısmında yer verdiğimiz için burada kısaca değinip künye vereceğiz. Yine tenkit mektupları içinde değerlendirebileceğimiz Aynîzâde Mehmet Ali Bey'in mektupları ve cevaplarını yekûnunu dikkate alarak ayrı bir başlık altında inceledik. Dergide teşekkür için yazılan mektupların da önemli bir yer tuttuğunu söyleyebiliriz. Belli bir konu etrafında yazılmamış mektupları diğer başlığı altında değerlendirdik.

a. Düzeltme Mektupları

Ali Emirî, Abdurrahman Şeref Bey'e yazdığı mektupta, onun Osmanlı tarihi adlı eserine Osmanlıların şeceresini yazarken yaptığı hataya dikkat çeker (Osmanlı Tarihi Encümeni Reis-i Aliyyesi Vak'a-nüvis Abdurrahman Şeref Bey Efendi Hazretlerine [Emirî]", *OTEM*, 1/2 (30 Nisan 1334), 21-22).

Ali Emirî, Topkapı Müzesi Müdürü Halil Bey'in mektubuna yazdığı cevabında, Osmanlı silsilesindeki Süleyman Bey bin Halil ibaresinin mürettip hatasıyla meydana geldiğini, aslının Süleyman Bey bin Mehmet Nasrettin Bey bin Halil Bey olması gerekirken mürettip hatasıyla bin Mehmet Nasreddin Bey tabirinin düşülmüş olduğunu söyler. Dikkatinden dolayı Halil Bey'e teşekkür eder ("Cevabı", *OTEM*, 3/25 (31 Mart 1336), 628-632).

Tahir Ağa Dergahı Post-nişini Ali Behcet Efendi, Ali Emirî'ye 1 Ramazan 1338 tarihli bir mektup yazarak Pertev Paşa makalesinde Pertev Paşa'nın kölesi olarak adı geçen Siyahî Şeyh Sait Efendi'nin Fatih civarındaki Tahir Ağa dergâhında post-nişinlik yaptığı ve 1300/1883 civarında vefat ettiğinin yazılı olduğunu belirtir. Ali Behcet, Sait Efendi'nin burada bilfiil meşihatta bulunmadığını, vekâleten bu görevi yürüttüğünü, 100 yaşını geçmiş hâlde 1320/1902-3 senesinde vefat ettiğini ifade eder. Mektubunun devamında "Pertev Paşa Kölelerinden Siyahî Şeyh Sait Efendi'nin Tercüme-i Hâli" başlığı altında Sait Efendi'nin biyografisini verir ("Mektup", *OTEM*, 3/27 (31 Mayıs 1336), 759-764).

b. Tenkit Mektupları

Ali Emirî, Halit imzalı mektuba verdiği cevapta dergiyi çıkarma amacına ve Osmanlı Tarih Encümeni ile Âsâr-ı İslâmiye ve Milliye Encümeni reisliğinden istifa etme sebebine değinir. Ali Emirî burada Köprülü ile Dârülfünûn'a ayrılan bütçeyi eleştirir ("Mütâlaa", *OTEM*, 1/12 (28 Şubat 1335), 214-219).

Hüseyin Nâmık'ın dergiye gönderdiği 8 Nisan 1335 tarihli mektupta da encümenin görevini yerine getiremediğine değinilmiştir ("Aynen Mektup [Hüseyin Nâmık]", *OTEM*, 2/14 (30 Nisan 1335), 265-266). Ali Emirî, bu mektuba verdiği cevapta Köprülü'ye ve Halis Efendi'nin kitaplarına değinerek gençlerin böyle uyanık olmasından memnun olduğunu ifade eder ("Mecmua", *OTEM*, 2/14 (30 Nisan 1335), 265-267).

Ali Emirî, Halis Efendi'nin kitaplarıyla ilgili olarak kitapçı Nasrullah'ın Halis Efendi'ye Gülşehrî'nin Mantıku't-tayr adlı eserinin kendisine emanet edildiğini ve iadesini istediğini belirten 25 Nisan 1335 tarihli mektubu aynen yayınlamıştır. Ali Emirî bu mektup meselesinin aslını ortaya koymuş, Osmanlı Tarih encümenin yazmakta olduğu Osmanlı tarihi için gerekli bu kitabın satılmasına, vazife bilincinde olmayan Ârif Bey'in sebep olduğunu ortaya çıkarmıştır ("Sûret-i Mektup", *OTEM*, 2/15 (31 Mayıs 1335), 300-303).

Ali Emirî, Halis Efendi'nin kitapları için Maârif'e de bir mektup yazmıştır. Burada Halis Efendi'nin kitaplarının bir kısmını sakladığını iddia etmiş, Maârif'in Halis Efendi'nin kitaplarını muhafaza etmesini istemiştir ("Maârif Nezâret-i Celilesine", *OTEM*, 2/16 (30 Haziran 1335), 331-334).

Ali Rıza Bey, Ali Emirî'ye gönderdiği bir mektubunda, Fehim'in divanındaki tarihler konusunda Ali Emirî'den yardım ister. Bu arada Köprülü'nün Fehim-i Kadim ve Sabit hakkındaki düşüncelerini eleştirir ("Harbiye Nezâret-i Celîlesi Mektubî-i Sâbıkı Fazıl-ı Muhterem Müdekkik-i Etem Ali Rıza Beyefendi Hazretlerinden Vârid Olmuştur", *OTEM*, 3/25 (31 Mart 1336), 632-635).

Ali Emirî, Ali Kemâl'e hitaben yazdığı mektubunda diğer gazetelerin tanıtmasına rağmen Ali Kemâl'in onun dergisinden hiç söz etmemesine eseflenir ("Edîb-i muhterem Ali Kemâl Beyefendi Hazretlerine", *OTEM*, 3/31 (30 Eylül 1336), 929-930).

Ali Emirî, Eski Harbiye Nâzırı Ali Rıza Bey'e de bir mektup yazar ("Harbiye Nezâret-i Celilesi Mektubî-i Sâbık Fazıl-ı Muhterem Ali Rıza Beyefendi Hazretlerine Açık Mektup", *TEM,* 1/1 (13 Ağustos 1338), 11).

Ali Emirî'nin Evkaf'a yazdığı bir mektubunda birtakım istek ve tenkitlerini dile getirir. O, Kilisli Rif'at Bilge'nin II. Murat döneminde yazılıp mefâhir-i milliyemizden olan, eşi benzeri bulunmayan bir kitabın alınması hususunda ricada bulunmasına rağmen Evkaf'ın parasının olmadığı bahanesiyle reddedildiğini belirtir.

Ali Emirî, Evkaf'ın bu kayıtsızlığı nedeniyle kıymetli kitaplarımızın yabancılara satıldığını savunur. Kendisinin kitapların tescilini geciktirdiği ve onları satacağı yolundaki iddiaların kendisini üzdüğünü belirten Ali Emirî, nâzırdan üç istekte bulunur. Bunlardan birincisi kendisinin Millet Kütüphanesi'ndeki kitaplarının arasında yer alan Arapça eserlerin o günkü fiyatlarının hesaplanarak tarafsız bir komisyon tarafından tescil edilmesi esnasında fiyatlarının da yazılmasıdır. Ali Emirî'nin ikinci isteği, sadr-ı esbak Vefik Paşa'nın kıymetli eserlerinin alınması işlemlerine hız verilmesidir. Yazarın üçüncü isteği ise daha önce Millet Kütüphanesi'nin yanına bir okuma evi yapılması kararı alınması ve bu binanın çiziminin Nihad Bey'e yaptırılması kararının bir an önce işleme konulmasıdır ("Evkaf Nâzır-i Âlîsi Râşid Beyefendi Hazretlerine", *TEM,* 1/2 (30 Eylül 1338), 45-48).

Ali Emirî, 18 Teşrinievvel 1335 tarihli mektubunda İstanbul'daki çeşmelerin susuz bırakıldığını ve kitabelerinin harabeye dönüştüğünü, Evkaf Nezâreti'nin bu konuda bir şeyler yapması gerektiğini belirtir. Evkaf'ın Maârif Nezâreti'nden bağımsız olmasını ya da Evkaf'a bu işlere bakan nâzırın iyi seçilmesini tavsiye eder. İstanbul'da susuz kalan 55 çeşme ve kitabelerinin bakımsızlığından şikâyet eder ("İstanbul'un Yıkılmakta Olan Çeşmeleri ve Akmayan Evkâf Suları Hakkında Hasbetenlillah 2 Hafta Mukaddem Huzûr-ı Maâlî-nüşûr Cenâb-ı Sadâret-penâhîye Takdim Eylediğim Vicdan-nâme-i Çâkerânemin Sûretidir", *OTEM*, 2/20 (31 Teşrinievvel 1335), 477-481).

Ali Emirî, İstanbul'da işlerin kötü gittiğine, yapılması gerekenlerin yapılmadığına, vatanın hukuku ve memleketin intizamının ayaklar altına alındığına inanır. Her gün Gedikpaşa'daki evinden çıkıp Fatih'teki kütüphaneye gelinceye kadar rastladığı suyu akmayan sebil ve çeşmeleri,

sokakların kötü hâlini görür. Bunun üzerine her ay neşrettiği Osmanlı Tarih ve Edebiyat Mecmuası'ndaki konuyla ilgili yazılarıyla sadrazam ve şeyhülislâma kadar herkesi durumdan haberdar etmeye çalıştığını söyler ("Mecmua", *OTEM*, 3/27 (31 Mayıs 1336), 753-759).

Ali Emirî, Ahmet Cevdet Bey'e kendisi hakkında şu şekilde bir ifade kullandığı için kızar:

> "Ali Emirî hazretlerine yakıştıramadığım bir şey varsa o da bir zât-ı fezâil-simât ve cihan-dîde oldukları hâlde hiddetlerine pek ziyade mağlubiyetleri ve yazılarına dahi bunu nakletmeleridir." (s. 778).

Ali Emirî, mektubun devamında Köprülü'yü eleştirmeye başlar. Onun makalelerini neşrettiği hâlde yeni bir makale imiş gibi tekrar tekrar yayınlamasına, eskiyi karalamasına tepki gösterir. Burada Köprülü'nün Kıblelizâde olduğuna da değinir ("İkdam Sahibi Ahmet Cevdet Beyefendi Hazretlerine", *OTEM*, 3/28 (30 Haziran 1336), 777-792).

c. Aynîzâde'nin Mektupları ve Cevapları

Aynîzâde Mehmet Ali Bey, Selim Sabit müstearıyla dergiye mektuplar göndermiştir. Ali Emirî, onun Köprülü'nün eserleri üzerine gönderdiği tenkit mektuplarını dergisinde yayınlamıştır. Ali Emirî, Aynîzâde'nin bazı yazılarındaki bilgi yanlışlıklarına da değinmiş ve ona birtakım eleştirilerde bulunmuştur. Bu yazılar Ali Emirî ile Aynîzâde Mehmet Ali Bey'in arasının açılmasına sebep olmuştur.

Aynîzâde bu mektuplarında Köprülü'nün tercümelerindeki yanlışlara değinmiştir. Derginin onuncu sayısındaki mektubunda Köprülü'nün Malumât-ı Edebiye'sindeki tercüme yanlışlarını gösterir ("Mektup", *OTEM*, 1/10 (31 Kanunuevvel 1334), 179-183). Diğer mektubunda ise Köprülü'nün Selim-i Sâlis ve Napolyon adlı eserindeki tercüme yanlışlıklarına yer verir (Üstâd-ı Muhterem Ali Emirî Efendi Hazretlerine [Sabit Bey]", *OTEM*, 2/14 (30 Nisan 1335), 282-286).

Aynîzâde Mehmet Ali Bey, 14 Teşrinievvel 1338 tarihli Akşam gazetesindeki yazısında, devletin ve bireylerin kendi menfaatleri doğrultusunda hareket edeceğini ve siyasette mürüvvet ve âtıfet olmayacağını iddia eder. Ali Emirî, onun bu düşüncelerinin yanlış olduğunu savunur. Burada Aynîzâde Mehmet Ali Bey'in Kırım Savaşı hakkındaki düşüncelerine yer veren Ali Emirî, onun ileriyi göremediğini söyler.

Ali Emirî, Rusya'nın bize eli kolu bağlı olarak teslim olmadığını, bize yardım eden devletlerin ülkemiz üzerinde çıkarları olduğunu savunur. İngilizlerin Hindistan, Fransızların Tunus ve Cezayir gibi yerler üzerinde emelleri olması sebebiyle yardım ettiklerini beyan eder.

Aynîzâde, 16 Teşrinievvel 1338 tarihli Akşam gazetesindeki "Uğurlar Olsun" yazısında, Yavuz Sultan Selim'in memleketteki Hıristiyanları başka yerlere göndermek istediğini, Zenbilli Ali Efendi'nin buna izin vermediğini iddia eder.

Ali Emirî, Aynîzâde'nin iddia ettiği bu düşüncelerin Avrupa kaynaklı olduğunu, Hammer gibilerin bunları savunduğunu belirtir. Ondan iddia ettiklerini Hammer'den önceki güvenilir İslâm tarihlerinden vesikalara dayanarak ispat etmesini ister ("Aynîzâde Mehmet Ali Beyefendi Hazretlerine", *TEM,* 1/3 (31 Teşrinievvel 1338), 70-72).

Ali Emirî, Aynîzâde Mehmet Ali Beyefendi'nin Reşit Paşa adlı makalesini tenkit eder ("Edîb-i Muhterem Aynîzâde Mehmet Ali Beyefendi Hazretleri", *TEM,* 1/2 (30 Eylül 1338).

Ali Emirî, Mustafa Reşit Paşa hakkındaki makaleye itirazının sonuçsuz kalması ve onun Yavuz Sultan Selim ve Zembilli Ali Efendi hakkında söylediklerini savunmak üzere Hammer'den önce yazılmış İslâm tarihlerini ortaya koymaması üzerine bir mektup daha yayınlar. Bu mektubunda İslâm milletlerine yapılan haksızlık ve iftiralara karşı durmayı, kendimizi müdafaa etmeyi, tarih ve edebiyatımızı geliştirmeyi kendisine görev kabul eder. O kendimizi Avrupa kaynaklarından tanımaya kalkışan aydını eleştirir ("Aynîzâde

Mehmet Ali Beyefendi Hazretlerine", *TEM,* 1/4 (30 Teşrinisani 1338/ Neşri 5 Kanunuevvel 1338), 81).

Aynîzâde, Ali Emirî'nin yazdığı cevaba gücenir, kendi yazdıklarının yanlış olduğunun savunulmasına tepki gösterir. Bu konuda sadece Ali Emirî'nin mi yazma salahiyeti olduğunu sorar ("Suâl-i Aynîzâde Mehmet Ali Beyefendi", *TEM,* 1/4 (30 Teşrinisani 1338/ Neşri 5 Kanunuevvel 1338), 81).

Ali Emirî, Aynîzâde'ye yazdığı cevapta hiçbir zaman böyle bir iddiada bulunmadığını; ancak aldığı eğitimin kendisine bu şekilde karşı çıkanları haksız çıkardığını iddia eder. Burada Aynîzâde'nin edebiyat anlayışının değiştiğini, Ali Emirî'nin dergide bu değişen anlayışa uygun şiirler yayınlaması gerektiğini söylediğini de ifade eder ("Cevap", *TEM,* 1/4 (30 Teşrinisani 1338/ Neşri 5 Kanunuevvel 1338), 81-82).

Ali Emirî, Aynîzâde'ye cevabında daha önce çıkardığı Tarih ve Edebiyat Mecmuası'nın 31 nüsha çıktığını ve burada Aynîzâde'nin Selim Sabit müstearıyla Kıblelizâde Mehmet Fuad'ın mâlûmât-ı edebiyesini tezyif ve yanlışlarını düzeltmek için yazdığı makaleyi yayınladığını söyler.

Ali Emirî mektubun devamında, dergiyi neden kapattığını ve tekrar çıkarmaya nasıl karar verdiğini açıklar. Buna göre o, Ali Kemâl'in aleyhinde yazdığı makalelere gazetelerle cevap verse de daha sonra sansür tarafından engellenir. Mustafa Sabri ile Ali Kemâl'in tahrikiyle Ali Emirî ve Millet Kütüphanesi aleyhinde yazılan yazılara cevap vermek için dergiyi tekrar çıkarmaya karar verdiğini belirtir ("Cevap", *TEM,* 1/4 (30 Teşrinisani 1338/ Neşri 5 Kanunuevvel 1338), 82).

ç. Teşekkür Mektupları

Topkapı Müzesi Müdürü İbrahim Ethem Paşazâde Halil Bey, Ali Emirî'ye 17 Kanunusani 1336 tarihli bir mektup gönderir. Yazar, İkdam Gazetesi'nde Vehbi Efendi Kütüphanesi hakkındaki haksızca ve garazkârlıkla dolu bir yazıyı okuduğunu söyler. Bu yazıya yazdığı cevap için Ali Emirî'ye

teşekkür eder. Mektupta Ali Emirî'nin kütüphanesini devlete satabileceği hâlde satmadığı gibi cebinden paralar harcayarak vatan ve milletin hizmetine sunduğunu ifade eden İbrahim Ethem Paşazâde Halil Bey, onu takdir eder ("(Başlıksız) Topkapı Müzesi Müdürü İbrahim Ethem Paşazâde Halil Bey'in Mektubu ", *OTEM*, 2/23 (31 Kanunusani 1336), 559-560).

Topkapı Müzesi Müdürü Halil Bey, 23 Şubat 1336 tarihinde yazdığı mektubunu, *"Sülâle-i Celîle-i Osmaniye'nin Mülûk-i Kadîme-i Sâsâniye'den Nûşirvân-ı Âdil Sülâlesiyle Dahi Râbıta ve Münâsebeti"* (28 Şubat 1336, 580-586) yazısında verdiği bilgilerden dolayı Ali Emirî'ye teşekkür için kaleme almıştır.

Halil Bey, Dulkadiroğlu'nun isminin Hasan olduğunun tespit edilmesi ve Çelebi Sultan Mehmet'in, Dulkadir Bey'in kızı Emine Sultan'la evlenerek II. Murat'ın doğması; Fatih Sultan Mehmet'in, Dulkadiroğlu Süleyman Bey'in kızıyla evlenerek II. Bâyezid'in dünyaya gelmesi konularında verdiği bilgiler için Ali Emirî'ye teşekkür eder ("Topkapı Müze-i Hümâyûn Müdür-i Âlîsi Fazıl-ı Muhterem Halil Beyefendi Hazretleri Tarafından Vârid Olmuştur", *OTEM*, 3/25 (31 Mart 1336), 627-628).

Ali Rıza Bey, mektubunda Ramiz Tezkiresi'ni bulamadığını belirterek Ali Emirî'den masraflarını ödemek kaydıyla, kendisi için bir nüsha istinsah ettirmesini ister. İstinsahın öncelikle talik, olmazsa rika hatla yapılmasını talep eder ("Mektup [Ali Rıza Bey]", *OTEM*, 3/26 (30 Nisan 1336), 663-664). Ali Emirî bu mektuba verdiği cevapta Ramiz Tezkiresi'nin Halis Efendi'nin kitapları arasında bulunduğunu, ancak istinsahına izin vermediğini söyler. Halis Efendi'ye, Maârif'e ve eğitim sistemine karşı tenkitlerde bulunur ("Cevabı [Ali Rıza Bey'e]", *OTEM*, 3/26 (30 Nisan 1336), 664-674).

Ali Emirî, bir mısraının Âdile Sultan'ın şiirinde tevarüd olarak yer almasından dolayı Süleyman Nazif'in kendisine iltifatına teşekkür etmek için bir mektup yazar ("Nûr-ı Aynım Süleyman Nazif Beyefendi Hazretlerine", *OTEM*, 1/9 (30 Teşrinisani 1334), 157-162).

18 Eylül 1335 tarihli imzasız mektupta Ali Emirî'nin hafızasının çok kuvvetli olduğuna değinilmiş ve Ali Emirî için Cenâb-ı Emirî başlığıyla bir şiir

gönderilmiştir. Bu mektup ve şiirden sonra yer alan Ali Emirî'nin teşekkür başlıklı yazısından anlaşıldığına göre, bunları yazan Ahmet Refik Beyefendi'dir ("Aynen [Ahmet Refik'in Mektubu]", *OTEM*, 2/21 (30 Teşrinisani 1335), 498).

Ali Emirî, İstanbul halkı tarafından 337 oyla kendisinin mebus adayı gösterildiğini ve oylamada kendisine 60 oy verildiğini, hiçbir siyasî fırkayla ilgisi olmadığını belirtir. Hiçbir propaganda yapmadığı hâlde kendisine oy verildiği için teşekkür eder (Hakk-ı Kemterânemde Rey Veren İstanbul Müntehab Nâiblerine Arz-ı Teşekkür", *OTEM*, 2/22 (31 Kanunuevvel 1335), 546).

Halil Nihat, Ali Emirî'ye gönderdiği 24 Şubat 1336 tarihli mektupta, ona hiciv olarak yazdığı mizahi gazelinin Ali Emirî tarafından tahmis edilmesinden dolayı teşekkür eder. Ali Emirî'nin gazellerine yazdığı nazîrelerden dolayı Alay gazetesinde tehditkâr bir mektup neşredildiğini, bu mektubu okuduysa Ali Emirî'nin görüşünü almak istediğini söyler ("Şair-i Mâder-zâd Halil Nihat Beyefendi Tarafından Vârid Olan Mektup", *OTEM*, 3/27 (31 Mayıs 1336), 748-753). Ali Emirî, Halil Nihat'ın mektubuna cevabında ona teşekkür eder ve onu şu mısralarla över:

Âferîn ey Nihâd-ı sahib-dil
İşte aynen yazıldı mektûbun
Ne kadar dil-pesend ü nâziktir
Nazm u nesrin güzîde üslûbun

Ali Emirî, Halil Nihat'ın mizahî surette yazıp Vakit gazetesinde neşrettiği gazeline "Emirî" mahlasını koymasını, bazı kimselerin ise mahlassız şiirler yazmalarını doğru bulmadığını belirtir.

Ali Emirî yeniden memuriyete başlamak niyeti olmadığı hâlde dostları tarafından mebus adayı gösterilince kabul etmek zorunda kaldığını, bunun sebebini uzun uzun anlatmak istemediğini söyler ("Mecmua", *OTEM*, 3/27 (31 Mayıs 1336), 753-759).

Pertev Paşa'nın torunu Mehmet Atâ 13 Şubat 1336 tarihli mektubunda, Ali Emirî'nin Kıblelizâde Vassaf üzerine kaleme aldığı yazısında Pertev Paşa hakkında kıymetli bilgiler verdiğini söyleyerek ona teşekkür eder. Mehmet Atâ, Pertev Paşa hakkında topladığı tarihî belgeleri Ali Emirî'nin mecmuasında neşretmek istediğini beyan eder. Mektubun devamında Pertev Paşa'nın oğulları Cemâlettin ve Şehâbettin Beyler, kızı Fatma Cemile Hanım, tütüncübaşısı, kavasbaşısı, kahvecibaşısı gibi etrafındakilerin isimlerini zikrederek bunlar hakkında dipnotlarda kısa bilgiler verir. Bu bilgilerde bir yanlışlık varsa Ali Emirî'nin tashih etmesini ister ("Mektup", *OTEM*, 3/26 (30 Nisan 1336), 703-705).

Ali Emirî cevabında, Mehmet Atâ'ya gayretinden dolayı teşekkür eder. Pertev Paşa ile Âkif Paşa'nın devletin önemli isimlerinden olduğunu; ancak iki paşa arasında bir husûmet oluştuğunu belirtir. Ali Emirî, Pertev Paşa'nın torunu Mehmet Atâ'nın gönderdiği makaleyi neşreder ve Âkif Paşa ailesinden böyle makaleler gönderilirse onları da neşredeceğini söyler (Mecmua", *OTEM*, 3/26 (30 Nisan 1336), 705-706).

Süheyl Bey, 22 Teşrinisani 1338 tarihli bu mektubunda, Tarih ve Edebiyat Mecmuası'nın bir süre edebiyat dünyasından uzaklaşmasından üzüntü duyduğunu; fakat mecmuanın yeniden yayına başlamasıyla sevindiğini ve mecmuanın milletin ilerlemesine hizmetler edeceğine inandığını belirterek Ali Emirî'ye teşekkürlerini sunar. Dâyezâde Mustafa tarafından yazılan Risale-i Edirne adlı eserin, mecmuanın sonunda ayrıca tefrika edilmesini ister. Böylece eserin ciltlenmesi kolaylaşacaktır.

Süheyl Bey, mektubun devamında Ali Emirî ile ortak hatıralarına yer verir. Süheyl Bey'in hatıra defterini önce Abdülmecit'in la'l (kırmızı) mürekkeple imzaladığını, sonra da Ali Emirî'nin bu defterin sonuna Diyarbakırlı Hâmî'nin bir şiirini ve kendi beğendiği bir beyti kaydederek la'l ile imzaladığını anlatır. Sultan Abdülmecit'in deftere yazdığı ibare şudur:

> "Milletimizin saadet ü istiklâl-i âtîsini temin edecek esas: Din, metin ahlâk ve ilm ü irfandır." 20 Muharrem 1340/ 21 Eylül 1338, imzâ-yı necâbet-penâhîleri (s. 79).

Ali Emirî'nin defterin sonuna eklediği Hâmî'nin şiiri şu beyitle başlayan 6 beyitlik bir mesnevidir:

Cem'ine hatt-ı meşâhirin Süheyl etdikde meyl

Lâl ile yazdım bu nazmı böyledir feyz-i Süheyl

Ali Emirî'nin kendi beyti ise şudur:

Tâli' oldukda Süheyl mehdi kân-ı sînede

La'l-i nazm-ı Hâmî renk-âmiz olur humretlenür

("Vatanın Genç ve Hünerver Ezkiyâsından Doktor Süheyl Beyefendi Tarafından Vâridât Olmuştur", *TEM,* 1/4 (30 Teşrinisani 1338/ Neşri 5 Kanunuevvel 1338), 79-80).

Yaşar Şâdî, çıkardığı dergiden istifade ettiklerini belirterek Ali Emirî'ye bir teşekkür mektubu yazar. Ali Emirî'nin kendisinden istediği beyti gönderir. Yaşar Şâdi hatıra defterini, Ali Emirî'nin şu beyitle süslediğini söyler:

Bâğ-ı dil tuhfesidir encümen-i yârâna

Gül-i mecmua-i Şâdî Yaşar inşâ Allah

Yaşar Şâdî, defterinin dönemin halifesinin el yazısıyla süslendiğini ve Ali Emirî'nin de kendisini ziyaret ettiğini beyan eder ("Vatanın Maârif-perver Muhterem Üdebâsından Yaşar Şâdî Beyefendi Tarafından Vârid Olmuştur", *TEM,* 1/5 (31 Kanunuevvel 1338/ Neşri 5 Kanunusani 1339), 92).

d. Diğer Mektuplar

Süleyman Nazif, İâşe-i Umumiye Heyeti Reisi Kemâl Bey'e yazdığı 6 Ağustos 1333 tarihli mektubunu Ali Emirî'ye gönderir. Ali Emirî de bu mektubu yayınlamayı uygun bulur. Mektupta savaş yıllarında karaborsacılık

yapan savaş vurguncuları eleştirilmiştir ("Sûret-i Mektup [Süleyman Nazif]", *OTEM*, 2/15 (31 Mayıs 1335), 296-299).

Mehmet Es'ad, Ali Emirî'ye yazdığı mektubunda, Sabah gazetesine "Kütüphane Hakkında" en son yayınlanan imzasız yazının kendisi tarafından yazıldığının zannedilmesine üzüldüğünü ifade eder ("Bu Maddeye Dair Mebânî-i Hayriye Müdürü Es'ad Beyefendinin Abd-i Âcize Gönderdiği Mektubun Sûretidir", *TEM,* 1/2 (30 Eylül 1338), 45).

Suriye defterdarı Rif'at Bey, 15 Teşrinisâni 1310 tarihli mektubunda Ali Emirî'ye olan muhabbetini dile getirir. Trablus'a gittiğinde Ali Emirî'yi ziyaret etmek istediğini belirten Rif'at Bey, Şam hakkında bir manzumesinin bulunduğunu; ancak yanında olmadığı için gönderemediğini belirtir ve üzüntüsünü dile getirir ("Sûret-i Mektup [Rif'at Bey]", *OTEM*, 1/7 (31 Eylül 1334), 125).

Ali Emirî, 22 Teşrinisani 1310 tarihli mektubu Rif'at Bey'e cevap olarak yazar. Ali Emirî, Rif'at Bey'in manzumesini görmek arzusunda olduğunu söyler ve kendisine muhabbetlerini bildirir. Ali Emirî, mektubun sonuna, Fatih'in Galata hakkındaki bir gazeline yazdığı şu bentle başlayan tahmisini ekler:

Fahr eder dünyâyı İstanbul-ı yektâyı gören
Ol hümâyûn-tahtgâh-ı cennet-âsâyı gören
Berk uran ol belde-i nûr-ı mücellâyı gören
Bağlamaz Firdevs'e gönlünü Galata'yı gören
Servi anmaz andan ol serv-i dil-ârâyı gören
("Cevabı [Emirî]", *OTEM*, 1/7 (31 Eylül 1334), 125-128).

19 Şubat 1335 tarihli mektupta Halit, Mevlid'in yazarının tercüme-i hâliyle birlikte Ali Emirî tarafından yayınlanmasını ister. Âsâr-ı Müfîde Külliyatı'nın neden yarım kaldığını merak eden yazar, Ali Emirî'nin Osmanlı sultanlarının eserlerinin külliyatını, Harabat, Mir Nazif'in Müntehabât'ını, eksik

basılan Yahya Divanını, nüshası kalmayan Bakî Divanı gibi eserleri de tabettirmesini arzu eder ("Aldığımız Kıymetli Mektup (Aynen)", *OTEM*, 1/12 (28 Şubat 1335), 213-214).

Ali Emirî, Sait Paşa ile Rumi Paşa'nın bir zamanlar mektuplaştıklarını bildirir. Bu mektupları dergide yayınlar. Rumi Paşa mektubunda, kendi şiirlerini mavi boncuğa, Sait Paşa'nın şiirlerini de inciye benzetir ve Sait Paşa'ya on altı adet şiir gönderdiğini beyan eder ("Fâzıl-ı İrfan-âşinâ Maden Mutasarrıfı Rumi Paşa Hazretlerinin Mektubu", *OTEM*, 2/14 (30 Nisan 1335), 260).

Sait Paşa, 23 Recep 1294 tarihinde yazdığı cevabında, Rumi Paşa'nın mavi boncuğa benzettiği şiirlerini alıp okuduğunu, bunların mavi boncuk değil, madenden çıkan kıymetli yakutlar olduğunu söyleyerek ona iltifatlarda bulunur ("Edîb-i Fezâil-pîrâ Diyarbakırlı Sait Paşa Hazretlerinin Cevabı", *OTEM*, 2/14 (30 Nisan 1335), 261).

Muâmelât-ı Zabtiye müdürlüğünden emekli Ferik Hamdi Bey mektubunda, mecmuada yayınlanan nazîreleri, özellikle de Fuzûlî'ye yazılanları çok beğendiğini söyler. Kendisinin bir şair olmadığını; umumî harbe katıldıktan sonra şiire heves ederek denemelerde bulunduğunu, yazdığı nazîreyi gören bir dostunun Ali Emirî'ye göndermesini tavsiye etmesi üzerine, "nedir" redifli nazîresini göndermeye cesaret ettiğini ifade eder ("Aynen Mektup [Ferik Hamdi]", *OTEM*, 2/14 (30 Nisan 1335), 276).

Ali Emirî dergide Nef'î'nin, Şeyhülislâm Es'ad Efendi'ye yazdığı bir mektubunu yayınlar. Nef'î, Şeyhülislâm'ın yazdığı şiirlerden kendisine göndermesini ister. Mektupta kullanılan süslü dil dikkat çekicidir ("Şair-i Meşhûr Nef'î'nin Bir Mektubu", *OTEM*, 2/18 (31 Ağustos 1335), 390-391).

İrfan isminde birisi tarafından yazılan 24 Kanunuevvel 1334 tarihli mektupta, Nâmık Kemâl'in na'tının tam metninin Ali Emirî tarafından yayınlaması istenir. Ali Emirî, mektubun sonuna Nâmık Kemâl'in 16 beyitlik na'tını ekler ("Aynen Mektup [İrfan]", *OTEM*, 2/18 (31 Ağustos 1335), 402-405).

Ali Emirî, Ali Kemâl'in 29 Ağustos 1335 tarihli mektubuna cevap olarak yazdığı mektupta kişileri kıyaslayıp şu şundan üstün gibi bir yorum yapılacaksa, o kişinin diğerinden hangi yönlerden üstün olduğunun belirtilmesi gerektiğini, bunu yapmadan falan kimse falan kimseden daha üstündür demenin bir anlamının olmadığını söyler ("Ali Kemâl Bey'e Cevap", *OTEM*, 2/19 (30 Eylül 1335), 436-449).

Kürkçüzâde Osman Remzî, Urfa'dan gönderdiği 5 Teşrinievvel 1335 tarihli mektubunda, Ali Emirî'nin mecmuasındaki gazellere nazîreler, tahmisler yazdığını, şayet gönderdiği eserler beğenilir ve neşredilirse daha fazla şeyler kaleme almayı ümit ettiğini belirtir ("Urfa'dan Mektup", *OTEM*, 2/24 (28 Şubat 1336), 604). Ali Emirî'yi şu mısralarla över:

Şimdi sorulsa kimdir üstâd-ı küll cihânda
Sensin aliyyü'l-a'lâ ser-âmedi Emîrî
Mihr-i kemâlin olsun pertev-nisâr-ı âlem
Döndükçe çarh-ı gerdûn ey Âmidî Emîrî

Üsküdar Mevlevî Hankâhı post-nişîni Ahmet Remzî, Ali Emirî'ye 8 Mayıs 1336 tarihli bir mektup göndermiştir. Burada, Reşit Âkif Paşa'nın vefatına düşürdüğü tarihle, Ali Emirî'nin 26. sayısında neşrettiği tarihin tevarüt derecesinde aynı olduğunu söyler. Bu tarihle birlikte tahmis ve taştirler de gönderdiğini belirtip kabulünü ister.

Ali Emirî, bu yazının altına "Mecmua" başlığıyla eklediği notta, Ahmet Remzî'nin gönderdiği bu şiirleri memnuniyetle kabul edeceğini belirtmiştir ("Mektup", *OTEM*, 3/27 (31 Mayıs 1336), 727-728).

Ali Emirî, 29 Temmuz 1335'te Memduh Paşa'ya yazdığı mektupta, Eski Maârif mektupçusu merhum Hâlet Bey'le Paşa'nın bir müşterek gazeli bulunduğunu, tertip etmekte olduğu Hâlet Bey'in divanına bu gazeli koyacağını belirterek Paşa'dan eksik olan son mısrası talep eder ("Dâhiliye Nâzır-ı Esbakı Memduh Paşa Hazretlerine Yazılan Bir İstirham-nâme", *OTEM*, 3/26 (30

Nisan 1336), 678-679). Memduh Paşa, 31 Temmuz 1335 tarihli cevabında isminin yeniden ortaya atılmasından duyduğu rahatsızlığı dile getirerek şiiri göndermez ("Gelen Cevap", *OTEM*, 3/26 (30 Nisan 1336), 679-680).

Mahrukîzâde Cafer, 21 Nisan 1336 tarihli mektubunda, "Kütüphane-i Selâtîn-i Osmaniye" adıyla Osmanlı sultanlarının manzum ve mensur bütün eserlerinin sırasıyla neşredilmesini ister. Mektubunu Ali Emirî'yi şu şekilde överek bitirir:

Doğru değil mi fikrim Emîrî

İklîm-i şi'rin sensin emîri

(Mektup", *OTEM*, 3/27 (31 Mayıs 1336), 710-712).

Halil Ethem Bey, 10 Temmuz 1336 tarihli mektubunda Ali Emirî'nin mecmuada neşrettiği Reşit Âkif Paşa'nın şiirlerini okuduğunu, Sivas'ta iken Paşa'dan iki şiirini aldığını söyler. Bunlardan birincisi Danişment meliklerinden Melik Gazi'nin türbesine Paşa'nın kendi hatt-ı destiyle yazdığı şiiridir. İkincisi ise Paşa'nın kendisine hediyesidir. Yazar, bu şiirleri yayınlaması için Ali Emirî'ye gönderir. Melik Gazi Türbesi'ndeki şiir, 30 Haziran 1319 tarihli, 3 beyitlik kıtadır. Kendisine hediye edilen şiir ise 7 Ağustos 1322 tarihli, 4 beyitlik mesnevidir ("Müze-i Hümâyûn Müdür-i Âlîsi Fâzıl-ı Hamiyet-semîr Halil Ethem Beyefendi Hazretlerinden Vârid Olmuştur", *OTEM*, 3/29 (31 Temmuz 1336), 830-831).

Derviş Alizâde Abdurrahman Âdil tarafından Cafer Bey'e hitaben yazılan 12 Haziran 1336 tarihli mektup, Ali Emirî ile neşrettiği mecmuası hakkındadır. Mektupta Ali Emirî'nin padişah ve şehzâdelerin eserlerini toplayarak neşretmesinden övgüyle söz edilir. Bu hizmeti Ali Emirî'den başkasının düşünmediği, ona izafeten *"Emirî Cemiyet-i Edebiyesi"* adıyla bir cemiyet kurularak onun bu yayınlara devam etmesi gerektiği düşüncesi savunulur. Ayrıca Ali Emirî'nin Osmanlı edebiyatı tarihiyle ilgili bilgilerini

yayınlamaya devam etmesi istenir ("Edîb-i Muhterem Cafer Beyefendi Tarafından Tevdî' Buyrulmuştur", *OTEM*, 3/28 (30 Haziran 1336), 769).

Ali Emirî, Derviş Alizâde Abdurrahman Âdil'in mektubuna cevabında kendisinin daha önce Osmanlı Tarih Encümeni âzalığı ve Dârülfünûn'da Âsâr-ı İslâmiye ve Millî Tetebbû Encümeni reisliğinde bulunduğunu, bu iki encümende gayret eksikliği hissettiği için çekilmek zorunda kaldığını ve çalışmalarını kendi kendine devam ettirmeye karar verdiğini belirtir. Osmanlı Tarih Encümeni'nin 7-8 aydan beri dergi çıkarmadığını hatırlatan Ali Emirî, dergisinde Osmanlı tarihinin safhalarına dair makalelere yer verdiğini, Mehmet Atâ'nın gönderdiği Pertev Paşa hakkındaki makalenin buna örnek teşkil ettiğini söyler (Mecmua", *OTEM*, 3/28 (30 Haziran 1336), 769-770).

Ali Emirî, Louis Massingnon'dan bir mektup alır, bu mektup üzerine onu tanıtıcı kısa bir bilgi verir ("(Başlıksız) Fransa Müsteşrikîn-i Fâzılasından Mösyö Louis Massignon …", *OTEM*, 3/28 (30 Haziran 1336), 770-773).

Ali Emirî, Diyarbakırlı Sırrî Hanım'ın, Müntefek sancağına atanan oğlu Mehmet Emin Efendi'yi ziyaret için 1287/1870'te Bağdat'a giderken Irak valisi Mithat Paşa hakkında bir kaside yazdığını, bunu Paşa'ya bir tezkire ile gönderdiğini söyler. Ali Emirî, Sırrî Hanım tarafından kendisine hediye edilen bu şiir ile tezkireyi burada aynen neşreder ("Edebiyat/ Sûret-i Tezkire: Bağdat Vilâyet-i Celîlesi Vali-i Âlî-şânı Mithat Paşa Hazretlerine", *OTEM*, 3/29 (31 Temmuz 1336), 831-832).

Hayri Efendi, 20 Cemaziyelevvel 1334/ 14 Mart 1332 tarihli mektubunda, Ali Emirî'ye ilmî araştırmaları, büyük fedakârlıklarla toplanan nefis eserlerin korunması hususundaki gayretleri için teşekkür eder. Yerebatan'daki yangın mahallinde olan kârgir bir binanın kütüphane binası olarak tahsis edilmesi için gerekli özelliklere sahip olup olmadığını tespit etmek üzere bir heyet kurulacağı müjdesini verir. Eğer bu yer uygun bulunursa gerekli tamir ve tadilattan sonra ciltsiz kalan kitapları da ciltleterek buranın kütüphane için tahsis edilebileceğini söyler ("İkinci Mektup", *TEM,* 1/3 (31 Teşrinievvel 1338), 54).

Ali Emirî, dergide 57 adet mektup yayınlamıştır. Bu mektuplar kendisine yayınlaması için gönderilenler, geçmişi yad etmek için yazılanlar ve Ali Emirî'nin bunlara verdiği cevaplardan oluşmuştur. Ali Emirî, mektuplarında da eleştirilere yoğun bir yer ayırmıştır. Kendisine gönderilen mektupları dergide aynen yayınladıktan sonra arkasına hemen kendi cevabını koymuştur. Ali Emirî, mektup başlığı altında Mehmet Atâ'nın, ayrı bir bölümde değerlendirdiğimiz Pertev Paşa hakkındaki makalesine de yer vermiştir.

4. DERGİDE MİLLET KÜTÜPHANESİ

Ali Emirî çok küçük yaşlarda kitap toplama merakına tutulmuştur. Bu merakı hayatının sonuna kadar devam etmiştir. Ali Emirî, bu merakla Divânu Lügati't-türk'ü bulup satın almış ve eseri kaybolmaktan kurtarmıştır.

Hayatı boyunca topladığı kitapları *"Millet Kütüphanesi"* adını verdiği kütüphanesine bağışlamıştır. Dergide, Millet Kütüphanesi'nin kurulmasını, kuruluş sırasında çektiği sıkıntıları anlatan yazılar yayınlamıştır. Ayrıca kütüphanedeki bazı kitaplar hakkında bilgiler veren makaleler ile kütüphane aleyhinde ve lehinde yazılan yazılara yer vermiştir.

Ali Emirî'nin Millet Kütüphane'si üzerine yayınladığı yazıları kendi içerisinde tasnif ederek aşağıda değerlendirdik.

a. Millet Kütüphanesini Kurma Düşüncesi

Ali Emirî, aslında böyle bir kütüphane kurmayı ta çocukluğunda kafasına koyar. O, Diyarbakır'daki bir milyon kırk bin ciltlik kütüphanenin hikâyesini öğrendikten sonra 10-20 bin ciltlik bir kütüphane oluşturmaya karar verir. Bu karardan sonra kütüphanesi için kitaplar toplamaya, aldığı maaşı bu kitaplara vermeye başlar. Topladığı 16 bin cilt kitabını Millet Kütüphanesi'ni kurarak milletine bağışlar.

Emirî, kendisindeki kitap merakının nasıl oluştuğunu anlattığı bir yazısında Diyarbakır'da 5-6 yüz sene evvel bir milyon kırk bin kitabın bulunduğu bir kütüphanenin mevcut olduğunu, kendisinin de 10-20 bin ciltlik bir kütüphane oluşturmak için dokuz yaşından beri kitap almakta olduğunu belirtir. Ali Emirî, gazetelerde kendisi ve kütüphanesi hakkında yazılan yalan yanlış haberlerden şikâyet eder ("Millet Kütüphanesi Hakkında", *TEM,* 1/1 (13 Ağustos 1338), 8-9).

Ali Emirî, Diyarbakır/Âmid şehrindeki bir milyon kırk bin cilt kitabı hâvi böyle büyük bir kütüphanenin mevcudiyetinin, kendisinde kitap toplama merakını geliştirdiğini ve bu merakla çok sayıda kitap toplayarak Millet Kütüphanesi'ni kurduğunu anlatır ("Âmid Şehrinde Vaktiyle Bir Milyon Kırk Bin Cilt Kitabı Hâvî Cesîm Bir Kütüphane", *TEM,* 1/2 (30 Eylül 1338), 23).

Ali Emirî, Diyarbakır'daki bir milyon kırk bin cilt kitaplı kütüphaneyi tanıttığı bir diğer yazısında, Hicrî 6. yy.da kütüphanede bir milyon kırk bin cilt kıymetli ve nâdir kitap bulunduğunu vurgular. Ali Emirî, bu kütüphanenin Ahmed bin Halekan'ın *"Vefeyâtü'l-ayân"* adlı eserinde, Ebû Nâsır Ahmed'in veziri Ebu'l-nasr Ahmed bir Yusuf el-Menâzî tarafından pek çok kitap satın alınması ve yazdırılmasıyla meydana getirildiğinin kaydedildiğini söyler. Diyarbakır meliki Ebû Nâsır Ahmed'in bu kütüphaneden başka Âmid'de büyük bir hastane ve tıp kütüphanesi de yaptırdığını belirtir.

Ali Emirî, Selahaddin Eyyûbî'nin Diyarbakır'ı ziyaretinde kütüphane karşısında şaşkınlığa uğradığını anlattıktan sonra kütüphanenin mimari özellikleri hakkında da bilgi verir. Emirî'ye göre bu kütüphane Moğol istilâsında talan edilmiştir ("Başlıksız", *TEM,* 1/2 (30 Eylül 1338), 24-27).

Ali Emirî, Louis Massignon'dan aldığı mektubun kendisine Diyarbakır'da 1 milyon 40 bin cilt kitabı içeren makaleyi hatırlattığını ifade eder. Mektubun devamında bir zamanlar İslâm devletinin bilim ve fende ne derece ileri olduğunu göstermesi bakımından bu kitapların önemine değinir. Ali Emirî, şu an millet olarak böyle kıymetli bir kütüphaneye sahip olamamaktan, ilim ve fende geri kalmaktan esef duyduğunu belirtir. Ayrıca

yabancıların kütüphanelerde kıymetli İslâmî eserleri incelediğini gördüğünü ve bu duruma hayran kaldığını söyler ("(Başlıksız) Fransa Müsteşrikîn-i Fâzılasından Mösyö Louis Massignon …", *OTEM*, 3/28 (30 Haziran 1336), 770-773).

b. Kütüphanenin Bölümleri, Yeri ve Planı

Millet Kütüphanesi'nin kurulması çalışmaları sırasında bir encümen ve kütüphane için uygun bir mekân aramak için de bir heyet kurulmuştur. Ali Emirî, kütüphane kurulurken çok titiz davranmıştır. O, kurulacak bu kütüphanenin hem yurt içinde hem de yurt dışında takdir edilecek kadar güzel olmasını ister.

Kütüphane binası seçilirken o dönemdeki yangınlardan etkilenmeyecek bir bina olmasına gayret edilir. Ayrıca savaş nedeniyle ülkenin mali durumuna zarar vermemeye çalışılması da dikkat çekicidir.

Paris'te Revue des deux Mondes'te Millet Kütüphanesi hakkında çıkan yazıda; Ali Emirî'nin kütüphanede araştırma yapmak isteyenler için bir okuma salonu açtığına değinilir ("Millet Kütüphanesi Hakkında", *TEM,* 1/1 (13 Ağustos 1338), 8-9).

Ali Emirî, İbrahim Ethem Paşazâde Halil Bey'in 17 Kanunusani 1336 tarihli mektubuna yazdığı cevabında, Millet Kütüphanesi hakkındaki planlarını anlatır. Kütüphanedeki kitaplar hakkında kitapların isimleri, lisanları, ciltlerindeki bilgiler, nadir kitaplar, musannif hatları, meşâhir hatları, meşâhir mühürleri, resimli kitaplar, sanatlı ciltliler, tezhipli kitaplar vb. yüz kadar ayrı fihrist düzenlemek istediğini belirtir. Yıkılmaktan kurtulan Feyzullah Efendi Medresesi'ni kütüphane için münasip bulduğunu söyler.

Ali Emirî, hayatı boyunca neden kitap topladığını ve bu kitapların muhafazasının gelecek nesiller için faydasını şöyle dile getirir:

> "Benim 50 seneden beridir çalıştığım ve aldığım kitaplar sanayi ve maârif hususundaki azamet-i Osmaniye'yi izhâr içindir; eğer benden sonra da muhafaza olunabilirse ahlâfa pek kıymetli bir yâdigâr-ı müracaat olacaktır." ("Teşekkür", OTEM, 2/23 (31 Kanunusani 1336), 563-564).

Sûret-i Karar adlı yazıda, Ali Emirî'nin kütüphane için çalışmalarının takdiri söz konusudur. Burada, Ali Emirî'nin kurmak istediği kütüphane için çeşitli medrese ve kütüphaneler ziyaret edilerek araştırmalarda bulunulduğu, bu araştırmaların 14 Cemziyelevvel 1334/ 4 Nisan 1332'de ilk toplantısını gerçekleştiren bir encümen tarafından yürütüldüğü, encümende Hayri Efendi, Reşad Fuad, Emirî, Osman Sâhib, Bursa Mebusu Mehmet Tahir Bey, Nail Reşid ve Talât Beyler'in yer aldığı anlatılmıştır.

Yazıda kütüphane için gezilen binaların durumlardan bahsedildikten sonra, Fatih yakınındaki Feyzullah Efendi kütüphane ve medresesinin Millet Kütüphanesi olarak kullanılmasına karar verildiği anlatılır. Buranın seçiminde zaman bakımından tasarruf da göz önünde bulundurulduğu söylenir.

Toplantıda, kütüphanenin 5 odasına Emirî'nin, 2 odasına Carullah Efendi ile Amcazâde Hüseyin Paşa'nın, 2 odasına Feyzullah Efendi'nin kitaplarının ve bir odasına da bağış kitapların konmasına, harap olan mescidin tamir edilerek okuma salonu yapılmasına ve ayrıca kitapların ciltlenmesi, yeniden istinsahı vs. gibi işler için mücellit, hattat, müstensih vs. tayin olunmasına karar verilir.

Yazının sonunda belirtildiğini göre, dairenin içine girilecek kapının yapımına önem verilmesi, kütüphane dolaplarının kaldırılarak oranın kütüphane şekline dönüştürülmesi, dairenin anahtarının Ali Emirî'ye verilmesi ve eksikliklerin Emirî'nin istediği doğrultuda giderilmesi gerektiğine değinilir ("Sûret-i Karar", *TEM,* 1/3 (31 Teşrinievvel 1338), 60-63).

Ali Emirî, kendi kitaplarına ilâve olarak 10 bin cilt de Avrupa devletlerinin kitaplarına tahsis edilecek bir bina yapılması ve bu iki yerin *"Millet Kütüphanesi"* adıyla anılmasının uygun olacağını belirtir ("Ali Emirî Hazretleri Tarafından Verilen Takrir", *TEM,* 1/2 (30 Eylül 1338), 31-33).

Daha önce Millet Kütüphanesi'nin yanına bir okuma evi yapılması kararının alındığını ve bu binanın çiziminin Nihat Bey'e yaptırılmasının kararlaştırıldığını belirten Ali Emirî, bu kararların hâlâ yerine

getirilmemesinden şikâyetçidir. O, Maârif'in bu işlere önem vermesini ister ("Evkaf Nâzır-i Âlîsi Râşid Beyefendi Hazretlerine", *TEM,* 1/2 (30 Eylül 1338), 45-48).

Ali Emirî, kendi evindeki boş dolapları Millet Kütüphanesi'ne naklederek iki odaya yerleştirdiğini belirttikten sonra Maârif Nezâreti'nden evinde kalan kitapların da bir an önce Millet Kütüphanesi'ne aktarılmasını ve Ramazan ayında halkın istifadesine sunulmasını rica eder ("Maârif Nezâret-i Celîlesinden Bir Rica", *OTEM*, 1/3 (31 Mayıs 1334), 67-68).

Ali Emirî, Millet Kütüphanesi'nin kurulmasında emeği geçenlerden ölenlere rahmet, hayatta kalanlara teşekkürlerini sunmak; kütüphane oluştururken vatan hizmetinden gafil bulunan, şuursuz insanlara milletin dikkatini çekmek için ve kendisinden sonra gelenlerin bu kütüphane oluşturulurken kendisinin ne zorluklara katlandığının bilinmesini arzu ettiğinden dolayı bu yazıyı kaleme aldığını söyler. Şayet ömrü yeterse ileride Millet Kütüphanesi için bir tarih yazmayı da ister ("Millet Kütüphanesi Ne Sûretle Teşekkül Etti", *TEM,* 1/3 (31 Teşrinievvel 1338), 53-57).

Ali Emirî, burada Millet Kütüphanesi'nin kurulması ile ilgili Şeyhülislam Hayri Efendi'nin mektubu ve Zeyl başlıklı yazısını da neşreder.

Şeyhülislam Hayri Efendi mektubunda, Yerebatan'daki kâgir binanın kütüphane için uygun olup olmadığını tespit etmek amacıyla bir heyet kurulacağını ifade eder. Bu heyette Reşat Fuad Bey (Evkaf-ı İslâmiye Müzesi Meclis İdaresi Vekili), İstanbul Mebusu Osman Sâhib, ilmî müesseseler müdürü ve ders vekil muavini Nâil Reşit ve Evkaf-ı İnşaat müdür-i umumîsi ve baş mimar muavini Talât Beyler vardır. Hayri Efendi, eğer bu yer uygun bulunursa, gerekli tamir ve tadilattan sonra ciltsiz kalan kitapların da ciltleneceğini ve buranın kütüphane için tahsis edilebileceğini söyler ("İkinci Mektup", *TEM,* 1/3 (31 Teşrinievvel 1338), 54).

Ali Emirî, Zeyl başlıklı yazısında; Millet Kütüphanesi'nin nereye kurulacağına dair Şeyhülislâm Hayri Efendi, Nâil Reşid Bey ve Talât Bey ile keşfe çıktıklarını anlatır. Keşif sırasında yer olarak Şehit Ali Paşa kütüphanesi ve medresesini, Amcazâde Hüseyin Paşa ve medresesini,

Damat İbrahim Paşa medrese kütüphanesini, Lâleli medrese ve kütüphanesini, Râgıp Paşa kütüphane ve medresesini gezerek oralarda tahkikat yaptıklarını söyler.

Ali Emirî, Şehit Ali Paşa Kütüphanesi ve medresesini heyetteki herkesin çok beğendiğini; ancak savaş nedeniyle burasının tadilatı çok uzun süreceğini; bu sebeple bu medreseden vazgeçtiklerini belirtir.

Heyet, Feyzullah Efendi Medresesi ve kütüphanesini tercih eder. Hemen çalışmalara başlanır. Buranın yakınındaki bir arsanın alınmasına karar verirlir. Hayri Efendi azledilince bu karar gerçekleştirilemez ("Zeyl", *TEM,* 1/3 (31 Teşrinievvel 1338), 54-60).

c. Millet Kütüphanesi ve Ali Emirî Aleyhindeki Yazılar

Ali Emirî, Millet Kütüphanesi'nin kurulması sırasında birtakım sıkıntılar yaşamıştır. Onun yaşadığı sıkıntılar sebebiyle kütüphanenin kurulması gecikmiştir. Bu gecikmeden dolayı bazı gazetelerde Ali Emirî aleyhinde yazılar yayınlanmıştır. Ali Emirî, bu yazıları dergisinde aynen yayınlamış, daha sonra kendini savunan yazılara yer vermiştir. Ali Emirî, aleyhinde yazılan yazıların çoğunu Ali Kemâl gibilerin yazdırdığını iddia eder. Ona göre; Ali Kemal gibiler Evkaf ve Maârif Nezareti'ni Ali Emirî aleyhinde kışkırtmaktadır.

Ali Emirî, kendisinin kitapların tescilini geciktirdiği ve onları satacağı yolundaki iddialarla hakaret edenlerin işin aslını öğrenmeleri için Evkaf Nezâreti'ne hitaben bir yazı kaleme alır. Emirî, kitaplarını yarım asırdan fazla bir süredir biriktirdiğini ve onlardan tek bir tane bile satmadığını ve satmayacağını; başından geçen olayları örnek vererek beyan eder.

Ali Emirî, Evkaf Nâzırı Râşit Bey'den birtakım isteklerde bulunur: Kendisinin Millet Kütüphanesi'ndeki kitaplarının arasında yer alan Arapça eserlerin o günkü fiyatlarının hesaplanarak tarafsız bir komisyon tarafından tescil edilmesi esnasında fiyatlarının da yazılmasını ister. Râşit Bey'in

nâzırlığından önce tescil işini Hüseyin Hüsamettin Bey'in yaptığını belirten Ali Emirî, Hüsamettin Bey'in görevine Râşit Bey'in nâzırlığından sonra son verildiğini bildirir ("Evkaf Nâzır-i Âlîsi Râşit Beyefendi Hazretlerine", *TEM,* 1/2 (30 Eylül 1338), 45-48).

Ali Emirî, Yeni Şark gazetesinin 21 Kanunuevvel 1338 tarih ve 80 numaralı nüshasında kendisi kütüphanesi hakkında çıkan asılsız iddialara değinir. Burada Emirî'nin kütüphanesini vakfedeceği vaadiyle, Evkaf'tan tescil parası aldığı hâlde henüz kitaplarını tescil ettirmediği, Emirî'nin Bursa kurtulursa kitaplarını Osman Gazi türbesine bağışlayacağını söylediği iddia edilir. Ayrıca kütüphanenin durumu sebebiyle Evkaf'ın vakıf kütüphaneleri nezâretinden malumat istediği ve yakında kütüphanenin hâlinin belirleneceği kaydedilir.

Ali Emirî, Evkaf Nezâreti'nin ifadelerinden hareketle bu gibi haksız yazılara yer verildiğini söyler ("(Başlıksız) Yeni Şark Gazetisi'ni Tenkit", *TEM,* 1/3 (31 Teşrinievvel 1338), 65). Daha sonra hakkında çıkan yazıları arka arkaya yayınlar.

25 Kanunuevvel 1338 Pazar günü 84 numaralı Yeni Şark gazetesinde *"Millet Kütüphanesi Evkaf-ı Bâb-ı Âlî'ye Müracaat Ediyor"* başlığıyla neşredilen yazı da Ali Emirî aleyhinde gazetelerde yayınlananlardandır. Bu yazıda, Evkaf'ın kitaplarını bağışlamak isteyenlere ve şimdiye kadar harap olan kıymetli kitapların yazımı ve tasnifine karşı özel muamelede bulunduğu; ancak Emirî'nin kitaplarına 15 bin lira harcanmasına rağmen Emirî'nin vakfın şartlarının yerine getirilmediğini bahane ederek kitaplarını tescil ettirmediği ifade edilmektedir. Burada Evkaf Nezâreti'nin, Emirî'nin kitaplarını satacağı korkusuna kapılarak tahsis ettikleri miktarın boşa sarfını önlemek amacıyla durumu Bâb-ı Âlî'ye bildirdikleri kaydedilmektedir. Evkaf'ın Bâb-ı Âlî'den gelecek cevaba göre hareket edeceği ifade edilmektedir.

Ali Emirî, bu yazıdaki iddiaları dipnotta genişçe izah ederek kendisine haksızlık edildiğini belirtir ("Yine Yeni Şark Gazetesi", *TEM,* 1/3 (31 Teşrinievvel 1338), 65-66).

Ali Emirî, Peyâm-ı Sabah (26 Kanunuevvel 1337, nu. 1099)'ta aleyhinde neşredilen yazıyı da burada aynen yayınlar.

Bu yazıda Emirî'nin kitaplarının bir müddetten beri matbuat sütunlarını işgal ettiğinden bahsedilir. Emirî'nin kitaplarını vakfedeceğini söyleyerek ciltlettirdiği, Evkaf'ı boş yere masrafa soktuğu iddia edilir. Evkaf'ın bir tahkikat yaptırarak durumu Bâb-ı Âlî'ye bildireceği ve Emirî'den harcanan paraların tahsil edileceği kaydedilir. Ayrıca Evkaf'ın, Emirî'nin isteği üzerine yapılan mütalaahane için 9 bin lira harcadığı da iddia edilir.

Ali Emirî, bu yazıyı yayınlarken dipnotlarla yazı hakkında yorum yapar, dipnotlardan anlaşıldığı üzere bu yazı Ali Kemâl'e aittir ("Millet Kütüphanesi Vakf ve Tescil Edilmedi", *TEM,* 1/3 (31 Teşrinievvel 1338), 67).

Ali Emirî, Ali Kemâl'e cevabında mütalaahane/okuma evinin 9 bin lira tutmadığını ve açılan müzenin de büyük küçük herkes tarafından memleketin büyüklerince takdir edildiğini savunur. Ali Emirî, Ali Kemal'in bu çirkin yazıları yazma sebebi olarak bir vakitler kendisinden istediği Kur'an-ı Kerim'i ona vermemesini gösterir.

Ali Kemâl, Emirî'nin eski arkadaşlarından Âmid Matbaasının sahibi Şükrü Bey'i aracı yaparak Emirî'nin Millet Kütüphanesi'ne camekân içinde koydurduğu Kur'an-ı Kerim'lerden birini istetir. Emirî bunu yanlış anlayarak önce Ali Kemâl'in kendi Kur'ân'larından birisini camekânların en başına konulmasını istediğini zanneder. Fakat Ali Kemâl'in kendisindeki kitaplardan birisini istediğini anlayan Emirî, bu kitabın aynısının Avlonyalı Ferit Paşa'nın damadı Fahrettin Bey'de olduğunu, ondan temin ederek kendi kitaplarını bu şekilde vakfedebileceğini iletir. Fahrettin Bey'den kitap alamayan Ali Kemâl, Emirî'ye müracaat ederse de Kur'an-ı Kerim'i alamaz. Bu sebeple de Ali Emirî'ye sataşır.

Ali Emirî, Ali Kemâl'in tesirinde kalan Evkaf Nâzırı Râşit Bey'in ve Evkaf'taki bazı kimselerin Millet Kütüphanesi'nin iptaline uğraşması ve Millet

Kütüphanesi'nin onların gözüne batmasını garipser ("Ali Kemâl'in Foyası", *TEM,* 1/3 (31 Teşrinievvel 1338),67-68).

ç. Millet Kütüphanesi Encümeni ve Kararları

Kütüphane hakkında yayınlanan zabıtname, takrir gibi yazıları ayrı bir başlık altında toplamayı uygun gördük.

Millet Kütüphanesi için bir encümen ve bir de heyet kurulmuştur. Encümende kütüphanenin kurulması için çeşitli kararlar alınmıştır. Kurulan heyet de kütüphane için uygun mekan bulmaya çalışmıştır.

Ali Emirî, Millet kütüphanesi için oluşturulan encümenin zabıtnamesini de dergide yayınlar. Burada önceki toplantıda zabıtnâmenin okunarak aynen kabul edildiği belirtilir ("Millet Kütüphanesi Encümen-i Âlînin 19 Nisan 337 Senesi Salı Günkü İctimâının Zabıtnâmesi", *OTEM*, 1/2 (30 Eylül 1338), 31).

Ali Emirî, encümenin ilk toplantısında sunduğu takrirde; Diyarbakır'daki bir milyon kırk bin kitabı bulunan kütüphaneden ilhamla 40-50 yıldır bir kütüphane oluşturmak için sürekli kitap aldığını ifade eder. Şeyhülislâm Hayri Efendi'ye müracaat ederek kitaplarını bağışlayacağı bir kütüphane oluşturulmasını ister.

Encümen zabıtnamesinden Ali Emirî'nin Millet Kütüphanesi'nin kurulması için verdiği takririn okunduğunu ve bu teşebbüsün takdir edildiğini, Hamidiye'deki bir arsanın tahsisi için Emirî'nin verdiği takririn bir nüshasının Hariciye nâzırına gönderilmesine karar verildiğini öğrenmekteyiz ("Millet Kütüphanesi Encümen-i Âlîsinin Bu Bâbda Zabt-nâmeye Geçirilmiş Kararı", *TEM,* 1/2 (30 Eylül 1338), 33-34).

Ali Emirî, Millet Kütüphanesi'nin kurulması sırasında bina sıkıntısı çekildiğini belirtir. Sultan I. Abdülhamit döneminden kalan büyük bir imarethanenin kütüphane olmasına karar verilir; ancak burası bir Fransız sefirine tahsis edilir. Bu durum karşısında Vakıflar İdaresine başvuran Emirî,

durumdan rahatsızlığını beyan eder ("Ali Emirî Hazretleri Tarafından Verilen Takrir", *TEM,* 1/2 (30 Eylül 1338), 31-33).

Ali Emirî, Millet Kütüphanesi Encümen-i Âlîsine verdiği takririn o dönemde Dahiliye Nâzırı İzzet Paşa tarafından takdir edildiğini ve gerekirse mümessille konuşmaya Safa Bey ile birlikte İzzet Paşa'nın da gideceğini söylediğini kaydeder. Fransa sefirinin Millet Kütüphanesi'ne tahsis edilecek olan binadan ayrılarak Fransa'ya dönmesinden sonra Safa Bey encümen toplantısında Ali Emirî'den Hariciye Nezâreti'ne bir tahrirat yazmasını ister.

Ali Emirî, bunun üzerine 5 Mayıs 1337 tarihli tahriratı yazdığını söyler. Kütüphane binası için hiçbir girişimde bulunulmadığını gören Emirî, görevinden azledilse de geçici bir süre için göreve devam etmekte olan İzzet Paşa'ya taahhütlü bir mektup yazar ("Bâlâdaki Takrir-i Çâkerânemin Lafıyla Hariciye Nezâret-i Celilesine Yazılan Tezkire Üzerine Cereyan Eden Muamele", *TEM,* 1/2 (30 Eylül 1338), 34.

Ali Emirî, Millet Kütüphanesi'nin kurulmasıyla ilgili olarak Sadrâzam Ali Paşa zamanında yazılan bir lâyıhaya da yer verir ("Hariciye Nezâreti'nin İnzimâmıyla Sadrazam Bulunan Ali Paşa Zamanında Bundan 55 Sene Evvel Teşebbüs Olunan Millet Kütüphanesi Lâyıhası", *TEM,* 1/2 (30 Eylül 1338), 34). Lâyıhanın çok önemli olduğunu ve ona yapılan ilâvelerin kıymetini okuyanların hemen anlayacağını söyler.

Ali Emirî, "*Mecmua"* başlıklı yazısında kütüphane için bir hayır cemiyeti kurulup yardım toplandığı hâlde kütüphanenin açılmasının niçin bu kadar uzun sürdüğünü merak eder. Ali Emirî, bu hayır kurumunu kimlerin kurduğunu ve onun başarısızlığının sebeplerini bilenlerin bildiklerini paylaşmasını rica eder ("Mecmua", *TEM,* 1/2 (30 Eylül 1338), 37).

d. Millet Kütüphanesi'ndeki Kitaplar

Bu bölümde, kütüphanede bulunan bazı kitaplar tanıtılmış ve kütüphaneye yapılan kitap bağışından söz edilmiştir. Ayrıca padişah ve şehzadelerin divanlarından bahsedilmiştir.

Ali Emirî, Millet Kütüphanesi'nde mevcut olan sultanların kitaplarını, özellikle de Fatih Sultan Mehmet'in okuduğu kitapları tanıtan yazılar yayınlar. Millet kütüphanesi'nde bulunan bu kitaplar *Kitâb-ı Tahrîr-i Öklidis, Kitâb-ı Şerh-i Musâderât-ı Öklidis, Macesti* ile *Şerhu Kitâbu'l-Mensûb ile'l-fazli'l-ulemâi'l-ulûmu'l-edebiyye ve Ekmelü Fuzâlâi'l-maârifi'l-arabiyye* adlı eserlerdir ("Fatih Sultan Mehmet Han Gazi Hazretlerinin Nefs-i Nefîs-i Hümâyûnları İçin Yazdırıp Mütâlaa Buyurdukları Kitaplar", *OTEM*, 2/22 (31 Kanunuevvel 1335), 518-528; 2/23 (31 Kanunusani 1336), 549-553; 2/24 (28 Şubat 1336), 586-590; 3/25 (31 Mart 1336), 619-627).

Abdülaziz'in kızı Saliha Sultan ile eşi İsmail Hakkı Paşa'nın oğlu Ahmet Zülkifl Paşa tarafından 1500'ü Fransızca olmak üzere 4000 kıymetli kitabın Millet Kütüphanesi'ne bağışlanması üzerine bir teşekkür yazısı kaleme alan Ali Emirî, bu kitapların fihristinin yapılmakta olduğunu da müjdeler ("Azîm Takdir ve Teşekkür", *OTEM*, 3/31 (30 Eylül 1336), 920-921).

Ali Emirî, Millet Kütüphanesi'nde 17 adet padişah ve 27 adet de şehzade divanının yazma olarak yer aldığını belirtir ve bunların isimlerini kaydeder ("Selâtîn-i İzâm-ı Osmaniye'nin Millet Kütüphanesi'nde Yazma olarak Mevcut Bulunan Enâfis-i Âsâr-ı Şâhâneleri", *OTEM*, 2/21 (30 Teşrinisani 1335), 486-487).

e. Millet Kütüphanesi'nin Takdir Edilmesi

Bu başlık altında, Millet Kütüphanesi hakkında dergide yayınlanan takdir yazılarına yer verilmiştir.

Ali Emirî, kitaplarını satarak zengin olabileceği bir dönemde yaşamış, maddî sıkıntılar çekmiş olsa da kitaplarını satmamış, hayatını hasrettiği kitaplarını milletine bağışlamıştır. Onun bu tutumu hakikaten takdire şâyândır.

Ali Emirî hakkında bilgi veren tüm kaynaklarda onun bu tutumu takdirle karşılanmıştır.

İbrahim Ethem Paşazâde Halil Bey, Ali Emirî'ye yazdığı mektubunda onun kütüphanesini devlete satabileceği hâlde satmayıp cebinden de paralar harcayarak vatan ve millete hizmette bulunduğunu ifade eder. Bu tutumundan dolayı onu takdir eder ("(Başlıksız) Topkapı Müzesi Müdürü İbrahim Ethem Paşazâde Halil Bey'in Mektubu ", *OTEM*, 2/23 (31 Kanunusani 1336), 559-560).

Ali Emirî, Paris'te Revue des deux Mondes'in 1 Mart 1922 tarihli nüshasında Maurice Permot Meurus Pero tarafından *"Les Turcs et Islam: Türkler ve İslâmiyet"* adıyla yayınlanan makaledeki Millet Kütüphanesi hakkında yazılan bölümü dergide aynen neşreder. Bu yazıda, Millet Kütüphanesi'ndeki kitaplar ve bu kitapların öneminden söz edilir. Yazıya göre, kütüphanede on beş bin cilt nâdir eser vardır. Bunun yanında Emirî'nin kendi el yazısıyla yazdığı kitaplar, Akdeniz limanlarını tafsilatıyla gösteren haritalar, padişahların yazdığı Kur'an âyetleri, Arap ve Acem'in en güzel hatları, J. J. Rousseau'nun bir el yazısı ile E. Zola'nın bir mektubu, minyatürler, tezhip kitapları gibi birçok eski vesikalar mevcuttur ("Millet Kütüphanesi Hakkında", *TEM,* 1/1 (13 Ağustos 1338), 8-9).

Sûret-i Karar adlı yazıda da Ali Emirî'nin, kütüphane çalışmaları takdir edilir ("Sûret-i Karar", *TEM,* 1/3 (31 Teşrinievvel 1338), 60-63).

Ali Emirî, kitaplarını naklettikten iki ay sonra şeyhülislâmı ziyaret eder. Orada Talât Bey'e tesadüf eden Ali Emirî, Talât Bey'in kendisine kütüphane konusundaki gayretlerinden dolayı teşekkür ettiğini ve bu konuda herhangi bir problemle karşılaşırsa yardım sözü verdiğini belirtir ("Zeyl", *TEM,* 1/3 (31 Teşrinievvel 1338), 54-60).

Ali Emirî, dergide Millet Kütüphanesi hakkında birçok yazı yayınlamıştır. Onun bu yazıları, kütüphane kurma düşüncesinin oluşumu ve kütüphanenin kuruluşu, kütüphanedeki kitapların tanıtımı, kütüphane ve kendisi aleyhindeki yazılara cevaplardan meydana gelmiştir. Ali Emirî kütüphaneyi kurarken yaşadığı sıkıntılara da burada yer vermiştir. Onun

kütüphane için titiz davranması bazıları tarafından yanlış değerlendirilmiş ve bu tutum kütüphane hakkında Ali Emirî karşıtı yazıların yayınlanmasına sebep olmuştur.

Sıkıntı dolu günlerden sonra 17 Nisan 1916'da Millet Kütüphanesi kurulmuştur. Ali Emirî hayatının sonuna kadar Millet Kütüphanesinin nâzır ve müessisi olarak kalmış ve hatta bunu imza olarak bile kullanmıştır. Millet Kütüphanesi hem yurtta hem de yurtdışında büyük bir ilgi ve takdir görmüştür. Millet Kütüphanesi hâlâ çok kıymetli yazma ve basma birçok eserin bulunduğu kıymetli kütüphanelerimizdendir.

5. DERGİDE KİTAP VE KİTAP TANITIMI

Ali Emirî, kitaplara hastalık derecesinde tutkundur. O, aradığı kitabın Yemen'de olduğu haberini alınca oraya tayin isteyecek kadar kitaba düşkündür ("Hâdim ve Hâfız-ı Emânet-i Mübâreke, Hulefâ-yı Celîle-i Osmaniye'nin Şeref-silsile-i Siyâdetleri ve İlm-i Celîl-i Ensâbın Fevâidi", *OTEM,* 2/19 (30 Eylül 1335), 417-435).

Ali Emirî, dergide gençlere faydalı olacağını düşündüğü kitapları tanıtmıştır. Onlara zararı olacağını düşündüğü kitapları da eleştirmiştir. Bu kitapların gençlerin eğitimine zarar vereceğini savunmuştur. Ayrıca kıymetli kitaplarımızın yangınlarla yok olması üzerine üzüntüsünü dile getiren yazılar kaleme almıştır. Nadir kitaplarımızın yabancılara satılmasına karşı tepkisini gösteren yazılar da yazmıştır.

Ali Emirî, dergide kitap meseleleri üzerine yazılar kaleme almıştır. Bu yazılarda Halis Efendi'nin kitapları hakkında tenkitler yazmış, Millet Kütüphanesi'ne kitap bağışından bahsetmiştir. Ali Emirî kendi yazdığı kitaplar üzerine yazılar da yayınlamıştır. Ayrıca kendisinden bazı kitapların yeniden basımı istenmiştir.

Ali Emirî, Halis Efendi'nin kıymetli kitaplarımızı sahaflardan satın alarak yabancılara sattığını iddia eder. Halis Efendi, kitaplarını Maarif'e

satarken hileye başvurmuş, bir kısmını saklamıştır. Sakladığı bu kitapları yabancılara satmaktadır. Ali Emirî, Maarif'i uyararak gerekli tedbirlerin alınmasını istemiştir. Ali Emirî, tâ Yemen'in değişik şehirlerinde bulduğu kitapları istinsah edebildiği hâlde, Halis Efendi'deki Nef'î'nin resmini içeren divanı ve diğer bazı kitapları defalarca istemesine rağmen alıp istinsah ettiremediğini de belirtir. Halis Efendi'nin kitapları meselesine genel tenkit başlığı altında geniş bir yer verdiğimiz için burada tekrara gerek görmedik. Meseleye kısaca değindikten sonra, bu konudaki makalelerin künyelerini vermekle yetiniyoruz ("Yine Halis Efendi'nin Ketm ü İzâa-i Kütüb Meselesi", *OTEM*, 2/15 (31 Mayıs 1335), 299-300; "Sûret-i Mektup", *OTEM*, 2/15 (31 Mayıs 1335), 300-303; "Maârif Nezâret-i Celilesine", *OTEM*, 2/16 (30 Haziran 1335), 331-334; "Cevabı [Ali Rıza Bey'e]", *OTEM*, 3/26 (30 Nisan 1336), 664-674).

Ali Emirî, dergide çeşitli kitapları tanıtmıştır. Bu kitaplardan birisi Üryanîzâde Ahmet Vahîd'in Köy Hocası adlı eseridir. Ahmed Vahîd'in diğer eserlerini burada şöyle sıralar: Köy Hatibi, Asker İlmihali, Din Dersleri, Çanakkale Cephesinde Okuyup Düşündüklerim, Türkçe Hutbeler, Vücut Sağlığı. Yazarın, basılmamış olan Arabistan Seyahati, Sicilya'da Araplar gibi eserleri de vardır. Ali Emirî, kitabın yazarını belâgat kurallarına bağlı, zarif ve sağlam bir üslûp sahibi olarak tanıttıktan sonra onu tebrik eder ("Köy Hocası", *OTEM*, 1/10 (31 Kanunuevvel 1334), 190).

Ali Emirî, dergisinde padişahlara ayrı bir yer vermiş, onlardan övgüyle söz etmiştir. Burada Fatih Sultan Mehmet'in ve diğer padişahların ilme verdiği önemi ispat etmek için 4 sayı arka arkaya Fatih Sultan Mehmet'in yazdırdığı ve incelediği kitapları tanıtmıştır. Ali Emirî, sultanların okuduğunu söylediği bu kitapların gerek dış yapısı ve gerek muhtevasıyla Osmanlı padişahlarının ve Osmanlı devletinin ilim, medeniyet, idare ve düzen açısından diğer milletlerden üstünlüğünü ispat ettiğini savunur. Bu yazılar derginin 22-23-24-25. sayılarında yayınlanmıştır. Bu yazılarda birinci kitap olarak *Kitâb-ı Tahrîr-i Öklidis* tanıtılmıştır ("Fatih Sultan Mehmet Han Gazi Hazretlerinin Nefs-i Nefîs-i Hümâyûnları İçin Yazdırıp Mütâlaa Buyurdukları Kitaplar", *OTEM*, 2/22 (31 Kanunuevvel 1335), 518-528).

İkinci olarak tanıtılan eser *Kitâb-ı Şerh-i Musâderât-ı Öklidis*'tir. Ali Emirî, eserin ilk ve son sayfalarını, süslemesini tanıttıktan sonra, mütâlaa başlığı altında eserin künyesini verip yazarından bahseder. Kitabın yazarı, Ebû Ali Heysem diye tanınan Hasan'dır ("Fatih Sultan Mehmet Han Gazi Hazretlerinin Nefs-i Nefîs-i Hümâyûnları İçin Yazdırıp Mütâlaa Buyurdukları Kitaplar: İkinci Kitap: Kitâb-ı Şerh-i Musâderât-ı Öklidis", *OTEM*, 2/23 (31 Kanunusani 1336), 549-553).

Üçüncüsü *Macesti* adlı kitaptır. Batlamyus'un ilm-i heyet yani yıldızlarla ilgili olan bu eseri alanındaki kitapların en iyisi ve en üstünüdür. Kitabın asıl ismi *Matematiki Sentakis* olmasına rağmen *Macesti* ismiyle tanınmaktadır ("Fatih Sultan Mehmet Han Gazi Hazretlerinin Nefs-i Nefîs-i Hümâyûnları İçin Yazdırıp Mütâlaa Buyurdukları Kitaplar: Üçüncü Kitap: Macesti", *OTEM*, 2/24 (28 Şubat 1336), 586-590).

Sonuncusu ise Kitâb-ı Şerh-i Musâderât-ı Öklidis Macesti Hâzâ Şerhu Kitâbu'l-Mensûb ile'l-fazli'l-ulemâi'l-ulûmu'l-edebiyye ve Ekmelü Fuzâlâi'l-maârifi'l-arabiyye, Ebâ Beşer Ömer bin Osman bin Fakîr eş-şehîr Sibeveyh'tir. Bu kitap meşhur *Sibeveyh*'in nahivle alakalı meseleleri topladığı eseridir. Kitabın içerisinde Şeyh Ebû Sait Sayrafî'nin Kitâb-ı Ekmeli'nin şerhi de vardır ("Fatih Sultan Mehmet Han Gazi Hazretlerinin Nefs-i Nefîs-i Hümâyûnları İçin Yazdırıp Mütâlaa Buyurdukları Kitaplar: Dördüncü Kitap", *OTEM*, 3/25 (31 Mart 1336), 619-627). Muhtar Tevfikoğlu, Sibeveyh'in isimini "Siyubuyih" olarak kaydetmiştir (1989: 67).

Ali Emirî'nin dergide tanıttığı diğer bir kitap da savaş aletlerinin anlatıldığı *Kitâbü'l-izz ve'l-menâfi' li'l-mücâhidîn fî-sebîlillah bi-âlâti'l-hurûb ve'l-müdâfi'* adlı eserdir. Kitap kendi içerisinde elli bölüme ayrılmıştır. Her bölümde savaş aletleri, bu aletlerin yapımı veya savaşçılar için birtakım uyarı ve öneriler vardır. Eser derginin ikinci serisi Tarih ve Edebiyat Mecmuası'nın 1, 2 ve 3. sayılarında bölümler hâlinde tanıtılmıştır. Eserde savaş aletleri, barut tarihi, barut yapımı ve ıslahından bahsedilmiş; harp kâsesi diye bilinen savaş arabasının resmi çizilmiştir ("Kitâbü'l-izz ve'l-menâfi' li'l-mücâhidîn fî-sebîlillah bi-âlâti'l-hurûb ve'l-müdâfi' Namındaki Musavver Kitabın Tercümesinden Mâba'd", *TEM,* 1/2 (30 Eylül 1338), 37-42; 1/3 (31 Teşrinievvel 1338), 68-70).

Anadolu'da gerçekleşen zaferler ve Trakya ile Edirne'nin geri alınması üzerine tüm ülkemizin büyük bir sevince boğulduğunu ifade eden Ali Emirî, bu sevinci paylaşmak için dergide Edirne Selimiye Cami üzerine yazılmış bir tarih kitabını tanıtır. Kitap Sultan Mahmut'un çağdaşlarının fâzıllarından olan Rumeli eyaleti kethüdası Dâyezâde Mustafa tarafından yazılmıştır ("Edirne Selimiye Cami-i Şerifi", *TEM,* 1/3 (31 Teşrinievvel 1338), 49-52; 1/4 (30 Teşrinisâni 1338/ Neşri: 5 Kânunuevvel 1338), 73-78; 1/5 (31 Kanunuevvel 1338/ Neşri 5 Kanunusani 1339), 89-92).

Ali Emirî, dergide kendi yazdığı eserlere de değinmiştir. Onları nasıl yazdığını, bu eserleri yazmak için nasıl araştırma yaptığını uzunca anlatır. Biz bu konuları Ali Emirî'nin eserleri ve edebî kişiliği başlığı altında değerlendirdik. Bu sebeple onun tanıttığı eserlerine burada kısaca değindik.

Ali Emirî, İşkodra'da görev yaparken Akçahisar kasabasında bir sefaretname mukaddimesi bulur. Bu eser, *Hıtay Sefaretnamesi*'dir ve *Acâibü'l-letâif* adıyla meşhurdur. Ali Emirî, bu eserin mukaddimesinden onun III. Ahmet'in damadı Nevşehirli İbrahim Paşa'nın eline geçtiğini öğrenir. Mukaddimeye göre Damat İbrahim Paşa bu kitabı Çelebizâde İsmail Âsım Efendi'ye tercüme ettirir. Eserde, Timur'un oğlu Mirza Şâherh Sultan'ın elçisi olan Hâce Gıyaseddin Nakkaş'ın 822/1419'da Herat'tan çıkarak Gence'ye varıncaya kadar gördüğü acayip garaip işler ve olaylar anlatılır. Ali Emirî, bu eserin önce Farsçasını aramış; fakat Türkçesini bulunca Türkçesini yayınlamayı daha uygun görmüştür ("Acâibü'l-letâif Nâmıyla Hıtay Sefâret-namesinin Mukaddimesi (Tarih-i Tahriri 1331)", *OTEM*, 1/3 (31 Mayıs 1334), 58-67).

Ali Emirî, *Mecmuatü'n-nezair* adında bir kitap hazırlamakta olduğunun müjdesini verir. Eserin elif harfindeki nazîrelerin bittiğini ve 10 bin beyte yaklaştığını söyler. Diğer harflerdeki şiirlerin daha az olacağını belirtir. Ali Emirî, yayınlayacağı harflerde gazelleri olanların beğendikleri beyitleri seçerek kendisine göndermelerini ister. Kâğıt tedarik edebilirse bu eseri yayınlayacağını beyan eder ("Bir Eser-i Muazzam", *OTEM*, 2/24 (28 Şubat 1336), 610-612). Ali Emirî sadece elif harfindeki şiirleri topladığı *Vesâikü'l-âsâr* adıyla

küçük bir eser yayınlayabilmiştir ("Edebî Tefrika: Vesâikü'l-âsâr 1. forma ", *TEM,* 1/1 (13 Ağustos 1338); "2. Forma", *TEM,* 1/4 (30 Teşrinisâni 1338/ Neşri: 5 Kânunuevvel 1338); "Üçüncü Forma", *TEM,* 1/5 (31 Kanunuevvel 1338/ Neşri 5 Kanunusani 1339); "Vesâikü'l-âsâr", *TEM,* 1/5 (31 Kanunuevvel 1338/ Neşri: 5 Kânunuevvel 1339).

Ali Emirî, Yemen maliye müfettişliği görevinde bulunurken Yemen'de müellif hattı olarak *Nefahâtü'l-anber fî-Terâcimi A'yâni'l-karni's-sânî-aşar* isimli üç ciltlik bir kitap bulur. Kitabın her bir cildinin Yemen'in değişik şehirlerinde bulunduğunu söyleyen Ali Emirî, buralara giderek bu kitabın iki cildini istinsah eder; üçüncü cildi altı ay sonra istinsah edilerek kendisine gönderilir ve böylece kitabı tamamlar.

Ali Emirî, Yemen'de iki kitap daha istinsah ettirir. Birincisi, *Kitâbü'l-ihsân fî-Duhûli Memleketi'l-yemen Tahte Zılli Adâleti'l-âl-i Osman* isminde 300 yıl önce yazılmış Yemen tarihidir. İkincisi ise, Şeyh Mustafa bin Fethullah el-Hamavî'nin Rumeli, Anadolu ve Arabistan'ı dolaşarak buralardaki fuzalâ ve üdebâyı tanıttığı kitaptır. Ali Emirî bu kitabın Yemen'de *Hamavî Tarihi* olarak tanındığını, bu yüzden onu bulmakta epeyce zorlandığını belirtir. Eser, bir büyük cilt olarak ayın harfine kadardır. Ayın harfinden sonraki kısmını bulamamıştır. Ali Emirî, çok hacimli olduğundan bu büyük cildi iki cilt hâlinde yazdırmıştır ("Cevabı [Ali Rıza Bey'e]", *OTEM*, 3/26 (30 Nisan 1336), 664-674).

Ali Emirî, başlıksız bir yazısında, Yakut-ı Hamavî'nin *"Tabakatü'l-üdebâ"* isimli eserinin kıymetinin İngilizler tarafından anlaşılarak basılmakta olduğunu belirttikten sonra eseri kısaca tanıtır ("Başlıksız", *TEM,* 1/2 (30 Eylül 1338), 27).

Ali Emirî, kendisinin Rumeli'de Yanya ve İşkodra'da görev yaparken araştırmalar yaptığını, pek çok âlim ve şairin hâl tercümelerini, şiir ve eserlerini kaydederek *"İşkodra Vilâyeti Osmanlı Şairleri"* ile *"Yanya Vilâyeti Osmanlı Şairleri"* adlarıyla her biri beş altı yüz sayfa olan iki eser meydana getirdiğini söyler. Teselya'da bulunduğu sırada *"Teselya Osmanlı Şairleri"* adlı bir kitap yazar ("Türk Kadınları", *TEM,* 1/4 (30 Teşrinisani 1338/ Neşri 5 Kanunuevvel 1338), 85).

Ali Emirî, Abdülaziz'in kızı Saliha Sultan ile eşi İsmail Hakkı Paşa'nın oğlu Ahmet Zülkifl Paşa tarafından 1500'ü Fransızca olmak üzere 4000 kıymetli kitabın Millet Kütüphanesi'ne bağışlandığını ve fihristinin yapılmakta olduğunu haber verir ("Azîm Takdir ve Teşekkür", *OTEM*, 3/31 (30 Eylül 1336), 920-921).

Ali Emirî, dergide bu kitapları tanıtmanın yanında, Millet Kütüphanesi'nde yer alan kitaplardan da zaman zaman bahsetmiştir. Ali Emirî, bir yazısında Millet Kütüphanesi'nde 17 adet padişah ve 27 adet de şehzâde divanının yazma olarak yer aldığını belirtir ve bunların isimlerini kaydeder ("Selâtîn-i İzâm-ı Osmaniye'nin Millet Kütüphanesi'nde Yazma olarak Mevcut Bulunan Enâfis-i Âsâr-ı Şâhâneleri", *OTEM,* 2/21 (30 Teşrinisani 1335), 486-487).

Ali Emirî için kitap demek hayatın anlamı demektir. Ali Emirî çocukluğundan beri kitap satın alarak büyük ve kıymetli bir kütüphane oluşturmuştur. Bu kitapları milletin faydasına sunmak için Millet Kütüphanesi adıyla kurdurduğu kütüphaneye vakfetmiştir. Onun bu şekilde satın alarak kazandırdığı en önemli kitap da Divanu Lügati't-türk'tür. Ali Emirî, dergide kıymetli kitaplarımızın yangınlarla yok olması, yabancılara satılması ve onlara gereken kıymetin verilmemesi üzerine tenkitler kaleme almıştır. Evkaf ve Maarif Nezâretlerinin konuyla ilgilenmesi gerektiğine değinmiştir. Dergide birtakım kitapları da tanıtmıştır. Bunlar arasında Fatih Sultan Mehmet'in mütalaa ettiği kitapları ve Edirne Selimiye Camii'ni tanıtan yazılarını sayabiliriz.

6. DERGİDE BİYOGRAFİ

Ali Emirî dergide biyografilere de yer vermiştir. Bu biyografilerden Pertev Paşa için yazılan hariç diğerlerini kendisi kaleme almıştır. Ali Emirî'nin yazdığı biyografiler; Kırımî, Reşit Âkif Paşa, Kıblelizâde Vassaf Bey, Âşık Hasan, Sait Paşa ve Tiranlı Hatice Hanım'ın biyografileridir.

a. Kırımî

Kırımî mahlasıyla tanınan Mevlânâ Seyyid Ahmet Kırımî, II. Murat döneminde Mevlânâ Şerefeddin bin Kemâl Kırımî ile birlikte Bursa'ya gelir. İstanbul alınınca Merzifon'daki medreseden ayrılarak İstanbul'a gider. Fatih ile görüşür ve onun sohbetlerine dahil olur. Ali Emirî, Ahmet Kırımî'nin sohbetinin güçlü, dinleyeni etkileyen bir üslûba sahip olduğunu belirtir. Ahmet Kırımî'nin tek arzusu Kırım ile Osmanlı'nın bir araya gelmesidir. Tüm şiirlerini Kırımî imzasıyla yazar ve kendisine Kırımî diye hitap etmeyenlerle konuşmaz; Kırımî diyenlere iltifatlarda bulunur. Onun ismi Şehzâde Korkut'un seçkisinde sadece Mevlânâ Kırımî ya da Mevlânâ-yı Kırımî diye anılır. Herkes onun kim olduğunu bildiği için bu eserde onun hakkında hiçbir açıklama yapılmamıştır.

Fatih bir gün Kırımî'ye, Kırım'da önceden pek çok âlim, fâzıl, müellif vs. var iken neden kısa zamanda Kırım'ın bu kadar harap olduğunu sorar. Kırımî'nin cevaplarını çok beğenir. Ali Emirî, onların bu karşılıklı konuşmalarının meşhur olduğunu ve pek çok tarih ve edebiyat kitabında yer aldığını söyler ("Kırım", *OTEM*, 1/3 (31 Mayıs 1334), 41-49). Ali Emirî, Fatih'in ve Kırımî'nin müşaarelerine de dergide yer verir ("Kırım Edebiyatı ve Fatih Sultan Mehmet Han Hazretleriyle Vükelâ ve Vüzerâ ve Şuarâsının Mevlânâ Kırımî Hazretleriyle Müşâareleri", *OTEM*, 1/3 (31 Mayıs 1334), 49-52).

b. Kıblelizâde Vassaf Bey

Ali Emirî bir yazısında, Kıblelizâde Mehmet Vassaf Bey ve ailesini tanıttıktan sonra onların akıbetlerini anlatır. Kıblelizâdelerin silsilesini verdikten sonra onların M. F. Köprülü ile olan bağına da değinerek Köprülü'yü tenkit eder.

Buna göre; Mehmet Vassaf Bey, Fuad Köprülü'nün büyük amcasıdır. Fuad Bey'in babası Fâiz Bey'dir. Onun babası Ziyâ Bey, onun babası İsmail Afif Bey'dir ve Mehmet Vassaf Bey'in ağabeyidir. İsmail Afif'in küçük kardeşi Vassaf Bey'in babası da Kıblelizâde Numan Bey'dir. Onun babası Osman Bey, onun babası Mehmet Bey, onun babası Ali Bey, onun babası Kıbleli Mustafa Paşa'dır. Mustafa Paşa, Köprülü Mehmet Paşa'yla bacanaktır. Ailenin daha gerideki asılları malum olup bunlar Tokatlıdır. Köprülülerle Kıbleliler teyzezâde olmaktadırlar.

Vassaf Bey'in oğlu Mahmut Cemîl Bey 1248/1832-33'te doğmuş ve Diyarbakır divan-ı hümâyun muavinliğiyle tevkilikte bulunmuştur.

Vassaf Bey, bazı hasımlarınca Sultan Mahmut'un gözünden düşürülmeye çalışılmış ve İstanbul'dan uzaklaştırılarak Keban madenlerini teftiş etmek üzere gönderilmiştir. Bu sırada Ali Emirî'nin şımarık çocuk dediği Vassaf Bey, kayınpederine mektuplar yazarak affını istemiştir. Ancak, Pertev Paşa da padişahın gözünden düşürülerek Mülkiye Müşirliğinden ve kardeşi Emin Bey de Harbiye Nâzırlığından azledilmiştir. Pertev Paşa, Edirne'ye, Vassaf Bey de Varna'ya sürülerek boğdurulmuştur ("Kıblelizâde Mehmet Vassaf Bey", *OTEM*, 2/23 (31 Kanunusani 1336), 553-559).

c. Reşit Âkif Paşa

Ali Emirî, Reşit Âkif Paşa'nın ölümü üzerine bir yazı kaleme alır. Burada onun vefatı için yazdığı tarih manzumesine yer verdikten sonra Reşit Âkif Paşa'nın memuriyet hayatından söz eder. Ali Emirî, Paşa'nın Sivas valiliğini çok başarılı bir şekilde yerine getirdiğini, Dâhiliye Nezâreti göreviyle İstanbul'a çağırılmakla birlikte bunu kabul etmeyerek Heyet-i A'yân âzâsı olduğunu söyler. Paşa'nın gazellerini tanzir ve tahmis ettiği, iki yıldan beridir bazı şiirlerini mecmuasında neşrettiği hâlde, Paşa'yla hiç görüşmediğini belirtir. Paşa'nın Sivas valiliği sırasında, Tahir Selâm Bey'in bir gazeline yazılan nazîreleri, mahlas beyitlerini çıkararak Paşa'ya gönderen Ali Emirî,

ona hangilerinin uygun olduğunu sorar. Paşa beğendiği iki gazeli seçerek bunların şairini sorar. Ali Emirî beğenilen nazîreleri kendisinin yazdığını belirtince Paşa ile aralarında bir muhabbet meydana gelir.

Ali Emirî, Paşa için şu vefat tarihini yazar:

Âb-ı çeşmim akıdıp yazdım Emîrî târih

Âkif-i ka'be-i nûr oldu Reşîdü'l-vüzerâ

("Büyük Bir Ziya': Reşit Paşa Hazretlerinin Vefat-ı Te'sîr-âmizîleri", *OTEM*, 3/26 (30 Nisan 1336), 683-687).

ç. Pertev Paşa

Ali Emirî, Mehmet Atâ'nın dergide yayınlanması için gönderdiği Pertev Paşa makalesine yer verir. Mehmet Atâ'nın yazısı beş bölüm hâlinde tefrika edilir. Ali Emirî, Pertev Paşa ile Âkif Paşa'nın arasında bir düşmanlık oluştuğunu hatırlatır; şayet Âkif Paşa üzerine de yazı gönderilirse dergide yayınlayacağını beyan eder.

Birinci bölümde Pertev Paşa'nın torunu Mehmet Atâ, Pertev Paşa hakkında topladığı tarihî belgeleri Ali Emirî'nin mecmuasında neşretmek istediğini söyler. Pertev Paşa'nın oğulları Cemâlettin ve Şehâbettin Beyler, kızı Fatma Cemile Hanım, tütüncübaşısı, kavasbaşısı, kahvecibaşısı gibi etrafındakilerin isimlerini zikrederek bunlar hakkında dipnotlarda kısa bilgiler verir. Bu bilgilerde bir yanlışlık varsa Ali Emirî'nin tashih etmesini ister ("Mektup", *OTEM*, 3/26 (30 Nisan 1336), 703-705).

İkinci bölümde, Pertev Paşa'nın Kırımlı olmadığı, bazı kötü niyetlilerin böyle iddia ettikleri belirtilir. Paşanın nesebi ve doğum yeri olan Darıca hakkında bilgi verilir.

Âkif Paşa'nın Pertev Paşa'yı Kırımlı gösterdiğini belirten Mehmet Atâ, onun Kırımlı olmadığını ispat eder. Âkif Paşa, onun hakkında yazdığı Tabsıra'da garazkârlıkta bulunduğunu ve bazı muhaliflerinin de Pertev

Paşa'nın Kırımlı olduğunu iddia ettiklerini belirtir. Buna göre; Pertev Paşa, Galip Paşa tarafından Âmidci odasına alınır. Mehmet Atâ, Galip Paşa'nın, Tatar taifesinin tabiatı gereğince Kırımlı olduğu için Pertev Paşa'ya kötü muamelede bulunduğu iddiasına itiraz eder. Galip Paşa'nın yanında çalışanların aslını ve neslini araştırmamış olmasına ihtimâl vermez. Onu tahkir etmek için Kırımlı gösterdiğini söyler. Ayrıca Kırımlı olmanın kötü bir şey olmadığını da belirtir.

Pertev Paşa'nın babası İbrahim Efendi, Koca İmam lakabıyla meşhur olup Marmara havzasındaki Darıca'da yaptırdığı camiin hazîresinde medfundur. Pertev Paşa burada doğmuştur. Akrabalarının birçoğu Darıca ve civarındaki Gökboza'da oturmaktadır. İbrahim Efendi'nin babası Mustafa Efendi ve onun babası Hafız İsa Efendi ve onun babası büyük âlimlerden ve seyyitlerden Hamdullah Efendi'dir. Hamdullah Efendi, Naplus'tan Kırım'a göçmüş; burada çok az kaldıktan sonra I. Mahmut'a Arapça bir kaside göndermiş ve padişah tarafından İstanbul'a çağrılmıştır. Hafız İsa Efendi ise Darıca'ya gelip iki çiftlik alarak burayı yurt edinmiştir ("Pertev Paşa", *OTEM*, 3/26 (30 Nisan 1336), 706-708).

Üçüncü mektupta da Paşa'nın Kırımlı olmadığına, Âkif Paşa'nın Kırımlılara dil uzatarak araya nifak soktuğuna değinilir. Sonra Pertev Paşa'nın doğumu, ailesi ve eğitimi hakkında bilgi verilir.

Pertev Paşa, 1200/1786 civarında Darıca'da doğmuş, babasının vefatından sonra annesi ve kardeşi Emin Efendi ile İstanbul'a gelip Tophane'de Defterdar Yokuşu'nda oturmuştur. Fındıklı'da oturan Fedâ Efendi'den Arapça ve Farsça dersleri almış, başka üstatlardan değişik ilimler öğrenmiştir. Daha sonra şiir ve inşaya merak sarmıştır. Bir taraftan ilim öğrenirken bir taraftan da Bâb-ı Âlî'de Rüûs Kalemi'ne devam etmiş, Mektubî-i Sadâret ve sonra Âmedî odasına geçmiş ve Hâcegân rütbesine ulaşmıştır ("Geçen Nüshadan İtibaren Neşrine Başladığımız Pertev Paşa Makalesinin Mâba'di", *OTEM*, 3/27 (31 Mayıs 1336), 759-762).

Diğer mektupta Pertev Paşa'nın henüz mektubî kalemine devam ederken 1221/1806'da burada bulunan Sadrazam Galip Paşa ile tanıştığı; çalışması, dikkati, becerisiyle Galip Paşa'nın dikkatini çektiği belirtilmiştir. Sadrazam Galip Paşa, Pertev Paşa'yı yanına alarak onun yetişmesine yardımcı olmuştur. 1221'de Fransa'ya, 1226/1811'de Petersburg'a giden Sadrazam Galip Paşa, onu da Rusya'ya götürmüştür.

Mektubun devamında Âkif Paşa'nın İstanbul'a gelişine ve Pertev Paşa ile Âkif Paşa arasında oluşan husûmetin nedenine yer verilmiştir.

Âkif Paşa, 1228/1813'te 26 yaşındayken İstanbul'a gelmiş ve amcası Mazhar Bey'in delâletiyle kaleme alınmıştır. Mahzar Paşa, kızını Pertev Paşa'ya vermek istemiş; Âkif Paşa karşı çıkmıştır. Bundan sonra Âkif Paşa ile Pertev Paşa arasında husûmet başlamıştır. Bu olaydan sonra Pertev Paşa, Mahmut Paşa Yokuşu'na taşınmış ve burada Mehmet Efendi'nin kızıyla evlenmiştir. Mehmet Ali Paşa'nın Mısır'a tayin edilmesi üzerine onunla 1245/1829-30'da Mısır'a gitmiştir ("26. Nüshadan Beri Neşrolunan Pertev Paşa-yı Merhum Hakkındaki Makalenin Mâba'di", *OTEM*, 3/28 (30 Haziran 1336), 808-812).

Yazının devamında, Pertev Paşa'nın Mısır ve Mehmet Ali Paşa olayında etkisi üzerinde durulmuştur. Pertev Paşa, Mısır'da ilgi göremezken Mehmet Ali Paşa ile birkaç görüşmesinden sonra burada sevilip sayılan bir kimse olmuştur. 14 Rebiülevvel 1246/ 2 Eylül 1830'da Paşa'nın Mısır'dan ayrılması için hatt-ı hümâyun yazılır. Asâkîr-i Mansûre masrafı için Mehmet Ali Paşa'dan 25 bin kese talep edilip 10 kesesi peşin istenmiştir. Pertev Paşa, Derviş Gurbet Sefînesi adlı gemiyle İstanbul'a gelir. Sultan Mahmut Han, onun gelişini sarayda sabırsızlıkla bekler. Mehmet Ali Paşa ailesinin bertaraf edilmesinde, paşanın hizmetleri olur ve sultanın takdirini kazanır. Sultan Mahmut Han, 1247/1831 senesinde Pertev Paşa'yı evinde ziyaret etmiştir. Paşa'nın Sedefçiler'deki konağına padişah birkaç defa gelmiştir. Hattâ bir gün Pertev Paşa'nın çocuklarının saçlarını uzatmasını istemiştir.

Yazının devamında, Pertev Paşa'nın şiir ve inşa ile uğraştığı, Arapça ve Farsça'yı iyi derecede bildiği ifade edilmiştir. Pertev Paşa çeşitli tarih manzumeleri de yazmıştır. Meselâ Beykoz'daki Karakulak çeşmesindeki tarih Paşa'ya aittir. Şiirin tarih beyti şudur:

Akdı ağzım suyu târîh yazarken Pertev

Bî-misl oldu zihî çeşme-i Sultan Mahmûd (Sene 1252/1836)

Onun aleyhinde çalışan Âkif Paşa, dünyada içilecek bir su vardı; o da Pertev Paşa'nın ağzı suyu akarak murdar oldu, demiştir.

Pertev Paşa, Bursa'da oturan Konyalı Behcet Efendi'yi padişaha takdim edip 1233/1818'de Bursa'dan İstanbul'a çağırmıştır. Pertev Paşa, Mevlevî şeyhi bulunan Behcet Efendi'den hilâfet almıştır (26. Nüshadan Beri Neşrolunan Pertev Paşa Merhum Hakkındaki Makalenin Mâba'di [Mehmet Atâ]", *OTEM*, 3/29 (31 Temmuz 1336), 851-860).

d. Âşık Hasan

Ali Emirî, Âşık Hasan hakkında bir biyografi yazmıştır. Burada onun muhaberelere katıldığını, yazdığı Budin mersiyesi ile herkesi ağlattığını söyler. Onun savaş meydanlarındaki kahramanlıklarına ve yazdığı diğer mersiyelere yer verir.

Âşık Hasan, iç savaşların olduğu, devletin bozulmaya, yıkılmaya başladığı bir dönemde Macaristan'ın Temaşvar kasabında doğmuştur. Pek çok muharebelere katılmış ve elimizden çıkan şehirler hakkında söylediği *"şehir mersiyeleri"* ile memleketi ağlatmıştır. Köprülü Mehmet ve Fazıl Ahmet Paşalar zamanında önemli görevlerde bulunmuştur.

Ali Emirî, Âşık Hasan'ın Fazıl Ahmet Paşa'nın yerine geçtiğini; fakat Macar ve Nemçe kralının düşmanlıkları yüzünden İstanbul'a gelmek zorunda

kaldığını söyler. Yazının sonunda Merzifonlu Kara Mustafa Paşa'nın Viyana kuşatmasına nasıl karar verdiğini, savaşı kazanacak durumdayken Budin valisinin verilen emirlere uymaması ve kralın birden ortaya çıkması sebebiyle yenilgiye uğradığını ve idam edildiğini anlatır.

Kara Mustafa Paşa'dan sonra Köprülüzâde Mustafa Fazıl Paşa'nın göreve atanması beklenirken Kara İbrahim Paşa tayin edilmiş ve onun döneminde devlete bağlı olan beylikler devletten uzaklaştırılmaya çalışılmıştır. Bu olaylardan üç yıl sonra Macaristan muharebesinde bulunan Âşık Hasan, Budin mersiyesini yazar. Bu mersiye meşhur olarak geniş bir kitleyi etkilemiştir ("Tarihî Şair Âşık Gazi Hasan", *TEM,* 1/5 (31 Kanunuevvel 1338/ Neşri: 5 Kânunuevvel 1339), 93-95). IV. Mehmet tahttan indirilip Macaristan kaleleri tek tek elden çıkınca Âşık Hasan, Temaşvar'ı kurtarmak için memleketine gider. Burada şölenle karşılanır. Bu sıralarda Belgrat kalesinin kaybedilmesi üzerine, Belgrat mersiyesini yazar ("Âşık Hasan'ın Şehr-i Budin Lisanından Mersiyesi", *TEM,* 1/5 (31 Kanunuevvel 1338/ Neşri: 5 Kânunuevvel 1339), 95-96).

Ali Emirî, Âşık Hasan'ın kahraman bir kişi olduğunu, coşkulu nazımlarıyla askerleri savaşa teşvik ettiğini, o hayattayken Temaşvar'ın düşmana teslim edilmediğini; ancak onun ölümünden 3 yıl sonra buranın elden çıktığını anlatır ("Nazm", *TEM,* 1/5 (31 Kanunuevvel 1338/ Neşri: 5 Kânunuevvel 1339), 96-99).

e. Sait Paşa

Ali Emirî, Sait Paşa'nın biyografisinde onun Müşir İsmail Hakkı Paşa'nın Diyarbakır valiliği yaptığı 1274/1857-58'de Diyarbakır mektupçuluğu muavinliğinde bulunduğunu söyler. İsmail Paşa'nın dikkatini çekerek 1285/1868'de rütbesi, rütbe-i sâniye sınıf-ı sânisine yükseltilir. 1289/1872'de Elazığ, 1291/1874'te Maraş, 1293/1876'da Mardin mutasarrıflığına atanır. Paşa görevinde son derece ciddi ve doğrulukla çalışan birisidir. O Mardin

sancağında görevliyken kimse rüşvet almamıştır. Paşa, burada bir yıl kadar kalmıştır.

Ali Emirî ile Paşa'nın Diyarbakır mektupçuluğu yaptığı sıradan beri dostlukları vardır. Ali Emirî, Paşa'yla müşâarelerde bulunur.

Sait Paşa, 1304/1886-87'de vilâyet-i âşâr nezâreti kaldırılınca İstanbul'a gelir. Ali Emirî, 1306/1888-89'da İstanbul'a gelince Paşa'yla tekrar görüşür. Paşa bu görüşmeden memnun olur. Ali Emirî, buradan Kırşehir'e gitmek üzere ayrılırken Sait Paşa'nın ona söylediği şu sözler dikkat çekicidir:

> "Ankara Valisi Âbidin Paşa Hazretlerine söyle, hâk-i pây-i şâhâneye arz ile 18 yaşında bulunan mahdumu Râsih Bey'e rütbe-i sâniye sınıf-ı mütemâyize tevcih ettirdiğini gazetelerde gördüm. Bu kadar isti'câle ne lüzum var. 40-50 yaşında kıymetli memurlar vardır ki rütbe-i sâliseleri bile yoktur. Bu gibi hâlleri felek çekmez. Ben hayatta bulundukça oğlum Nazif ve Fâik Âli'ye ne rütbe tevcih yaptıracağım ne de memuriyet; ilm ü irfan tahsil etsinler." ("Diyarbakırlı Sait Paşa Merhumun Bir Nebze Tercüme-i Hâli", OTEM, 3/30 (31 Ağustos 1336), 900).

f. Tiranlı Hatice Hanım

Hatice Hanım, 1194/1780'de Tiran'da dünyaya gelmiştir. Tiran civarında Derviş Hatice olarak tanınmıştır. Ataları Horasan'dan gelmiştir. Kendisi Abdüsselâm, Kubadzâde Şeyh Recep Tiranî, Kadiriye Şeyhi Hasan Hâdim Tiranî, Derviş Havvâ-yı Tiranî ve Konyalı Şeyh Vecdî'nin sohbetlerine katılmıştır.

Mustafa Efendizâde Hacı Ömer Sûzî'nin rivayetine göre, Derviş Hatice, Kur'an'ı tefsir edebilecek bilgiye sahiptir. Gündüzlerini oruçla gecelerini namazla geçirir, eski deyimle gündüz sâim, gece kâim olur. Ali Emirî, Ömer Sûzî Efendi'nin Derviş Hatice hakkındaki mersiyesinin iki beytini kaydeder. Bir beyti şudur:

Niyâz eyler idi nîm-şebde hasretle

Kemend-i girye vü âhı salardı tâbe-semâ

Ali Emirî, Derviş Hatice'nin hiç evlenmediğini; ancak kendini ziyarete gelen kadınlara eşlerine hizmet etmeleri, sadakatli olmaları ve evde boş durmayıp dokuma yaparak eşlerine yardım etmelerini nasihat ettiğini belirtir.

Derviş Hatice, kendisine gönderilen yemekleri yemeyerek ihtiyaç sahiplerine dağıtır; ibadet dışında kalan zamanlarında ördüğü çorap ve eldivenleri satarak geçimini temin eder.

Ali Emirî, yazının devamında Ömer Sûzî'nin rivayet ettiği bir olaya yer verir:

Ömer Sûzî, bir gün Derviş Hatice'ye yemek götürür. Hatice yemeği yemeyince, Ömer Sûzî niçin yemediğini sorar. Hatice pilavdan bir avuç alıp sıkar ve kan damlar. Bu servetin zulümle elde edildiğini söyler. Bu menkıbe Tiran'da meşhur olur.

Derviş Hatice, Ömer Sûzî'ye kendisinin vebadan öleceğini bildirip nasihatte bulunur. Ömer Sûzî'nin Hicaz'a gidip ilim öğrenerek âlim ve fazıl kimseler yetiştirmesini ister. Belirttiği gibi vebadan ölerek Tiran'da Ali Bey mahallesine defnedilir. Cenaze töreni çok kalabalık olur. Ömer Sûzî, Derviş Hatice'nin vasiyetini yerine getirir ("Sâlihât-ı Ümmetten Hatice Hanım", *TEM,* 1/4 (30 Teşrinisani 1338/ Neşri 5 Kanunuevvel 1338), 86-88). Ali Emirî, Derviş Hatice'nin türbesini ziyaret ettiğini söyler.

Ali Emirî, dergide toplam 6 şahsın biyografisine yer verir. Bunlar arasında en uzun ve tafsilatlısı Pertev Paşa makalesidir. Pertev Paşa'nın torunu Mehmet Atâ tarafından kaleme alınmıştır. Diğer yazılar Ali Emirî tarafından yazılmıştır. Gazi şair Âşık Hasan tanıtılmıştır. Ali Emirî, hayatında önemli bir yere sahip olan Sait Paşa için de bir biyografi kaleme almıştır. Ali Emirî, Tiranlı Hatice Hanım'ın biyografisini görevli olarak Tiran'a gittiği sıradaki araştırmaları sonucunda derlemiştir.

7. DERGİDE HATIRAT

Ali Emirî, hatırat başlığı altında dergide yazılar yayınlamıştır. Bu hatıraların dışında bir de mektup tarzında yazılan hatıra yazılarına yer vererek geçmişteki güzel günlerini yâd etmek istemiştir.

Ali Emirî, Âbidin Paşa, Selânik'e görevlendirilince onunla birlikte İstanbul'a gider. Paşa, Ali Emirî'den padişaha sunmak için bir kaside ve Fuzulî'nin bir gazeline de nazîre yazmasını ister. Ali Emirî şu matla ile başlayan 60 beyitlik bir kaside yazar:

Cihân kim nakş-ı gûnâgûnı sun'-ı Hakk'a masdardır

Ana akl-ı beşer âyîne-i sâf u münevverdir

Ali Emirî, Fuzulî'nin "sana" redifli gazeline de iki nazîre yazdığını, Dersaadet'e ulaştıklarında Hoca Tahsin Efendi'nin kendisine eşlik ettiğini, Maârif Nâzırı Münif Paşa ve Hasan Fehmi Paşa ile görüştüğünü, kendisinin yazdığı kaside ve gazellerin çok beğenildiğini kaydeder. Münif Paşa, Ali Emirî'ye 1000 kuruş maaşla Selânik'e gitmektense, kendisinin yanında çalışmasını teklif eder ve onun yazdığı kasideyi padişaha sunmak ister. Ali Emirî, Âbidin Paşa'nın kendisine izin vermediğini, Âbidin ve Münif Paşaların kendisi ve yazdığı kaside sebebiyle müsabakaya tutuştuklarını hikâye eder ("Hatırat", *OTEM,* 1/5 (31 Temmuz 1334), 101-103).

Ali Emirî, Trablusşam muhasebeciliğindeyken Suriye defterdarı bulunan Mişmişli Rif'at Bey'in kendisine gönderdiği mektupları neşrederek eski günleri anar ("Hâtırât", *OTEM,* 1/7 (31 Eylül 1334), 124-125).

1292/1875 ve 1295/1878 senelerinde Mardin'de bulunan Ali Emirî, bu günlerini yâd etmek ister. Bu dönemde Sultan Abdülmecit tahttan indirilmiş, Rusya meselesi ve Sultan Murat faciası gerçekleşmiştir. Ali Emirî, bu olayların kendisini çok üzdüğünü söyler. Bunun yanında, Sait Paşa ile Mardin'de güzel günler geçirmiştir. Ali Emirî, Mardin'de Sait Paşa, Ali

Emirî'nin hocası Ahmet Hilmî Efendi, Akkoyunlu meliklerinden müderris Kasım, dayıları Abdülfettah Fethi ve Abdî Efendilerin de bulunduğunu, burada güzel sohbetlerin yapıldığını, okumak için çok fazla zaman bulduğunu, istediği kitaba ulaşabildiğini anlatır.

Ali Emirî, Mardin'deyken Maden Mutasarrıfı Rumi Paşa, Elazığ Mutasarrıfı Atinalı Abdülnafi Efendi'nin Sait Paşa ile mektuplaştıklarını, karşılıklı gazeller yazdıklarını, Sait Paşa'nın onlara cevaplar yazdığını hatırlatır.

Ali Emirî, Sait Paşa'nın Mardin'deki sohbetleri kendi hatırı için yaptırdığını, Sait Paşa'nın bir posta günü kendisini çağırdığını, Maden Mutasarrıfı Rumi Paşa'nın gönderdiği bir mektup ile 16 gazeli kendisine hediye ettiğini anlatır ("Hâtırât: Yâd-ı Mâzî Vesîle-i Rahmettir", *OTEM,* 2/14 (30 Nisan 1335), 257-258).

Süheyl Bey, Ali Emirî'ye 22 Teşrinisani 1338 tarihli bir mektup gönderir. Burada ortak hatıralarına yer verir. Süheyl Bey'in hatıra defterini önce Abdülmecit ve daha sonra Ali Emirî la'l (kırmızı) mürekkeple imzalarlar. Ali Emirî defterin sonuna Diyarbakırlı Hâmî'nin bir şiirini ve kendi beğendiği bir beyti kaydeder. Süheyl Bey bu iki la'l ile defterinin hatıra defterinden daha fazla bir kıymet kazandığını söyler ("Vatanın Genç ve Hünerver Ezkiyâsından Doktor Süheyl Beyefendi Tarafından Vâridât Olmuştur", *TEM,* 1/4 (30 Teşrinisani 1338/ Neşri 5 Kanunuevvel 1338), 79-80).

8. DERGİDE SAVAŞA BAKIŞ

Ali Emirî, Hıristiyanlarla Müslümanların dost, Yahudilerin ise bu ikisi için düşman olduğunu belirttiği yazısında, Yahudilerin paralarına güvenerek Filistin ve Kudüs'e sahip çıkmalarına tepki gösterir. Ali Emirî, dünyada yeterince devlet bulunduğunu, keyif için kan dökerek yeni devletler kurmaya gerek olmadığını söyler.

Osmanlının son demlerini yaşayan Ali Emirî, Osmanlıdan ayrılan milletleri bir arada tutmak ister. O, milletlerin gelişmesinin ancak Osmanlı idaresi altında gerçekleşeceğine inanır ve Filistin'in Yahudilere bırakılmamasını ister:

> "Devlet-i Aliye-i Osmanîye'nin zîr-i idare-i hükümrânîsinde olan bazı kavme yalnız inkişaf ve terakkî-i hâllerini mûcib olacak teşebbüsât ile iktifâ ve bizim de kâbil-i ıslâh olacak birçok hususâtımıza muâvenet icra edecek hudûd-ı kadîmesi vechile hakk-ı hâkimiyet-i Osmaniyeye tecavüz edilmeksizin yine bâkî ve pâyidâr kalır." ("Dünyada En Büyük Adamlar Kimlerdir ve Kudüs-i Şerif ve Filistin'in Netice-i İstiklâli Hakkında Bir Mütâlaa", *OTEM,* 2/13 (31 Mart 1335), 232).

Ali Emirî, Osmanlının dağılmasına ve yeni Türk devletinin kurulmasına da tanıklık etmiştir. Yeni kurulan bu devletin bağımsızlık mücadelesini desteklemiştir. Ali Emirî, Anadolu haritasında zerre kadar değişiklik yapılamayacağını vurgular (*OTEM,* 2/13, 228-238).

Ali Emirî yaşadığı dönemdeki savaşlardan rahatsızlık duymuş ve bunu sıkça dile getirmiştir. Ona göre; savaşlar, milletimize faydadan çok zarar vermektedir ("Güfte-i Üveysî der-Ahvâl-i Zamân", *OTEM,* 2/13 (31 Mart 1335), 238-240).

Ali Emirî, bir diğer yazısında Osmanlının dağılmasına sebep olarak gördüğü Meşrutiyet'i tenkit ederek Meşrutiyet perdesi arkasında oynanan oyunların milletin felaketi olduğunu ve yapılan gereksiz savaşlar yüzünden işlerin yarım kaldığını söyler:

> "Lâkin Meşrutiyet perdesi altında meydana çıkan oyun bu zavallı milleti felâketten felâkete sevk etti. Menfaat-i vatan ve tahkim-i bekâ-yı vatan nikât-ı mühimmesi unutuldu. Sen oluyorsun, ben niçin olmuyorum gürültüleri meydanı aldı. Muhalifleri ezmek ve âmâl-i makâsıd meydanları kendilerine kalmak için bilâ-lüzûm ve umum milleti intihar ettirmek sûretiyle harpten harbe atıldılar" (Mecmua", OTEM, 3/27 (31 Mayıs 1336), 713-714).

Ali Emirî, bir milletin bağımsızlığı dışında yapılan savaşları gereksiz görmüştür. O, Osmanlının son döneminde yapılan savaşların devlete verdiği zarara da dikkat çekmiştir. Bu savaşlar yüzünden devletin geri kaldığını savunmuştur. Ali Emirî devletin bu geri kalmışlığına çare olarak savaşlar yerine eğitime önem vermeyi, vatan ve millet için çalışmayı savunmuştur.

Ona göre, gençler siyasetle uğraşmamalı, üzerlerine düşen vazifeyi lâyıkıyla yerine getirmelidir. Yazılarında eğitime önem veren yazar, ülkenin istikbalini de iyi yetiştirilmiş, dürüst ve gayretli gençlerde görür.

9. DERGİDE KADINA BAKIŞ

Ali Emirî, dergisinde kadına özel bir yer ayırmıştır. O, kadının eğitilmesinde taraftar olmuştur. Türkiye'deki meşhur hanımların biyografilerinin yazılması gerektiğine dikkat çekmiştir. Ayrıca, kadınların da soyağacının hazırlanması gerektiğine değinmiştir.

Osmanlı hanımları arasında pek çok âlimeler, fazılalar, hattatlar vb. bulunduğunu söyleyen Ali Emirî, tarihe baktığımızda sanat ve marifet konusunda en koruyucu ve gayretlilerin kadınlar olduğunu söyler. Ali Emirî, buna örnek olarak Kırşehir kadınlarının dokuma ve halılarını ve bunları yaparken kullandıkları malzemeyi imal etmelerini gösterir. Hatta bu kadınların terme diye anılan kaplıcanın suyunu kullanarak boya elde ettiklerini ve boyadıkları ipliklerin renginin çıkmadığını belirtir ("Türk Kadınları", *TEM,* 1/4 (30 Teşrinisani 1338/ Neşri 5 Kanunuevvel 1338), 85).

Rumeli ve çevresinde de pek çok âlime, şaire ve fâzılaların yetiştiğini belirten Ali Emirî, buna örnek olarak Tiranlı Hatice Hanım'ı gösterir. Tiranlı Hatice Hanım, kadınların evde boş oturmalarına taraftar değildir; onların dokuma yaparak eşlerine yardım etmeleri gerektiği konusunda kadınlara öğütler verir ("Sâlihât-ı Ümmetten Hatice Hanım", *TEM,* 1/4 (30 Teşrinisani 1338/ Neşri 5 Kanunuevvel 1338), 86-88).

Ali Emirî dergide kadınlara sadece bu kadar yer ayırmamıştır, ayrıca pek çok kadın şaire de yer vererek onların şiirlerini yayınlamıştır. Bunlar arasında Diyarbakırlı Hatice ve İffet Hanımlar, Âdile Sultan, Leyla Hanım, Hubba Hanım, Zeynep, Mihrî, Uyvarlı Ayşe, Kametîzâde Emetullah Sıdkî, Tevfika Nesibe, Baharzâde Feride, Herseklizâde Habibe gibi isimleri sayabiliriz.

10. DİĞER YAZILAR

Türk Ocağı, Ali Emirî'ye 1 Şevval 1336/ 10 Temmuz 1334 tarihli ve Hamdullah Suphi imzalı bir bayram tebriği göndermiştir ("Türk Ocağı Merkez-i Umumiyesinden", *OTEM,* 1/5 (31 Temmuz 1334), 100). Ali Emirî, 2 Şevval 1336/ 11 Temmuz 1334 tarihli cevabında, Türk Ocağı'nın gelecek için ümit verici olduğunu söylemiş ve tüm ocaklı kardeşlerinin bayramını tebrik ettiğini belirtmiştir ("Cevabı [Emirî]", *OTEM,* 1/5 (31 Temmuz 1334), 100).

Ali Emirî dergide Eski Maliye Nâzırı Reşit Bey ile Eski Bahriye Nâzırı Kara Sait Paşa arasında vakıf eserlerine sahip çıkmama konusunda Reşit Paşa aleyhinde İkinci Ceza Mahkemesi'nde bir dava görüşüldüğünü anlattığı bir yazıyı da yayınlamıştır ("Şâyân-ı Dikkat Bir Muhâkeme", *OTEM,* 3/30 (31 Ağustos 1336), 871-886).

SONUÇ

Bu çalışmada, *Ali Emirî* hakkında bilgi verilmiş ve onun önce *Osmanlı Tarih ve Edebiyat Mecmuası* daha sonra *Tarih ve Edebiyat Mecmuası* adıyla çıkardığı dergi incelenmiştir.

Ali Emirî, *Tezkire-i Şuarâ-yı Âmid* adlı eserinde kendisini tanıtmıştır. Daha sonra kaleme alınan çalışmalardaki bilgiler genellikle bu kaynağa dayanmaktadır. Kaynakların Ali Emirî hakkında verdiği bilgiler derlenmiş; bunlar Ali Emirî'nin *Osmanlı Tarih ve Edebiyat Mecmuası*'nda verdiği bilgilerle desteklenerek yeniden yazılmıştır. Ayrıca, dergiden hareketle, Ali Emirî'nin eserleri ve edebiyatımızdaki yerine dair bilgiler de verilmiştir.

Ali Emirî, bu dergiyi iki seri olarak neşretmiştir. Birincisi, Osmanlı Tarih ve Edebiyat Mecmuası (1334-1336/31 Mart 1918-30 Eylül 1920) adıyla 31 sayı yayınlanmıştır. İkincisini ise Tarih ve Edebiyat Mecmuası (1338/31 Ağustos 1922-5 Ocak 1923) adı altında 5 sayı çıkmıştır. Toplamda 36 sayı olarak yayınlanan derginin iki serisinde de sayfa numarası ve sayılar birden başlamıştır. Birinci seri ilk yılında 16, ikinci yılında 32 ve üçüncü yılında ise 48 sayfa olmak üzere toplam 956 sayfa yayınlanmıştır. İkinci seri ise toplam 100 sayfadan ibarettir.

Dergide çeşitli konularda kaleme alınmış toplam 630 yazı tespit edilmiştir. Bu yazılar *"tarih"* ve *"edebiyat"* olmak üzere iki bölüm hâlinde tasnif edilip incelenmiştir.

Tarih bölümündeki yazılar kendi içinde *"yakın tarih"* ve *"uzak tarih"* şeklinde iki alt başlıkta incelenmiştir. Ali Emirî'nin dergiyi çıkarma amaçlarından birisi, eski edebî ve tarihî eserleri ortaya çıkarmak ve yeni araştırmacılara kaynak sunmaktır. Ali Emirî bu amaca yönelik olarak burada önemli yazılar, belgeler, Osmanlı padişahları, sadrazamlar, şeyhülislâmlar,

şehzâdeler, padişah tuğraları, kılıç kuşanma merasimi gibi konulara değinmiştir.

Dergide tarih konuları dışında yer alan yazılar, edebiyat bölümünde incelenmiştir. Edebiyat bölümü *"nazım"* ve *"nesir"* olarak iki grupta tasnif edilip incelenmiştir.

Dergide 5 tanesi anonim şiir olmak üzere toplam 123 şairin 354 şiiri yayınlanmıştır. Bu şiirler, nazım şekli, nazım türü ve şairlerine göre alt başlıklar altında incelenmiştir. Dergide yayınlanan şiirlerin büyük bir bölümü divan şiiri tarzındadır. Dergide 277 gazel, 39 muhammes ve tahmis, 12 murabba 11 kaside ile birer tane müsebba, müsemmen ve terci-bent gibi şiirlerin yayınlandığı tespit edilmiştir.

Dergideki 359 şiirin 112 tanesi nazireden oluşmaktadır. Ali Emirî, dergiye şiir gönderen gençleri şiir ve nazirelerini yayınlayarak teşvik etmiş ve dergi çevresinde edebî bir atmosfer oluşturmaya çalışmıştır.

Derginin edebiyat tarihimizde tenkit açısından önemli bir yeri vardır. Nesir alanındaki yazıların çoğunluğunu tenkitler oluşturmuştur. Ali Emirî, Maârif ve Evkaf gibi hem kurumlara hem de kişilere yönelik tenkitlerde bulunmuştur. Ali Emirî'nin tenkitleri, genel tenkit ve Köprülü'ye tenkitler adı altında incelenmiştir.

Ali Emirî, bugün kendi adıyla da anılan Millet Kütüphanesi'ni kurmuştur. O, dergisinde kütüphaneyi nasıl ve ne şekilde kurduğunu; kütüphaneyi kurarken ne gibi sıkıntılar yaşadığını da uzun uzun anlatmıştır. İnceleme, Millet Kütüphanesi ve Türk kütüphanecilik tarihi hakkında da malzemeler ortaya koymuş olmaktadır.

Ali Emirî, *Divanu Lugâti't-türk*'ü bulup satın alarak edebiyat ve kültür tarihimize kazandırmıştır. Dergide bu konuda da bilgiler vermiştir.

Bugüne kadar incelenip yeni harflere aktarılmayan Osmanlı Tarih ve Edebiyat Mecmuası, bu incelemeyle araştırmacıların dikkatine sunulmuştur.

Bu inceleme sonucunda, *Osmanlı Tarih ve Edebiyat Mecmuası* hakkında bilgi veren kaynaklardaki bazı bilgiler tashih edilmiştir. *"Orfe'den Mektup"* başlıklı yazının doğrusu, *"Urfa'dan Mektup"*tur. Yine bu yazıda bahsedilen Osman Remzi'nin lakabı *"Kürekçizâde"* değil *"Kürkçüzâde"* olmalıdır. Bu şair, Kemâl Edip Kürkçüoğlu'nun amcasıdır. Ali Emirî'nin Fatih'in okuduğu kitapları tanıttığı yazısındaki meşhur nahiv yazarının ismi *"Siyubuyih"* şeklinde kaydedilmiştir. Bu zâtın ismi *"Sibeveyh"*tir.

Bu inceleme, eserlerinin çoğu üzerinde yeterince inceleme yapılmamış olan Ali Emirî ve eserleri üzerinde çalışacak olanlara kaynaklık edecek ve bu alanda çalışanlara yardımcı olacaktır.

KAYNAKÇA

"Ali Emirî Efendi", **Ana Britanica**, 1986, 7/385-386.

"Ali Emirî Efendi", **İstanbul Kültür ve Sanat Ansiklopedisi**, C. 2, İstanbul, 1983, s. 646-648.

"Ali Emirî Efendi", **İstanbul Kültür ve Sanat Ansiklopedisi,** Tercüman Gazetesi Kültür Yayınları, İstanbul 1983, C. II/646-648.

"Ali Emirî Efendi", **Türk Ansiklopedisi**, C. II, s. 86.

"Ali Emirî Efendi", **Türk Dili ve Edebiyatı Ansiklopedisi**, Dergâh Yayınları, C. I, s. 112.

"Ali Emirî", **TDVİA**, 1993.

Aksakal, Ali (1984), "Ölümünün 60. Yılında Kitap Dostu Ali Emirî Efendi", **TKY**, XXII, 250 (Şubat 1984), 105-108.

Altınay, Ahmet Refik (1924): **Türk Tarih Encümeni Mecmuası,** (1 Kanunusani 1340/Ocak 1924), Sene 14, Sayı 1/78, s. 47-51.

Özkırımlı,Atilla (1982), "Ali Emirî Efendi", **Türk Dili ve Edebiyatı Ansiklopedisi**, C. I, s. 95-96.

Babinger, Franz (1982), **Osmanlı Tarih Yazarları ve Eserleri**, (Çev. Coşkun Üçok), Ankara 1982, s. 437-439.

Beyatlı, Yahya Kemâl (1962), "Ali Emirî'ye Gazel", **Eski Şiirin Rüzgarıyla**, İstanbul 1962, s. 59-60.

Beyatlı, Yahya Kemâl (1971), **Edebiyata Dair**, İstanbul 1971, s. 32-33.

Beysanoğlu, Şevket, "Ali Emirî Efendi'yi Anarken", **Ziya Gökalp Dergisi**, C. 6, S. 33 (Ocak-Mart 1984), s. 3-12, 95-96.

Beysanoğlu, Şevket (1960), **Diyarbakırlı Fikir ve Sanat Adamları**, İstanbul 1960, C. II, s. 139-174.

Bilge, Rıfat (1945), "Bildiklerim (Divanu Lügati't-Türk ve Emirî Efendi)", **Yeni Sabah Gazetesi**, (30 Eylül 1945; 4, 7, 11, 18 Ekim 1945).

Boşkov, Vanço (1980), "Türk Edebiyatında Şehir Şiirleri ve Şehir Mersiyeleri", **AÜ EFAD**, S. 2, Ankara 1980.

Cengiz, Halil Erdoğan (1986): "Divan Şiirinde Musammatlar", **Türk Dili Türk Şiiri Özel Sayısı**, Sayı 415-417 (Temmuz-Eylül 1986).

Cunbur, Müjgân (1990): "Ali Emirî Efendi, Kütüphanesi ve Çıkardığı Mecmua", **Erdem**, C. 6, S.16, s. 239-251.

"Ali Emirî Efendi", **Dünden Bugüne İstanbul Ansiklopedisi** (1993): C.1, s. 192-193, İstanbul.

Emir, Ali Haydar (1340), "Ali Emirî Efendi'nin Vefatı Dolayısıyla Enteresan Hatıralar", **Vakit Gazetesi**, (28 Kanunısâni 1340).

Eraslan, Kemal (1990): "Ali Emirî", **Erdem**, C. 6, S.16, s. 235-237.

Erer, Tekin (1970), "Kitap Aşkı", **Son Havadis**, (1 Nisan 1970).

Ergun, Sadettin Nüzhet (1944): **Türk Şairleri**, Burhanettin Erenler Matbaası, İstanbul, C. I, s. 1251-1256.

Esen, Muzaffer (1959), "Ali Emirî Efendi", **İstanbul Ansiklopedisi** (Reşat Ekrem Koçu), İstanbul 1959, C. II, s. 659-662.

Göçkün, Önder (1987), "Süleyman Nazif Hakkında Bazı Yeni Tespitler", **Türk Dili,** CLIV, 431 (Kasım 1987), s. 253.

Gövsa, İbrahim Alaattin, "Ali Emirî Efendi", **Türk Meşhurları Ansiklopedisi,** Yedigün Yayınları, Tarihsiz.

İkdam Gazetesi, 25 Kanunısani 1340.

İnal, İbnülemin Mahmud Kemâl (1999): "Emirî Efendi", **Son Asır Türk Şairleri (Kemâlü'ş-şuarâ)**, Haz. Müjgân Cunbur, AKM Yayınları, Ankara.

İpekten, Haluk (1994): **Eski Türk Edebiyatı Nazım Şekilleri ve Aruz**, Dergâh Yayınları, İstanbul.

İsen, Mustafa (1993), **Acıyı Bal Eylemek-Türk Edebiyatında Mersiye**, Akçağ Yayınları.

İsen, Mustafa (1992), "Şehir Mersiyeleri ve Endülüs Mersiyeleri", **Yedi İklim**, 4/32, Kasım 1992, 71-72.

İstanbul Kütüphaneleri Türkçe Tarih Coğrafya Yazmaları Kataloğu, İstanbul 1948, s. 376-377.

Karateke, Hakan T. (1995), **İşkodra Şairleri ve Ali Emirî'nin Diğer Eserleri**, Enderun Kitabevi, İstanbul.

Kuntay, Mithat Cemal (1987), "Kitap Sevenler", **Her Ay Dergisi**, (20 Mayıs 20 Haziran 1987), Yıl 1, S. 3, s. 117-122.

Kuntay, Mithat Cemal (1939), **Mehmet Âkif**, İstanbul 1939, s. 5-7.

Kurnaz, Cemâl - Çeltik, Halil (2005): "Klasik Nazım Şekillerinin Oluşumu ve Sistemeatiği", **Prof. Dr. Süleyman Hayri Bolay Armağan Kitabı**, Gazi Kitabevi, Ankara.

Levent, Agâh Sırrı (1973), **Türk Edebiyatı Tarihi**, TTK Yayınları, Ankara 1973, C. I, s. 455-456.

Nur Rıza (1935), **Türkbilig Revüsü/ Revü de Turcologie**, Alexandrie, No. 5, s. 98-162.

Nur, Rıza (1938), **Türkbilig Revüsü/ Revü de Turcologie**, Alexandrie1938.

Orhon, Orhan Seyfi (1970), "Kitap Aşkı", **Son Havadis**, (19 Mayıs 1970).

Tayşi, Mehmet Serhan (1977), "Âmid (Diyarbakır) Şehrinde Bir Zamanlar Bir Milyon Kırk Bin Kitabı İhtiva Eden Büyür Bir Kütaphanenin Varlığı Hakkında Notlar", **Sur Dergisi**, (Temmuz 1977), 21-28.

Tayşi, Mehmet Serhan (1987), "Milli Kütüphanedeki Eski Harfli Süreli Yayınlar Kataloğu", **Türk Dünyası Araştırmaları**, 46 (Şubat 1987), 162-213.

Tayşi, Serhan (1989): "Ali Emirî Efendi", **İslam Ansiklopedisi**, C. 2, İstanbul 1989, 390-391.

Tevfikoğlu, Muhtar (1989): **Ali Emirî Efendi**, Kültür ve Turizm Bakanlığı, Ankara.

Timurtaş, Faruk Kadri (1974), "Millet Kütüphanesinin Kurucusu Ali Emirî Efendi", **Tercüman Gazetesi** (31 Ocak 1974).

Ülkütaşır, M. Şakir (1972), **Büyük Türk Dilcisi Kâşgarlı Mahmut,** TDK Yayınları, Ankara 1972, s. 56-82.

Üstüner, Kaplan (2007): **Divan Şiirinde Tasavvuf**, Birleşik Yayınları, Ankara.

Yeniterzi, Emine (2005), “Kemal Edip Kürkçüoğlu’nun “Dâstân-ı Cenâb-ı Mevlâna” Manzumesi”, **Selçuk Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü Türkiyat Araştırmaları Dergisi**, S. 17, Konya 2005, s. 113-121.

ÖZET

Seher ERDOĞAN ÇELTİK, *Ali Emirî'nin Osmanlı Tarih ve Edebiyat Mecmuası Üzerine Bir İnceleme*, Gazi Ü. SBE, Türk Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı, Yeni Türk Edebiyatı Bilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi, Ankara.

Bu çalışmada, *Ali Emirî*'nin önce *Osmanlı Tarih ve Edebiyat Mecmuası* daha sonra da *Tarih ve Edebiyat Mecmuası* adıyla yayınladığı dergisi çeşitli yönlerden incelenmiştir.

Ali Emirî, hayat hikâyesini *Tezkire-i Şuarâ-yı Âmid* adlı eserinde uzunca anlatmıştır. Emirî hakkında bilgi veren çeşitli makale ve kitaplar yayınlanmıştır. Bu çalışmalar genellikle Tezkire-i Şuarâ-yı Âmid'deki bilgilere dayanmaktadır.

Bu çalışmada, söz konusu kaynakların Ali Emirî hakkında verdiği bilgiler derlenmiş; bunlar Emirî'nin *Osmanlı Tarih ve Edebiyat Mecmuası*'nda verdiği bilgilerle desteklenerek yeniden yazılmıştır. Ayrıca, dergiden hareketle, Emirî'nin eserleri ve edebiyatımızdaki yerine dair bilgiler verilmiştir.

Ali Emirî, bu dergiyi iki seri hâlinde neşretmiştir. Birinci seriyi 1334-1336 (31 Mart 1918-30 Eylül 1920) yılları arasında, *Osmanlı Tarih ve Edebiyat Mecmuası*; ikinci seriyi ise 1338 (31 Ağustos 1922-5 Ocak 1923)'de, *Tarih ve Edebiyat Mecmuası* adıyla çıkarmıştır. Birinci seriyi 956 sayfa olarak 31 sayı, ikinci seriyi ise 100 sayfa olarak 5 sayı yayınlamıştır. Emirî, derginin ilk serisini 16 sayfa olarak yayınlamaya başlamış ve her yıl bir forma ekleyerek ikinci yıl 32 ve üçüncü yıl 48 sayfa hâlinde neşretmiştir.

Dergide, 359 adedi *şiir*, 271 adedi *nesir* olmak üzere toplam 630 başlık tespit edilmiştir. İncelemede, dergideki yazılar, tarih ve edebiyat olmak üzere iki ana bölüme ayrılmıştır. Dergide çok fazla bir yer tutmayan tarih yazıları, yakın ve uzak tarih olarak tasnif edilmiştir.

Derginin en kapsamlı bölümünü edebiyat yazıları oluşturmaktadır. Bu bölüm kendi içinde nazım ve nesir olarak ikiye ayrılmıştır.

Dergideki başlıkların yarıdan fazlasını oluşturan şiir, ayrı bir bölümde değerlendirilmiştir. Burada şiirler nazım şekli, nazım türü ve şair kadrosu bakımından incelenmiştir. Dergide 5'i anonim olmak üzere, toplam 123 şairin 354 şiiri yayınlanmıştır. Gazel, 277 örnekle nazım şekilleri içerisinde ilk sırada yer almıştır. Dergide 94 örnekle en fazla Ali Emirî'nin şiirleri yayınlanmıştır.

Nesir yazılarının önemli bir bölümü tenkitlerden oluşmuştur. Bu tenkitler, çeşitli konuların eleştirildiği genel tenkitler ve Fuad Köprülü'ye yöneltilenler olmak üzere, iki ayrı bölümde değerlendirilmiştir. Genel tenkitlerin bir kısmı Evkaf ve Maârif Nezâreti gibi kurumlara yöneliktir.

Anahtar Kelimeler:

1. Ali Emirî

2. Osmanlı Tarih ve Edebiyat Mecmuası

3. Dergi

4. Tenkit

5. Şiir

6. Fuad Köprülü.

ABSTRACT

Seher ERDOGAN CELTIK, *"A Research on Ali Emiri's Ottoman History and Literature Periodical",* Gazi University Social Sciences Institute, Turkish Language and Literature Department, New Turkish Literature Department, Master Thesis, Ankara.

In this study, first Ali Emiri's *"Ottoman History and Literature Periodical"* and then another periodical named *"History and Literature Periodical"* are studied from various perspective. Ali Emiri mentioned his life widely in his book named Tezkire-i Şuara-yı Âmid. Various articles and books were published about Ali Emiri. These studies generally depend upon the information in Tezkire-i Şuara-yı Âmid.

In our study, various information about Ali Emiri which is supported by the sources in *Ottoman History and Literature Periodical* was collected and rewritten. Moreover new information about Emiri's books is given and his importance in our literature is emphasized. Ali Emiri published his Periodical in two editions. The first series was published between 1334-1336 (31 March 1918-30-September 1920) named Ottoman History and Literature Periodical and the second series was published in 1338 (13 August 1922-5 January 1923) named History and Literature. The first series was published as 956 pages and 31 volumes and the second one is published as 100 pages and 5 volumes. Emiri started to publish his first volume as 16 pages and then every year he doubled the pages so that in the second year it was published as 32 an in the third year 48 pages. In his Periodical, 359 poems and 271 proses are determined and this constitutes 630 titles.

In our study, the articles in this periodical are divided into two groups as history and literature. On the other hand the articles about history which are very few are classified as old and current history. The most comprehensive part in this periodical is composed of literature articles. This part is also divided into two parts as verse and phrase. Poems that are more than prose

are evaluated in another part. In this part poems are studied in terms of their verse shapes and their poets. There are 5 anonymous poems and totally there are 123 poets. Their 354 poems are published. Lyric poem comes first among the other types because it has 277 examples itself. Also in this periodical, with his 94 books Ali Emiri comes first. Prose is composed of critical articles. These critical articles are evaluated in two parts: The first one is general critical articles about different topics and the second one is the one which is written for Fuad Köprülü. Some of these general critical articles are directed to such institutions like Founded Ministry and National Education Ministry.

Key Words:

1. Ali Emiri
2. Ottoman History and Literature Periodical
3. Periodical
4. Criticism
5. Poem
6. Fuad Köprülü

MECMUALARDAKİ YAZILAR DİZİNİ

Yazılar, yayın tarihine göre sıralanmıştır.

OSMANLI TARİH VE EDEBİYAT MECMUASI

"Mukaddime", *OTEM*, 1/1 (31 Mart 1334), 1-6.

"Sultan Ahmed Hân-ı Evvel Hazretlerinin Münâcât-ı Şâhâneleri", *OTEM*, 1/1 (31 Mart 1334), 7.

"Tahmis-i Nutk-ı Hümâyûn-ı Hazret-i Hilâfet-penâhî", *OTEM*, 1/1 (31 Mart 1334), 7-8.

"Kitâbeler Zâyiâtı", *OTEM*, 1/1 (31 Mart 1334), 8-15.

"Terkib-bend", *OTEM*, 1/1 (31 Mart 1334), 15-18.

"Şehzâde Bâyezid'in Pederleri Kanunî Sultan Süleyman Han Hazretlerine İrsâl Eyledikleri Tazarrû-nâmedir", *OTEM*, 1/2 (30 Nisan 1334), 19-20.

"Pederleri Kanunî Sultan Süleyman Han Hazretlerinin Cevabı", *OTEM*, 1/2 (30 Nisan 1334), 20-21.

"Osmanlı Tarihi Encümeni Reis-i Aliyyesi Vak'a-nüvis Abdurrahman Şeref Bey Efendi Hazretlerine [Emirî]", *OTEM*, 1/2 (30 Nisan 1334), 21-22.

"Türk Edebiyatının İran Edebiyatındaki Tesiri", *OTEM*, 1/2 (30Nisan 1334), 22-37.

"Mektepler, Dâru'l-fünûnlar [Emirî]", *OTEM*, 1/2 (30 Nisan 1334), 37-38.

"Yavuz Sultan Selim Han Hazretlerinin Fârisî Gazel-i Şahaneleri", *OTEM*, 1/3 (31 Mayıs 1334), 39.

"Kanunî Sultan Süleyman Han Hazretleri Tarafından Nazmen Türkçeye Tahvîli", *OTEM*, 1/3 (31 Mayıs 1334), 39-40.

"Neşîde-i Mülûkânenin Efâzıl-ı Şuarâ-yı Osmaniyeden…", *OTEM*, 1/3 (31 Mayıs 1334).

"Hakan-ı Zaman-ı Saltanat Mehmet Han-ı Hâmis Efendimiz Hazretlerinin Çanakkale Muzafferiyet-i Azîmesi Hakkındaki Neşîde-i Mülûkâneleri", *OTEM*, 1/3 (31 Mayıs 1334), 40.

"Kırım", *OTEM*, 1/3 (31 Mayıs 1334), 41-49.

"Kırım Edebiyatı ve Fatih Sultan Mehmet Han Hazretleriyle Vükelâ ve Vüzerâ ve Şuarâsının Mevlânâ Kırımî Hazretleriyle Müşâareleri", *OTEM*, 1/3 (31 Mayıs 1334), 49-52.

"Bir Hiciv Münasebetiyle Ser-levhasıyla 44 Sayılı Yeni Mecmua'daki Makaleye Cevap", *OTEM*, 1/3 (31 Mayıs 1334), 52-58.

"Acâibü'l-letâif Nâmıyla Hıtay Sefâret-namesinin Mukaddimesi (Tarih-i Tahriri 1331)", *OTEM*, 1/3 (31 Mayıs 1334), 58-67.

"Maârif Nezâret-i Celîlesinden Bir Rica", *OTEM*, 1/3 (31 Mayıs 1334), 67-68.

"Gazel [Fâik Âli]", *OTEM*, 1/3 (31 Mayıs 1334), 68.

"Nazîre [Emirî]", *OTEM*, 1/3 (31 Mayıs 1334), 68-69.

"Gazel [Adanalı Ziya]", *OTEM*, 1/3 (31 Mayıs 1334), 69.

"Nazîre [Muhyittin]", *OTEM*, 1/3 (31 Mayıs 1334), 69-70.

"Nazîre [Emirî]", *OTEM*, 1/3 (31 Mayıs 1334), 70.

"Fatih Sultan Mehmet Han Gazi Hazretlerinin Gazel-i Şâhâneleri", *OTEM*, 1/4 (30 Haziran 1334), 71.

"Kanunî Sultan Süleyman Han Hazretlerinin Nazîre-i Şâhâneleri", *OTEM*, 1/4 (30 Haziran 1334), 72.

"Kanunî Sultan Süleyman Han Hazretlerinin Hamâsiyyâta Dair Bir Neşîde-i Şâhâneleri", *OTEM*, 1/4 (30 Haziran 1334), 72-73.

"Mudhike", *OTEM*, 1/4 (30 Haziran 1334), 73-81.

"Edebiyat", *OTEM*, 1/4 (30 Haziran 1334), 81-82.

"Geçen Nüshamızda Münderic Gazellerin Nazîreleri: Gazel [Muhyittin]", *OTEM*, 1/4 (30 Haziran 1334), 72-83.

"Diğer Nazîre [Ra'dî]", *OTEM*, 1/4 (30 Haziran 1334), 83.

"Diğer Gazele Nazîre [Hulkî]", *OTEM*, 1/4 (30 Haziran 1334), 84.

"Levha-i Nezâir / Gazel-i Nahifî", *OTEM*, 1/4 (30 Haziran 1334), 84.

"Nazîre [Emirî]", *OTEM*, 1/4 (30 Haziran 1334), 85.
"Nazîre [Hulkî]", *OTEM*, 1/4 (30 Haziran 1334), 85.
"Diğer Nazîre [Seyfî]", *OTEM*, 1/4 (30 Haziran 1334), 85-86.
"Gazel [Hulkî]", *OTEM*, 1/4 (30 Haziran 1334), 86.
"Nazîre [Emirî]", *OTEM*, 1/4 (30 Haziran 1334), 86-87.
"Nazîre [Seyfî]", *OTEM*, 1/4 (30 Haziran 1334), 87.
"Nazîre [Ra'dî]", *OTEM*, 1/4 (30 Haziran 1334), 87-88.
"(Başlıksız) VI. Mehmet Vahdettin'in Cülûsuna Tarih", *OTEM*, 1/5 (31 Temmuz 1334), 89-90.
"Kanunî Sultan Süleyman Han Hazretlerinin Gazel-i Mülûkâneleri", *OTEM*, 1/5 (31 Temmuz 1334), 90-91.
"Fahru'l-muhaddarât Tâcu'l-musannât Sâhibe-i Divan-ı Belâgat-ı Gâyât Âdile Sultan Binti Sultan Mahmud Han-ı Sânî Hazretlerinin Nazîre-i bî-nazîrâneleri", *OTEM*, 1/5 (31 Temmuz 1334), 91.
"Diğer Nazîre-i Âdile Sultan", *OTEM*, 1/5 (31 Temmuz 1334), 92.
"Dürr-i Yektâ-yı Belâgat Müşârunileyhâ Âdile Sultan Hazretlerinin Tahassürnâme Unvanlı Manzume-i Garrâları", *OTEM*, 1/5 (31 Temmuz 1334), 92-95.
"Târih-i Osmânî Encümeni Reis-i Meâlî-Âlîsi Abdurrahman Şeref Beyefendi Hazretleri Tarafından Vârid Olmuştur", *OTEM*, 1/5 (31 Temmuz 1334), 95-96.
"Cevabı [Emirî]", *OTEM*, 1/5 (31 Temmuz 1334), 96-100.
"Türk Ocağı Merkez-i Umumiyesinden", *OTEM*, 1/5 (31 Temmuz 1334), 100.
"Cevabı [Emirî]", *OTEM*, 1/5 (31 Temmuz 1334), 100.
"Refik Halit Bey'e [Emirî]", *OTEM*, 1/5 (31 Temmuz 1334), 101.
"Hatırat", *OTEM*, 1/5 (31 Temmuz 1334), 101-103.
"Levha-i Nezâir / Gazel-i Fuzûlî", *OTEM*, 1/5 (31 Temmuz 1334), 103.
"Nazîre [Emirî]", *OTEM*, 1/5 (31 Temmuz 1334), 103.
"İkinci Nazîre [Emirî]", *OTEM*, 1/5 (31 Temmuz 1334), 104.
"Diğer Nazîre [Muhyittin]", *OTEM*, 1/5 (31 Temmuz 1334), 104-105.
"Diğer Levha-i Nezâir [Emirî]", *OTEM*, 1/5 (31 Temmuz 1334), 105.
"Diğer Levha-i Nezâir [Muhyittin]", *OTEM*, 1/5 (31 Temmuz 1334), 105-106.
"Fahrü'l-muhaddarât Merhume ve Mağfure Âdile Sultan Hazretlerinin 'İftiraknâme' Unvanlı Manzume-i Garrâlarıdır", *OTEM*, 1/6 (31 Ağustos 1334), 107-108.
"Mekteb-i İdadî Talebe-i Sâbıkasından Köprülüzâde Fuad Bey'in Evvelâ 6949 Numaralı İkdam Gazetesinde ve Sonra da 46 Sayılı Yeni Mecmua'da Neşreylediği 'Fatih Devrinde Edebî Hayat' Makalesi Hakkında 4. Nüshamızdan Mâba'd", *OTEM*, 1/6 (31 Ağustos 1334), 109-116.
"Sâbık Köprülüzâde Fuad Bey Hakkında Bir Vesika-i Mühimme", *OTEM*, 1/6 (31 Ağustos 1334), 116-118.
"Muazzam Bir Eser-i Teşebbüs", *OTEM*, 1/6 (31 Ağustos 1334), 118-119.
"Levha-i Nezâir [Ali Haydar]", *OTEM*, 1/6 (30 Ağustos 1334), 118-119.
"Levha-i Nezâir: Gazel-i Nahifî", *OTEM*, 1/6 (31 Ağustos 1334), 120.
"Nazîre-i Hulkî", *OTEM*, 1/6 (31 Ağustos 1334), 120.
"Nazîre [Emirî]", *OTEM*, 1/6 (31 Ağustos 1334), 121.
"Diğer Gazel [Emirî]", *OTEM*, 1/6 (31 Ağustos 1334), 121.
"Âlem-i Belâgat Kadınlarının Padişahı Merhume ve Mağfûre Âdile Sultan Hazretlerinin Birâder-i Âlî-güher-i Şâhâneleri Cennet-mekân Huld-âşiyân Sultan Abdülaziz Han Hazretlerinin Vak'a-i Dil-hırâş Şehâdeti Hakkında İnşa Buyurdukları Mersiye-i Rikkatengiz ve Beliğidir", *OTEM*, 1/7 (31 Eylül 1334), 123-124.
"Hâtırât", *OTEM*, 1/7 (31 Eylül 1334), 124-125.
"Sûret-i Mektup [Rif'at Bey]", *OTEM*, 1/7 (31 Eylül 1334), 125.
"Cevabı [Emirî]", *OTEM*, 1/7 (31 Eylül 1334), 125-128.
"Levha-i Nezâir: Gazel-i Yetîmî", *OTEM*, 1/7 (31 Eylül 1334), 129.
"Nazîre [Emirî]", *OTEM*, 1/7 (31 Eylül 1334), 129-130.
"Diğer Nezâir [Nâmî]", *OTEM*, 1/7 (31 Eylül 1334), 130.
"Nazîre-i Nedîm-i Tâze-zebân", *OTEM*, 1/7 (31 Eylül 1334), 131.
"Nazîre-i Hulkî", *OTEM*, 1/7 (31 Eylül 1334), 132.

"Nazîre [Emirî]", *OTEM*, 1/7 (31 Eylül 1334), 132-133.
"Diğer Nezâir [Ali Rıza]", *OTEM*, 1/7 (31 Eylül 1334), 133.
"Nazîre [Emirî]", *OTEM*, 1/7 (31 Eylül 1334), 133-134.
"Diğer Nezâir: Gazel [Emirî]", *OTEM*, 1/7 (31 Eylül 1334), 134-135.
"Nazîre-i Seyfî", *OTEM*, 1/7 (31 Eylül 1334), 135.
"Beş ve Altı Numaralı Nüshalarımızda Münderic Bulunan Gazellerin Nazîreleri", *OTEM*, 1/7 (31 Eylül 1334), 136.
"Hilâl-i Hitâb [Kemâlettin]", *OTEM*, 1/7 (31 Eylül 1334), 137.
"Sadr-ı Esbak Ali Paşa ve Şeyhü'l-harem-i Hazret-i Nebevî Ziver Paşa Ahfâdından Şair-i Rakîkü'l-beyân Kemâlettin Beyefendi Hazretleri Tarafından Muhterem Edebiyat-ı Umumiye Mecmuasının 25. Nüshasında Neşrolunan Bir Gazel-i Kemterânem Üzerine Vâki' Olan Tesdis-i Âlîdir", *OTEM*, 1/7 (31 Eylül 1334), 137-140.
"Vezn-i Benân Üzerine", *OTEM*, 1/7 (31 Eylül 1334), 137-140.
"Silsile-i Benât-ı Havvâ Büyüklerinden Mağfûre ve Merhûme Âdile Sultan Hazretlerinin Zevc-i Mükerremleri Sadr-ı Esbak Merhum Mehmet Ali Paşa'nın Vefâtına Mersiye-i Belîgâneleridir", *OTEM*, 1/8 (31 Teşrinievvel 1334), 141-142.
"Yine Sâbık Köprülüzâde Fuad Bey", *OTEM*, 1/8 (31 Teşrinievvel 1334), 143-153.
"Nezâir [Nâmık Kemâl", *OTEM*, 1/8 (31 Teşrinievvel 1334), 153-154.
"Nazîre [Emirî]", *OTEM*, 1/8 (31 Teşrinievvel 1334), 154-155.
"Nazîre [İhsan]", *OTEM*, 1/8 (31 Teşrinievvel 1334), 155-156.
"Nazîre: Geçen Nüshamızdaki Gazellerin Nazîrelerinden [Ra'dî]", *OTEM*, 1/8 (31 Teşrinievvel 1334), 156.
"Nûr-ı Aynım Süleyman Nazif Beyefendi Hazretlerine", *OTEM*, 1/9 (30 Teşrinisani 1334), 157-162.
"Yine Sâbık Köprülüzâde Mehmet Fuad Bey", *OTEM*, 1/9 (30 Teşrinisani 1334), 162-171.
"Levha-i Nezâir: Edîb-i Eşher Nâmık Kemâl Bey'in Gazeli", *OTEM*, 1/9 (30 Teşrinisani 1334), 171.
"Nazîre-i Sait Paşa-yı Âmidî", *OTEM*, 1/9 (30 Teşrinisani 1334), 172.
"Nazîre [Emirî]", *OTEM*, 1/9 (30 Teşrinisani 1334), 172-173.
"Sultân-ı Şâirât Merhume ve Mağfûre Âdile Sultan Hazretlerinin Zevc-i Mükerremleri Mehmet Ali Paşa'nın Tercüme-i Hâllerini ve Kendinin Paşa-yı Müşarunileyh Esbâb-ı Tezevvücü Hakkında Bazı İzahâtı Hâvî Manzume-i Belîgalarıdır", *OTEM*, 1/10 (31 Kanunuevvel 1334), 175-177.
"Mukabele-i Şükrân", *OTEM*, 1/10 (31 Kanunuevvel 1334), 178.
"Mektup", *OTEM*, 1/10 (31 Kanunuevvel 1334), 179-183.
"Edebiyat: Reşit Âkif Paşa'nın Gazeli", *OTEM*, 1/10 (31 Kanunuevvel 1334), 184-185.
"Nazîre [Emirî]", *OTEM*, 1/10 (31 Kanunuevvel 1334), 185-186.
"Tahmis [Emirî]", *OTEM*, 1/10 (31 Kanunuevvel 1334), 186-188.
"Terkib-bend-i İsmail Fedâyî Bey", *OTEM*, 1/10 (31 Kanunuevvel 1334), 188-190.
"Köy Hocası", *OTEM*, 1/10 (31 Kanunuevvel 1334), 190.
"Na't-ı Şerîf [Emirî]", *OTEM*, 1/11 (31 Kanunusani 1335), 191-197.
"Kıblelizâde Fuad Bey'in 'Süleyman Fakih ve Mevlid-i Şerif' Makalesine Cevap", *OTEM*, 1/11 (31 Kanunusani 1335), 197-205.
"Edebiyat (Süleyman Nazif'in Gazeli", *OTEM*, 1/11 (31 Kanunusani 1335), 205.
"Nazîre [Emirî]", *OTEM*, 1/11 (31 Kanunusani 1335), 206.
"Diğer Nazîre [Emirî]", *OTEM*, 1/11 (31 Kanunusani 1335), 206.
"Tevhid-i Cenâb-ı Bârî [Emirî]", *OTEM*, 1/12 (28 Şubat 1335), 207-212.
"Aldığımız Kıymetli Mektup (Aynen)", *OTEM*, 1/12 (28 Şubat 1335), 213-214.
"Mütâlaa", *OTEM*, 1/12 (28 Şubat 1335), 214-219.
"Gazel [Emirî]", *OTEM*, 1/12 (28 Şubat 1335), 219-220.
"Nezâir: Gazel-i Âgâh Semerkandî-i Âmid", *OTEM*, 1/12 (28 Şubat 1335), 220.
"Nazîre-i Emîrî Çelebi-i Âmid (Cedd-i Sahib-i Mecmua)", *OTEM*, 1/12 (28 Şubat 1335), 220-221.
"Tahmis-i Gazel-i Cedd-i Fakir [Emirî]", *OTEM*, 1/12 (28 Şubat 1335), 221-222.

"Gazel [Emirî]", *OTEM*, 1/12 (28 Şubat 1335), 222.
"İfade-i Mahsûsa", *OTEM*, 2/13 (31 Mart 1335), 223.
"Sultan Bâyezîd Han-ı Sânî Hazretlerinin Bir Gazel-i Şâhâneleri", *OTEM*, 2/13 (31 Mart 1335), 224.
"Kanunî Sultan Süleyman Han Hazretlerinin Nazîre-i Şâhâneleri", *OTEM*, 2/13 (31 Mart 1335), 224-225.
"Sultan Ahmed Han-ı Evvel Hazretlerinin Nazîre-i Hüsrevâneleri", *OTEM*, 2/13 (31 Mart 1335), 225.
"Kanunî Sultan Süleyman Han Hazretlerinin Mahdûm-ı Şehriyârları Şehzâde Bâyezid'in Nazîresi", *OTEM*, 2/13 (31 Mart 1335), 226.
"Kanunî Sultan Süleyman Han Hazretlerinin Muhâdim-i Şâhânelerinden Şehzâde Sultan Mehmet'in Nazîresi", *OTEM*, 2/13 (31 Mart 1335), 226-227.
"Yine Selâtîn-i Osmaniye'nin Bu Vezin ve Kafiyede Redif-i Diğer Üzere Daha Bazı Âsâr-ı Şâhâneleri Vardır ve Ezcümle Kanunî Sultan Süleyman Han Hazretlerinin Şu Gazel-i Şehriyârları Bu Üslûbdandır", *OTEM*, 2/13 (31 Mart 1335), 227.
"Sultan Mustafa Hân-ı Sânî Hazretleri [Beyit]", *OTEM*, 2/13 (31 Mart 1335), 227.
"Dünyada En Büyük Adamlar Kimlerdir ve Kudüs-i Şerif ve Filistin'in Netice-i İstiklâli Hakkında Bir Mütâlaa", *OTEM*, 2/13 (31 Mart 1335), 228-238.
"Güfte-i Üveysî der-Ahvâl-i Zamân", *OTEM*, 2/13 (31 Mart 1335), 238-240.
"Teşrîh-i Ahvâl [Mehmet Şemsettin, Şiir]", *OTEM*, 2/13 (31 Mart 1335), 241-246.
"Nezâir ve Sâir Gazeller: Gazel-i Fuzûlî", *OTEM*, 2/13 (31 Mart 1335), 246.
"Nazîre-i Nâmık Kemâl Bey", *OTEM*, 2/13 (31 Mart 1335), 247.
"Nazîre-i Muhyittin", *OTEM*, 2/13 (31 Mart 1335), 247.
"Nazîre-i Emîrî-i Hakîr", *OTEM*, 2/13 (31 Mart 1335), 248.
"Diğer Nezâir [Muallim Nâcî]", *OTEM*, 2/13 (31 Mart 1335), 249.
"Nazîre-i Muhyittin", *OTEM*, 2/13 (31 Mart 1335), 249-250.
"Gazel-i Kâşif", *OTEM*, 2/13 (31 Mart 1335), 250.
"Nazîre-i Seyfî", *OTEM*, 2/13 (31 Mart 1335), 250-251.
"Geçen Nüshada Mevcut 'Çok Ne Var' Gazellerine Nazîreler: Nazîre-i Muhyittin", *OTEM*, 2/13 (31 Mart 1335), 251.
"Nazîre-i Emirî-i Fakir", *OTEM*, 2/13 (31 Mart 1335), 251-252.
"Gazel [Emirî]", *OTEM*, 2/13 (31 Mart 1335), 252-253.
"Bahar Münasebetiyle Bir Nazm [Emirî]", *OTEM*, 2/13 (31 Mart 1335), 253-254.
"Kanunî Sultan Süleyman Han Hazretlerinin Gazel-i Mülûkâneleri", *OTEM*, 2/14 (30 Nisan 1335), 255.
"Zühre-i Zehrâ-yı Âsumân-ı Belâgat Âdile Sultan Hazretlerinin Nazîre-i Üstâdâneleri", *OTEM*, 2/14 (30 Nisan 1335), 256-257.
"Kanunî Sultan Süleyman Han Hazretlerinin Diğer Gazel-i Şâhâneleri", *OTEM*, 2/14 (30 Nisan 1335), 256-257.
"Bu Gazel-i Süleymaniye Dahi Âdile Sultan Hazretlerinin Nazîre-i Belîgâneleri", *OTEM*, 2/14 (30 Nisan 1335), 257-258.
"Hâtırât: Yâd-ı Mâzî Vesîle-i Rahmettir", *OTEM*, 2/14 (30 Nisan 1335), 257-258.
"Fâzıl-ı İrfan-âşinâ Maden Mutasarrıfı Rumi Paşa Hazretlerinin Mektubu", *OTEM*, 2/14 (30 Nisan 1335), 260.
"Edîb-i Fezâil-pîrâ Diyarbakırlı Sait Paşa Hazretlerinin Cevabı", *OTEM*, 2/14 (30 Nisan 1335), 261.
"Rumi Paşa'nın Mektubunda Melfûf Bulunan 16 Gazelin Birisi Ma'mûretü'l-azîz Mutasarrıfı Abdülnâfi' Efendi'ye Nazîre Olarak 'Saklar' Kafiyesindeydi. Merhum Abdülnâfi' Efendi'nin Gazeli Şudur", *OTEM*, 2/14 (30 Nisan 1335), 261-262.
"Rumi Paşa Hazretlerinin Gönderdikleri Nazîre", *OTEM*, 2/14 (30 Nisan 1335), 262.
"Sait Paşa Hazretlerinin İnşâd u İb'âs Buyurdukları Nazîre", *OTEM*, 2/14 (30 Nisan 1335), 263.
"Nazîre-i Fakir [Emirî]", *OTEM*, 2/14 (30 Nisan 1335), 263-264.
"Aynen Mektup [Hüseyin Nâmık]", *OTEM*, 2/14 (30 Nisan 1335), 265-266.
"Mecmua", *OTEM*, 2/14 (30 Nisan 1335), 265-267.

"Edebiyat/ Nezâir/ Heyet-i Âyân Âzâsı İhtirâmından Vezir-i Hamiyet-mend Fâzıl-ı Ercümend-mend Reşit Âkif Paşa Hazretlerinin Bir Gazel-i Hakâyık-ı İhtivâları", *OTEM*, 2/14 (30 Nisan 1335), 268.

"Nazîre [Emirî]", *OTEM*, 2/14 (30 Nisan 1335), 268-269.

"Tahmis [Emirî]", *OTEM*, 2/14 (30 Nisan 1335), 269-270.

"Yenikapı Mevlevîhane Şeyhi Muhteremi Fâzıl-ı Kerâmet-pîrâ Abdülbâki Efendi Hazretlerinin Edebiyât-ı Umumiye Mecmuasının 25. Nüshasındaki Gazel-i Fakirâneme Nazîre-i Berceste-edâları", *OTEM*, 2/14 (30 Nisan 1335), 271.

"Müşârunileyhin Yine Edebiyât-ı Umumiye Mecmuasıyla Neşrolunan Diğer Gazel-i Âcizâneme Lütfen İnşad Buyurdukları Nazîre-i Güzîde [Abdülbâkî]", *OTEM*, 2/14 (30 Nisan 1335), 272.

"Gazel [Emirî]", *OTEM*, 2/14 (30 Nisan 1335), 273.

"12 ve 13 Numaradaki 'Çok Ne Var' Gazellerine Nazîre [Yaşar Şâdî]", *OTEM*, 2/14 (30 Nisan 1335), 274.

"Muhyittin Beyefendi'nin İkinci Nazîreleri", *OTEM*, 2/14 (30 Nisan 1335), 274-275.

"Nazîre [Mehmet Şemsettin]", *OTEM*, 2/14 (30 Nisan 1335), 275.

"Aynen Mektup [Ferik Hamdi]", *OTEM*, 2/14 (30 Nisan 1335), 276.

"Nazîre [Ferik Hamdi]", *OTEM*, 2/14 (30 Nisan 1335), 276-277.

"Gazel [Emirî]", *OTEM*, 2/14 (30 Nisan 1335), 277.

"Sultan Murad-ı Râbi' Hazretlerinin Gayet Mu'tekid Oldukları Fuzalâ-yı Meşâyıhdan "İlmî" Mahlas Kadızâde Şeyh Mehmet Efendi Merhum Tarafından 1040 Hududunda Ahvâl-i âlem Hakkında Takdim Edilen ve Hakan-ı Müşarunileyh Hazretleri Canibinden Telakkî-i bi'l-kabul Buyrulan Tarihî Kaside-i Hamiyet-pîrâdır (Nevverallahu merkadehümâ)", *OTEM*, 2/14 (30 Nisan 1335), 278-282.

"Üstâd-ı Muhterem Ali Emirî Efendi Hazretlerine [Sabit Bey]", *OTEM*, 2/14 (30 Nisan 1335), 282-286.

"Fatih Sultan Mehmet Han Hazretlerinin Terci-bend-i Şâhâneleri", *OTEM*, 2/15 (31 Mayıs 1335), 287-288.

"Sultan Bâyezîd Han-ı Velî Hazretlerinin Terci-bend-i Mülûkâneleri", *OTEM*, 2/15 (31 Mayıs 1335), 289-290.

"Kanunî Sultan Süleyman Han Hazretlerinin Terci-bend-i Şâhâneleri", *OTEM*, 2/15 (31 Mayıs 1335), 290-291.

"Âdile Sultan Hazretlerinin Şehzâde Mahmut Celâlettin Efendi Hazretlerinin Vefatına Terci-bent Sûretli Mersiye-i Sultâniyeleri", *OTEM*, 2/15 (31 Mayıs 1335), 291-292.

"Fatih Sultan Mehmet Han ve Mahdum-ı Âlîleri Sultan Bâyezid-i Velî Hazetâtının Asr-ı Şâhânelerinden Zeynep Hanımın Gazel-i Belîgâneleri", *OTEM*, 2/15 (31 Mayıs 1335), 293.

"Meşâhir-i Nisvân-ı Şâirândan Diyarbakırlı Sırrî Hanım'ın Tahmisi", *OTEM*, 2/15 (31 Mayıs 1335), 293-294.

"(Başlıksız) Şâire-i Meşhûre Leylâ Hanım'ın Bu Zarif Neşidesi…", *OTEM*, 2/15 (31 Mayıs 1335), 295-296.

"Sûret-i Mektup [Süleyman Nazif]", *OTEM*, 2/15 (31 Mayıs 1335), 296-299.

"Yine Halis Efendi'nin Ketm ü İzâa-i Kütüb Meselesi", *OTEM*, 2/15 (31 Mayıs 1335), 299-300.

"Sûret-i Mektup", *OTEM*, 2/15 (31 Mayıs 1335), 300-303.

"Tarihî Manzumeler [Koşma]", *OTEM*, 2/15 (31 Mayıs 1335), 303-304.

"Diğer [Gazel]", *OTEM*, 2/15 (31 Mayıs 1335), 304-305.

"Diğer Kıta", *OTEM*, 2/15 (31 Mayıs 1335), 305.

"Diğer Gazel [Hisâlî]", *OTEM*, 2/15 (31 Mayıs 1335), 305.

"Nezâir: Gazel [Faik Memduh Paşa]", *OTEM*, 2/15 (31 Mayıs 1335), 306.

"Yaşar Şâdî Bey'in Nazîresi", *OTEM*, 2/15 (31 Mayıs 1335), 306-307.

"Muhyittin Beyefendi'nin Nazîresi", *OTEM*, 2/15 (31 Mayıs 1335), 307-308.

"Nazîresi [Emirî]", *OTEM*, 2/15 (31 Mayıs 1335), 308.

"Diğer Nezâir: Lebîb-i Âmidî", *OTEM*, 2/15 (31 Mayıs 1335), 309.

"Nazîre [Adanalı Ziya]", *OTEM*, 2/15 (31 Mayıs 1335), 310.

"Nazîre [Muhyittin]", *OTEM*, 2/15 (31 Mayıs 1335), 310-311.

"Nazîre [İşkodralı Ferid]", *OTEM*, 2/15 (31 Mayıs 1335), 310-311.

"Diğer Gazel [Emirî]", *OTEM*, 2/15 (31 Mayıs 1335), 312.

"Âsâr-ı Nezîhâneleri Şâyetse-i Takdir Olan Yusuf Ziya Bey'in Millet Kütüphanesi'nde Bu Âcizi Bulamayarak İrticâlen bi't-tahrir Bıraktıkları Kıt'a", *OTEM*, 2/15 (31 Mayıs 1335), 312.

"Cevabım [Emirî]", *OTEM*, 2/15 (31 Mayıs 1335), 312.

"Kıblelizâde Fuad Bey'in 'Selim-i Sâlis ve Napolyon' İsmindeki Kitabı, Yazdığı Sair Kitaplar Gibi Hakikate Gayr-ı Muvâfık ve Âdetâ Hayâlî Bir Sûrette Tercüme Etmiş Olması Hakkında Edîb-i Muktedir Selim Sabit Beyefendi'nin Tetkikâtı", *OTEM*, 2/15 (31 Mayıs 1335), 313-318.

"Sultan Mustafa-yı Sâlis Hazretlerinin Hırka-i Saadet Daire-i Füyûzât-ı Fâhiresinde Mutazarrıât ve Belîgâne Bir Münâcât-ı Mülûkâneleri", *OTEM*, 2/16 (30 Haziran 1335), 319-321.

"Cennet-mekân Sultan Mahmûd Han-ı Sânî Hazretlerinin 1235 Senesinde Ravza-i Mutahhara-i Hazret-i Risâlet-penâhîye Takdim Eyledikleri Murassa' Şamdân Münasebetiyle İnşâd Eyledikleri İstimdâd-kârâne ve Mutazarrıâne Na't-ı Şâhâneleri", *OTEM*, 2/16 (30 Haziran 1335), 321-322.

"Melîke-i Kişver-i Belâgat Âdile Sultan binti Sultan Mahmud Hân-ı Sânî Hazretlerinin Hâk-i Pây-i Risâlet-penâhîye Arz-ı Hâl-i İffet-penâhîleri", *OTEM*, 2/16 (30 Haziran 1335), 322-323.

"Na't-ı Şerîf-i Nâbî Tahmis-i Nazmî-i Giridî", *OTEM*, 2/16 (30 Haziran 1335), 323-324.

"Osmanlı Şairlerinin Eş'ârı: Macaristan'ın Şâirât-ı Kadîme-i Osmaniyyesinden Âişe Hanım'ın Gazel-i Belîgâne ve Rindâneleri", *OTEM*, 2/16 (30 Haziran 1335), 325.

"Şâire-i Kadîme-i Osmaniyyeden Sâhib-divan Fâtıma Ânî Hanım'ın Gazeli", *OTEM*, 2/16 (30 Haziran 1335), 326.

"Gazel-i Fıtnat Hanım", *OTEM*, 2/16 (30 Haziran 1335), 327.

"Nazîre-i Leylâ Hanım", *OTEM*, 2/16 (30 Haziran 1335), 327.

"Gazel-i Şeref Hanım Redif-i Diğer", *OTEM*, 2/16 (30 Haziran 1335), 328.

"Diğer Gazel-i Şeref Hanım", *OTEM*, 2/16 (30 Haziran 1335), 328.

"Diyarbakırlı Sırrî Hanım'ın Büyük Kardeşleri Hatice İffet Hanım'ın Gazeli", *OTEM*, 2/16 (30 Haziran 1335), 329.

"(Başlıksız) Diyarbakırlı Sırrî Hanım'ın Terci-bendi", *OTEM*, 2/16 (30 Haziran 1335), 329-331.

"Maârif Nezâret-i Celilesine", *OTEM*, 2/16 (30 Haziran 1335), 331-334.

"Nezâir: Gazel-i Emîrî-i Âmidî Cedd-i Kebîr-i Fakir", *OTEM*, 2/16 (30 Haziran 1335), 334-335.

"Nazîre-i Nusretî-i Âmidî", *OTEM*, 2/16 (30 Haziran 1335), 335.

"Nazîre-i Şa'bân Kâmî-i Âmidî Emmi-i Kebîr-i Fakir", *OTEM*, 2/16 (30 Haziran 1335), 336.

"Ceddimiz Mehmet Emirî Çelebi'nin Bâlâdaki Tahrir Olunan Gazeline Nûr-ı Uyûnum Bağdad Vâlî-i Esbakı Süleyman Nazif ve Diyarbakır Vâlî-i Lâhıkı Fâik Âli Beylerin Cedd-i A'lâları ve Şark Seraskeri Salih Paşanın Divan Efendisi Eâzım-ı Hânedân-ı Memleketten Edîb-i Lebîb Merhum Süleyman Nazif Efendi'nin Bundan Bir Asır Evvel Vâki' Olan Tahmis-i Nefîs ü Selîsleridir", *OTEM*, 2/16 (30 Haziran 1335), 336-337.

"Müşarunileyh Süleyman Nazif Efendi'nin Mahdumu Fâzıl-ı bî-müdânî Diyarbakırlı Sait Paşa Merhumun Gazeli", *OTEM*, 2/16 (30 Haziran 1335), 337-338.

"Nazîre-i Gazel [Emirî]", *OTEM*, 2/16 (30 Haziran 1335), 338-339.

"Diğer Nezâir / Nazîre, Gazel [Süleyman Nazif]", *OTEM*, 2/16 (30 Haziran 1335), 339-340.

"Edîb-i Nev-üslûb Muhyittin Beyefendi'nin Nazîreleri", *OTEM*, 2/16 (30 Haziran 1335), 340.

"Diğer Nezâir/ Gazel [Süleyman Nazif]", *OTEM*, 2/16 (30 Haziran 1335), 341.

"Nazîre-i Emirî-i Fakir", *OTEM*, 2/16 (30 Haziran 1335), 341-342.

"Nazîre-i Muhyittin", *OTEM*, 2/16 (30 Haziran 1335), 342-343.

"Diğer Nezâir/ Gazel [Emirî]", *OTEM*, 2/16 (30 Haziran 1335), 343-344.

"Şeyhülislâm-ı Meşhur Merhum Ebussuûd Efendi Hazretleri Ahfâdından Vahdetîzâde Suûdî Beyefendi'nin Üstâdâne Nevâzişkârâne Nazîreleri", *OTEM*, 2/16 (30 Haziran 1335), 344-345.

"Gazel-i Cevrî Çelebi", *OTEM*, 2/16 (30 Haziran 1335), 345-346.

"Gazel-i Nâilî-i Kadîm", *OTEM*, 2/16 (30 Haziran 1335), 346-347.

"Kıta-i Nef'î-i Mu'ciz-beyân", *OTEM*, 2/16 (30 Haziran 1335), 347.

"Gazel [Mehmet Ferit]", *OTEM*, 2/16 (30 Haziran 1335), 347-348.

"Tarihî Bazı Mâlûmât", *OTEM*, 2/16 (30 Haziran 1335), 348-350.

"Her Biri Bir Cihân-penâh-ı Adl ü İrfân Olan Selâtîn-i Muazzama-i Osmaniye'den Şehriyâr-ı Kişver-i Maânî Sultan Murâd Han-ı Sâlis Hazretlerinin Bir Gazel-i Beliğ-i Şâhâneleri", *OTEM*, 2/17 (31 Temmuz 1335), 351-352.

"Yine Sultan-ı Müşârünileyh [III. Murat] Hazretlerinin Gazeli", *OTEM*, 2/17 (31 Temmuz 1335), 353.

"Yine Sultan-ı Müşârünileyh [III. Murat]'in", *OTEM*, 2/17 (31 Temmuz 1335), 353.

"Yine Sultan-ı Müşârünileyh [III. Murat]'in", *OTEM*, 2/17 (31 Temmuz 1335), 354.

"Yine Sultan-ı Müşârünileyh [III. Murat]'in", *OTEM*, 2/17 (31 Temmuz 1335), 354.

"Yine Sultan-ı Müşârünileyh [III. Murat]'in Bir Muhammes-i bî-nazîr-i Şâhâneleri", *OTEM*, 2/17 (31 Temmuz 1335), 355.

"Şehsüvâr-ı Meydân-ı Belâgat Âdile Sultan Hazretlerinin Gazel-i Mutasavvıfâneleri", *OTEM*, 2/17 (31 Temmuz 1335), 356.

"Yine Müşârunileyh Âdile Sultan Hazretlerinin", *OTEM*, 2/17 (31 Temmuz 1335), 356-357.

"Yine Müşârunileyh Âdile Sultan Hazretlerinin Fezâil-i Âl-i Osman Hakkında", *OTEM*, 2/17 (31 Temmuz 1335), 357-358.

"Emetullah Sıdkî Hanım: Na't-ı Şerif", *OTEM*, 2/17 (31 Temmuz 1335), 358.

"Şâire-i Müşârünileyhâ Sıdkî Hanım'ın Kenzü'l-envâr'ından", *OTEM*, 2/17 (31 Temmuz 1335), 358-359.

"Şâire-i Müşârünileyhâ Sıdkî Hanım'ın Mecmau'l-ahyâr'ından", *OTEM*, 2/17 (31 Temmuz 1335), 358-359.

"Pederi Kâmetîzâde Mehmet Efendinin Vefâtına Söylediği Tarih [Emetullah Sıdkî]", *OTEM*, 2/17 (31 Temmuz 1335), 359.

"Mürşitleri Şeyh Himmet Efendinin Vefâtına Söylediği Tarih [Emetullah Sıdkî]", *OTEM*, 2/17 (31 Temmuz 1335), 360.

"Gazel-i Tevfîka Nesîbe Hanım", *OTEM*, 2/17 (31 Temmuz 1335), 360.

"Nesîbâ Hanım'ın Bâlâdaki Gazelini Şâire-i Meşhûre Leylâ Hanım'ın Tahmisi", *OTEM*, 2/17 (31 Temmuz 1335), 360-361.

"Gazel-i Feride Hanım", *OTEM*, 2/17 (31 Temmuz 1335), 362.

"Şaire-i Edîbe Şeref Hanım Tarafından Zeynep Hanım'ın Gazelinin Tahmisi", *OTEM*, 2/17 (31 Temmuz 1335), 362-363.

"İsbât-ı Müddeâ İçin Tahrîf-i Vesâik", *OTEM*, 2/17 (31 Temmuz 1335), 363-368.

"Mecmua", *OTEM*, 2/17 (31 Temmuz 1335), 368.

"Gazel-i bî-nazîr-i Nedîm-i Kadîm", *OTEM*, 2/17 (31 Temmuz 1335), 369.

"Nazîre-i Nedîm-i Meşhur", *OTEM*, 2/17 (31 Temmuz 1335), 369.

"Nedîm-i Kadîm'in Bâlâda Geçen Gazelinin Nedim-i Meşhûr Tarafından Taştîri", *OTEM*, 2/17 (31 Temmuz 1335), 370-371.

"Ceddimiz Mehmet Emîrî Çelebi'nin Gazeli", *OTEM*, 2/17 (31 Temmuz 1335), 372.

"Nazîre-i Şeyh Es'ad Gâlib-i Mevlevî", *OTEM*, 2/17 (31 Temmuz 1335), 372-373.

"Nâmık Kemâl Bey'in Gazeli", *OTEM*, 2/17 (31 Temmuz 1335), 373.

"Dâhiliye Nâzır-ı Esbakı Fâik Memduh Paşa Hazretleri'nin Nazîresi", *OTEM*, 2/17 (31 Temmuz 1335), 374.

"Fâik Memduh Paşa Hazretleri'nin Bâlâdaki Gazelinin Tahmisi [Emirî]", *OTEM*, 2/17 (31 Temmuz 1335), 375-376.

"Gazel [Süleyman Nazif]", *OTEM*, 2/17 (31 Temmuz 1335), 376-377.

"Nazîre [Muhyittin]", *OTEM*, 2/17 (31 Temmuz 1335), 378.

"Nazîre-i Emirî", *OTEM*, 2/17 (31 Temmuz 1335), 378-379.

"14. Nüshadaki "Arar" Gazellerine Nazîre [Muhyittin]", *OTEM*, 2/17 (31 Temmuz 1335), 379.

"Diğer Nazîre [İsmail Hakkı]", *OTEM*, 2/17 (31 Temmuz 1335), 380.

"Geçen Nüshadaki Gazelimize Nazîre [Muhyittin]", *OTEM*, 2/17 (31 Temmuz 1335), 380-381.

"950 Hudûdunda Yazılan Bir Mecmuada Varsağı Ser-levhası Tahtında Şu Manzume Görülmüştür", *OTEM*, 2/17 (31 Temmuz 1335), 381-382.

"Sultan Ahmet Han-ı Evvel Hazretlerinin Tarihî Bir Gazel-i Şâhâneleri", *OTEM*, 2/18 (31 Ağustos 1335), 383-384.

"Yine Müşârünileyh Sultan Ahmet Han-ı Evvel Hazretlerinin Tarihî Diğer Bir Gazel-i Şâhâneleri", *OTEM*, 2/18 (31 Ağustos 1335), 384.

"Sultan Ahmet Han-ı Evvel Hazretlerinin Tarihî Diğer Hamiyet-pîrâ Bir Gazeli", *OTEM*, 2/18 (31 Ağustos 1335), 385.

"Yine Hakan-ı Müşârünileyh Sultan Ahmet Han-ı Evvel Hazretlerinin Pederleri Eğri Fatihi Sultan Mehmed-i Sâlis Hazretlerinin İrtihâllerinden Müteessiren İnşâd-ı Hümâyûn Buyurdukları Mersiye-gûne Gazel-i Beliğ-i Şâhâneleri", *OTEM*, 2/18 (31 Ağustos 1335), 385-386.

"Cennet-mekân Sultan Abdülmecit Han Hazretlerinin Sultanları Hakkında Âdile Sultan Hazretlerinin Mersiye-gûne Kıta-i Garrâları", *OTEM*, 2/18 (31 Ağustos 1335), 386.

"Âdile Sultanın Zevc-i Muhteremi Mehmet Ali Paşa'nın Diğer Zevcesinden Mütevellid Damad-ı Şehriyârî Ethem Paşa Merhum Hakkında Mersiye-gûne Kıta-i Te'sîr-edâları", *OTEM*, 2/18 (31 Ağustos 1335), 387.

"Sultan Selim-i Sânî ve Sultan Murad-ı Sâlis Asr-ı Şâhâneleri Şairelerinden Hubbâ Hanım'ın Murassa Gazel-i Ârifâneleri", *OTEM*, 2/18 (31 Ağustos 1335), 388.

"Diyarbakırlı Merhume Hatice İffet Hanım'ın Gazeli", *OTEM*, 2/18 (31 Ağustos 1335), 388.

"Diyarbakırlı Sırrî Hanım'ın [Gazeli]", *OTEM*, 2/18 (31 Ağustos 1335), 389.

"Şair-i Meşhûr Nef'î'nin Bir Mektubu", *OTEM*, 2/18 (31 Ağustos 1335), 390-391.

"Leskofçalı Gâlib Bey'in Gazeli", *OTEM*, 2/18 (31 Ağustos 1335), 391-392.

"Maârif Nezâreti Mektubî Esbakı Merhum Hâlet Bey'in Nazîresi", *OTEM*, 2/18 (31 Ağustos 1335), 392-393.

"Nazîre [Muhyittin]", *OTEM*, 2/18 (31 Ağustos 1335), 393.

"Fâzıl-ı Hamiyet-şemâil Reşit Âkif Paşa Hazretlerinin Bir Gazel-i Belâgat-pîrâları", *OTEM*, 2/18 (31 Ağustos 1335), 394.

"Merhum Hersekli Ârif Hikmet Bey'in Nazîresi", *OTEM*, 2/18 (31 Ağustos 1335), 394-395.

"Edib-i Müstesnâ Süleyman Nazif Beyefendi Hazretlerinin 7. Nüshadaki Gazellere Nazîre-i Belâgat-pîrâları", *OTEM*, 2/18 (31 Ağustos 1335), 396.

"Sadr-ı Esbak Mahmud Nedim Paşa Merhumun Gazeli", *OTEM*, 2/18 (31 Ağustos 1335), 396-397.

"Dâhiliye Nâzır-ı Esbakı Fâik Memduh Paşa Hazretlerinin Gazeli", *OTEM*, 2/18 (31 Ağustos 1335), 397.

"Diğer Nezâir/ Gazel [Emirî]", *OTEM*, 2/18 (31 Ağustos 1335), 398.

"Nazîre: Gazel [Ali İhsan Rıza]", *OTEM*, 2/18 (31 Ağustos 1335), 398-399.

"Cenâb-ı Fuzulî'ye Nazîre [Muhyittin]", *OTEM*, 2/18 (31 Ağustos 1335), 399-400.

"Nazîre [Emirî]", *OTEM*, 2/18 (31 Ağustos 1335), 400.

"Müstezâd [Emirî]", *OTEM*, 2/18 (31 Ağustos 1335), 400-401.

"Nazîre [Kemâleddin]", *OTEM*, 2/18 (31 Ağustos 1335), 401.

"13. Nüshada Mevcut 'sana' Gazellerine Nazîre [Emirî]", *OTEM*, 2/18 (31 Ağustos 1335), 402.

"Aynen Mektup [İrfan]", *OTEM*, 2/18 (31 Ağustos 1335), 402-405.

"Tevil Götürmez!", *OTEM*, 2/18 (31 Ağustos 1335), 405-406.

"Tarîk Gazetesi'nin 3 Ağustos 1335 Tarihli ve 13 Numaralı Nüshasından: Tarihî Vesikalar Etrafında", *OTEM*, 2/18 (31 Ağustos 1335), 405-407.

"Vakit Gazetesi'nin 8 Ağustos 1335 Tarihli Nüshasından: Tarihî Vesikaları Tahrif Meselesi", *OTEM*, 2/18 (31 Ağustos 1335), 407-412.

"Dârülfünûn Şerh-i Mütûn Müderrisliği İntihâbı", *OTEM*, 2/18 (31 Ağustos 1335), 412-414.

"Teşekkür", *OTEM*, 2/18 (31 Ağustos 1335), 414.

"Ravza-i Mutahhara-i Hazret-i Peygamberîde Sekiz Aded Üstüvâne-i Mübâreke Üstünde Bu Manzûme-i Ubûdiyyet-mevsûme Müzehheb ve Müzeyyen Bir Sûrette el-hâletü hâzihi 'Teserrü'n-nâzırîn'-i Züvvâr-ı Kirâmdır ki Sultan Selim-i Sâlis Hazretlerinin Tab'-ı Dürerbârları Âsâr-ı Diyânet-şiârındandır", *OTEM*, 2/19 (30 Eylül 1335), 415-416.

"Hâdim ve Hâfız-ı Emânet-i Mübâreke, Hulefâ-yı Celîle-i Osmaniye'nin Şeref-silsile-i Siyâdetleri ve İlm-i Celîl-i Ensâbın Fevâidi", *OTEM*, 2/19 (30 Eylül 1335), 417-435.

"Ali Kemâl Bey'e Cevap", *OTEM*, 2/19 (30 Eylül 1335), 436-449.

"Fuzulî ve Nâbî'ye Nazîre [Emirî]", *OTEM*, 2/19 (30 Eylül 1335), 449-450.

"Müstezad [Emirî]", *OTEM*, 2/19 (30 Eylül 1335), 450.

"Ravza-i Mutahhara-i Cenâb-ı Penâhîde Minber-i Saâdet Civarında Birinci Sütûn-ı Ulviyet-nümûnda Cennet-mekân-ı Saîd Sultan Üçüncü Selim Han-ı Şehid Hazretlerinin Şu Kıt'a-i Ubûdiyet-kârâne ve Pâdişâhâneleri Menkûş ve Muharrerdir", *OTEM*, 2/20 (31 Teşrinievvel 1335), 451.

"Diğer Sütûn-ı Saâdet Üstünde İmlâ Buyurdukları Kıt'a-i Âşıkâne ve Şâhâneleri [III. Selim]", *OTEM*, 2/20 (31 Teşrinievvel 1335), 451.

"Diğer Sütûn-ı Mübarek Üzerine Tastîr Buyurdukları Kıta-i Rakitkârâne ve Mülûkâneleri [III. Selim]", *OTEM*, 2/20 (31 Teşrinievvel 1335), 452.

"Diğer Sütûn-ı Hümâyûna Nakştırâz-ı Ubûdiyet Eyledikleri Kıta-i Nefîse-i Pâdişâhâneleri [III. Selim]", *OTEM*, 2/20 (31 Teşrinievvel 1335), 452.

"Müessis-i Bünyân-ı Saltanat Osman Gazi Hazretlerinin Seyyid Edebâlî Hazretlerine Damat Olması ve Bu Münâsebet-i Mübâreke ile Devlet-i Muazzama-i Osmaniye'de Kılıç Kuşanmak Merasimi", *OTEM*, 2/20 (31 Teşrinievvel 1335), 453-458.

"Hazret-i Ali Kerremallahu Veche Efendimiz Hakkında: Taklîd-i Seyf-i Nebevî", *OTEM*, 2/20 (31 Teşrinievvel 1335), 458-464.

"Müessis-i Devlet-i Aliye Osman Gazi Hazretlerinin Taklîd-i Seyf Merasimi", *OTEM*, 2/20 (31 Teşrinievvel 1335), 464-476.

"İstanbul'un Yıkılmakta Olan Çeşmeleri ve Akmayan Evkâf Suları Hakkında Hasbetenlillah 2 Hafta Mukaddem Huzûr-ı Maâlî-nüşûr Cenâb-ı Sadâret-penâhîye Takdim Eylediğim Vicdan-nâme-i Çâkerânemin Sûretidir", *OTEM*, 2/20 (31 Teşrinievvel 1335), 477-481.

"Reşit Âkif Paşa Hazretlerinin 18. Nüshadaki Gazel-i Ârifânelerine Nazîre [Emirî]", *OTEM*, 2/20 (31 Teşrinievvel 1335), 481.

"Diğer Gazel [Emirî]", *OTEM*, 2/20 (31 Teşrinievvel 1335), 482.

"Sultan-ı Tahtgâh-ı Belâgat Sultan Murad Han-ı Sâlis Hazretlerinin Na't-ı Şerif-i Şâhâneleri", *OTEM*, 2/21 (30 Teşrinisani 1335), 483.

"Yine Sultan-ı Müşârunileyh [III. Murat] Hazretlerinin Gazel-i Muhakkıkâne ve Belîgâneleri", *OTEM*, 2/21 (30 Teşrinisani 1335), 484.

"Yine Sultan-ı Müşârunileyhin [III. Murat] Gazel-i Mülûkâne ve Âlimâneleri", *OTEM*, 2/21 (30 Teşrinisani 1335), 484.

"Diğer Gazeli-i Pâdişâhâneleri [III. Murat]", *OTEM*, 2/21 (30 Teşrinisani 1335), 485.

"Diğer Gazel-i Belîgâneleri [III. Murat]", *OTEM*, 2/21 (30 Teşrinisani 1335), 485.

"Yine Sultan-ı Müşârünileyh [III. Murat] Hazretlerinin Gazel-i Belîğ-i Hüsrevâneleri", *OTEM*, 2/21 (30 Teşrinisani 1335), 486.

"Selâtîn-i İzâm-ı Osmaniye'nin Millet Kütüphanesi'nde Yazma olarak Mevcut Bulunan Enâfis-i Âsâr-ı Şâhâneleri", *OTEM*, 2/21 (30 Teşrinisani 1335), 486-487.

"Osmanlı Mefâhir-i Tarihiyyesinde Şeref-bahşâ Bir İzdivac-ı Müteyemmin", *OTEM*, 2/21 (30 Teşrinisani 1335), 486-487.

"İbni Kemâl Hazretlerinin Sûr-ı Pür-sürûr-ı Hıtân u İzdivâc Hakkındaki Makaleleri", *OTEM*, 2/21 (30 Teşrinisani 1335), 489-492.

"Âsâr-ı Muhallede-i Evkâfın Ahvâl-i Pür-melâli Hakkında İkinci Defa Olarak Huzûr-ı Fehâmet-nüşûr Cenâb-ı Sadâret-i Uzmâya 20 Gün Mukaddem Takdim Eylediğim Vicdan-nâme Sûretidir", *OTEM*, 2/21 (30 Teşrinisani 1335), 492-494.

"Zeyl-i Mecmua", *OTEM*, 2/21 (30 Teşrinisani 1335), 494-498.

"Aynen [Ahmet Refik'in Mektubu]", *OTEM*, 2/21 (30 Teşrinisani 1335), 498.
"Cenâb-ı Emirî", *OTEM*, 2/21 (30 Teşrinisani 1335), 499-500.
"Teşekkür", *OTEM*, 2/21 (30 Teşrinisani 1335), 500-502.
"Şeyhûhat: Vazife-i Sakîle", *OTEM*, 2/21 (30 Teşrinisani 1335), 502-505.
"Bu Gazeli Tamam 40 Sene Evvelki Vakit ve Hâliyle İcabına Göre Müteessirâne Bir Hayretle İnşâd Etmiştim [Emirî]", *OTEM*, 2/21 (30 Teşrinisani 1335), 505-506.
"Şair Nedim'in Ta'lik Hattıyla Matbû Meşhur Divanında Mevcut Olmayan Gazelinden", *OTEM*, 2/21 (30 Teşrinisani 1335), 507.
"Diğer Gazel [Nedim]", *OTEM*, 2/21 (30 Teşrinisani 1335), 507-508.
"Fatih Sultan Mehmet Han ve Sultan Bâyezid Han-ı Vevlî Hazerâtının Zaman-ı Şâhâneleri Şairelerinden Mihrî Hanım", *OTEM*, 2/21 (30 Teşrinisani 1335), 507.
"Şâire-i Müşârünileyhâ Mihrî Hanım'ın Diğer Gazeli", *OTEM*, 2/21 (30 Teşrinisani 1335), 509.
"Şâire-i Müşârünileyhâ Mihrî Hanım'ın Diğer Gazeli", *OTEM*, 2/21 (30 Teşrinisani 1335), 509-510.
"Şâire-i Meşhûre Leylâ Hanım", *OTEM*, 2/21 (30 Teşrinisani 1335), 510.
"Kastamonulu Baharzâde Feride Hanım'ın Gazeli", *OTEM*, 2/21 (30 Teşrinisani 1335), 511.
"Feride Hanım'ın Diğer Gazeli: Bu Dahi Leylâ Hanım'a Nazîre", *OTEM*, 2/21 (30 Teşrinisani 1335), 511-512.
"Feride Hanım'ın Diğer Gazeli", *OTEM*, 2/21 (30 Teşrinisani 1335), 512.
"Merhum Hersekli Ali Paşa Kerîmesi Habibe Hanım'ın Gazeli", *OTEM*, 2/21 (30 Teşrinisani 1335), 512-513.
"Gazel-i Nâbî-i Üstâd", *OTEM*, 2/21 (30 Teşrinisani 1335), 513.
"Noktasız Gazel [Emirî]", *OTEM*, 2/21 (30 Teşrinisani 1335), 514.
"(Başlıksız) Emirî'nin Noktasız Murabbaı", *OTEM*, 2/22 (31 Kanunuevvel 1335), 515-518.
"Fatih Sultan Mehmet Han Gazi Hazretlerinin Nefs-i Nefîs-i Hümâyûnları İçin Yazdırıp Mütâlaa Buyurdukları Kitaplar", *OTEM*, 2/22 (31 Kanunuevvel 1335), 518-528.
"Fatih Sultan Mehmet Han Hazretlerinin 3. Mahdûmu Meşhur Şehzâde Cem'in Velâdeti Hakkında İbn Kemâl Tarihinden Aynen Naklolunan Makale", *OTEM*, 2/22 (31 Kanunuevvel 1335), 528-531.
"Edebiyat: Vezîr-i Meâlî-i Fıtrat Reşit Âkif Paşa Hazretlerinin Gazel-i Âlîleri", *OTEM*, 2/22 (31 Kanunuevvel 1335), 532.
"Nazîre [Emirî]", *OTEM*, 2/22 (31 Kanunuevvel 1335), 532-533.
"Tahmis [Emirî]", *OTEM*, 2/22 (31 Kanunuevvel 1335), 533-535.
"Nezâir: Gazel-i Seyyid Mehmet Emîrî Çelebi Cedd-i Câmiü'l-hurûf", *OTEM*, 2/22 (31 Kanunuevvel 1335), 535.
"Nazîre-i Hamdî-i Âmidî", *OTEM*, 2/22 (31 Kanunuevvel 1335), 535-536.
"Nazîre-i Emirî-i Câmiü'l-hurûf", *OTEM*, 2/22 (31 Kanunuevvel 1335), 536.
"Diğer Nezâir: Gazel-i Fehîm-i Kadîm", *OTEM*, 2/22 (31 Kanunuevvel 1335), 537.
"Nazîre-i Şeyh Gâlib-i Mevlevî", *OTEM*, 2/22 (31 Kanunuevvel 1335), 537-538.
"Nazîre-i Keçecizâde İzzet Molla", *OTEM*, 2/22 (31 Kanunuevvel 1335), 538.
"Nâilî-i Kadîm", *OTEM*, 2/22 (31 Kanunuevvel 1335), 538-539.
"Fehim-i Cedid", *OTEM*, 2/22 (31 Kanunuevvel 1335), 539-540.
"Leskofçalı Galib Bey", *OTEM*, 2/22 (31 Kanunuevvel 1335), 539-540.
"Nazîre-i Nâmık Kemâl Bey", *OTEM*, 2/22 (31 Kanunuevvel 1335), 540.
"Yenişehirli Avnî Bey", *OTEM*, 2/22 (31 Kanunuevvel 1335), 540-541.
"Nazîre-i Emîrî-i Câmiü'l-hurûf", *OTEM*, 2/22 (31 Kanunuevvel 1335), 540-541.
"Reşit Âkif Paşa Hazretleriyle Hersekli Ârif Hikmet Bey Merhumun 18. Nüshadaki Üstâdâne Gazellerine Nazîreler: Nazîre-i Muallim Feyzî Merhum", *OTEM*, 2/22 (31 Kanunuevvel 1335), 542-543.
"Nazîre-i Hoca Hayret Merhum", *OTEM*, 2/22 (31 Kanunuevvel 1335), 543.
"Nazîre-i Muhyittin Râif Bey", *OTEM*, 2/22 (31 Kanunuevvel 1335), 544.
"Gazel [Mehmet Sıdkı]", *OTEM*, 2/22 (31 Kanunuevvel 1335), 544-545.
"Cezbe-i Tasavvuf [Nâbedîd]", *OTEM*, 2/22 (31 Kanunuevvel 1335), 545.

"Hakk-ı Kemterânemde Rey Veren İstanbul Müntehab Nâiblerine Arz-ı Teşekkür", *OTEM*, 2/22 (31 Kanunuevvel 1335), 546.

"Kıt'a", *OTEM*, 2/22 (31 Kanunuevvel 1335), 546.

"Gazel-i Kanunî Sultan Süleyman Han", *OTEM*, 2/23 (31 Kanunusani 1336), 547-548.

"Nazîre: Sultan Selim Hân-ı Sâlis", *OTEM*, 2/23 (31 Kanunusani 1336), 548.

"Diğer Nazîre [Sultan Selim]", *OTEM*, 2/23 (31 Kanunusani 1336), 548-549.

"Fatih Sultan Mehmet Han Gazi Hazretlerinin Nefs-i Nefîs-i Hümâyûnları İçin Yazdırıp Mütâlaa Buyurdukları Kitaplar: İkinci Kitap: Kitâb-ı Şerh-i Musâderât-ı Öklidis", *OTEM*, 2/23 (31 Kanunusani 1336), 549-553.

"Kıblelizâde Mehmet Vassaf Bey", *OTEM*, 2/23 (31 Kanunusani 1336), 553-559.

"(Başlıksız) Topkapı Müzesi Müdürü İbrahim Ethem Paşazâde Halil Bey'in Mektubu ", *OTEM*, 2/23 (31 Kanunusani 1336), 559-560.

"Teşekkür", *OTEM*, 2/23 (31 Kanunusani 1336), 560-564.

"(Başlıksız) Louis Massignon'un Mektubu", *OTEM*, 2/23 (31 Kanunusani 1336), 560-566.

"Edebiyat: Mescid-i Âlî [Emin Feyzî]", *OTEM*, 2/23 (31 Kanunusani 1336), 567.

"Nazîre-i Âcizâne [Emirî]", *OTEM*, 2/23 (31 Kanunusani 1336), 567-568.

"Fehim-i Kadîm", *OTEM*, 2/23 (31 Kanunusani 1336), 568.

"Nazîre: Yenişehirli Avnî Bey", *OTEM*, 2/23 (31 Kanunusani 1336), 569.

"Nazîre: Leskofçalı Galib Bey", *OTEM*, 2/23 (31 Kanunusani 1336), 569.

"Nazîre: Nâmık Kemâl Bey", *OTEM*, 2/23 (31 Kanunusani 1336), 570.

"Nazîre: Fâik Memduh Paşa", *OTEM*, 2/23 (31 Kanunusani 1336), 570-571.

"Emîrî-i Câmiü'l-hurûf", *OTEM*, 2/23 (31 Kanunusani 1336), 571-572.

"Diğer Nezâir: Gazel-i Kâmî-i Âmidî Amm-i Kebîr-i Câmiü'l-hurûf", *OTEM*, 2/23 (31 Kanunusani 1336), 572-573.

"Nazîre-i Şeyh Osman Şems Efendi", *OTEM*, 2/23 (31 Kanunusani 1336), 573-574.

"Gazel [Ahmet Âkif]", *OTEM*, 2/23 (31 Kanunusani 1336), 574-575.

"Biraderime Nazîre: Emîrî-i Câmiü'l-hurûf", *OTEM*, 2/23 (31 Kanunusani 1336), 576-577.

"Gazel [Emirî]", *OTEM*, 2/23 (31 Kanunusani 1336), 577-578.

"Elli Beş Sene Akdem Çocuk İken Ezberleyip Hatırımda Kalan Bazı Millî Koşmalardan", *OTEM*, 2/23 (31 Kanunusani 1336), 578.

"Cennet-mekân Sultan Mahmut Han-ı Sânî Hazretlerinin Neşîde-i Garrâ-yı Şâhâneleri", *OTEM*, 2/24 (28 Şubat 1336), 579-580.

"Sülâle-i Celîle-i Osmaniye'nin Mülûk-i Kadîme-i Sâsâniye'den Nûşirvân-ı Âdil Sülâlesiyle Dahi Râbıta ve Münâsebeti", *OTEM*, 2/24 (28 Şubat 1336), 580-586.

"Fatih Sultan Mehmet Han Gazi Hazretlerinin Nefs-i Nefîs-i Hümâyûnları İçin Yazdırıp Mütâlaa Buyurdukları Kitaplar: Üçüncü Kitap: Macesti", *OTEM*, 2/24 (28 Şubat 1336), 586-590.

"Emine Sultan Aliyyetü'ş-şân Hazretlerinin Vefât-ı Kudûret-engîzi", *OTEM*, 2/24 (28 Şubat 1336), 590-593.

"Edebiyat / Nezâir: Fehim-i Kadîm", *OTEM*, 2/24 (28 Şubat 1336), 594.

"Nazîm-i Kadîm [Şiir]", *OTEM*, 2/24 (28 Şubat 1336), 594-595.

"Leskofçalı Galib", *OTEM*, 2/24 (28 Şubat 1336), 595.

"Nâmık Kemâl Bey", *OTEM*, 2/24 (28 Şubat 1336), 596.

"İsmail Paşazâde Hakkı Bey", *OTEM*, 2/24 (28 Şubat 1336), 597.

"Emirî-i Câmiü'l-hurûf", *OTEM*, 2/24 (28 Şubat 1336), 597-598.

"Diğer Nezâir: Fehim-i Kadîm", *OTEM*, 2/24 (28 Şubat 1336), 598-599.

"Nazîre: Nâmık Kemâl Bey", *OTEM*, 2/24 (28 Şubat 1336), 599-600.

"Nazîre: Hersekli Ârif Hikmet Bey", *OTEM*, 2/24 (28 Şubat 1336), 600.

"Nazîre: Emîrî-i Câmiü'l-hurûf", *OTEM*, 2/24 (28 Şubat 1336), 600-601.

"Şair-i Nezih Halil Nihat Beyefendi'nin Hakkımda Muhterem Vakit Gazetesinin 798 Numara ve 27 Kanunusani 1336 Tarihli Nüshasındaki Hezl-âmiz Manzumelerinin Tahmisi", *OTEM*, 2/24 (28 Şubat 1336), 602-603.

"Urfa'dan Mektup", *OTEM*, 2/24 (28 Şubat 1336), 604.

"Mecmua (Kürkçüzâde Osman Remzî'ye Teşekkür)", *OTEM*, 2/24 (28 Şubat 1336), 604-607.

"Üçüncü Nüshamızda Fâik Âlî Beyefendi'ye Nazîre Olarak Yazılan Gazelin Tahmisi [Osman Remzî]", *OTEM*, 2/24 (28 Şubat 1336), 607-608.

"Dördüncü Nüshadaki Gazelin Tahmisi", *OTEM*, 2/24 (28 Şubat 1336), 609.

"Gurûb", *OTEM*, 2/24 (28 Şubat 1336), 610.

"Bir Eser-i Muazzam", *OTEM*, 2/24 (28 Şubat 1336), 610-612.

"İfâde-i Mahsûsa", *OTEM*, 3/25 (31 Mart 1336), 613-616.

"Firdevs-âşiyân Sultan Ahmet Han-ı Sâlis Hazretlerinindir", *OTEM*, 3/25 (31 Mart 1336), 616.

"Yine Sultan-ı Müşârunileyh Hazretlerinin [III. Ahmet] Nutk-ı Eser-i Şâhâneleri", *OTEM*, 3/25 (31 Mart 1336), 616-617.

"Sultan-ı Müşârunileyh Hazretlerinin [III. Ahmet] Diğer Gazel-i Pâdişâhâne ve Belîgâneleri", *OTEM*, 3/25 (31 Mart 1336), 617.

"(Başlıksız) III. Ahmet'in Nasihati", *OTEM*, 3/25 (31 Mart 1336), 617-619.

"Fatih Sultan Mehmet Han Gazi Hazretlerinin Nefs-i Nefîs-i Hümâyûnları İçin Yazdırıp Mütâlaa Buyurdukları Kitaplar: Dördüncü Kitap", *OTEM*, 3/25 (31 Mart 1336), 619-627.

"Topkapı Müze-i Hümâyûn Müdür-i Âlîsi Fazıl-ı Muhterem Halil Beyefendi Hazretleri Tarafından Vârid Olmuştur", *OTEM*, 3/25 (31 Mart 1336), 627-628.

"Cevabı", *OTEM*, 3/25 (31 Mart 1336), 628-632.

"Harbiye Nezâret-i Celîlesi Mektubî-i Sâbıkı Fazıl-ı Muhterem Müdekkik-i Etem Ali Rıza Beyefendi Hazretlerinden Vârid Olmuştur", *OTEM*, 3/25 (31 Mart 1336), 632-635.

"Cevabı", *OTEM*, 3/25 (31 Mart 1336), 635-649.

"Edebiyat: Fâzıl-ı Vüzerâdan ve Ayân-ı Âzâ-yı Fehâmından Reşit Âkif Paşa Hazretlerinin Vaktiyle İnşad Buyurdukları Gazel-i Hamiyet-mendâne ve Vezîrâneleri", *OTEM*, 3/25 (31 Mart 1336), 649.

"Reşit Âkif Paşa Hazretlerinin Bâlâdaki Gazel-i bî-nazîrlerinin Tahmisi [Emirî]", *OTEM*, 3/25 (31 Mart 1336), 650-651.

"Vezîr-i Müşârünileyh [Reşit Âkif Paşa] Hazretlerinin Gazel-i Âlîlerinin Tanziri [Emirî]", *OTEM*, 3/25 (31 Mart 1336), 651-653.

"21. Nüshadaki Gazellere Nazîre [Hâzım Bey]", *OTEM*, 3/25 (31 Mart 1336), 653.

"18. Nüshadaki Gazellere Nazîre [Muhyittin Râif]", *OTEM*, 3/25 (31 Mart 1336), 654.

"Gazel [Mehmet Sıdkî]", *OTEM*, 3/25 (31 Mart 1336), 654-655.

"Tafsîli ve Bazı Âsâr-ı Güzîdesi 23. Nüshada Mürûr Eden ÜStâd-ı Belâgat Urfalı Remzî Bey Tarafından Vârid Olan Âsâr-ı Nezîhânenin Mâba'di: 3. Tahmis Olmak Üzere Yine 4. Nüshanın Nezâir Kısmındaki 2. Gazelimizin Tahmisi", *OTEM*, 3/25 (31 Mart 1336), 655-656.

"4. Tahmis Olmak Üzere Mecmuamızın 5. Nüshasındaki Gazelimizin ber-Sâbık-ı Üstâdâne Tahmisi [Osman Remzî]", *OTEM*, 3/25 (31 Mart 1336), 657-658.

"Yine 5. Nüshasında Olan Diğer Gazelimizin Tahmisi [Osman Remzî]", *OTEM*, 3/25 (31 Mart 1336), 658-660.

"Mecmua", *OTEM*, 3/25 (31 Mart 1336), 660.

"Sultan Mahmut Han-ı Evvel Hazretlerinin Gazel-i Şâhâne ve Belîgâneleri", *OTEM*, 3/26 (30 Nisan 1336), 661-662.

"Diğer Gazel-i Şâhâneleri [I. Mahmut]", *OTEM*, 3/26 (30 Nisan 1336), 662.

"Diğer [Gazel: I. Mahmut]", *OTEM*, 3/26 (30 Nisan 1336), 662.

"Kıta [I. Mahmut]", *OTEM*, 3/26 (30 Nisan 1336), 663.

"Matla [I. Mahmut]", *OTEM*, 3/26 (30 Nisan 1336), 663.

"Mektup [Ali Rıza Bey]", *OTEM*, 3/26 (30 Nisan 1336), 663-664.

"Cevabı [Ali Rıza Bey'e]", *OTEM*, 3/26 (30 Nisan 1336), 664-674.

"Evkâf-ı Hümâyûn Nezâreti", *OTEM*, 3/26 (30 Nisan 1336), 674-675.

"Meclis-i Mebûsân Birinci Riyâset-i Celilesi", *OTEM*, 3/26 (30 Nisan 1336), 675-677.

"Dâhiliye Nâzır-ı Esbakı Memduh Paşa Hazretlerine Yazılan Bir İstirham-nâme", *OTEM*, 3/26 (30 Nisan 1336), 678-679-.

"Gelen Cevap", *OTEM*, 3/26 (30 Nisan 1336), 679-680.

"Mecmua", *OTEM*, 3/26 (30 Nisan 1336), 680-682.
"Büyük Bir Ziya': Reşit Paşa Hazretlerinin Vefat-ı Te'sîr-âmizîleri", *OTEM*, 3/26 (30 Nisan 1336), 683-687.
"Ali Emîrî Efendi'nin Nazargâh-ı Nezih Üstâd-ı Ekremîlerine", *OTEM*, 3/26 (30 Nisan 1336), 687-688.
"Reşit Âkif Paşa Merhum'un Defter-i Hâtırâta Yazdıkları İbare", *OTEM*, 3/26 (30 Nisan 1336), 689.
"Edebiyat/Gazeller Nazîreler: Reşit Âkif Paşa Merhum'un Gazeli", *OTEM*, 3/26 (30 Nisan 1336), 689.
"Nazîre-i Muhyittin Râif", *OTEM*, 3/26 (30 Nisan 1336), 690-691.
"Nazîre-i Mahmut Muzaffer", *OTEM*, 3/26 (30 Nisan 1336), 691-692.
"Diğer Nezâir: Gazel-i Cenâb-ı Fuzûlî", *OTEM*, 3/26 (30 Nisan 1336), 692.
"Nazîre: Şeyhülislâm Yahya", *OTEM*, 3/26 (30 Nisan 1336), 693.
"Nazîre: Nev'izâde Atâyî", *OTEM*, 3/26 (30 Nisan 1336), 693.
"Nazîre: Mahmut Muzaffer", *OTEM*, 3/26 (30 Nisan 1336), 694.
"Nazîre: Seyfî", *OTEM*, 3/26 (30 Nisan 1336), 694-695.
"Nazîre: Emirî, Câmiü'l-hurûf", *OTEM*, 3/26 (30 Nisan 1336), 695-696.
"Gazel [Mahmut Muzaffer]", *OTEM*, 3/26 (30 Nisan 1336), 696.
"Diğer Gazel [Mahmut Muzaffer]", *OTEM*, 3/26 (30 Nisan 1336), 696-697.
"Diğer Nezâir: Gazel-i Nâmık Kemâl Bey]", *OTEM*, 3/26 (30 Nisan 1336), 697-698.
"Nazîre-i Hulkî", *OTEM*, 3/26 (30 Nisan 1336), 698.
"Diğer Nezâir: Gazel-i Emîrî-i Hakir", *OTEM*, 3/26 (30 Nisan 1336), 698-699.
"Nazîre-i Hulkî", *OTEM*, 3/26 (30 Nisan 1336), 699.
"Urfa'dan Gelen Nefis ve Beliğ Tahmislerden (Mâba'd) 7. Nüshadaki Gazelimizin Tahmisi [Osman Remzî]", *OTEM*, 3/26 (30 Nisan 1336), 699-701.
"Yine 7. Nüshadaki Diğer Gazelimizin Tahmisi [Osman Remzî]", *OTEM*, 3/26 (30 Nisan 1336), 702-703.
"Mektup", *OTEM*, 3/26 (30 Nisan 1336), 703-705.
"Mecmua", *OTEM*, 3/26 (30 Nisan 1336), 705-706.
"Pertev Paşa", *OTEM*, 3/26 (30 Nisan 1336), 706-708.
"Tashihat", *OTEM*, 3/26 (30 Nisan 1336), 708.
"Sultan Ahmet Han-ı Evvel Hazretlerinin Nutk-ı Şâhâneleri: Ramazan-ı Mübârek Hakkında", *OTEM*, 3/27 (31 Mayıs 1336), 709.
"Nazîre: Sadr-ı A'zam Hâfız Paşa", *OTEM*, 3/27 (31 Mayıs 1336), 710.
"Bir Tarih-i Bedâyi'-pesend [İstatistik Müdürü Cemil]", *OTEM*, 3/27 (31 Mayıs 1336), 710.
"Mektup", *OTEM*, 3/27 (31 Mayıs 1336), 710-712.
"Mecmua", *OTEM*, 3/27 (31 Mayıs 1336), 710-712.
"Sâbit Merhumun Sadrazam Baltacı Mehmet Paşa Hakkındaki Meşhur Ramazaniyyesi", *OTEM*, 3/27 (31 Mayıs 1336), 718-724.
"Sünbülzâde Vehbî'nin Sâbit'e Nazîre Olan Ramazaniyyesinin Baş Tarafı", *OTEM*, 3/27 (31 Mayıs 1336), 724-726.
"(Başlıksız) Fethîzâde Sa'dullah Sait-i Amidî'nin Ramazaniyyesi'nden", *OTEM*, 3/27 (31 Mayıs 1336), 726-727.
"Mektup", *OTEM*, 3/27 (31 Mayıs 1336), 727-728.
"Târîh-i İrtihâl-i Reşit Âkif Paşa [Ahmet Remzî]", *OTEM*, 3/27 (31 Mayıs 1336), 728-729.
"Diğer Tarih [İstatistik Müdürü Cemil]", *OTEM*, 3/27 (31 Mayıs 1336), 729.
"Diğer Tarih [Hâşim]", *OTEM*, 3/27 (31 Mayıs 1336), 729-730.
"Edebiyat: Gazeller Nazîreler [Üsküdarlı Tal'at]", *OTEM*, 3/27 (31 Mayıs 1336), 730.
"Gazel-i Emîrî-i Fakîr", *OTEM*, 3/27 (31 Mayıs 1336), 731.
"Reşit Âkif Paşa Merhumun Gazel-i Ra'nâları", *OTEM*, 3/27 (31 Mayıs 1336), 731-732.
"Nazîre-i Emîrî-i Fakîr", *OTEM*, 3/27 (31 Mayıs 1336), 732-733.
"Tahmis-i Emîrî-i Fakîr", *OTEM*, 3/27 (31 Mayıs 1336), 733-734.
"Yaşar Şâdî Bey'in Tahmis-i Üstâdâneleri", *OTEM*, 3/27 (31 Mayıs 1336), 734-736.

"Reşit Âkif Paşa Merhumun 'Benzedirim' Redifli Gazellerine Nazîre [Ahmet Remzî]", *OTEM*, 3/27 (31 Mayıs 1336), 736-737.

"Gazel-i Seyyid Mehmet Emîrî Çelebi Cedd-i Câmiü'l-hurûf", *OTEM*, 3/27 (31 Mayıs 1336), 737.

"Nazîre-i Muallim Muhyittin", *OTEM*, 3/27 (31 Mayıs 1336), 737-738.

"Nazîre-i Emîrî-i Fakîr", *OTEM*, 3/27 (31 Mayıs 1336), 738-739.

"Gazel-i Emîrî Câmiü'l-hurûf", *OTEM*, 3/27 (31 Mayıs 1336), 739-740.

"Nazîre-i Muallim Muhyittin Râif", *OTEM*, 3/27 (31 Mayıs 1336), 740.

"Diğer Nezâir: Gazel-i Emîrî Câmiü'l-hurûf", *OTEM*, 3/27 (31 Mayıs 1336), 740-741.

"Nazîre-i Muallim Muhyittin Râif", *OTEM*, 3/27 (31 Mayıs 1336), 741.

"Diğer Nezâir: Gazel-i Emirî Câmiü'l-hurûf", *OTEM*, 3/27 (31 Mayıs 1336), 742.

"Nazîre: Muallim Muhyittin Râif", *OTEM*, 3/27 (31 Mayıs 1336), 742-743.

"Fatih Sultan Mehmet Han Hazretlerinin Nedim ve Şair-i Meşhuru Veliyyüddinzâde Ahmet Paşa'nın Biraderleri Hafidi ve Damad-ı Şehriyârî Sadrazam Rüstem Paşa Kethüdası Mustafa Ağazâde Zuamâdan Konyalı Meşâmî Çelebi'nin Kadîm Bir Mecmuada Görülen Tercî-bendi", *OTEM*, 3/27 (31 Mayıs 1336), 743-745.

"Yahyâ Kemâl Bey'in Gazelini Tahmis [Mahmut Muzaffer]", *OTEM*, 3/27 (31 Mayıs 1336), 745-746.

"Urfa'dan Gelen Selis Tahmislerden Mâba'd: 12. Nüshadaki Gazelimizin Tahmisi [Osman Remzî]", *OTEM*, 3/27 (31 Mayıs 1336), 746-748.

"Şair-i Mâder-zâd Halil Nihat Beyefendi Tarafından Vârid Olan Mektup", *OTEM*, 3/27 (31 Mayıs 1336), 748-753.

"Mecmua", *OTEM*, 3/27 (31 Mayıs 1336), 753-759.

"Geçen Nüshadan İtibaren Neşrine Başladığımız Pertev Paşa Makalesinin Mâba'di", *OTEM*, 3/27 (31 Mayıs 1336), 759-762.

"Mektup", *OTEM*, 3/27 (31 Mayıs 1336), 759-764.

"Mecmua", *OTEM*, 3/27 (31 Mayıs 1336), 764.

"Sadr-ı Esbak Hafız Ahmet Paşa Merhumun Manzumesi", *OTEM*, 3/28 (30 Haziran 1336), 765-767.

"Müseddes-i Cinânî Çelebi", *OTEM*, 3/28 (30 Haziran 1336), 767-768.

"Tabib-i Sânî Hazret-i Şehriyârî Edîb-i Lebîb Ali Haydar Paşa Hazretlerinindir", *OTEM*, 3/28 (30 Haziran 1336), 768.

"Edîb-i Muhterem Cafer Beyefendi Tarafından Tevdî' Buyrulmuştur", *OTEM*, 3/28 (30 Haziran 1336), 769.

"Mecmua", *OTEM*, 3/28 (30 Haziran 1336), 769-770.

"(Başlıksız) Fransa Müsteşrikîn-i Fâzılasından Mösyö Louis Massignon …", *OTEM*, 3/28 (30 Haziran 1336), 770-773.

"Kars Şehri Hakkında Bir Vesika-i Tarihiye", *OTEM*, 3/28 (30 Haziran 1336), 773-774.

"Kars Şehri", *OTEM*, 3/28 (30 Haziran 1336), 774-777.

"İkdam Sahibi Ahmet Cevdet Beyefendi Hazretlerine", *OTEM*, 3/28 (30 Haziran 1336), 777-792.

"Yavuz Sultan Selim Han Hazretlerinin Beyt-i Şâhânelerinin Tesdisi [Emirî]", *OTEM*, 3/28 (30 Haziran 1336), 792-795.

"Yavuz Sultan Selim Han Hazretlerinin Diğer Mısra-ı Şâhânelerinin Tahmisi [Emirî]", *OTEM*, 3/28 (30 Haziran 1336), 795-799.

"Merhum Reşit Âkif Paşa'nın Bir Gazeli", *OTEM*, 3/28 (30 Haziran 1336), 799.

"Üsküdar Hankâhı Muhterem Post-nîşini Ahmet Remzî Mevlevî Efendi Hazretlerinin Taştîr-i Âlîleri", *OTEM*, 3/28 (30 Haziran 1336), 800.

"Ceddimiz Emirî Çelebi Merhumun Geçen Nüshadaki Gazellerine Nazîre [Ali İhsan Rıza]", *OTEM*, 3/28 (30 Haziran 1336), 801.

"Gazel [Yaşar Şâdî]", *OTEM*, 3/28 (30 Haziran 1336), 802.

"Gazel [Mahmut Muzaffer]", *OTEM*, 3/28 (30 Haziran 1336), 802-803.

"Urfa'dan Gelen Selis Tahmislerden Mâba'd: 15. Nüshadaki Gazelimizin Tahmisi [Osman Remzî]", *OTEM*, 3/28 (30 Haziran 1336), 803-805.

"(Başlıksız): Teşekkür", *OTEM*, 3/28 (30 Haziran 1336), 805-806.

"Üstâd-ı Muhterem Ali Emîrî Efendi Hazretlerine: 'El-emrü Fevka'l-edeb' Kâidesine Tebaan Gazel-i Üstâdânelerini Ber-vech-i Zîr Tahmis Ettim [Halil Nihat]", *OTEM*, 3/28 (30 Haziran 1336), 806-808.

"26. Nüshadan Beri Neşrolunan Pertev Paşa-yı Merhum Hakkındaki Makalenin Mâba'di", *OTEM*, 3/28 (30 Haziran 1336), 808-812.

"(Başlıksız) Hatt-ı Hümâyunlar", *OTEM*, 3/29 (31 Temmuz 1336), 813-815.

"Hakan-ı Şehîd Sultan Abdülaziz Han Hazretlerinin Vak'a-i Dil-sûz-ı Şehâdeti Hakkında Maârif Nâzır-ı Esbakı Kemâl Paşa Merhumun İnşâd Eylediği Dil-sûz Mersiye", *OTEM*, 3/29 (31 Temmuz 1336), 815-818.

"Mukaddemâ Evrâk Mektupçuluğunda ve Muahharan Bağdad ve Atina Gibi Vilâyetlerin Defterdarlığında Bulunan Merhum Hasîb Paşa Damadı Hakkı Beyefendi Merhumun İşâd Eylemiş Olduğu Mersiye-i Ciğer-sûzdur", *OTEM*, 3/29 (31 Temmuz 1336), 819-821.

"Kitap Zâyiâtı", *OTEM*, 3/29 (31 Temmuz 1336), 821-830.

"Müze-i Hümâyûn Müdür-i Âlîsi Fâzıl-ı Hamiyet-semîr Halil Ethem Beyefendi Hazretlerinden Vârid Olmuştur", *OTEM*, 3/29 (31 Temmuz 1336), 830-831.

"Edebiyat/ Sûret-i Tezkire: Bağdat Vilâyet-i Celîlesi Vali-i Âlî-şânı Mithat Paşa Hazretlerine", *OTEM*, 3/29 (31 Temmuz 1336), 831-832.

"Yâ Muînü'z-zuafâ [Sırrî Hanımın Kasidesi", *OTEM*, 3/29 (31 Temmuz 1336), 832-836.

"Reşit Âkif Paşa'nın Gazeli", *OTEM*, 3/29 (31 Temmuz 1336), 836-837.

"Tahmis-i Mutarraf [Ahmet Remzî]", *OTEM*, 3/29 (31 Temmuz 1336), 837-838.

"Gazel [Mehmet Sıdkî]", *OTEM*, 3/29 (31 Temmuz 1336), 838.

"Belli Değil [Nâbedîd]", *OTEM*, 3/29 (31 Temmuz 1336), 839.

"Gazel [Muhyittin Râif]", *OTEM*, 3/29 (31 Temmuz 1336), 840.

"(Başlıksız) Emîrî'nin Gücendim Gazeli", *OTEM*, 3/29 (31 Temmuz 1336), 840-841.

"Diğer Gazel-i Emîrî-i Hakîr", *OTEM*, 3/29 (31 Temmuz 1336), 841.

"Diğer Gazel-i Emîrî-i Hakîr", *OTEM*, 3/29 (31 Temmuz 1336), 842.

"Diğer Gazel-i Emîrî Câmiü'l-hurûf", *OTEM*, 3/29 (31 Temmuz 1336), 843.

"Telsiz Telgraf Hakkında [Emirî'nin Gazeli]", *OTEM*, 3/29 (31 Temmuz 1336), 843-844.

"20-30 Sene Evvel Söylediğim Bir Manzume [Emirî]", *OTEM*, 3/29 (31 Temmuz 1336), 844-846.

"Urfa'dan Gelen Selis Tahmislerden Mâba'd: Yine 15. Nüshamızda Bulunan Diğer Gazelimizin Tahmisi [Osman Remzî]", *OTEM*, 3/29 (31 Temmuz 1336), 846-847.

"Terci-bend-i Senâyî-i Kadîm", *OTEM*, 3/29 (31 Temmuz 1336), 848-851.

"26. Nüshadan Beri Neşrolunan Pertev Paşa Merhum Hakkındaki Makalenin Mâba'di [Mehmet Atâ]", *OTEM*, 3/29 (31 Temmuz 1336), 851-860.

"Kanunî Sultan Süleyman Han Hazretlerinin Bir Tercî-bend-i Belîgâne-i Şâhâneleri", *OTEM*, 3/30 (31 Ağustos 1336), 861-862.

"Tahmîs-i Kanunî Sultan Süleyman, Gazel-i Şehzâde Cem ibn Ebûlfeth Sultan Mehmet Han (Aleyhimâ er-rahmete ve'l-gufrân)", *OTEM*, 3/30 (31 Ağustos 1336), 862-863.

"Selâtîn-i Muazzama-i Osmaniye'nin Tuğrâ-yı Garrâları ve Temliknâmeler Kısmının Tuğrâ-yı Garrâları Yanında Hutût-ı Şâhâneleri", *OTEM*, 3/30 (31 Ağustos 1336), 864-866.

"(Başlıksız) Muhterem Peyâm-ı Sabah Gazetesinin 11030 Numara ve 2 Ağustos 1336 Tarihli Nüshasının Peyâm-ı Eyyâm Sütununda Şu İbare Muharrerdir", *OTEM*, 3/30 (31 Ağustos 1336), 866-871.

"Şâyân-ı Dikkat Bir Muhâkeme", *OTEM*, 3/30 (31 Ağustos 1336), 871-886.

"Diyarbakırlı Sait Paşa Merhum'un Muhammesi", *OTEM*, 3/30 (31 Ağustos 1336), 886-887.

"Manzûme-i Ziyâ Paşa", *OTEM*, 3/30 (31 Ağustos 1336), 887-893.

"Gelelim Âlî-cenâb Vatan-perver Diyarbakırlı Sait Paşa Merhumun Diğer Terci-bendine", *OTEM*, 3/30 (31 Ağustos 1336), 894-897.

"Diyarbakırlı Sait Paşa Merhumun Bir Nebze Tercüme-i Hâli", *OTEM*, 3/30 (31 Ağustos 1336), 897-903.

"Tercî-bend [Emîrî]", *OTEM*, 3/30 (31 Ağustos 1336), 903-908.

"Cennet-mekân Sultan Murat Han-ı Râbi' Hazretlerinin Dırâat-kârâne ve Mülûkâne Bir Münacâtı", *OTEM*, 3/31 (30 Eylül 1336), 909.

"Selâtîn-i İzâm u Şehzâdegân-ı Fihâm-ı Osmaniyye Hazerâtının Hutût-ı Celîle ve Nâdireleri", *OTEM*, 3/31 (30 Eylül 1336), 910-919.

"Azîm Takdir ve Teşekkür", *OTEM*, 3/31 (30 Eylül 1336), 920-921.

"Şehîd-i Cennet-mekân Sultan Abdülaziz Han Hazretlerinin Lisân-ı Dürer-bâr-ı Şâhânelerinden Sa'dî Nam Şairin Vaktiyle İnşad Etmiş Olduğu Mersiye-i Dil-sûzdur", *OTEM*, 3/31 (30 Eylül 1336), 921-923.

"Merkad-i Âlî-i Sultan Abdülhamid Han-ı Sânî", *OTEM*, 3/31 (30 Eylül 1336), 923-926.

"Hânedân-ı Muazzam-ı Saltanat-ı Osmaniyyeye Ait Bazı Velâdet-i Mes'ûde Tarihleri", *OTEM*, 3/31 (30 Eylül 1336), 927.

"Mahdûm-ı Celîl-i Hazret-i Padişahî Şehzâde-i Civan-baht Ertuğrul Efendi Hazretlerinin Tarih-i Velâdet-i Mes'ûdeleri", *OTEM*, 3/31 (30 Eylül 1336), 928.

"Şehzâde Abdurrahim Efendi Hazretlerinin Kerîme-i Necîbâneleri Mihrişâh Selçuk Sultanın Velâdet-i Âlîleri Hakkında Maârif Nezâret-i Celîlesi İstatistik Kalemi Müdürü Cemil Bey'in Tarih-i Pesendîdeleri", *OTEM*, 3/31 (30 Eylül 1336), 929.

"Edîb-i muhterem Ali Kemâl Beyefendi Hazretlerine", *OTEM*, 3/31 (30 Eylül 1336), 929-930.

"Hutût-ı Hümâyûn-ı Selâtîn-i İzâm-ı Osmaniyye", *OTEM*, 3/31 (30 Eylül 1336), 931-944.

"İfâ-yı Vazife-i Memuriyette Bir Numûne-i Âlî", *OTEM*, 3/31 (30 Eylül 1336), 944-946.

"Edebiyat: Gazel-i Hakâyık-eser [Es'ad Erbilî]", *OTEM*, 3/31 (30 Eylül 1336), 946.

"Gazel-i Emîrî-i Hakîr", *OTEM*, 3/31 (30 Eylül 1336), 947.

"Diğer Gazel-i Fakîr [Emirî]", *OTEM*, 3/31 (30 Eylül 1336), 947-949.

"Diğer Gazel-i Fakîr [Emirî]", *OTEM*, 3/31 (30 Eylül 1336), 949-950.

"Urfa'dan Gelen Belîğ Tahmislerden [Osman Remzî]", *OTEM*, 3/31 (30 Eylül 1336), 950-952.

"Fitne-i Bâğıyye Hakkında Vaktiyle Söylenip Geçen Nüshada Münderic Bulunan Tercî-bend-i Âcizânemin Mâba'di", *OTEM*, 3/31 (30 Eylül 1336), 952-956.

TARİH VE EDEBİYAT MECMUASI

"Edebî Tefrika: Vesâikü'l-âsâr 1. forma ", *TEM,* 1/1 (13 Ağustos 1338).

"(Başlıksız) Mukaddime", *TEM,* 1/1 (13 Ağustos 1338), 1-2.

"Gazel [Emirî]", *TEM,* 1/1 (13 Ağustos 1338), 1.

"(Başlıksız) Sadrâzamlar", *TEM,* 1/1 (13 Ağustos 1338), 1.

"Reşit Paşa", *TEM,* 1/1 (13 Ağustos 1338), 2-7.

"Millet Kütüphanesi Hakkında", *TEM,* 1/1 (13 Ağustos 1338), 8-9.

"Türkçe Sahib-divan Fransız Şarel Verne", *TEM,* 1/1 (13 Ağustos 1338), 8-9.

"Harbiye Nezâret-i Celilesi Mektubî-i Sâbık Fazıl-ı Muhterem Ali Rıza Beyefendi Hazretlerine Açık Mektup", *TEM,* 1/1 (13 Ağustos 1338), 11.

"Evvelki Mecmuanın Tatilinden Sonra 22 Ay Zarfında Millet Kütüphanesinde Vâki olan Teşebbüsât", *TEM,* 1/1 (13 Ağustos 1338), 11.

"Başlıksız", *TEM,* 1/2 (30 Eylül 1338), 1.

"Edîb-i Muhterem Aynîzâde Mehmet Ali Beyefendi Hazretleri", *TEM,* 1/2 (30 Eylül 1338).

"Gazetelerin Hakkımdaki Neşriyâtı", *TEM,* 1/2 (30 Eylül 1338), 20-21.

"Başlıksız", *TEM,* 1/2 (30 Eylül 1338), 22-23.

"Âmid Şehrinde Vaktiyle Bir Milyon Kırk Bin Cilt Kitabı Hâvî Cesîm Bir Kütüphane", *TEM,* 1/2 (30 Eylül 1338), 23.

"Başlıksız", *TEM,* 1/2 (30 Eylül 1338), 23-24.

"Başlıksız", *TEM,* 1/2 (30 Eylül 1338), 24-27.

"Başlıksız", *TEM,* 1/2 (30 Eylül 1338), 27.

"Mütâlaa", *TEM,* 1/2 (30 Eylül 1338), 29.

"Millet Kütüphanesi Encümen-i Âlînin 19 Nisan 337 Senesi Salı Günkü İctimâının Zabıtnâmesi", *OTEM*, 1/2 (30 Eylül 1338), 31.

"Ali Emirî Hazretleri Tarafından Verilen Takrir", *TEM,* 1/2 (30 Eylül 1338), 31-33.

"Millet Kütüphanesi Encümen-i Âlîsinin Bu Bâbda Zabt-nâmeye Geçirilmiş Kararı", *TEM,* 1/2 (30 Eylül 1338), 33-34.

"Bâlâdaki Takrir-i Çâkerânemin Lafıyla Hariciye Nezâret-i Celilesine Yazılan Tezkire Üzerine Cereyan Eden Muamele", *TEM,* 1/2 (30 Eylül 1338), 34.

"Hariciye Nezâreti'nin İnzimâmıyla Sadrazam Bulunan Ali Paşa Zamanında Bundan 55 Sene Evvel Teşebbüs Olunan Millet Kütüphanesi Lâyıhası", *TEM,* 1/2 (30 Eylül 1338), 34.

"Mecmua", *TEM,* 1/2 (30 Eylül 1338), 37.

"Kitâbü'l-izz ve'l-menâfi' li'l-mücâhidîn fî-sebîlillah bi-âlâti'l-hurûb ve'l-Müdâfi' Namındaki Musavver Kitabın Tercümesinden Mâba'd", *TEM,* 1/2 (30 Eylül 1338), 37-42.

"Vaktiyle Bi'l-münâsebe Ali Kemâl'e Nasihat", *TEM,* 1/2 (30 Eylül 1338), 42-44.

"(Başlıksız) Çok Hacıların", *TEM,* 1/2 (30 Eylül 1338), 44-45.

"Bu Maddeye Dair Mebânî-i Hayriye Müdürü Es'ad Beyefendinin Abd-i Âcize Gönderdiği Mektubun Sûretidir", *TEM,* 1/2 (30 Eylül 1338), 45.

"Evkaf Nâzır-i Âlîsi Râşid Beyefendi Hazretlerine", *TEM,* 1/2 (30 Eylül 1338), 45-48.

"Râsime-i Vedâ", *TEM,* 1/2 (30 Eylül 1338), 45.

"Edirne Selimiye Cami-i Şerifi", *TEM,* 1/3 (31 Teşrinievvel 1338), 49-52.

"İlân-ı Meşrutiyet'ten Beri Tâyin Buyrulan Şeyhülislâmların Tarih-i Tâyin ü İnfisâl ve Esâmî-i Âlîleri", *TEM,* 1/3 (31 Teşrinievvel 1338), 52-53.

"Millet Kütüphanesi Ne Sûretle Teşekkül Etti", *TEM,* 1/3 (31 Teşrinievvel 1338), 53-57.

"İkinci Mektup", *TEM,* 1/3 (31 Teşrinievvel 1338), 54.

"Zeyl", *TEM,* 1/3 (31 Teşrinievvel 1338), 54-60.

"Sûret-i Karar", *TEM,* 1/3 (31 Teşrinievvel 1338), 60-63.

"Başlıksız", *TEM,* 1/3 (31 Teşrinievvel 1338), 63-65.

"(Başlıksız) Yeni Şart Gazetisi'ni Tenkit", *TEM,* 1/3 (31 Teşrinievvel 1338), 65.

"Yine Yeni Şark Gazetesi", *TEM,* 1/3 (31 Teşrinievvel 1338), 65-66.

"Millet Kütüphanesi Vakf ve Tescil Edilmedi", *TEM,* 1/3 (31 Teşrinievvel 1338), 67.

"Zeyl", *TEM,* 1/3 (31 Teşrinievvel 1338), 67.

"Ali Kemâl'in Foyası", *TEM,* 1/3 (31 Teşrinievvel 1338), 67-68.

"Kitâbü'l-izz ve'l-menâfi' li'l-mücâhidîn fî-sebîlillah bi-âlâti'l-hurûb ve'l-Müdâfi' Namındaki Musavver Kitabın Tercümesinden Mâba'd", *TEM,* 1/3 (31 Teşrinievvel 1338), 68-70.

"Aynîzâde Mehmet Ali Beyefendi Hazretlerine", *TEM,* 1/3 (31 Teşrinievvel 1338), 70-72.

"(Başlıksız) Mukaddime", *TEM,* 1/4 (30 Teşrinisâni 1338) Neşri: 5 Kânunuevvel 1338.

"Tefrika-i Edebiye: Vesâikü'l-âsâr 2. Forma", *TEM,* 1/4 (30 Teşrinisâni 1338/ Neşri: 5 Kânunuevvel 1338).

"(Başlıksız) Tarih Kıtası [Emirî]", *TEM,* 1/4 (30 Teşrinisâni 1338/ Neşri: 5 Kânunuevvel 1338), 73.

"Edirne Selimiye Cami-i Şerifi", *TEM,* 1/4 (30 Teşrinisâni 1338/ Neşri: 5 Kânunuevvel 1338), 73-78.

"Vatanın Genç ve Hünerver Ezkiyâsından Doktor Süheyl Beyefendi Tarafından Vâridât Olmuştur", *TEM,* 1/4 (30 Teşrinisani 1338/ Neşri 5 Kanunuevvel 1338), 79-80.

"Mecmua", *TEM,* 1/4 (30 Teşrinisani 1338/ Neşri 5 Kanunuevvel 1338), 79-80

"Aynîzâde Mehmet Ali Beyefendi Hazretlerine", *TEM,* 1/4 (30 Teşrinisani 1338/ Neşri 5 Kanunuevvel 1338), 81.

"Suâl-i Aynîzâde Mehmet Ali Beyefendi", *TEM,* 1/4 (30 Teşrinisani 1338/ Neşri 5 Kanunuevvel 1338), 81.

"Cevap", *TEM,* 1/4 (30 Teşrinisani 1338/ Neşri 5 Kanunuevvel 1338), 81-82.

"Cevap", *TEM,* 1/4 (30 Teşrinisani 1338/ Neşri 5 Kanunuevvel 1338), 82.

"Nazîre [Emirî]" , *TEM,* 1/4 (30 Teşrinisani 1338/ Neşri 5 Kanunuevvel 1338), 82.

"Mefhar-ı Nisvân-ı İslâm Leylâ Hanımefendi'nin Gazeli", *TEM,* 1/4 (30 Teşrinisani 1338/ Neşri 5 Kanunuevvel 1338), 83.

"Süleyman Nazif Beyefendi Hazretlerinin Tahmisi", *TEM,* 1/4 (30 Teşrinisani 1338/ Neşri 5 Kanunuevvel 1338), 84.

"Türk Kadınları", *TEM,* 1/4 (30 Teşrinisani 1338/ Neşri 5 Kanunuevvel 1338), 85.

"Sâlihât-ı Ümmetten Hatice Hanım", *TEM,* 1/4 (30 Teşrinisani 1338/ Neşri 5 Kanunuevvel 1338), 86-88.

"Tefrika-i Vesâikü'l-âsâr Üçüncü Forma", *TEM,* 1/5 (31 Kanunuevvel 1338/ Neşri 5 Kanunusani 1339).

"Edirne Selimiye Cami-i Şerifi Mâba'di", *TEM,* 1/5 (31 Kanunuevvel 1338/ Neşri 5 Kanunusani 1339), 89-92.

"Vatanın Maârif-perver Muhterem Üdebâsından Yaşar Şâdî Beyefendi Tarafından Vârid Olmuştur", *TEM,* 1/5 (31 Kanunuevvel 1338/ Neşri 5 Kanunusani 1339), 92.

"Mecmua", *TEM,* 1/5 (31 Kanunuevvel 1338/ Neşri: 5 Kânunuevvel 1339), 93.

"Tarihî Şair Âşık Gazi Hasan", *TEM,* 1/5 (31 Kanunuevvel 1338/ Neşri: 5 Kânunuevvel 1339), 93-95.

"Âşık Hasan'ın Şehr-i Budin Lisanından Mersiyesi", *TEM,* 1/5 (31 Kanunuevvel 1338/ Neşri: 5 Kânunuevvel 1339), 95-96.

"Nazm", *TEM,* 1/5 (31 Kanunuevvel 1338/ Neşri: 5 Kânunuevvel 1339), 96-99.

"(Başlıksız) Şiir [Seyfettin]", *TEM,* 1/5 (31 Kanunuevvel 1338/ Neşri: 5 Kânunuevvel 1339), 95-96.

"Vesâikü'l-âsâr", *TEM,* 1/5 (31 Kanunuevvel 1338/ Neşri: 5 Kânunuevvel 1339).

EK

DERGİNİN KAPAK SAYFALARI

سنه : ٣ ٣١ مارت ١٣٣٦ عدد : ٢٥

تاریخ وادبیات

١٣٣٦

مجموعه‌سی

ایتدك شرف خدمت اجدادی فراموش آثارینه اسلافزك رغبت اولنمز

برکون بیلنیر قیمتی مجموعه‌مك اما پك چوق آرانیر اورته‌ده مجموعه بولنمز

ملك وملته نافع ، تاریخ ، ادبیات ، فنون ، اقتصادیات وشئون سائره‌یه متعلق مباحث مفیده‌یی حاوی مجموعهٔ شهریه‌در

Birinci Seri: Osmanlı Tarih ve Edebiyat Mecmuası

سنه : ١ ٣١ تشرین اول ١٣٣٨ عدد : ٣

تاریخ وادبیات

ملك وملته نافع ، تاریخ ، ادبیات ، فنون ، اقتصادیات وشئون سائره‌یه متعلق مباحث مفیده‌یی حاوی مجموعهٔ شهریه‌در

İkinci Seri: Tarih ve Edebiyat Mecmuası